DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

ANTİK YUNAN'DA
MİTOLOJİ

Masallar ve Söylenceler

ROZA AGIZZA

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI

ANTİK YUNAN'DA

MİTOLOJİ

MASALLAR VE SÖYLENCELER

Olympos'tan Hades'e, Parnassos'tan Elysion Bahçeleri'ne
savaşlarla dinselliğin iç içe geçtiği söylenceler evreni

ANTİK YUNAN'DA
MİTOLOJİ
MASALLAR VE SÖYLENCELER

Olympos'tan Hades'e, Parnassos'tan
Elysion Bahçeleri'ne savaşlarla dinselliğin
iç içe geçtiği söylenceler evreni

Rosa Agizza

Çev. Z. Zühre İlkgelen

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI
Eskiçağ Dinleri ve Mitoloji Dizisi: 7

ANTİK YUNAN'DA MİTOLOJİ
Masallar ve Söylenceler
Rosa AGIZZA

Yayımlayan ve Yöneten
Nezih BAŞGELEN

Dış Projeler Temsilcisi
Brian JOHNSON

Çeviri: *Z. Zühre İLKGELEN*

Redaksiyon: *Erkan ILDIZ*

Kapak Tasarımı: *Lalehan UYSAL*

Düzenleme: *Erol BARLAS*

Baskı: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.
Mart Plaza, Merkez Mah. Ceylan Sok. No. 24,
80360 Nurtepe/Kağıthane-İstanbul,
Gözden geçirilmiş, 2. baskı 2006
Telefon: (0 212) 321 23 00 **Faks:** (0 212) 295 11 07

ISBN: 975-6899-91-3

© 2001 Her türlü yayın hakkı saklıdır.
Arkeoloji ve Sanat Yayınları
© 1985 Newton Compton editori s.r.l. Roma, Casella postale 6214
Arkeoloji ve Sanat Yayınları
Hayriye Cad. Çorlu Apt. 3/4, Galatasaray, 80060, İstanbul
Tel.: 0 212 293 03 78 (pbx) Fax: 0 212 245 68 77
www. arkeolojisanat.com. info@arkeolojisanat.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 9

Evrenbilim ve Tanrıbilim (Kozmogoni ve Theogonia) 15
- Dünyanın Kökeni ve Tanrıların Doğuşu 16
- Tanrısal Güç Uğruna Savaşım 20
  - Babanın Hadım Edilmesi 20
  - Titan Dövüşleri ve Zeus Saltanatının Yerleşmesi 24
  - Devler Savaşı ve Typhon ile Çatışma 26

OLYMPOS'UN TANRILARI 30
- Zeus, Gücü ve Aşkları 31
- Hırçın Kız Hera 36
- Bilge Bakire Athena 41
- Altın Lüleli Tanrı Apollon 45
- Kırlar Bakiresi Artemis 52
- Yaramaz Tanrı Hermes 58
- İnsanlara da Tanrılara da Kötü Davranan Ares 63
- Şanlı Topal Hephaistos 66
- 'Neşenin Arkadaşı' Aphrodite 71
- Ölümsüzlerin En Yakışıklısı Eros 79
- Ocak Başının Yalnız Tanrıçası Hestia 81

OURANIA'NIN TANRILARI 83
- "Karanlık" Nyks 85
- Gül Parmaklı Eos 89
- Sürekli Gören Göz Helios 94
- Boğa Boynuzlu Selene 99

YERYÜZÜ TANRILARI 101
Neşe Dağıtıcısı Dionysos 103
Priapos, Satyroslar ve Silenoslar 111
'En Parlaklar Arasında Bir Tanrıça', Demeter 116
'Güçlü ve Yabanıl' Pan 123

DENİZ TANRILARI 127
Boğuk Uğultuların Tanrısı Poseidon 129
En Eski Deniz Tanrıları 137
Phorkys, Proteus ve Nereus 137
Nereuskızları ve Tethys 139

ÖLÜLER DİYARININ TANRILARI 141
'Yumuşaklık Bilmeyen' Hades 143
Cehennemdeki Görevliler 146
Cezalandırılmış Büyükler 148

ÇAĞLARIN OLUŞUMU VE BİRBİRLERİNİ İZLEMESİ MİTOSU 153
Prometheus ve Dünyanın Geçirdiği Çağlar 155
Herkesin Tutulmaktan Mutlu Olduğu Dert, Pandora 158
Deukalion ve Pyrrha: Tufan 160

KAHRAMANLAR VE İNSANLIĞA İYİLİK EDENLER 163
Perseus 165
Kadmos 173
Bellerophontes 176
Theseus 180
Orthos 195
Asklepios 199
Daidalos ve Ikaros 201
Aiakos 206
Midas 209

'Kötülüklerden Kurtaran' Herakles 212
Kahramanın Doğuşu ve Gençliği 212
On İki İş 220
On İki İş'in Maceralı Sonu ve Olympos'a Çıkış 235
Kalydon Yabandomuzunun Avlanması 242
Kentauroslar Savaşı 246
Amazonlar Savaşı 249

ARGO GEMİSİ YOLCULARININ SERÜVENİ 254
Altın Post 255
Iason ile Medeia 260
Dioskourlar 275
Oidipous 279
Thebai'a Karşı Yedi Komutan 284

PELOPSOĞULLARINDAN ATREUS SOYUNUN SERÜVENİ 289
Pelops ve Oğulları 291
Agamemnon ile Klytaimnestra 295
Orestes 298

TROIA DESTANI 303
Troia Savaşı'nın Nedenleri 304
Kahramanlar 309
Akhilleus 309
Aias 316
Odysseus 319
Aineias 329
Troia'nın Fethi 334

SÖZLÜK 338
KAYNAKÇA 363
DİZİN 366

İKİNCİ BASKI NOTU

Kitabın bu ikinci baskısında bazı değişikliklere gidilmiştir. Öncelikle görsel malzemede, önceki baskıda yer alanlardan bazıları değiştirilmiş, yerlerine mümkün olduğunca eserlerin özgün betimleri kullanılmıştır. Kimi görsel malzemede daha önceki baskıda yer almayan açıklayıcı bilgiler bu baskıda eklenmiştir. Çevirmen ve redaktörün dipnotları, ilgili sayfalarda (ç.n.) ve (r.n.) kısaltmalarıyla gösterilmiştir. Mitolojik adlar metin içinde italik olarak gösterilerek vurgulanmıştır. Ayrıca kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla kitabın sonuna kapsamlı bir dizin eklenmiştir. Metinde geçen mitolojik adlar, Sayın Emre Erten tarafından titizlikle kontrol edilmiştir; kendisine teşekkür ederiz.

GİRİŞ

Antik Yunan mitolojisinin mirasının öz niteliğine, belki bugünkü ortak düşüncelerimizde ve hatta, tarih boyunca süregelen dilsel ve terimsel dağarcığımıza ait birçok temada rastlanabilir. Hindistan'dan İran'a, Orta Asya dünyasına, Antik Dönem Cermen ve Kelt dünyalarına, Yunanistan, İtalya ve Kuzey Afrika'nın sınırlarına kadar uzanan bir kültürel ufka oturtulabilecek bir mitolojik evren, binyıllar boyu yaşanan bir sürecin sonunda, bugün sadece Eski Yunan mitolojisinin simgeleriyle (ve elbette Latin ve Romalı simgeleriyle de) güncelliğini korumakta ve tanınmaktadır; gerisi, belleğin karanlıklarına gömülmüş olup çağdaş insanın bilincinde yüzeye çıkmamaktadır.

Bugün hâlâ, çoğu zaman hangi belli mitolojik alanlara ait bulunduğunun farkında olmaksızın, birtakım ince psikanaliz imgeleriyle ilgili olarak Oidipous*'tan söz ederiz ya da güçlü kuvvetli birini 'Herkül gibi' diye betimleriz veya bir tanıdığımızın narsisizmi hakkında konuşurken* Narkissos *mitosu zihnimizde hiç de belirgin olmayabilir. Hıristiyanlaşma sürecine karşın, bu çeşit göndermelerde hâlâ Geç Antik Dönem'in ortak malvarlığına ait bir mirasın izleri bulunur ve o mirasın içinde Eski Yunan mitolojisinin payı ağır basar.*

Elbette, bize doğrudan doğruya özgün Yunanca metninden ya da Orta Çağ Latin kültüründen ve öykü sanatından aktarılmış mitosların, geleneksel anlatıların, söylencelerin düzeni, bir yeniden düzenleme, yeniden gözden geçirme karmaşası içine girer. Bu yeniden düzenlemeler çeşitli kültürel ufukların Eski Yunan mitolojisini kendi doğrultularında yeniden yapılandırma eğilimlerinden gelmiştir. Öyle ki, bugünkü durumda, başlangıçtaki tek bir mitolojik öykünün üzerine eklenmiş birçok katman, Hellenistik Dönem'e, Orta Çağ'a, Arap dünyasına, hatta modern ve çağdaş dünyaya ait katmanlar görülür. Sadece birkaç anlamlı örnek verecek olursak, bu mitolojik anakonu aldatıcı Latin metinlerinde Homeros'u sunan ve Troia'dan söz eden büyük Orta Çağ anlatılarının bir özelliği olduğunu söyleyebiliriz. Ya da Rönesans ve Hümanizm dönemlerinde antik tanrılar çevresinde dönen metaforlar düşünü veya Yeni Klasik Dönem'in, tarihin yapay bilincinde durulmak

üzere yarattığı antik dünya imgelerini yahut psikanalizin ve analitik psikolojinin tazelediği simgeleri anımsatabiliriz.

Bugünkü kültürümüzün -dilsel yönü de içinde olmak üzere- yaratıcı gücünün hâlâ mitolojik gerçeklikle ilişkili olduğu ileri sürülür. İşte bu kitapta, o gerçeklik dünyası parçalarını, konularında yazılmış ilk metinlere bağlı kalarak yeniden bir araya getirmeye çalıştık. Öncelikle Vico'nun dilinde gerçek birer "ince ozan"a dönüşüp tarihsel ve doğal olaylarla olan gerçek ilişki içinde düşlemsel bir söylem olanağını yaratan o "ilkel hayvan azmanları" dünyasını, karmaşık ve uzmanlık gerektiren anakonular peşinde gitmeye kalkmadan ele almak istedik. Burada okurlarımızı sıkıcı felsefe dolambaçlarına sokmaksızın, onlara, son derecede sade sözcüklerle dile getirilen o düşlemsel söylemi, kültürel geleneğimize katkıda bulunmuş en gerçek şiirsel yaratı düzeyine yükselten bir dizi öykü ve söylence sunuyoruz. Zeus'un güçlü ve ateşli imgesinden Şafak Tanrıçası Eos-Aurora'nın solgun anısına kadar uzanan o simgeler perdesinin ardında, doğanın ve tarihin gerçeği ile kurulmuş ilişkiyi doğrudan yaşamış ve ondan acı çekmiş, o ilişkiyi bize yanlış olarak sadece bir filolojik merak konusu yaparak din tarihi gibi görünen mitolojik dokuya taşımış gerçek insanların dünyası gizlidir. Bu çalışmamızda iyice belirli iki amaç güdülmektedir: Mitoslarda gerçeklik içinde anlatılagelen yaşam ilişkilerinin ortaya konulması ve o gerçekliğin yoğun ve şiirsel bir anlatımı bulunduğunun belirtilmesi. Söz konusu gerçeklikte 'şiirsel'in terminolojik sınıflandırılması, dünyayı okuma yolu olarak şiirin taşıdığı büyü ile akraba olan 'poiein' yani 'yapma eylemi'nin yaratıcı düzlemine başvurulmasını gerektirmektedir.*

Öte yandan, kendi kültür modellerine kuşaklar boyu mıhlanıp kalmış bilginlerin, Eski Yunan geleneğinin ilk bakışta karışık gelen derinliği ile ilgili olarak ileri sürdükleri bir dizi yorum da büsbütün silinip atılamaz. Bu noktada açıkça görülüyor ki, düş gücü doğrultusunda gelişimi yorumlansa da, bir dünya görüşü ve yasası olarak ağır basan tarih-

---

* Giambattista Vico (1668-1744) İtalyan felsefeci ve kültür tarihçisi. Kültürel antropolojinin öncülerinden. (ç.n.)

sel-yaşamsal bir durum söz konusudur ve gerçekliğinin yeniden kurulması yolunda bir çaba gerekmektedir. Bunu yapanlar da, Vico'nun çalışmalarını tam bir uyum içinde sürdüren Pettazzoni'nin ardılları olmuştur. *Her ikisinde de mitopoietik an denilen şeye, mitosların yaratıcı fantezisine, yani insan geçmişinin diyakronik ve senkronik doğrultularının her ikisinde de bulunan o önemli aşamaya büyük saygı vardır. Vico'ya göre, görüneni mitos işaretlerine dönüştürme yetisi çok eski insanlara fakat aynı zamanda her birimizin içindeki gizli çocuğa da vergidir. Biyolojik çevrim içinde her birimiz, çocukluğunda göğe bakıp da tanrı diyen birer çocuğuzdur. O çevrimdeki bireysel anılara da saygı duymaktadırlar sözünü ettiğimiz bilginler. Bu çeşit anlatıların, içimizdeki çocuk tarafından anlaşılabilir olduğu böyle açıklanır. Yalnız içimizdeki çocuk değil aynı zamanda yine her birimizin içinde bulunan ve teknolojik uygarlığın usçul düzenine baş eğmiş bilincin dolambaçlı yollarına dalmış yaban adamınca da anlaşılmaktadır aynı öyküler. Maddesel ortak çıkarların etkisi altında yitirilmiş uygarlık anısı çok ilginç biçimde Dante'de karşımıza çıkar ve onun dizelerinde annelerin hâlâ çocuklarına Troia masalları anlatmakta, Arkaik Dönem'in kahramanlarından söz etmekte olduğunu okuruz.*

Eski Yunan mitoslarına, tarihsel ve doğal gerçekliğin bir yorumu diye bakan ve bu yorumsal gerçekçi öz çevresinde kimi uyan, kimi ona karşı gelen değişik çözümleme girişimleri görülür. Bu girişimlerin hepsi de bizim çeşitli söylemleri çözme geleneğimizle ilgilidir ve okura ne kadar yararı olur bilmem ama bunların burada anımsatılmasını uygun bulurum. Alman ekolü, Eski Yunan mitolojik yapılarının tüm dokusunu "doğanın mitolojisi" denen bir şeye indirger ve bunu yaparken öncelikle Veda metinlerine ağırlık vererek Hint-Avrupa âlemine bağlanır.

Yunanistan'ın mitos anakonularını, doğa düzeninin fantastik bir yeniden okunuşunda ya da yorumunda ortaya çıkacak birer epifenomen yani yan-olay diye düşünür. O fantastik yorumun temelinde Zeus *gökyüzü,*

---

* Raffaele Pettazzoni (1883-1959) İtalyan yazarı, din tarihçisi ve Uluslararası Dinler Tarihi İncelemeleri Derneği'nin kurucusu. (ç.n.)

Hera *hava*, Hephaistos *ateştir. Böylece Alman ekolü, insanların başına gelip de tarih içinde yer alan her şeyi ve Antik Yunan'ın tragedyalarında ve gündelik tapınç uygulamalarında karşımıza çıkanları yok saymaktadır. Halbuki o tragedyalar ve kült uygulamalarında* Zeus *aynı zamanda insanlık tarihinin açığa vurulmamış düzenini gösterir;* Hera*'da, her evli kadında bulunan o dokunulmaz analık duygusu gizlidir;* Hephaistos, *baskı altına alınabilir ateşin ve toplumsal değer yokluğunun biçimsizliğinin gizemiyle, o değer yokluğu içinde varılmış cinsel doyumdan alınan zevk arasındaki zıtlığın işaretidir.*

Doğacı mitoloji okulunun bu bilimsel girişimine eklenen başka yorumlar da vardır. Din tarihine bir şey katmadıklarından emin olduğumuz romantikler bu mitolojik anakonuları, insanlık tarihinin seçkin ya da sıradışı bir anının seçkin örneklerinin çekiciliği içinde görür. Onlara göre Eski Yunan mitolojisinin kategorileri, biçim ve duyguların -belki de hiç var olmamış- uyumu içinde insanın tarihsel dinginliğe varışının örnekleri olarak yapılanır. Romantikler, insanların hoşlanacakları barışçı bir aldatmacayı, mitolojinin içinde varolan tarihsel olgunun somutluğuna üstün tutar. O aldatmaca, gerçekleşmesi gereken bir düşsel yaşamı, uyum ve kusursuzluğun simgesel toprağı olarak görülen Eski Yunan dünyasına yansıtır.

Bugün, en önemli temsilcisi Vernant olan Fransız akımlarının yorum girişimlerinin, İtalyan tarih okulunun çabalarını görmezden gelerek daha somut biçimde ve antropolojik yönde yapıldığını görür. Vernant, Annales** okulunun toplumsal tarih hareketinin de açık etkisi altında kalarak, mitolojik söylemin büyüsü altında yatan katmanlara erişebilmektedir. Öyle ki, Vernant'ın Eski Yunan mitolojisi konusundaki kitapları, çeşitli mitolojik işaretleri bir yapısal, ruhbilimsel, simgesel güdülemeler bütününe yükseltir. Aslında, o güdülemelerde, anlatılar, öykü-*

* Jean-Pierre Vernant (doğ. 1914). Antik Dönem toplumlan tarihçisi, Antik Yunan uygarlığı uzmanı ve araştırmacı. (ç.n.)

** Her ikisi de Strasburg Üniversitesi'nde profesör olan Orta Çağ tarihçisi Marc Bloch (1886-1944) ve 16. yüzyıl tarihçisi Lucien Lefebre (1878-1956) tarafından çıkarılmaya başlanan *Annales* (= Yıllık) adlı derginin çevresinde meydana gelen ve en tanınmış temsilcisi Fernand Braudel (1902-1985) olan tarih araştırmaları okulu. (ç.n.)

Samothrake Nike'si
İ.Ö. 306. Mermer.
Paris.

ler, toplumsal ve antropolojik düzlemde bir ilişkiler çerçevesinde yürütülmektedir. Bu yorum biçimlerinden söz ederken Dodds'un Yunanlılarda usdışı olan konusunda bize öğrettiği son derecede zeki ve çarpıcı şeylerden söz etmeden geçemem. Kendisinin, Rohde'nin** bazı önerilerini izlediğini ve dünya ile barışçıl bir ilişkinin örneği diye görülen Yunan mitolojisinin ütopik katmanlarına çarptığını anlıyoruz. Söz konusu barışçıl ilişki, Romantizm döneminde düşü görülmüş bir şeydir.*

---

* Eric Robertson Dodds (1893-1979). İrlandalı tarihçi. Oxford profesörlerinden. (ç.n.)

** Erwin Rohde (1845-1898). Alman klasik filoloji uzmanı. Çoğunlukla, Antik Dönem Yunanlılarının ruh konusuna yaklaşımlarını anlatan *Psykhe* adlı kitabıyla tanınır. (ç.n.)

Dodds, Eski Yunan mitolojisinin, usdışılığın ve saçmanın birden ortaya çıktığı bir fırsat momentumu olarak ele alınmasını önerir.

Son olarak, sadece okurun bilgilenmesi için üzerinde duracağımız şey, bu mitolojideki tiplerin sınıflandırılması olacaktır. Yunan anlatılarında theogonia *yani tanrıların doğuşları ve soyağaçları ile ilgili anakonılar görürüz. Bu* theogonik *mitoslar, insanoğlunun, bir yandan tanrısal dünyanın kökenini, öte yandan da kendi durumunu öğrenme konusundaki temel gereksinimiyle ilgilidir. Yunanlılar o mitosların uyumunu, Anadolu'dan Ege'ye yayılan bir mitoloji kültürü üzerine kurmuştur. Bu mitoslara, gerçekten yaşanılmış tarihle, yazının icadından sonraki çağları işaret eden bozulma, günah ve Tufan mitoslarıyla ilişkili olarak anlatmak üzere dile getirilmiş yaygın öykülerle birlikte rastlanır. O öykülerde rastladığımız dünyaya yeniden can veren, dünyayı kurtaran kahramanların, yaptıkları coşkulu işlerle birden karşımıza çıkması ve her zaman insanı günahlarından arındırıp yüceltmeye ya da cehennem azabına atmaya hazır Olympos tanrılarıyla birlikte yer alması, bu karma özellikle açıklanır. Bu çerçeve içinde insanoğlu hep olaylar çelişkisinin eline düşmüştür; cezalandırmada somutlaşan fakat aynı zamanda öngörülemeyen bir ortaya çıkışla ödüllendirmesi de olası bulunan tanrısal bir olaylar yumağının nesnesi konumundadır hemen hemen.*

Kendi korkularını ve umutlarını, kâh insan acısını azaltmaya kâh korkunç ve yıkıcı imgelerinde şiddetini gösteren bir mitolojinin fantastik yaratılışına yönelten o uygarlığın bugün çok uzağındayız. O uygarlık kendisini, anlaşılabilir öykülerle yani insanlara kendilerini çevreleyen belirsizlikler ve ürkülerin egemenliğini sunabilecek öykülerle dile getiren, insandan uzak ve onun durumu üzerinde acımasız egemenlik kurmuş olan bir yaratıcılığın mitoslar topluluğu olmuştur. Bu mitoloji hâlâ, bizim şu tek dişi kalmış sanayi sonrası uygarlığımız tipinde ortaya çıkan yaşam konumlarına koşut bir referans olmayı sürdürmektedir. O sanayisonrası uygarlıkta ürkülerin, korkuların birer insan çehresi yok, onlar Zeus *ya da* Hades *değil; bizi yok edecek olan kozmik kötülüklerin bilinmeyen hesapları, nükleer savaşın, patlayan nüfusun, çevre felaketlerinin ve Vico'nun yaratıcı gücünden yoksun Reagan üretimi yıldız savaşlarının insan icadı olan kıyameti var.*

EVRENBİLİM VE TANRIBİLİM
(Kozmogoni ve Theogonia)

Medusa Rondanini. Münih'teki mermer kopyası.

Evrenin yaratılması olayı ya da edimi, Yunan dünyasında değişik, kendine özgü görünümlere bürünür; özellikle de her şeyden önce evrenin düzeninin kurulmasına aracı olan olay ya da edimi vurgular. Şu halde, bir çeşit dinsel öğreti olan Yunan evrenbilimi ya da kozmogonisi, evrenin yapısal niteliklerinin belirlenmesi ve tanımlanması sorunuyla ilgilidir.

Başlangıçta, herkes ve her nesne için aynı ve değişmez bir durum olan, sonsuz uzay, karanlık boşluğun somutlaşması olan *Khaos* (boş uzam, boşluk, uçurum, kaos) vardı. Bir çeşit ilkel bir tanrısal varlık olarak gösterilen *Khaos*, Düzen'den ya da öteki adıyla Evren'den (*Kosmos*) önce gelmiştir. Şu halde, düzensizlikle, herhangi bir düzenleyici ilkenin yokluğuyla ilişkilidir.

İ.Ö. VIII. yüzyılda yaşamış bir Yunan ozanı olan Hesiodos'un ***Theogonia*** adlı yapıtı, Antik Dönem Yunanlılarının evrenin ve tanrıların kökeni konusunda kabul ettikleri şeyleri belirlemek isteyenlere iyi bir kaynak oluşturur. Kültürü bakımından tarımsal bir geleneğe sahip bu çoban - ozan, kırsal kesimi, toplum ve insan bakımından taşıdığı koşulları iyi görmüştür. Anadolu'da bir Aiolia kolonisi olan Kyme'de doğmuş, Boiotia'daki Helikon Dağı'nın doğusunda Askra'da yaşamıştır. Dor ve Aiolia etkileri altında, Ionia lehçesinde yazdığı eseri 1022 heksametron dizeden oluşur; öncelikle epik karakterde ve kronolojik dizi izleyen mitolojik bir yapıttır. Arkaik Dönem'in* yazınsal kaynakları arasında tutarlı bir gelişme göstererek evrenin doğuşunu açıklayan tek yapıt budur. Ancak, düzen kurucu bir tanrısal varlığa sahip bir evren yaratıcısının edimini, bir yaratılışı değil -çünkü Yunan tanrıları her ne kadar ölümsüzse de, ezelden beri var değillerdir- evrimsel bir doğuşu sunar.

---

* Arkaik Dönem. Genellikle Geometrik Dönem'in bitişiyle Klasik Dönem'in başlayışı arasında kalan, yani İ.Ö. 700-480 yıllarına rastlayan zaman dilimi *(Dict. of Ancient History,* haz. G. Speake). (ç.n.)

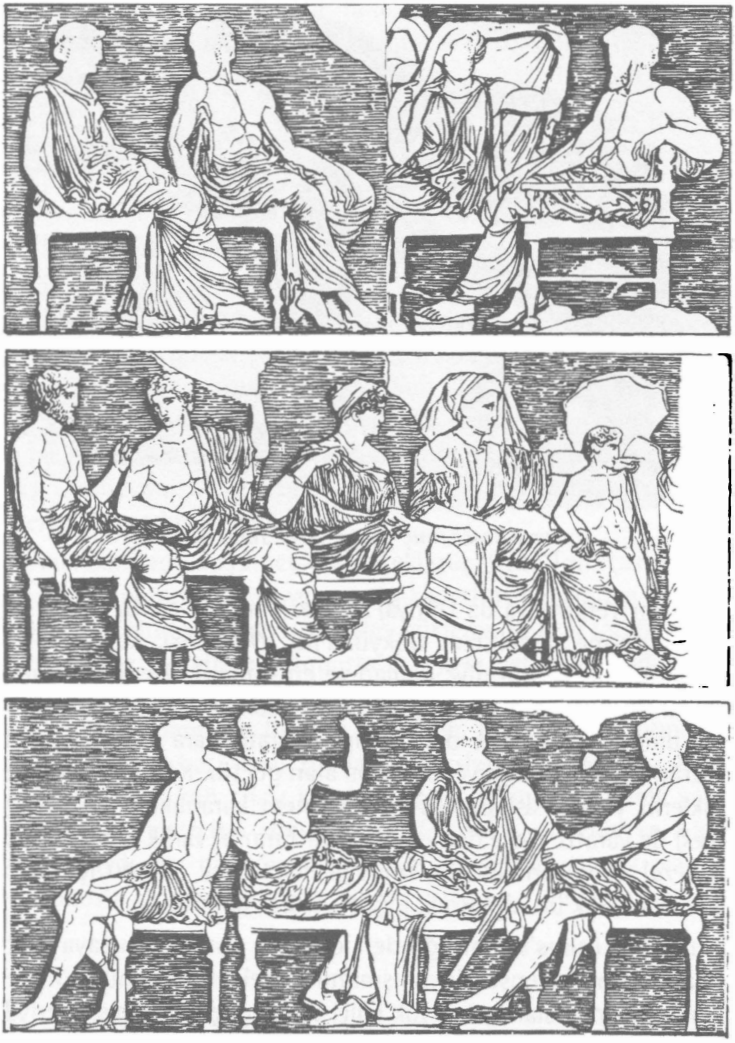

Olympos tanrıları; Parthenon'un doğu frizi. Atina.

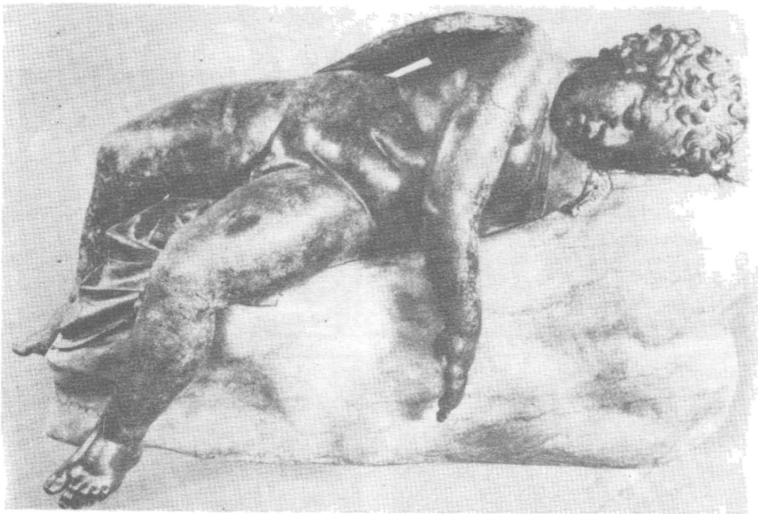

Uyuyan Eros; tunç yontu. New York Müzesi

Khaos'tan Yerküre ya da Dünya/Toprak (*Gaia* ya da *Ge)* çıktı; bu, cinsel birleşme olmaksızın Gökyüzü'nü (*Ouranos*), kendisini tümüyle kucaklayabilsin diye dağları ve en sonra da Deniz'i (*Pontos*) doğuran birincil varlıktır. Toprak ile aynı zamanda *Eros* da doğdu. O da birleştirici yetisiyle daha sonraki yaratmalara olanak tanıyan ve türün sürekliliğini güvence altına alan güçtür. *Khaos*, ayrıca, derinliklerin yoğun sisi *Erebos*'u, cehennem karanlıkları ile Gece'yi (*Nyks*) de yarattı. Gece'den ise, dişil bir tanrısal varlık olan Gündüz (*Hemera*) ile yukarı Gök'ün, toprağa daha uzak olduğu için daha temiz olan Gök'ün kişileşmiş biçimi *Aither* doğdu.

Gaia ile *Ouranos*'un birliğinden canavar varlıklar ortaya çıktı; bu canavarlar, evrensel dayanışmanın gereklerine henüz tümden boyun eğmemiş olan, yıkıp yok edici doğal güçlerin temsilcileriydi.

Evrenin oluşumu biçimsel olarak tamamlanınca, *Titanlar*ın doğuşuyla evrende *theogonia* yani tanrıların doğuşu yer aldı. *Okeanos*, *Koios*, *Krios*, *Iapetos*, *Hyperion* ve *Kronos* erkek *Titanlar*dır. Dişiler ise şu adları taşır: *Thia*, *Rheia*, *Themis*, *Mnemosyne*, *Phoibe* ve

Tethys. Gaia, Ouranos'a üç tane *Kyklops* doğurdu. Alnının orta yerinde tek gözü bulunan ve çok büyük fiziksel güce sahip olan bu varlıkların adları şöyledir: *Bronte* (Gök Gürültüsü), *Steropes* (Yıldırım) ve *Arges* (Şimşek). *Gaia*'nın en son doğurduğu üç varlık, *Hekatonkheirler* ya da Yüz Kollular oldu. Bunların adları ise, 'Cezalandıran' anlamında *Kottos*, 'Güçlü' anlamında *Briareos* ve 'Çok Kollu-Bacaklı' *Gyes* idi. Bunlar kibirli ve sert hareketli, öfkeli devlerdi; yüz tane kolları, elli tane başları vardı.

Toprak dediğimiz tanrısal varlığın ilk somut görünümü olan "Koca Memeli" *Gaia* (ya da *Ge)* aynı zamanda -ve öncelikle- yaşamı veren ve alan Büyük Evrensel Anne'dir. Arkaik Dönem'de daha yeğin bir tapınç konusu olduğu sanılan *Gaia*, sonraları, üretkenliğin ve yaşam dramının kozmik değerini kendi üzerlerinde daha iyi odaklaştıran başka dişi tanrısal varlıkların gölgesinde kalmıştır (Bu dişi tanrısal varlıklara örnek olarak tek bir etimolojik kökten oluşan *Demeter*'in adını verebiliriz).

Birinci derecede doğurucu olan öteki güç, Gece Tanrıçası *Nyks*, evrenin oluşumuna dünya ve insanın kaderi geleneğinden bakan görüş içinde birinci derecede bir işlev yüklenir. Rüzgâr tarafından döllenen Gece, gümüş bir yumurta dünyaya getirir ve ondan da 'İlk Doğan' anlamında *Eros Protogonos* doğar. Bu varlığa aynı zamanda 'Parlak' anlamında *Phanes* de denilir. Çift eşeyli ve altın kanatlı *Eros*'un dört başı vardı. Bunlar birer aslan, boğa, yılan ve koç başıydı. Gece'ye, kâh anası kâh kızı diye bağlanarak onunla yaşardı. *Nyks*, gece kudretini elinde tutan *Tethys*'in, düzenin ve adaletin tanrıçasıydı. Bu niteliğini, üstünlüğünü, göğün tanrısı olan oğlu *Ouranos*'a geçirinceye kadar elinde tuttu.

Babanın Hadım Edilmesi

İlk tanrısal çift hiç de mutlu değildi. Göğün tanrısı *Ouranos* -Roma mitolojisinde bunun karşılığı yoktur- toprağın çiftleşme zorunluluğu ile doğurduğu birincil kozmik bir güç olarak kalır. Cinsel etkinlikten başka bir etkinlik bilmez. Her gece "birleşme isteği" ile karısını döller ve ondan olan oğullarına derin bir nefret duyar. Doğan çocukların toprağa gömülmeleri kuralını getirmiştir ve bu kararından sadist bir tat duymaktadır. Altında ezildiği ağırlığın fazlalığından ve oğullarının gün ışığı görmelerinin yasaklanmasından büyük üzüntüye düşen *Gaia*, oğullarını harekete geçmeye kışkırtır; bunu yaparken kendi vücudunun içinden demiri çıkarır, demirden keskin bir orak yapar. Öfke ve hiddetle çocuklarını harekete geçmeye razı etmek isterse de, onlar korkuya kapılırlar zaten analarının sıkıntısını da anlayamazlar. Sadece son çocuk, *Titanlar*ın sonuncusu cingöz, "Kafası Karışık" *Kronos*, *Gaia* ile birlik olup tuzak kurmayı kabul eder.

Uygun bir yer bulup saklanır ve büyük kozmik cinsel birleşmeye hazırlanan, katıksız üretkenliğin ve koşulsuz, sınırsız yaratıcı gücün simgesi *Ouranos* gelirken saklandığı yerden fırlar ve babasının üreme organlarını kavrayıp elindeki koca orakla keser ve arkasındaki Aigaion Pelagos'a (Ege Denizi) fırlatır. Yaranın kanından gebe kalan *Gaia, Erinysleri, Fraksinus* (Dişbudak) *Nympheler*ini (*Meliadlar*) ve nihayet *Gigasla*r veya genellikle kullanılan şekliyle *Gigantla*r (Devleri) doğurur. Buniardan birinciler, yani *Erinysler* üç tane olup adları *Alekto, Teisiphone, Megaira*'dır; güçlü olmaları ve genellikle aileye ve toplumsal düzene karşı işlenen suçların öcünü almalarıyla tanınırlar. İkinciler çoğunlukla kahramanların doğuşuyla ilgili olarak karşımıza çıkar. Sonuncular yani Devler ise, çok büyük cüsseli, yenilmez güçte varlıklardır.

Aphrodite başı; Knidos'tan buluntu. Louvre Müzesi, Paris.

Ouranos'un erkeklik organının atıldığı denizdeki dalgaların köpüğünden Aşk Tanrıçası *Aphrodite* doğdu. Tanrıların gerçek öyküsü, *Ouranos*'un böylece alt edilmesinden sonra başlar. Yunan mitolojisinin ilk büyük adı olan *Kronos*, yetkesi tartışılmaz, kendisine karşı konulmaz efendi kimliğiyle dünyaya egemendi. *Gaia*'nın karnında gömülü kalmaktan kurtardığı *Titanlar* onun egemenliği altında aralarında çiftler oluşturdular ve kendisi de *Rheia* ile birleşti; *Rheia* ona

üç erkek (*Hades, Poseidon, Zeus*) ile üç kız (*Hestia, Demeter, Hera*) doğurdu. Kronos'un tanrısal saltanatı, Altın Çağı'na özgü parlaklıklarına karşın, acı bir biçimde son bulacaktı. Çünkü her türlü bilgiyi ellerinde tutan Toprak Ana ile yıldızlı Gökyüzü, daha *Ouranos*'un başına gelenlerden önce, *Kronos*'un saltanatının oğullarından birinin elinden son bulacağını öngörmüştü.

Evrenin efendisi büyük *Kronos*, korkuya kapılıp öz oğullarını daha doğumlarında yemeye başladı. Fakat *Rheia* yeniden gebe kalmıştı ve analık acıları içinde, çocuklarına yapılan bu saldırıyı artık çekemiyordu. Bu nedenle, kendi ana babasına baş vurup ne yapması gerektiğini sordu. *Gaia* ve *Ouranos* iyi niyet gösterip ona yardım ettiler ve her şeyden önce kocası *Kronos*'un geleceğinin ne olacağını ona bildirdiler, sonra çocuğunu doğuracağı zaman onu koruma altına aldılar. *Rheia*, ana ve babasının gösterdiği yolu izleyerek, çocuğunu doğurmak üzere karanlık ve sisli bir gecede Arkadia'daki Lykeion Dağı'na gitti. Orada *Zeus* doğdu; Toprak onu hemen alıp Neda Irmağı'nda yıkadı, vakit yitirmeden Girit Adası'nda bir yer olan Littum'a* götürüp Aigaion Dağ'ında bir kovuğa sakladı. *Rheia*, annesinin verdiği akıl üzerine kundağın içine bir taş saklayıp *Kronos*'a götürdü. Koca *Kronos*, baş hükümdar, kurnazlar şahı *Kronos*, aldatmacayı fark edemedi ve bir kez daha içindeki tedirginliği gidermek için taşı yuttu.

Mağarada saklanan çocuk tanrı, *Dişbudak Nympheler*inden *Adrasteia* ile *Io*'ya emanet edildi. Bunlar, *Melisseus* ve *Amaltheia*'nın kızlarıydı. Bazen ikinci derecede bir Orman Tanrıçası yani *Nymphe*, bazen de keçi biçiminde gösterilen *Amaltheia* sevecen bir sütnine oldu. *Kronos*, ne gökte ne yerde ne de denizde bulamasın diye, bebeği bir altın beşiğe yatırıp beşiği de ağaca asmıştı. *Zeus* oynarken keçinin bir boynuzunu kırdı ve o boynuzdan bir gün sevilen yiyecek ve içeceklerin çıkacağına, yani bugün bereket boynuzu** (cornucopia) diye anılan nesne olacağına söz vererek özür diledi. Keçi öldüğünde de onun pöstekisini alıp kendisine

---

* Lithinon. (r.n.)

** Ing. 'horn of plenty', Fr. 'corne d'abondance', Alm. 'Füllhorn', It. 'corno dell'abbondanza'. (ç.n.)

kalkan yaptı (Daha sonra *Titanlar*la olan dövüşünde bu kalkandan yararlanacaktır). 'Şefkatli' *Amaltheia*'ya duyduğu sevgiyle onu oğlak dönencesinde ölümsüzleştirdi.

Çocuk, Girit Adası'nın ormanlarında, *Io* ile *Adrasteia*'nın sağladığı iyi bakımla, katıksız balın da yardımıyla, hızla büyüyordu. Oyun arkadaşı, kardeşliği *Pan* idi. Herhangi bir kazaya uğramaması için göz kulak olanlar da silahlarının gürültüsüyle çocuğun ağlama seslerini bastıran, bağırışlarının duyulmasını önleyen *Kouretler*di. *Kronos* çocuğu bulamamıştı ama daha da kuşkucu olmuş, umutsuzca peşine düşmüştü. Bu, dolaylı yoldan oğlunu başka çözüm yollarına itiyordu. *Zeus*, ondan kaçmak için, önce yılan kılığına girdi, sütanneleri de ayı olmuştu. Bu dönüşümden Yılan Takımyıldızı, Büyük ve Küçük Ayı takımyıldızları oluştu. *Zeus* daha sonra Ida Dağı'na çıktı ve orada çobanlar arasında büyüdü ve erişkinliğe erip de *Metis*'e başvuruncaya kadar orada kaldı.

Akıl Tanrıçası olan bu dişi *Titan* ona, *Kronos*'un içki sunuculuğu görevini alabilmek için, *Rheia*'ya açılıp onun yardımını istemesini öğütledi. *Rheia* ona çok yardımcı oldu; hatta ona, *Metis* tarafından babasının içkisine karıştırması öğütlenen kusturucu sıvıyı sağladı. Hiçbir şeyden haberi olmayan *Kronos* içkiyi içti ve önce taşı, sonra da *Zeus*'un erkek ve kız kardeşlerini kustu (*Kronos*'un içinden böylece çıkan taşı, *Zeus* kutsal Delphoi yoluna savurdu; bu, başlangıçta yağmur isteği gereksinimiyle ilişkili bir nesneye, sonra da Antik Dönem Yunanlılarının saygı beslediği, ancak herhangi bir nesne ile temsil edilmeyen bir tapınca dönüşmüştür). *Kronos*'un çocuklarının kurtulması elbette yeni tanrının konumunun tanınıp kabul edilmesi anlamına gelmiyordu. *Kronos*, her ne kadar yaşlanmış olsa da, iktidara her zamankinden daha sıkı sarılıyordu ve başlarında *Atlas* bulunan *Titanlar*ı çağırarak oğullarına direnmeye, onlara karşı savaşmaya kalktı. Onlarsa, kendilerini kurtarmış olan kardeşlerine minnet duyarak savaşa hazır olduklarını bildirdiler. *Kronos*'un kötülüklerini unutmamış olan *Titanlar* arasında kendiliğinden birkaç çözülme oldu; *Hyperion*, *Tethys*, *Themis* ve *Mnemosyne*, *Zeus*'un yanında yer aldı. *Okeanos* ise aşağı yukarı tarafsız bir tutum takındı.

Titan Dövüşleri ve Zeus Saltanatının Yerleşmesi

Zeus'un bu zor savaşa girişmesinin üzerinden en az on yıl geçmişti, hâlâ herhangi bir çözüm belirtisi görülmüyordu. *Zeus*, kardeşleri ve onlara sadık olan *Titanlar* Olympos Dağı'nda mevzilenmiş, *Kronos* ve onunla yani hükümdarlarıyla birlikte göklerin hükümdarlığından kovulmuş olan kardeşleri, Thessalia'daki Othrys Dağı'na yerleşmişti. Savaşın gelişmesinde *Kyklopslar*ın ve *Hekatonkheirler*in varlığı birinci derecede rol oynadı. Bunlar hâlâ uçurumun dibindeydi ve *Kronos* bunları kurtarmaya pek yanaşmıyordu. İleriyi gören bir yargıyla, *Gaia* torunu tanrıya, zaferin, öteki iki dizi çocuğunun da kurtarılmasına bağlı olduğunu anlatmıştı. O dizilerden biri, silahlarıyla öne çıkıyordu. Silahlar, *Kronosoğlu*'nun (*Zeus*) tartışılmaz üstünlüğünü oluşturdu. Öteki dizide de sonsuz bir fiziksel güç vardı. *Zeus* hemen evrenin dibine yani Tartaros'a indi ve becerisiyle zindancı kocakarı *Kampe*'yi öldürdü ve onun anahtarlarıyla zindandan kendisine gerekli yeni yandaşlar çıkardı. Uzun sürmüş bir mahpusluktan güçsüzleşmiş o yandaşlara, toparlanıp da en kısa zamanda kendisinin yanında çarpışabilsinler diye tanrıların yiyecek içeceği olan *nektar* ve *ambrosia* ikram etti. *Kyklopslar Zeus*'a şükranlarını yıldırımı, şimşeği ve gökgürültüsünü sunmakla gösterdiler. Bunlar, onun işlevlerini yerine getirmesi için gerekli şeylerdi. *Hades*'e, giyeni görünmez kılan bir zırh; *Poseidon*'a da üç dişli bir yaba *(trident)* verildi.

*Hekatonkheirler*in yani *Kottos, Briareos* ve *Gyges*'in katılmasıyla - bu katkı yeter derecede olmasa da, *Titanlar*a karşı savaşta zorunluydu- eski birincil güçlerin *Zeus* egemenliğindeki yeni saltanata boyun eğişleri törensel biçimde ortaya konmuş oluyordu. Yüzer tane kollarıyla bu Devler bir defasında üç yüz büyük kayayı fırlatıp atabiliyorlardı. *Titanlar*ın tepesine tam bir taş yağmuru yağdıkça, kendileriyle birlikte zaferi kazanma kararlılıkları da eziliyordu. Savaşın sertliği, her iki tarafın aldığı yaralar, tüm dünyayı büyük gümbürtüyle sarsıyordu. Feryatların dinmek bilmeyen şiddeti, amansız silahların gücü, yeryüzünü de denizleri de kaplamıştı. Ölümsüzler arasında bu yeğinlikte bir çarpışma daha önce görülmüş olamazdı. Yaşam çok çetinleşmiş, dayanılmaz bir durum al-

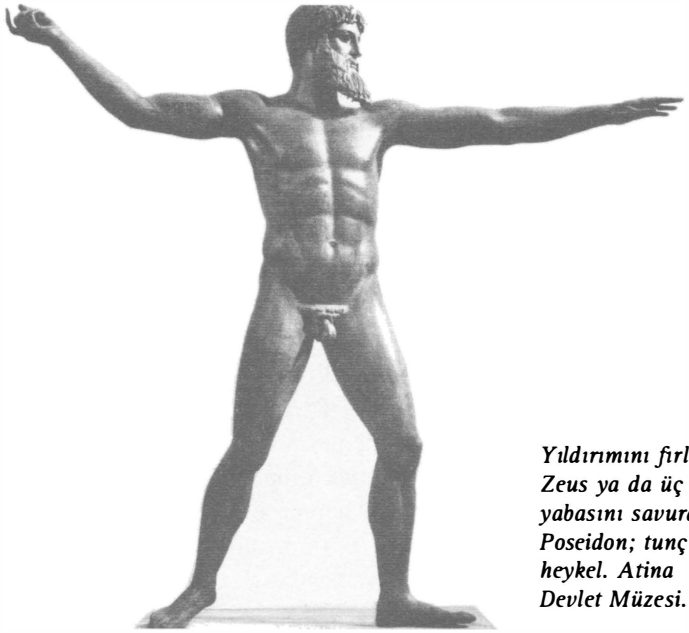

Yıldırımını fırlatan Zeus ya da üç dişli yabasını savuran Poseidon; tunç heykel. Atina Devlet Müzesi.

mıştı. Gökyüzü silahlarla kararıyor, yıkım, kıyamet görüntüsüyle geliyordu. *Kronosoğlu Zeus*, önce yıldırımın amansız ateşine başvurmakta isteksiz davrandıysa da, *Titanlar*ın etkin biçimde direnmesi üzerine, onun da işe karışması gerekti. Olympos'un tepesinde durup her şeyi yakmaya başladı. Tarlalar, ormanlar, hayvanlar hepsi yanıyordu. Ateş kendilerine erişince, alevlerden yaralanan ve nereye döneceklerini şaşıran *Titanlar* artık *Hekatonkheirler*in yıkıcı gücüne karşı koyamaz oldu. Son darbeyi tanrı *Pan*, yeri göğü inleten korkunç bir bağırışla indirdi; bu, *Titanlar*ı darmadağın etti. Yenilip zincire vuruldular ve Tartaros'a atıldılar. Orada zindancıları, ihtiyar cadı *Kampe* değil, dürüst ve *Zeus*'a bağlı bekçiler olan *Kottos*, *Briareos* ve *Gyges* idi. Asi *Ouranos* çocuklarının başı *Atlas*'a çok şiddetli ve başkalarına örnek olacak bir ceza verildi, bundan böyle omuzlarında Gökkube'yi taşıyacaktı. Tanrısal dişilere gelince, onları daha iyi bir son bekliyordu. *Metis* ve *Rheia*'nın araya girmesiyle dişi *Titanlar*ın hiçbiri ceza görmedi.

Ouranos'un yarasından akan damlaların döllediği ve *Gaia*'nın dünyaya getirdiği *Gigantlar* ya da Devler, insan eliyle ölebilecek gibi yaratılmışlardı ama gerçekte, ölümlülerin vuruşlarına karşı bağışıklık sağlayan sihirli bir ot onlara yenilmezlik veriyordu. Korkunç bir güce sahip, ürkütücü görünümdeki bu çok büyük varlıkların, yabanıl savaşçı doğalarına bir de fiziksel bir korkutucu ucubelik ekleniyordu, çünkü bacakları birer yılan biçimindeydi. Hayvan pöstekileri giyinir, dişlerine kadar silahlanırlardı; ayrıca kardeşleri *Titanlar*ın Tartaros'ta hapse mahkûm olmaları nedeniyle son derecede öfkeliydiler.

Değişken huylu olan *Gaia*, Devleri Thrakia'da Phlegra'da doğurmuş ve *Titan* çatışmasında yenilenlerin başına gelenlere çok öfkelendiği için, bir sihirli ot üreterek onlara bağışıklık sağlamıştı. *Zeus* ilk savaş becerisini gösterip hemen ölmezlik otunu elde etti. Bunun için *Helios*, *Selene* ve *Eos*'a ortadan çekilmelerini emretti ve havanın kararmasından yararlanarak otu Toprak eline geçirmeden kendisi topladı. Devlerin öldürülebilmesi için bir ölümlü gerekiyordu; onu bulmakla *Athena* görevlendirildi, o da *Herakles*'i savaşa katılmaya çağırdı.

Savaşın ilk kıvılcımını tutuşturan, düşmanların başı *Alkyoneus*'un öyküsü oldu. *Herakles*'in bir okuyla yere serilmiş *Alkyoneus*, böylece anası Toprak ile temas edip yeniden güç toplarken; *Herakles*, *Athena*'nın öğüdü üzerine, onu Thrakia'nın sınırları dışına çıkarıp koca bir sopayla işini bitirdi. Devlerden *Porphyrion*, taş yığınlarından bir piramit yapıp göğe çıktı, tanrılar onu orada hapsedemediler. Boğmak amacıyla tanrıça *Hera*'nın üzerine saldırmak üzereydi ki, *Eros*'un attığı bir okun vücuduna saplanmasıyla *Hera*'ya aşık oldu. Karısının paralanmış giysileri karşısında *Zeus*'un kıskançlıkla gözleri döndü, karısına saldırmakta olan *Porphyrion*'u yıldırımla yere serdi. Dev yeniden ayağa kalkarken *Herakles* yetişti ve onu oklarıyla öldürdü.

Bu arada yine bir Dev olan *Ephialtes*, tanrı *Ares*'i alt etmeyi başarmıştı ama *Apollon* ile *Herakles*, *Ares*'in yardımına koştu. Birincisi *Ephialtes*'in sol gözünü, ikincisi de sağ gözünü kör etti. Öteki

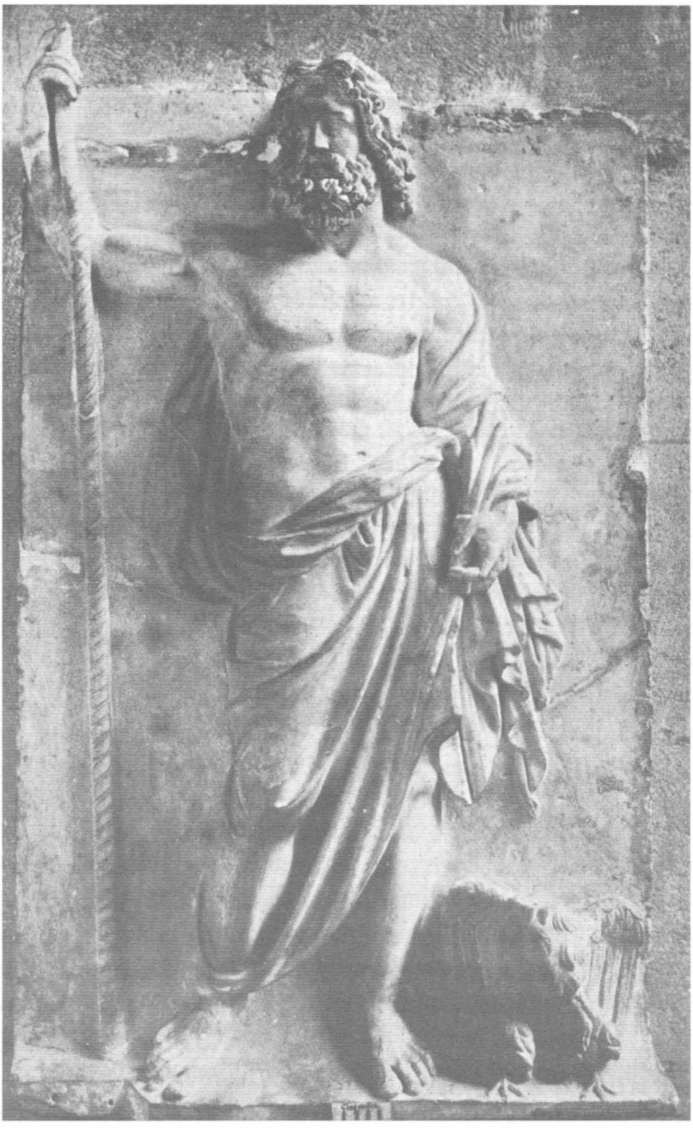

Louvre Müzesi'nde bulunan bir kabartmada Zeus.

Devlerin öldürülmelerinde de son darbe hep kahramandan (*Herakles*'ten) geldi. *Eurytos*, *Dionysos*'un asası *thyrsos*' ile öldürüldü; *Klytios* ise *Hekate*'nin meşalesiyle yakıldı. *Mimas* da *Hephaistos* tarafından yakılmıştır ama onu yakan bir kor parçasıydı. *Ankelades* de, kaçmasını engellemek için *Athena* tarafından üzerine fırlatılıp atılan Sicilya Adası'nın altında kaldı. *Athena*, ayrıca *Pallas*'ın derisini yüzüp deriyi savaşın geri kalan bölümünde zırh olarak kullandı. Devlerden *Polybos*'un başına gelen de bundan iyi bir şey değildi: *Poseidon*, üç dişli yabasıyla Kos Adası'ndan bir parça kesti ve o parçayı devin üzerine fırlattı, o da denize gömülüp Nisyron Adası oldu. Üst üste yenilgiye uğrayınca güvenlerini yitirip dağılan *Gigantlar* yani Devler, Arkadia'da bir yerde -bazı kaynaklara göre Kyme yakınlarındaki Phlegrai düzlüğünde- savaşı sürdürdü. Fakat çok daha büyük acılar çekerek tam bir bozguna uğradılar. *Hippolytos*, kendini duruma uydurarak *Hades*'in sihirli zırhıyla görünmez olan *Hermes* tarafından öldürüldü. *Gration* ise *Artemis*'in oklarıyla can verdi. Savaşçı olmayan *Demeter* ve *Hestia* gibi tanrıçaların tersine amansız *Moiralar*, savaşın sonuna değerli bir katkıda bulundu. Tunç sopalarıyla *Agrios* ve *Thoas*'ı öldürdüler. Öteki Devler de ya *Herakles*'in başlangıçtaki yardımıyla ya da *Ares* tarafından yok edildi veya *Zeus*'un yıldırımı ile yakıldı.

Eski tanrısal güçler böylece çözüldükten sonra *Zeus* bu kez de *Typhon*'un yenilmez kötü gücüne karşı koymak zorunda kaldı. *Typhon*, evrensel düzensizliğin başlangıcı belli olmayan temsilcisiydi. *Gaia*, Devlerin bozgununa öfkelenip Tartaros ile bir araya gelmiş, o birleşmeden Kilikia'nın bir mağarasında son çocuğu *Typhon* doğmuştu. Dağ kadar yüksek, yarı insan yarı hayvan bir ucubeydi. *Gaia*'nın öfkesinden doğmuş bu canavarın kolları insan koluydu ama omuzlarının arasından yüz tane yılan kafası yükseliyor, vücudunun aşağı kesimi de iki iri yılan olup birbirine dolanıyordu. Canavarın kanatları da vardı ve gözlerinden alev mızraklar, ağızlarından tutuşmuş kayalar çıkıyordu; sesi kükreme, böğürme ve ıslık sesiydi. Kollarını açınca hem doğuya hem batıya dokunabiliyordu.

---

* *Dionysos'un taşıdığı, başında çam kozalağı bulunan asma çubuğundan asa. (r.n.)*

Sikkelerde yer alan Zeus betimleri.

Zeus ona meydan okudu ve önce yıldırım ve tırpanla vurdu, sonra da yakın dövüşle yere serdi. Canavar ölmemiş, yaralanmıştı. Korkunç bir tepki göstererek *Zeus*'u yılan halkalarının arasına alıp sardı ve tırpanı kavrayıp ellerinin ve ayaklarının kirişlerini kesti, böylece korumasız kalan *Kronosoğlu*'nu omzuna atıp Kilikia'ya götürdü. Adına '*Korykos*' -yani deriden çuval- denilen bir mağarada onun sinirlerini ve kaslarını bir ayı pöstekisine sarıp gizledi ve bekçi diye yarı kız yarı yılan bir canavar olan *Delphyne*'yi bıraktı. *Zeus*'un uğradığı bozgundan çok sarsılan *Hermes* ile *Pan*, alelacele harekete geçip ondan çıkan parçaları toplayıp yerli yerine koydu. Olympos'a dönen *Zeus*, kanatlı atların çektiği bir arabayla canavarın peşine düştü. Bir yandan da onun üzerine yıldırımlar yağdırıyordu. *Typhon* alelacele karaçarak Nysa Dağı'na vardı ve orada, Yazgı Tanrıçaları *Moiralar* ona kendisini yeniden güçlendirecek sihirli meyveler sundu. *Typhon*, meyveleri kabul etti ama fiziksel düzelmesinin sadece bir günlük olduğunu bilmiyordu. *Moiralar*ın aldatmacası, *Zeus*'a *Typhon*'un yanına gitmesine olanak verdiyse de, bu kısa sürdü, çünkü çatışmaları Thrakia'da Emadon Dağı'nda devam etti. *Typhon*'un orada savurduğu tepeler, *Zeus*'a çarpıp onu yaralıyor, kanını akıtıyordu. Bundan sonra *Typhon* Sicilya Adası'na kaçtı. *Zeus* kesin zaferi orada, *Typhon*'u Aitne'nin (Etna Dağı) altında ezerek kazandı. Bugün de oradan kâh devin alev dilleri kâh onu alt etmiş olan yıldırımlar çıkar.

OLYMPOS'UN TANRILARI

Zeus, Gücü ve Aşkları

Zeus'a benzer örneklere en çok Hint-Avrupa kültüründe rastlanır; Ouranos'tan ve Gökkubbe'den gelmiş bir tanrı olarak, düzen koyuculuğuyla ve gündelik yaşamla ilgili işlevlerinin ürkütücü nitelikleriyle, gök ve yıldırımlar egemeninin dar çevresini aşan bir kişiliği vardır. Saltanatında her şeyden önce birtakım fiziksel, toplumsal ve ahlâksal yasalar görürüz ve bunlar beceri ve yaratı dolu bir yolla doğrulanır, haklı çıkarılır. Gücünün zenginliği, yeğin bir cinsel etkinlikle kendini belli eder; o etkinlikle kahramanlar ve insanlığa iyilik eden yarı tanrılar dünyaya getirir. Yetkeyi tek elde toplama ve kendi salt erkine yapılan herhangi bir saldırıyı şiddetle saf dışı bırakma eğilimiyle çoğu zaman çok belirgin bir zorbalığa düşer. Tam bir "başbuğ" niteliğiyle, baba ve koca ve aynı zamanda saltık ve zorba egemen yaşamı sürer. Belki pek sevimli bir kişiliği yoktur ama her zaman dünyaya düzen verici ve dünyayı koruyucu olarak gerekli kabul edilmiştir.

Yunan mitolojisi içinde antik bilgeliğin doruğunda yer alan egemen tanrı olarak *Zeus*, en başta gelen efendidir. Aydınlığın tanrısıdır ve hem tanrıların hem insanların babasıdır. Herkes onun adıyla aydınlık gökyüzü arasında bir yakınlık kurar. Adının kapsadığı değerler zekaya, ışık dolu sezgiye, gerçeğin kaynağına uzanır. Bir yandan da aynı *Zeus* simgesi altında Fırtına Tanrısı'nın, bulut toplayıcının öteki yüzünü, yıldırımdan, fırtınadan hoşlanan, sesi güçlü efendiyi yani yetkesine yöneltilmiş saldırıyı cezalandıran tanrıyı görürüz.

Bir *Titan* olan *Kronos* ile *Rheia*'nın oğludur; çocukluğunu gözlerden uzak bir doğumdan sonra, kırsal alanda sevgi ortamında geçirmiş ve birdenbire baba gücünü ele geçirmek istemiştir. *Titanlara*, *Gigantlara* ve *Typhon*'a karşı kazandığı zaferlerle *Khaos*'un yerine *Kosmos*'u getirmiş oldu.

Egemenliği sadece kendi gücüyle ama daha önceki tanrılardan da yardım alarak elde ettiği için, *Kronosoğlu* saltanat gücünü başlangıçta yaptığı görev ve onur dağıtımıyla gösterdi. Bu dağılımda *Ze-*

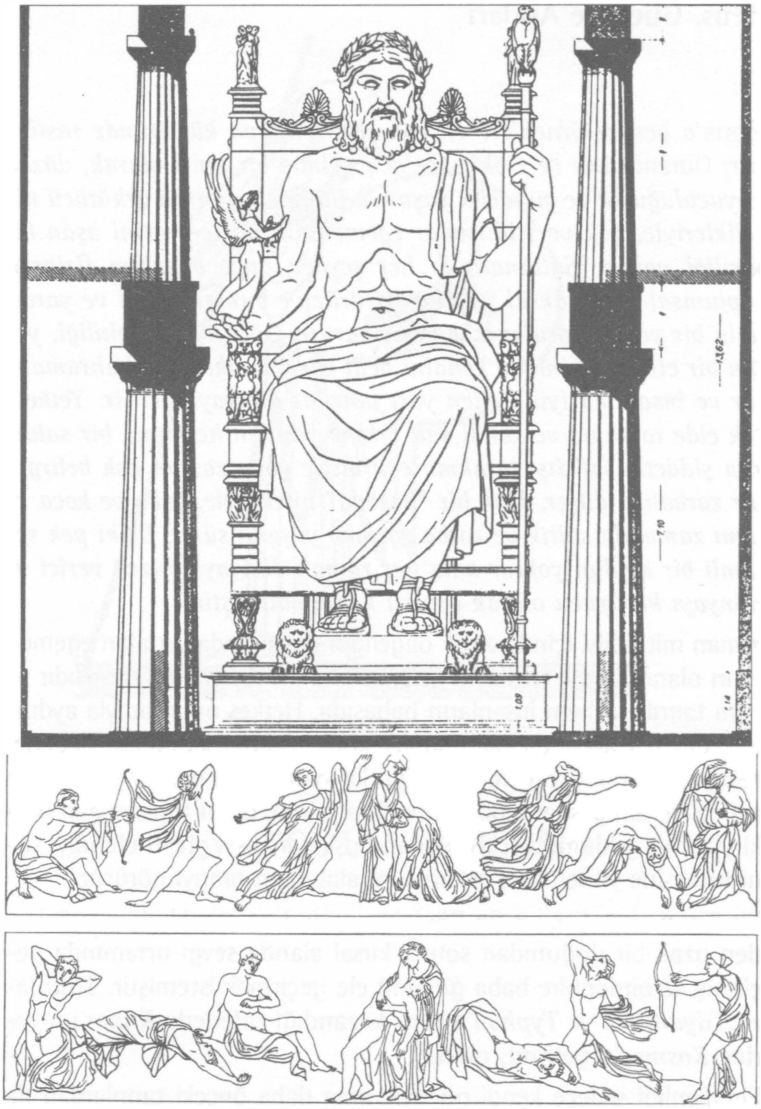

Yontu ustası Pheidias (İ.Ö. 490-430) tarafından Olympos'ta yapılmış Zeus yontusunun ve tahtındaki kabartmaların canlandırma çizimi.

us'a gök, *Poseidon*'a deniz, *Hades*'e yeraltı dünyası düştü. Toprağı ve rüzgârlarıysa her üçü birden aldı. *Zeus*'un elindeki güçlerin büyüklüğünü ve zenginliğini oluşturan ve pekiştiren, hem onun çeşitli varlıklarla yaptığı birleşmeler hem de yaptıklarında yeğin bir cinsel etkinliğin egemen olmasıdır.

Bitip tükenmek bilmeyen sevgililer dizisinin birinci adı, *Metis*'tir. *Okeanos* ile *Tethys*'in kızı olan *Metis*, bir yandan usun, sağgörünün öte yandan da kurnazlık ve kalleşliğin tanrıçasıdır. *Zeus*'tan kaçmak için çevreye uyan çeşitli biçimlere büründü. Sonunda onun eline düşüp ondan gebe kaldı. Doğacak çocuk, babasını tahtından indirip onun hırslı yolundan yürümeye yazgılıydı. *Zeus*, ilk çiftten aldığı öğütlerle, yanında yatmakta olan *Metis*'i birden yuttu; bununla, yalnız gücünü yitirmekten kurtulmakla kalmadı, aynı zamanda sonsuz bir bilgece öğütler kaynağına da sahip oldu. Ne var ki, dayanılmaz baş ağrılarına uğradı ve pençesine düştüğü o acılarla insanlarınkine benzemeyen feryatlar kopardı. Tüm tanrılar ve evren allak bullak oldu, ancak *Hermes*'in gelmesi ve kısa sürede hastalığa tanı koyması *Zeus*'u sakinleştirebildi. Haberci Tanrı *Hermes*, *Hephaistos*'a (ya da *Prometheus*'a) baştanrının başında hemen baltayla bir yarık açmasını buyurdu. Böylece silahlı *Athena*, anası değil babası tarafından dünyaya getirilmiş oldu. Tanrısal sevgilileriyle olan ilişkilerinde *Zeus* hep iki dürtü arasında bocalardı. Bunlardan biri cinsel isteği, ötekiyse bu birleşmelerin birinden doğacak çocuğun ileride egemen güç olup da zorlukla elde edilmiş bu düzeni bozacağı yolundaki tedirginliğiydi. *Okeanos* soyundan gelen *Doris*'in "Deniz Yaşlısı" *Nereus*'tan doğurduğu kıza yani büyük Deniz Tanrıçası nazik *TetOhis*'e iyice aşık olduğu halde, tahtını yitirme korkusuyla ondan vazgeçmek zorunda kalmıştı. Ne var ki, *Poseidon* tarafından da göz konulan bu güzel tanrıça ölümlü bir evliliğe yazgılıydı. Sözü yasa gücünde olan tanrıça *Themis*, *Nereuskızı*'nın bir tanrıyla birleşmesi sonucunda tanrılardan daha güçlü bir tanrı doğacağını söylemişti. Mutsuz *Prometheus*, içinde bulunduğu cezalı durumdan kurtulmak için böyle bir şeye heves ediyordu. Göklerin tanrısı, çekici *Tethys*'ten, aklı onda kalsa da, vazgeçti ve kız, bir *Kentauros* olan *Kheiron*'un çöpçatanlığıyla ölümlü *Peleus*'a verildi. İnsanların en güçlüsü olan *Akhilleus*'un

da kaynağı olacak olan bu evliliğe Olympos'un tüm tanrıları sevindiler, düğüne çok güzel armağanlar sunarak katıldılar.

Zeus, ucuz atlattığı tehlikeden sonra da, aşk hayatında herhangi bir mola vermeden bu kez *Ouranos* ile *Gaia*'nın kızı *Themis*'e el attı. Bu ilişkiden üç tane *Hora* doğdu. Mevsimlerle ilgili birer tanrısal varlık olan bunlar, göğün kapılarını gözeten birer bekçiydi: *Eunomia* disiplinle, *Dike* adaletle, *Eirene* de barış ile görevliydiler. Aynı ilişkiden, ayrıca görevleri insan kaderini dokumak olan beyaz giysili *Moiralar* da doğdu: *Klotho* (Dokuyan), *Lakhesis* (Dağıtan) ve *Atropos* (Vazgeçirilemeyen). Bu kızlarının gücü öyleydi ki, *Zeus* bile onları kararlarından döndüremezdi.

Okeanos ile *Tethys*'in kızları ve büyüleyici güzelliğe sahip bir tanrıça olan *Eurynome*, *Zeus*'a üç tane al yanaklı *Kharit*'i doğurdu: *Aglaia*, *Euphrosyne* ve *Thalia*. İleride *Aphrodite*'nin bakire arkadaşları olacak bu kızlar, Uyum ve Güzellik Tanrıçalarıdır. Birçok dilde 'zarafet, letafet, incelik' anlamına gelen *'grace'* sözcüğünün kökeni '*Kharit*'e dayanır. Yorulmak bilmez *Zeus*, ayrıca *Titankızı Mnemosyne* ile de dokuz gece birlikte oldu. Bellek Tanrıçası olan *Mnemosyne*, ona dokuz tane *Mousa* doğurdu. Bunlar şarkının, düşüncenin iyi konuşma, bilgelik, tarih, matematik gibi her türlü ruhsal beslenme kaynağının tanrıçalarıdır. Kültürü elinde tutan, müzik kızları *Mousaların* adları şöyledir: *Klio* (Tarih), *Euterpe* (Müzik), *Thalia* (Komedi), *Melpomene* (Tragedia), *Terpsikhore* (Dans), *Erato* (Lirik Koro), *Polyhymnia* (Dinsel Müzik), *Ourania* (Astronomi) *Kalliope* (Destan Şiiri ve Güzel Konuşma).

Zeus'un aşk alanındaki coşkusu, bu kez de *Phoibe*'nin bir *Titan* olan *Koios*'tan doğma kızı savunmasız *Leto*'yu buldu; *Leto* ondan gebe kalarak *Apollon* ve *Artemis*'i dünyaya getirdi. Tanrısal ve dünyasal aşklarındaki yasadışılık, *Hera* ile evliliği için söz konusu olmadı ve Olympos'un bu öfkeli, hiddetli ve pek tanrısal olmayan biçimde bir dişilik taşıyan tanrıçasıyla kutsal yolla evlendi.

Casanova'nın öncüsü *Zeus*, bu çok sayıdaki tanrısal birleşmelerine birçok da dünyasal aşk eklemiştir. Şuraya dikkat edelim ki, *Zeus* aşk karşılaşmalarının yer aldığı ortamlarda, ne gerçek özünü ne insan bi-

çimini dışa vurmuştur; oralarda birtakım kutsal güçlerin ya da kutsal hayvanların doğadaki görünümüne sahiptir. Örneğin, hükümdar *Agenor* ile *Telephassa*'nın kızı güzeller güzeli iri gözlü *Europe*'yi Phoinike'de, Sayda kumsalında arkadaşlarının arasından kaçırmak için çok gösterişli bir beyaz boğaya dönüştü. Aşık olduğu kıza yavaşça yaklaştı, kız ilk korkusunu yenip boğanın sırtına oturur oturmaz, hayvan denize doğru koşmaya başladı. *Europe* umutsuzlukla bağırıyor, ağlıyor, hilal biçimi boynuzlara sarılıp ayağa kalkarak geri dönmeye çalışıyordu. Denizdeki koşu Girit Adası'nda son buldu, orada *Zeus* genç prensese altın bir gerdanlık verdi. Gerdanlık *Hephaistos* tarafından düğün armağanı olarak yapılmıştı. Bu maceradan da üç erkek çocuk doğdu. *Minos*, *Rhadamanthys* ve *Sarpedon* adlarını taşıyan bu çocukları, sonradan, *Europe*'nin dünyalı kocası Girit hükümdarı *Asterios* evlat edindi. Bu öyküyle Io'nun öyküsü arasında boğa figüründen ötürü bir benzerlik vardır. *Zeus*, hükümdar *Inakhos*'un kızı olan *Io*'yu sevdi ve onu, *Hera*'nın kıskançlığından korumak için, doğurmamış bir ineğe dönüştürdü. *Hera* ise, o genç ineği bakması için *Argos*'a verdi. *Argos*'un *Hermes* tarafından öldürülmesi üzerine, *Hera* ineğe tanrısal güçte bir atsineği musallat edip onu çıldırmanın eşiğine getirdi. İnek acınacak bir durumda yollara düşüp Ionia Körfezi'nden Bosporos'a, Asya'ya, oradan Mısır'a gitti. Orada mitolojideki benzerlerinin ilki olan *Epaphos*'u doğurdu. Uslanmaz çapkın *Zeus*, ayrıca kuğu görünümünde *Leda* ile de birlikte oldu, bunların tanrısal yumurtasından dünyanın en güzel kadını *Helene* doğdu. *Akrisios*, kızı *Danae*'yi uğursuz bir kehanetin gerçekleşmesinden korkarak bir hücreye kapamıştı; yine de göklerin muzip tanrısı bir yolunu bulup kıza altın yağmuru biçiminde göründü ve bu birleşmeden Yunan mitolojisinin en büyük kahramanlarından biri olan *Perseus* doğdu.

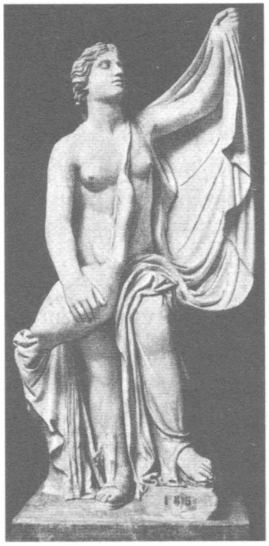

Leda, Roma kopyası; mermer. Villa Albani, Roma.

Hırçın Kız Hera

Olympos tanrıçalarının en büyüğü Hera*'dır. Baştanrının yasal karısı olarak, evlilik bağını koruması ve güvencesi altına almıştır.* Zeus*'un sevgililerine karşı duyduğu şiddetli ve intikamcı kıskançlığı nedeniyle, onun dile getirdiği tanrısallık, korkutucu çeşitten bir tanrısallıktır. Doğasının bütünlüğü, tutarlığı içinde, saldırgan ana ve eşin bütün niteliklerini taşır,* Zeus*'un gayri meşru çocuklarını öldürmeye kadar gider. Şurası kesindir ki, arkaik* Hera *figürü, ana niteliğinin zenginliği içinde tek başına gebe kalabilen Akdenizli büyük Ana Tanrıça kişiliğinin özünü anımsatır. Fakat o, bir kez* Zeus*'un yanında yerini aldıktan sonra, başka bir şeye sapmaksızın, birincil işlevi olan tanrıça-kraliçe işlevini evliliğin dar çerçevesi içine oturtmuştur.*

Kronos ile *Rheia*'nın kızı, *Zeus*'un yasal karısı olan *Hera*, 'Kadınefendi' *Hera*, Olympos'un en yüksek dişi tanrısal varlığıdır. Evlilik tanrıçası, evli kadınların ve evlilik bağının temsilcisidir. Samos Adası'nda doğan *Hera*, daha başlangıçta, Göklerin Efendisi'yle eş-kardeş niteliği altında birleşmeye yazgılıydı. Yunan tanrılarının en önde geleniyle evliliği konusunda aktarılan çeşitli anlatıların yarısı, aşık *Zeus*'un isteksiz, ilgisiz tanrıçayı ayartma çabalarının nasıl başarıyla taçlandığını anlatırsa, öteki yarısı da bu tanrıçada nasıl keskin bir girişim yeteneği olduğunu ortaya koyar.

Zaten *Kronos*'un yenilgisi sırasında, *Okeanos* ile *Tethys*'in yanında konuk edilmekte olan bu iki gencin düğünü gizli olarak yapılmıştı. *Zeus*, Olympos'a yerleşip de görev ve mevkileri tanrılar arasında hakçasına bölüştürdükten sonra, tanrıların çağrılı olduğu bir şölende, 'inek gözlü tanrıça'nın başkalarından ayrı tek başına bulunduğunu fark eder ve âdeti üzere aklı başından gider. Kızın peşinden Arkadia'daki Thornaks Dağı'na (Guguk Kuşu Dağı) tırmanır ve orada tutkulu biçimde kıza kur yapsa da bir sonuç alamaz. Bunun üzerine kendisini guguk kuşu görünümüne sokup korkunç bir fır-

tına estirir. Titreyen, üşümüş, ürkmüş guguk-tanrı, tanrıçanın kucağına konar. O da acıyıp kuşu kendi giysisiyle örter. Anında kendi biçimine dönen *Zeus* kıza saldırır ve hemen evlenmeye zorlar. İşte, bundan sonra yapılan düğüne pek çok tanrı katıldı. Neşeyle geldiler ve cömertçe armağanlar getirdiler. *Rheia*, "evli kadınların en biricisi" dediği *Hera*'ya elmaları altından bir ağaç sundu. O ağaca, daha sonra, *Hera*'nın Atlas Dağı üzerindeki bahçesinde *Hesperidler* ya da 'Akşam Kızları' bekçilik edip baktı.

İki tanrısal varlık arasındaki düğünün ilk gecesi üç yüz yıl sürdü. Her birleşmeden sonra "kraliçe tanrıça", Argos yakınlarındaki Kanathos Pınarı'nda yıkanıp bekaretini yeniden kazanıyordu. Evli kadınların koruyucusu kimliğiyle, her olumlu niteliğini açgözlülük gibi bir olumsuz nitelikle dengeliyordu. Silahlı değildi ama yumuşak ve sevecen olduğu tek bir anı da yoktu. Öfkeli, kıskanç ve intikamcı yapısıyla, kocasının sevgililerinin peşini hiç bırakmazdı. *Titanlar*dan *Koios*'un kızı *Leto*'nun, dünyanın neresinde olursa olsun doğurmasını yasaklamıştı. Dur durak bilmeden göç etmek zorunda kalan kız, Delos'a vardığında iyice umudunu yitirmiş durumdaydı. O gezgin ada *Leto*'yu kabule razı oldu. Bahtı kara tanrıça dokuz gün dokuz gece sancı çekti; çünkü *Hera,* Doğum Tanrıçası *Eileithyia*'nın Olympos'tan ayrılıp Delos'a gitmesine izin vermiyordu. *Leto*'nun çektiği doğum sancılarına tanık olan öteki tanrıçalar, yanına *Eileithyia*'yı gelmeye razı edecek değerli armağanlar verip tanrılar habercisi *Iris*'i gönderdiler. *Iris* ve *Eileithyia,* anında adaya ayak bastılar ve tanrıçanın sancıları dindi. Doğan çocuklar *Artemis* ile *Apollon* idi. Delos Adası, deniz dibine dört sütun aracılığıyla sağlamca tutturularak ödüllendirildi ve ünlü tapınakların bulunduğu bir yer olduğu için kimse artık ona herhangi bir saygısızlıkta bulunamadı. Olympos'un kadınefendisi bu kez de, onun kıskançlığından korumak için *Zeus*'un doğurmamış ineğe dönüştürdüğü Io'yu rahatsız etmeye başladı. Onu önce *Argos*'a teslim etti, sonra bir atsineği musallat edip aklını yitirmiş durumda dünyayı dolaştırdı. Fakat, tanrılar kraliçesinin bu dur durak bilmez kinini en iyi gösteren şey, herhalde *Kadmos*'un kızı ve *Dionysos*'un anası *Semele*'den nasıl öç aldığını gösteren öyküdür. Kıskançlığının dürtüsüyle *Zeus*'un sevdiği

Zeus'un Ganymedes'i kaçırışı. Olympia Müzesi'nde bulunan pişmiş toprak gruptan.

bu kızı, aşığından olanca parlaklığıyla görünmesini istemeye razı eder. Kızın her istediğini yapacağına söz vermiş olan *Zeus*, yıldırımlarıyla ortaya çıkmak zorunda kalır. Sonunda *Semele*'yi yıldırım çarpar, böylece ölümü aşığının elinden olur.

Zeus ile olan ilişkisinde hem kız kardeş hem eş olan *Hera*, aynı zamanda düşmanlık ve karşıtlık içindedir. Hatta *Aphrodite*'nin sihirli

kemerini kuşanırken bile bunu *Zeus*'u avcunun içine almak, kendi isteklerini ona daha kolay kabul ettirmek için yapar.

Ters huyunu, aşktaki rakibeleri karşısındaki amansız kinini, kocasına komplo kurmaya kadar götürmesiyle iyice belli eder. Kocasının ahlâk dışı davranışlarına öfkelenerek, Olympos'un -*Hestia* dışındatüm tanrılarını bu girişiminin içine sokmuştu. *Zeus* uyumaktayken onu bastırıp sağlam deri bağlarla yüzlerce düğüm atarak bağladılar. *Kronosoğlu*, silahlarını da saklamış oldukları için, çırpınıp tehditler savurmaktan başka bir şey yapamıyordu. Onun tehditlerine de ötekilerin eğlenmelerine de aldırmayan, ancak tahta *Zeus*'tan sonra kim geçecek diye Olympos'ta bir iktidar savaşı çıkmasından endişelenen *Tethys*'in davranışı değişik oldu; *Zeus*'u serbest bırakmayı üstlendi. *Briareos*'u çağırıp *Zeus*'un bağlarını çözmesini buyurdu. Komplonun elebaşısı *Hera* olduğu için, onun aldığı ceza hepsine örnek olacak nitelikteydi. *Zeus* onu, el bileklerine takılan iki altın bilezikle gökkubeye astı. Ayak bileklerine de iki tane örs bağlanmıştı. Kadınefendi'nin çığlıkları Olympos'u çınlattı durdu. Tanrılar kendisine sonsuza dek sadık kalacaklarına önünde, açıkça ve teker teker yemin etmedikçe *Zeus* karısını askıdan indirmedi.

Olaya katılmak suçunu işleyen *Apollon* ve *Poseidon*'a başka bir ceza verildi. Bunlar hükümdar *Laomedon*'a hizmet etmeye zorlandılar; o da onları Troia kentine bir duvar örmekle görevlendirdi.

Hera'nın kişiliğindeki düşmanlık duygusu, sadece *Zeus*'un aşk hayatındaki sorumsuzluğundan doğmuyordu. Hedefi yalnızca kocası tarafından sevilen ölümlü ya da tanrısal kadınlar değildi; ayrıca o birleşmelerden doğan çocuklara da aman vermezdi. Israrla gözlerini *Dionysos* ile *Epaphos*'a çevirmişti ama en amansız öfkesi *Zeus*'un ötekilere yeğ tuttuğu insanoğlu *Herakles*'e yönelikti ve onun başına pek çok bela getirdi.

"Beyaz Kollu" *Hera,* kurtuluş ve iyilikten çok bela ve tasa dağıtıcıydı. Hükümdar karı koca, bir tartışmada hakem olsun diye *Teiresias*'ı çağırdılar. İstedikleri, sevişmede en büyük hazzı kimin duyduğu konusunda hakemlik etmesiydi. *Hera* erkeğin, *Zeus* ise kadının daha çok haz duyduğu düşüncesindeydi. *Teiresias* tanrıçayı

haksız çıkarınca, gözlerinin kör edilmesiyle cezalandırıldı. *Zeus*'un tam bir kraliçe olan karısı, kendisine tensel şiddet yöneltemeye kim cüret ederse korkunç bir öfkeye kapılırdı. Evlilik dışı birleşmeden, 'temiz olmayan' sevgiden nefret ederdi. Evlilik bağının bozulmasından öylesine nefret ederdi ki, *Porphyrion*'un ve *Iksion*'un kendisini baştan çıkarma girişimlerini büyük bir tiksinti ve horgörü ile karşılamıştı. Ancak, onu bu girişimlerden kurtaran da *Zeus*'un yetişip araya girmesi olmuştu. Sözcüğün tam anlamıyla bir eş olan *Hera*'nın, iş analığa gelince, o işlev için gerekli tüm nitelikleri gösterdiği örneklere az rastlanır. Evlilikte analığı amaçlamamıştır; çünkü en eskilerden büyük bir tanrıça olduğu için tek başına, eşi olmaksızın bir canlı dünyaya getirebilirdi. Örneğin, *Athena*'yı tek başına dünyaya getiren *Zeus*'a karşılık olarak o da 'ölümlülerin korkunç, müthiş cezası' *Typhon*'u ortaya çıkarmıştır. Yine de, göklerin efendisiyle olan kutsal evliliğinden dört çocuk doğurmuştur: 'Şanlı Topal' *Hephaistos*, Doğum Tanrıçası *Eileithyia*, Savaş Tanrısı *Ares* ve Gençlik Tanrıçası *Hebe*. Bunlardan *Hebe*, *Herakles* Olympos'a çıktıktan sonra, onun sevgi dolu ölümsüz karısı olmuştur. Bu tanrı soyundan ve tanrıların içki sunucusu kız, sonradan bu görevini, Troia hükümdar ailesinden çok yakışıklı bir delikanlı olan ve güzelliği karşısında affallamış *Zeus* tarafından kaçırılan *Ganymedes*'e kaptırınca, canı sıkılmıştı.

Bilge Bakire Athena

Yunan toprağının çok eski bir tanrıçası olan Athena, *ilkel toprak tapınçlarında yer alırken, daha ince nitelikler taşıyan* Ouranos *(Gök) inançları çevrelerine geçmiştir. Savaşçı bir bakire ve yeni-yetmelerin, sanatların bilge koruyucusu olan* Athena, *etnik grupların dinginliğini de güvence altına alır. Ayrıca, üretkenlik ve zafer tanrıçasıdır. Yunan kahramanlarına kısıtlamasız, koşulsuz destek verir. Düşüncenin işlediği zekayla kahramanlardaki salt kaba gücün hep istenegelen birleşimini ortaya koymuştur. Görkemli tanrıça görünümünün Olympos'ta yarattığı parlaklık ve çekicilik, onun ince zekasını ortaya koyar. O ince zekasıyla fen buluşlarında da ilerlemiştir. Bunun bir nedeni de, unutmamak gerekir ki, annesinin becerikli, zeki, akıllı* Metis *olmasıdır.* Athena*'dan genel çizgilerle kabaca söz etmek gerekirse, savaşçı ve korkutucu öğe ile birlikte yapım ve dokuma işlerinde ince ve ileri bir beceriye ve atları evcilleştirmede hüner sahibi olduğuna değinilebilir. Onda, eksiksiz bir uygarlık bilinci ile becerikli ve hesaplı hareket etmenin değerleri birleşmiştir.*

Olymposlulann en yücesi *Zeus*, anlatılmaz acılar içinde kıvranıyor, pençesine düştüğü ağrılarla savaşmaya çalışıyordu. Çektikleri onu öylesine sıkıştırıyordu ki, soluk soluğa kalmıştı ve yürek dağladığı kadar boşuna da olan bağırışlar ve gözyaşlarıyla durumuna karşı koymaya çalışıyordu. Tanrılar acele bir toplantıya çağrılmıştı ama onlar da afallayıp taş kesilmişti. Hiçbir sakinleştirici, bu acıları *Zeus*'a veren şeye kâr etmiyordu. Sonunda aralarından biri, sezgileriyle *Zeus*'un acılarına son vermeyi becerdi. Tanrılar habercisi *Hermes*, *Hephaistos*'u çağırmaya gitti ve onu tek bir balta vuruşuyla *Zeus*'un başını yarmaya razı etti. Vuruşla birlikte anında *Zeus*'un kafatasından, baştan aşağı silahlı *Athena* fırladı. Çıkarken, bir yandan da yeri göğü inleten bir savaş narası atmıştı. Altından bir zırh kuşanmış ve elinde keskin bir mızrak tutan "Gök Mavisi Gözlü" prenses silahları-

nı bıraktı ama bırakıncaya kadar da Olympos'a büyük korku ve ürküntü salmış oldu.

Savaşçı bakire, mızrak ve kalkanla -korku uyandıran ünlü keçi pöstekisi- donatılmış *Athena*'yı eğiten, Irmak Tanrısı *Triton* olmuştur. Oyun arkadaşıysa, o tanrının kızı *Pallas*'tı. İki küçük tanrıça kız, savaş oyunlarına alışıktı ama bir gün aralarında gerçek bir çarpışma oldu. *Pallas* mızrağıyla *Athena*'ya vurmak üzereydi ki, kızının yaralanmasından korkan *Zeus* araya girip kalkanıyla vuruşu önledi. Sihirli kalkanı görünce korkuya kapılan *Pallas*, karşısındakinin öldürücü darbesinden kaçamadı. Arkadaşının ölümüne çok üzülen *Athena* uzun uzun umutsuzca ağladı ve onun adını almaya yani *Pallas Athena* olmaya ve onun adına bir heykel dikmeye karar verdi. Arkadaşı *Pallas*'ın eline korkutucu kalkanı verip onu bir tanrıça gibi onurlandırılsın diye *Zeus*'un yanına koydu. *Palladion* adıyla ünlü olan bu heykel, Troia kentinin kurulmasında da yıkılmasında da büyük önem taşır.

Deniz yeşili gözlü kız, resimde de heykelde de hiçbir zaman silahsız canlandırılmamıştır. Her zaman başında miğfer, elinde mızrak ve kalkan vardır. Hizmetçisi de Zafer Tanrıçası kanatlı *Nike*'dir. Kalkanının orta yerinde ürkünç bir *Gorgoneion*, yani yeraltı dünyasından bir canavar olan ve öldürülen *Gorgo*'nun başı betimlemesi vardı; kendisine de bundan ötürü *Gorgophonos* yani *Gorgo*'yu öldüren denilirdi.

Savaşçı bir tanrıça olduğundan Devlerin savaşlarındaki işlevi birinci derecededir. Önce *Dev Pallas*'ın derisini yüzüp kalkan yaptı, sonra *Enkelados*'u saçlarından kavrayıp Sicilya Adası'na fırlattı ve orada hareket edemez duruma getirdi.

Kahramanların koruyucusuydu ama Savaş Tanrıçası değildi, tersine *Ares* ile tam zıttı. Hep savaşanların yanında oldu, onlara yardım etti ve yalnız *Odysseus*, *Akhilleus*, *Perseus*, *Theseus*, *Menelaos*, *Herakles* gibi ünlü gözdelerinin değil, koca koca kentlerin ve ezilen insanların elinden tuttu.

Zeus tarafından çok sevilmekle birlikte, aşkın hazlarına duyarsız kalmıştır. *Parthenos*, yani bakire nitelemesi onda öylesine derin

yer etmişti ki, yanlışlıkla kendisini yıkanırken görmekle suçladığı genç *Teiresias*'ı kör etmeye kadar götürmüştü işi (Ancak unutmamalı ki, bu yaptığını onarmak için *Teiresias*'a uzgörürlük niteliği bağışlamıştı). *Zeus*'un başından çıktığı için anası olmayan *Athena*, ne evlada sahip bulunmanın ne de bir eşle birlikte bulunmanın hazzını tatmıştı.

Hephaistos'un demirci işliğine silah almaya gittiği, *Hephaistos*'un da ona aşık olduğu söylenirdi. Karısı *Aphrodite* tarafından terk edildiği için, kıza karşı büyük bir istek duymuş ve ona sahip olmak için peşinden koşmaya başlamıştı. Tam elde etmek üzereyken "gözleri deniz yeşili tanrıça" kaçmayı başarmış ve *Hephaistos*'u tohumlarını toprağa saçarken bırakıvermişti. Toprak o tohumları aldı ve *Erysikhthon*'u doğurdu. Topraktan çıkan bir tanrı olan bu oğlan çocuğunu eğitmek için anası Toprak hiçbir zahmete katlanmadı. *Athena* onu 'bakire eliyle' seve seve kabul etti ve öteki tanrılara haber vermeden ölümsüz kılmak istedi. Bir sepete saklayıp başına bekçi diye iki yılan dikti ve Atina hükümdarı *Kekrops*'un kızlarından biri olan *Aglauros*'a emanet etti.

Attika'nın ilk hükümdarı ve *Agrauros*'un kocası olan *Kekrops*, Atina'da yaptırdığı kurumlarda tümüyle olumlu bir yönetici olmuştur. Toprağın oğlu, yarı insan yarı yılan olan bu söylence hükümdarı, Akropol'de otururdu ve üç kızı vardı: *Agrauros*, *Herse* ve *Pandrosos*. *Pallas Athena*, *Kekrops* ailesine sepeti verirken, hangi koşulda olursa olsun açmalarını yasaklamıştı. Bu yasağa yalnızca *Pandrosos* uydu, öteki iki kız *Agrauros* ile *Herse* meraka kapılıp sepeti açtı. Tanrıçanın buyruğuna karşı gelmeleri onlara pahalıya mal oldu. Sepeti açıp da yarısı yılan oğlan çocuğu görünce çılgınca bir koşu tutturup kendilerini Akropol'ün tepesinden aşağı attılar. Haberi tanrıçaya bir karga götürdü. Çok üzülen tanrıça, o zamana kadar ak olan kargaları kara birer kuş yaptı. Doğrudan doğruya tanrıçanın kendisi tarafından yetiştirilen *Erysikhthon*, Atina hükümdarı oldu. Araba yarışlarını, para kullanılmasını, tanrıçanın onuruna Atina'nın kuruluşunu kutlayan Panathenaia Oyunları'nın kurulmasını onun başlattığı konusunda söylenceler vardır.

Athena. Myron'nun (İ.Ö. 5. yy.) Marsyas grubundan. Mermer. Roma kopyası. Frankfurt

Atina'daki Areios pagos'un yani Ares Tepesi Mahkemesi'nin başkanı olan *Athena*, *Pallas* kişiliğiyle denizcilerin, el sanatı ustalarının, özellikle de değerli maden işleyenlerin, heykeltıraşların, çömlekçilerin ve demircilerin de koruyucusuydu. Sanatçıların da esin perisi olan *Athena*, müzikle ilgili sanatların tanrıçasıydı. Gaydaya benzer bir çalgı olan *aulos*'u icat etmişti. Fakat her şeyden çok, 'bütün sanatlarda uzman'dı. Dokumacılığın ve dokumanın koruyucusuydu ve giydiklerini kendi dokur, kumaşı kendi işlerdi. Bu becerisinden öylesine övünç duyardı ki, bir gün Lydia'daki Kolophon topraklarının prensesi *Arakhne*'nin, çok güzel bir giysi üzerine Olym-poslular arasındaki aşk sahnelerini kusursuz bir beceriyle işlemiş olduğunu görmüş, pek öfkelenip kızın işlediği şeyi paralamıştı. Büyük üzüntüye kapılan prenses bir yere asılmış dururken *Pallas* onu örümceğe, ipi örümcek ağı teline dönüştürdü; *Arakhne* de o tele sarılıp tırmanınca yaşamı kurtuldu.

Athena'nın becerisi ve zekası çoğu zaman barışı korumaya, sürdürmeye yönelikti. Attika'nın yönetimi konusunda *Poseidon* ile arasında geçen çekişme onun zaferiyle son buldu. Şöyle ki, tanrının üç dişli yabasını Akropol'e fırlatıp bir deniz suyu pınarı açmasına karşı, tanrıça da kuyunun yanı başına bir zeytin ağacı dikti. Bu yarışmada hakem Olympos'un tüm tanrılarıydı ve bunlar Attika'nın hükümdarlığını *Athena*'ya verdi.

Altın Lüleli Tanrı, Apollon

Anadolu kalıplarına uygunluğu pek belirgin olan Apollon*'da zıt yönlü bir çift kişiliklik görürüz: Bir yandan Güneş Tanrısı'nın olumlu, öte yandan Öç Tanrısı'nın ürkütücü değerlerini kendinde toplar. Böylesine derin bir karşıtlığı, karma fakat organik bir tanrısal sentezde bir araya getirmeyi başarır ve insan dürtülerinin ilereceli bir ruhsallaşmasını fikir düzeyinde gerçekleştirir. Tıp Tanrısı* Asklepios*'u dünyaya getirtmekle insanlığa büyük iyilik etmiş olan* Apollon*, aynı zamanda tanrıların bir numaralı güzel konuşanı ve* Zeus*'un en başta gelen sözcüsüydü de. Bu ayrıcalığı onu en bilge ve insanlar arasında yasa koyucu görevindeki tanrı konumuna yükseltmiştir. Son derecede karma bir kişiliği olan* Apollon*, aynı zamanda insan iradesinin içgüdülerine baskın gelmesini de simgeler. O içgüdüleri maddesellikten sıyırmayı -dürtü le sağduyu, şiddet ile dinginlik arasında eksiksiz bir sentez kurarak- her zaman başarmıştır.*

Leto, Delos'ta zor ve acılı bir doğumdan sonra, önce *Artemis*'i, sonra biraz erken olarak *Apollon*'u dünyaya getirdi. Çayırda diz çökmüş, adanın tek ağacını elleriyle kavramıştı. Oğlancık doğduğu an, Yer'in de Gök'ün de yüzü güldü. Tüm tanrıçalar mutlu mutlu koşuştular. Şaşkınlık ve neşelerini yüksek sesle dile getiriyorlardı. Sonra tanrısal bebeği temiz suda yıkayıp altın kurdeleyle bağlı bezere sardılar. *Themis*, ona anasının sütü yerine tanrıların ölümsüzlük çkisi olan *nektar*dan içirip tanrıların yemeği *ambrosia* yedirdi. Küçük çocuk hemen yetişkin bir insanın gücüne, kuvvetine sahip oldu.

Tüm yeryüzünden tatlı rayihalar yükseliyordu; gökyüzünde uçuan şen kuğular, Inopos Irmağı'nın görkemli akışıyla büyülü bir parlaklık içinde olan adanın çevresini yedi kez dolandı. *Zeus*'un kendisi, oğluna, daha doğar doğmaz çok değerli armağanlar verdi: Altından bir başlık, bir rübap ve sihirli kuğuların çektiği bir araba. Sonra, Göğün Hükümdarı, çocuğa Delphoi kentine gitmesini

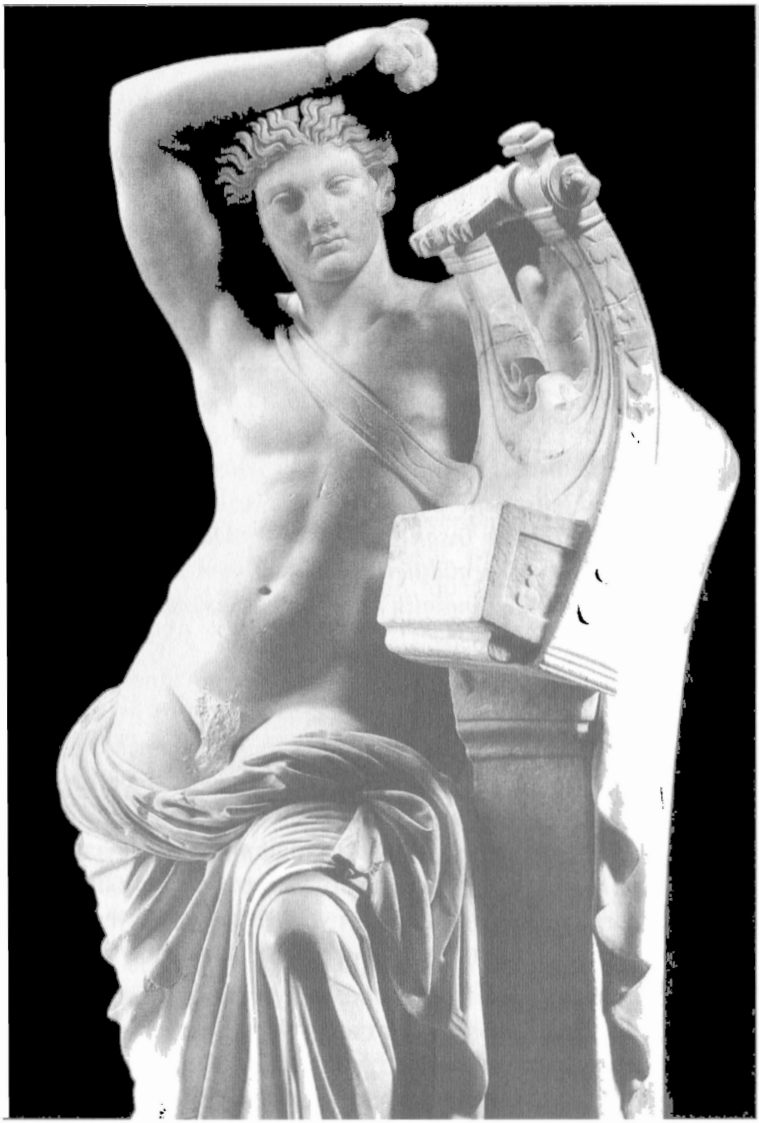

Apollon Heykeli (Miletos İ.S. 2. yüzyıl) İstanbul Arkeoloji Müzeleri.

buyurdu fakat kuğular onu önce *Hyperborealıların* ülkesine götürdü; *Apollon* orada bir yıl kaldı ve kaldığı sürece onurlandırıldı, kendisine tapınıldı.

Yunanistan'a dönünce Delphoi'ye gitti, orada insanların ve doğanın dansları ve eğlentileriyle karşılandı: Her hayvan coşkunluk gösteriyordu, her pınar o zamana kadar olmadığınca duru akıyordu. Aslına bakılırsa Delphoi'ye gitmesi bir rastlantı değildi; çünkü o kent, *Leto*'ya hiç rahat vermemiş olan ve *Themis*'in bir kutsal alanına, bilicilik merkezine bekçilik eden *Python* adlı yılanla *Apollon*'un girişeceği sert çatışmaya sahne olacaktı. Bu canavarın ülkede verdiği zararlar öylesine çoktu, annesini gebeliğinde rahatsız etmiş olan bu canavara duyduğu kızgınlık öylesine büyüktü ki, genç tanrı hiç beklemeden üzerine atıldı.

Üst üste birkaç kez ok attı ama yaralanan canavar kaçma yolunu seçti ve bir tapınağa sığındı. Bir cinayete hiç de uygun olmayacağı belli olan o kutsal yerde, *Apollon* yılanın işini bitirdi. Tapınağın böyle kirletilmesiyle hakarete uğradığını düşünen Toprak Ana, *Zeus*'a başvurdu ve derhal bir ceza verilmesini istedi. Babasının eleştirileri ve kız kardeşinin ona küçümseyici bir biçimde görevini anımsatması ile güdülenen *Apollon*, tapınağa karşı öfkeyle giriştiği saygısızlığı onarmak için hemen harekete geçti. Öldürdüğü canavarın onuruna Python Oyunları diye dönemsel bir eğlenti, bir çeşit festival başlattı. *Themis*'in kutsal alanını eline geçirdi ve orada, kendisinin bilinmezden haber verme gücünün simgesi olarak bir sehpayı yani üç ayaklı oturma yerini kutsadı.

Fakat Toprak Ana hâlâ hoşnut değildi. O zaman, genç tanrı Thessalia'da Tempe'ye gitti ve orada herkesin önünde kusurunu itiraf etti. Fakat içinden, Delphoi'de yapmış olduğu şeyin bağışlanacak türden kusur olduğuna inanıyordu; çünkü işlediği kusur, aşağılık bir varlığa karşı işlenmişti. Delphoi halkı da aynı kanıdaydı. Nitekim, daha sonra canavarın öldürülmesi, tanrının arınması onuruna sekiz yılda bir anma düzenleyeceklerdi. Kutsanan sehpanın da bir macerası oldu; her ikisi de ona sahip olmak isteyen *Leto*'nun oğlu *Apollon* ile *Alkmene*'nin oğlu *Herakles* arasında bir çekişme çıktı.

İkisinin de babası *Zeus*'tu, onun araya girmesiyle de sorun çözümlendi. İki oğlunun arasına bir yıldırım düşürmüş ve *Athena*'nın öğüdü ve yardımıyla tanrıyla kahramanı, yani *Apollon* ile *Herakles*'i barıştırmıştı.

Saygılı her evlat gibi *Apollon* da annesine çok bağlıydı. Annesi, savunmasız bir kadın olarak, belki öteki annelerden daha fazla dikkat ve özen bekliyordu. Bir gün, sakince rübabını çalmaktayken bir kez daha annesinin yardımına koşması gerekti. Olay şöyle gerçekleşti: Erkekliğine düşkün bir dev olan *Tityos*, *Hera*'nın kışkırtmasıyla, bir koruda bazı dinsel görevlerini yerine getirmekle meşgul *Leto*'ya saldırmaya yeltenmişti. *Artemis* ve ikiz erkek kardeşi *Apollon* annelerinin tiz çığlıklarını duyup silahlarını kavrayarak koştular. Bir ok yağmuru altında can veren devin cezası pek acımasızca oldu. *Tityos*, Tartaros'ta acı çekmeye devam edecekti. *Zeus* babası olmasına karşın, onu korkunç bir işkenceyle cezalandırmıştı. O, koca kolları ve bacakları ile sonsuza dek toprağa sıkıca çakılı kalacaktı.

Bunlardan başka *Apollon*'un bir de *Marsyas* adlı *Satyros*'un, yani insan vücutlu ve keçi ayaklı varlığın öldürülmesi ile ilgili söylencesi vardır. *Athena* geyik boynuzundan bir çifte flüt yapar ve Olympos'ta verilen bir şölende çalar. Orada bulunan tanrıların hepsi kendinden geçmiş olarak bu güzel müziği severek dinlerken *Hera* ve *Aphrodite*, kötü ve alaycı bir biçimde güler, elleriyle yüzlerini örterler. Bu davranışla afallayan *Athena* bir ağaçlığa çekilerek çalmasını orada sürdürür, bir yandan da bir akarsudaki yansımasına bakar. Yanaklarını şiş, yüzünü renkten renge girer görünce güvenini öylesine yitirir ki, elinden müzik aletini fırlatır ve onu her kim bulacaksa o kimseyi lanetler.

Bundan haberi olmayan *Marsyas* bir rastlantıyla flütü bulur ve öyle güzel çalar ki, hemen büyük bir başarıya ulaşır. Kim dinlerse, onu *Apollon*'dan daha iyi çalgıcı diye kabul eder. *Satyros*'cuk bu iltifatlardan hoşlanır ve onları çekingen bir gülüşle yanıtlar. Ne var ki, sarışın tanrının kötü huyları arasında son derecede alıngan ve intikamcı olmak da vardır.

Marysias'ı bir yarışmaya çağırır ve yargısına karşı konulamaz hakemliğe dokuz *Mousa*'yı getirir. Bu kez kendisi kazanır. Fakat yine de kızgınlığı yatışmaz. Öcünü acımasızca alır. Zavallı safdil *Marsyas*'ın diri diri derisini yüzer ve pöstekiyi bir çam ağacına asar.

Kehanetin yani bilinmeyenden haber vermenin ve müziğin tanrısı olan *Apollon*, geleceğe ait bilgileri şiir biçiminde dile getirirdi. *Marsyas* ile girişip kazandığı yarışma da tek değildir. Başka bir kez tanrı *Pan* ile yarışmış ve hakemliğini hükümdar *Midas*'ın yaptığı bu karşılaşmada karşıtını bozguna uğratmıştı.

İyilik ve koruyuculuğunun, yardımseverliğinin, kinci öç sevgisinin ötesinde *Apollon*, her şeyden önce dikkati çeken yakışıklılığıyla tanınmıştır. Uzun ve parlak buklelerin oluşturduğu dolgun saçlarının çerçevelediği genç ve güzel çehresi de, boylu ve ince vücudu da gerek kadınların gerek tanrıçaların hayranlığını çekerdi. Yakışıklılığına ve çekiciliğine karşın, gönül ilişkilerinde her zaman mutluluk bulamamıştır. İkiz kız kardeşi olan tanrıça *Artemis*, kutsal eğlentilerde olsun, Dev Savaşları, *Kentauros*ların saldırısına uğrayan *Lapithler*in imdadına koşma, *Niobe* çocuklarını ortadan kaldırma ya da *Tityos*'u öldürme gibi büyük tehlike anlarında olsun, her zaman yanında bulunan tek kadın kişilikti. Kardeş niteliğinin öne çıkması, ölümlü kadınlarla yaşadığı o pek parlak olmayan aşklarını ikinci plana itmiştir.

Hükümdar *Euenos*'un kızı *Marpessa*, yaşlanınca bırakılmaktan korktuğu için koca olarak bir ölümlüyü, *Idas*'ı *Apollon*'a yeğ tutmuş, *Poseidon*'un sağladığı bir arabaya binip onunla birlikte kaçmıştı. Peneios Irmağı'nın bir *Nymphe* olan kızı *Daphne* ise, aşık tanrı *Apollon*'un izlemesinden kurtulmak için babasından kendisini bir ağaca dönüştürmesini rica etmişti. Defne ağacının adı buradan gelir. *Lapithler*in hükümdarı *Phlegyas*'ın kızı *Koronis*, *Phoibos*'tan yani "Parlak" Tanrı'dan gebeyken onu bir yabancıyla aldatmıştı. Sadakatsiz kadının davranışına öfkelenen *Artemis* de, *Apollon*'un hakarete uğramış aşkının öcünü almak için onu öldürmüştü. Ancak, henüz doğmamış olan bebek kurtarılmıştı. Bu minik oğlan ise ileride *Asklepios* adıyla Tıp Tanrısı olmuştur.

Apollon'un öteki çocukları şunlardır: Zarif *Phthia*'dan olan *Doros*, *Mousalar*dan *Thalia*'nın doğurduğu *Korybantlar*, *Aria*'dan olan *Miletos*, *Kreousa*'nın oğlu *Ione* ve bir *Nymphe* olan *Kyrene*'den doğan *Aristaios*. *Priamos*'un kızı zarif *Kassandra*'ya aşık olmuş, lütuflarına karşılık ona ileriyi görme sanatının sırlarını vermek istemiştir. Fakat hükümdar kızı, bir kez ileriyi görme sanatını öğrendikten sonra onu sevmeyi reddetmiştir. *Apollon* da onu, sonsuza dek kendisine inanılmamakla cezalandırmıştır.

Az çok aşık olduğu bunca kadının dışında *Phoibos Apollon*, bir de oğlan çocuklarını ihmal etmemiştir. Bunlarla ilgili en ünlü öykü *Hyakinthos*'a ait olandır. Spartalı çok güzel bir prens olan bu çocuğa *Apollon*'dan önce, dünyanın ilk eşcinseli diye bilinen koro şarkıcısı *Thamyris* aşıktır. *Apollon*, rakibinden kurtulmak için *Mousalar*a, müzikle ilgili sanatlarda *Thamyris*'in onlardan ileri olmakla övündüğünü söyler. Tanrıçalar cezayı hemen ve korkunç bir biçimde verir, zavallıyı gözlerinden, sesinden ve belleğinden ederler. İki aşık arasındaki ilişki yine acıyla son bulur. Batı Rüzgârı da aynı yakışıklı delikanlıya delicesine tutulmuştur ve *Apollon*'u kıskanmaktadır. *Hyakinthos* ile tanrı, disk atma oynarken Batı Rüzgârı, taş diskin doğrultusunu değiştirip delikanlının başına yönlendirir, o da ölür. Günahsız çocuğun kanından mavi bir yaban çiçeği doğar, adına *hyakinthos*, yani sümbül* denir.

İkizi *Artemis*'in peşinden *Nymphelerin* gitmesi gibi, bilgelik, şiir ve insanlar arası uyum tanrısı olan *Apollon*'un peşinde de her zaman *Mousalar* olurdu. Oğlu *Asklepios*'tan ötürü yeryüzünde sıkı çalışması gerekmişti. *Apollon*'un kendisinin iyileştirici tanrı olması gibi, Tababet Tanrısı olan oğlu *Asklepios* da tıp derslerini *Kheiron* adlı *Kentauros*'tan, yani yarı insan yarı at varlıktan almıştı. Yarı tanrı olan varlıkların çoğu gibi o da çocukluğunu ve yeniyetmelik dönemini Pelion Dağı'nda, o bilge *Kentauros*'un yanında geçirmişti. İyi bir tabip olarak, benzerlerine iyiliği âdet edinen *Asklepios*, ölmüş bir adamı diriltme cüretini gösterince bu davranışı,

* Fr. Jacinthe; İng. Hyacinth. (ç.n.)

Kader Tanrıçası *Parkalar*a saygısızlık diye yorumlandığından ve *Hades*'e boyun eğecek bir kişi daha eksilmiş olduğundan, Olympos'ta karışıklıklara neden oldu. Tanrısal yasalara karşı gelinmesine öfkelenen ve Ölüler Diyarı Hükümdarı'nın yani *Hades*'in sızıldanmalarıyla kışkırtılan *Zeus*, saygısızı cezalandırmak zorunda kaldı ve onu yıldırımla çarparak öldürdü.

Phoibos Apollon'un tepkisi *Kyklopslar*a yöneldi ve onları hiç acımaksızın yok etti. *Zeus* çok kızmıştı, onu sonsuza dek Tartaros içine kapatmak istiyordu. Ancak, yumuşak başlı *Leto* ağlayarak sevgili oğlu için araya girdi. Ceza biraz indirildi; suçlunun bir yıl süreyle bir ölümlünün hizmetinde çalışmasına karar verildi. *Apollon, Kyklopsları* öldürmesinin cezasını, yeryüzüne inip Thessalia hükümdarı *Admetos*'un sürülerini otlatarak çekecekti.

İşkence altında Marsyas. Uffizi Müzesi'nden bir heykel grubu. Floransa.

Bu tanrının yeryüzündeki esirliği konusunda başka bir öykü daha vardır. *Hera*'nın *Zeus*'u tahtından indirme komplosu başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra, *Apollon* Troia kenti surlarının yapımında *Poseidon* ile birlikte çalışmaya zorlanmıştır. Fakat iş bittikten sonra, hükümdar *Laomedon* önceden sözleştikleri ücreti vermekten kaçınmış ve onları sakatlayıp pazarda esir olarak satmakla tehdit etmiştir. *Apollon* da, tanrısal gücünü yeniden eline geçirdikten sonra, Ölüm ve Salgınlar Tanrısı olarak Troia'ya korkunç bir veba göndermiştir.

Kırlar Bakiresi Artemis

Geçimsiz ve kinci bir kız olan Artemis'*in kişiliğinde, cinselliğe gösterilen bir direnme ile cinsel yaşamın temelindeki iki yönlülüğe yönelik bir savunma eğilimi bulunur. Hayvanlar üzerinde egemen olan kraliçelerin ilk örneğidir. Doğanın kentleşmemiş tanrıçasıdır ve karşısına kimsenin çıkamadığı avcı becerisiyle bu üstünlüğünü pekiştirir. Büyük ve birincil tanrıça görünümüne sahiptir. Öncelikle bitkisel âleme yakın olan kişiliği,* Artemis'*i İran, Sami ve Hellen kültürlerinde ortak büyük tanrıçaya bağlar. Kendi* tremendum'*unu yani hem itici hem çekici olan gizemini bekaretle dışa vurur; bekaret, onu kutsal ve bağımsız kılmakta, tutkulardan, aşktan sıyırmakta, altında cinsellik dışı bir şey saklayan birtakım eğilimler vermektedir. Gebe ve loğusa kadınların koruyucusu olarak sahip olduğu ayrıcalık, ondaki hem bakir hem Ana Tanrıçaların arasına karışmasına olanak veren temel değeri ortaya koymaktadır.*

Leto ile *Zeus*'un kızı, *Apollon*'un ikiz kardeşi olan *Artemis*'in başlıca nitelikleri, bakire olması, yaşam çevresi olarak açık doğayı, ormanları yeğlemesi, hayvanların kraliçesi niteliğiyle avcılıkta gösterdiği beceriydi. Büyük yalnızlıkların tanrıçasıydı. Ne *Athena* gibi bir kent büyüğü ne de kardeşi *Apollon* gibi bir tapınak koruyucusuydu. Fakat hayvanlar ve bitkiler dünyasında bir üstünlüğü vardı. Yabanıl yaşamın sultanıydı, "tahtı bir ağaç üzerine" kuruluydu.

Leto onu dünyaya getirirken sancı çekmediği için, kadınlar doğururken onun adını çağırır, ona yalvarırdı. Öte yandan ani, acısız ölümleri onun sağladığı düşünülür; bir de gebe kadınların doğum sırasında ölmeleri ondan bilinirdi.

Doğduğu an, hem neşesiz hem de dinginlikten yoksun bir durumla karşı karşıya kalmıştı. İkizinden önce doğduğu için anasının öteki çocuğu yani *Apollon*'u doğurmasına sevecenlikle yardım etmiş-

ti. Buna karşın, Delos Adası'ndaki bu sıradışı doğumla ilgili kutlamalar, mutluluk gösterileri onu duygusal bakımdan ilgisiz bırakmıştı. Sonsuza dek genç, öteki cinsten sonsuza dek ayrı olan *Artemis*, bilge, yardımsever ve koruyucu bakire *Athena*'nın tersine her şeyden önce güçlü bir yaşamsallığın, fışkıran bir hayatiyetin dışa vurumuydu. Sırf kadınlara özgü eğilimleri, gereksiz şişinme ve dedikodu yapma gibi şeyleri hor görürdü. Yabanıl ve bağımsız bir doğası olan bu tanrıçanın düşkün olduğu, ona büyük zevk veren tek şey avcılıktı.

Daha küçük bir kızken -ona üstünlük sağlayacak ne istese verebilecek durumda bulunan- babasından sadece bir yay istemiş, sonra Lipara Adası'na *Kyklopsları*n yanına gidip kendisine korkunç oklar yaptırmıştı. Silahlar sadece simgesel değer taşımıyordu, bunlar aynı zamanda korkunç birer intikam alma ve adalet yürütme aracıydı. Bu, özellikle *Niobe* çocuklarının olayında iyice bellidir. Phrygia hükümdarı *Tantalos*'un kızı ve *Pelops*'un kız kardeşi *Niobe* ile kocası *Amphion*'un altı oğlu, altı kızı vardı. Thebaili hükümdar çift, bu kalabalık aile ile mutluydu, övünürdü. Fakat gurur, babasından sadece tanrısallık değil, onunla birlikte *Zeus*'un *Tantalos*'ta cezalandırdığı aşırı şişinme huyunu da miras olarak almış *Niobe*'nin gözünü kararttı ve *Leto*'yu dölü kıt, topu topu bir oğlu bir kızı var diye herkesin içinde küçümsemeye, ona tapınılmasını engellemeye başladı. İkizler, analarına gösterilen bu saygısızlığa daha fazla dayanamayıp silahlanarak *Niobe*'nin çocuklarını yok etmeye koştular. *Artemis* kızları, *Apollon* da oğlanları öldürdü. Bu felaketten sonra ana baba da çocuklarından fazla yaşamadı. *Amphion* kendini öldürdü. Durmaksızın ağlayan *Niobe* de acıdan taş kesildi. Sonra o taş, Phrygia'da Sipylos Dağı'nda bulunan ve içinden bir su pınarının fışkırdığı "ağlayan kaya"ya dönüştü.

Gururlu, çevresine tepeden bakar bir yapıda olan *Artemis*, çarpışmalardan hoşlanırdı. Devler Savaşı'na katılmış ve *Zeus*'un zaferine katkısı çok olumlu ve değerli olmuştu. *Herakles*'in yardımıyla *Dev Gration*'u öldürmüş, *Aloeusoğulları*nın tunç bir küpün içine hapsettiği *Ares*'i kurtarmıştı. O iki dev kardeş yani *Otos* ve *Ephialtes*,

Avcı kız Artemis. Leokhares'in (İ.Ö. 4. yy.) bir yapıtından esinlenilmiş Roma Dönemi örneği. Louvre Müzesi, Paris.

Ossa Tepesi'ni Pelion Tepesi'nin üzerine koyup Olympos'a erişmek istedilerse de *Zeus* ve *Artemis* tarafından engellendiler.

Elinde yay ve sadakla oradan oraya dolaşan bir avcı olan bu heyecanlı, coşkulu tanrıça *Artemis*, kraliçesi olduğu yaban hayvanlarının

kendilerini silah olarak kullanırdı. Arkadia'nın, kurban işlerinde kendisini geçme kusurunu işlemiş olan hükümdarı *Oineus*'un topraklarını yakıp yıkmak için korkunç Kalydon yabandomuzunu göndermiş, bu hayvanın avlanması, hükümdarın oğlu genç *Meleagros*'un yaşamına mal olmuştu. Kendisine tecavüze kalkan *Orion*'a ise zehirli bir akrep gönderip onu öldürtmüştü. Kendisinin *Artemis*'ten daha iyi avcı olduğunu ileri süren yakışıklı delikanlı *Aktaion*'un sonu da korkunç bir ölüm olmuştur. Yorucu bir avdan sonra yatıp uyurken, *Artemis* delikanlının üzerine yeni öldürülmüş bir geyiğin postunu sermiş, bahtsız *Aktaion* da kendisine ait olan ve pek övündüğü elli av köpeğinden oluşan sürü tarafından parçalanmıştı.

Güçlü, içine kapalı ve aşkın yasalarını tanımayan tanrıça, *Nymphe*lerinden da aynı ciddi bakire davranışları beklerdi. Bu *Nymphe*lerin "en güzeli" tatlı *Kallisto*, *Zeus* ile bir kez bir araya geldikten sonra, bunu *Artemis*'in haber alacağı tedirginliğiyle bir türlü rahat edememişti. *Lykaon*'un kızı olan zavallı *Nymphe* tam az çok sakinleşmişken, gebe kaldığını fark etti. *Artemis* ile karşı karşıya gelmekten kaçınmaya başladı, avlara katılmaktan vazgeçti ve sonunda da herkesin içine çıkamaz oldu. En gözde *Nymphe*si *Kallisto*'nun sık sık ortadan kaybolduğunu fark eden *Artemis*, kuşkulanıp ırmağın ağzına yakın bir yerde ağaçların arasında saklandı. Yıkanmaya gelen *Kallisto* çırılçıplak soyununca, *Artemis* arkadaşının gebe olduğunu gördü. Öfkeye kapılıp onu bir ayıya dönüştürdü ve köpeklerin önüne sürdü. Bunun üzerine *Zeus* araya girip kızı bir takımyıldıza dönüştürerek gökyüzüne yolladı ve karnındaki çocuğu kurtardı. Adı *Arkas* olan bu bebek büyüdü; işte Arkadia da onun soyundan gelenlerin toprağıdır.

Bunlardan başka, *Tethys*'in oğlu Irmak Tanrısı *Alpheios*'un *Artemis*'e sırılsıklam aşık olması öyküsü de vardır. Önceleri kızı uzaktan seyredip yüzüne hayran olmakla yetinen *Alpheios* daha sonra onu rahatsız etmeye, pek yakından kur yapmaya başlamıştı. Tanrıçayı Yunanistan'ın bir ucundan öteki ucuna izlemiş, ancak tanrıçanın onu bundan vazgeçirmek için düzenlediği alaylı bir tuzak sonucu işin peşini bırakmıştı: Elis kentine giden *Artemis*, kendi çehresini

Artemis ve Aktaion. Selinus Hera Tapınağı metobundan. Kalker ve mermerden. İ.Ö. 5. yy.'ın ikinci çeyreği. Palermo.

'e *Nympheler*inin çehrelerini beyaz alçıyla boyayıp kendini onlar- lan ayırt edilmez duruma getirmişti. Böylece alay edilen ve tesell ulamayan *Alpheios*'a yenilgisini kabulden başka yapacak şey kal- namış, o da içine düştüğü rahatsız duruma, kızların alaylı gülüş- erine kırgın olarak uzaklaşmıştı.

İpeyce katı yaratılışta bir tanrıça olan *Artemis*, erkek kardeş *Apollon* ve annesi *Leto* ile olan ilişkilerinde yumuşardı. Onlara karş koruyucu, güven verici bir tutumu vardı. Çoğu zaman, savunmada olsun saldırıda olsun *Apollon* ile ortak silahlanırdı. Örneğin *Orion*'un kızları *Metiokhe* ve *Menippe*'nin ihanetleri olayında böyle yapmıştı

Dev Tityos'un saldırısına uğrayan annesinin yardımına koşması, ona *Tityophonos* yani "Tityos'u Öldüren" sanını kazandırmıştı.

Artemis'in yumuşak ve sevecen olduğu zamanlar da vardı. Örneğin, Mykenailı güzel Prenses *Iphigeneia* olayında tutumu böyle olmuştur. *Artemis*'in *Atreus* soyuna zaten duymakta olduğu kin, *Agamemnon*'un bir av sırasında çok güzel bir geyiği, gözü bir şey görmeden izleyip öldürmesinden sonra daha belirginleşmişti. Mykenai hükümdarı *Agamemnon*, yaptığından hoşnut, o başarıyla yetinmemiş, avda tanrıçayı geçmesiyle bile övünmüştü. Bunun üzerine *Artemis*, tüm rüzgârları esmekten alıkoyarak Troia'ya doğru demir almak üzere bulunan Akhalar donanmasını durdurdu ve bunu yapmakla sefere katılanların başına önemli işler açtı. Ne yapılacağı konusunda kendisine danışılan bilici *Teiresias*, tanrıçayı hoşnut etmek için *Agamemnon*'un kızı *Iphigeneia*'nın kurban edilmesi gerektiğini söyledi. Yumuşak başlı kızcağız kurban sunağında ağlayıp dururken *Artemis* geldi ve bu acımasız kurban verme işini pek dayanılmaz buldu. Yerine bir geyik bırakarak bakire *Iphigeneia*'yı kaçırıp Tauris'e götürdü ve onu kendi tapınağının rahibesi yaptı.

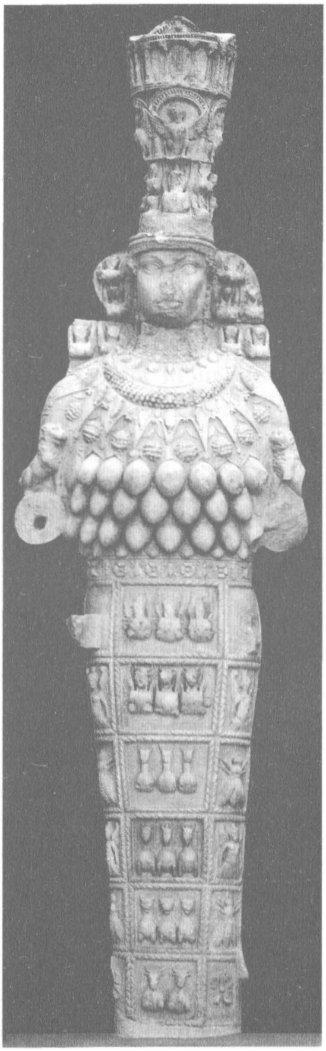

Efes Artemis'i. Efes'te Prytaneion'daki kazıda bulundu. İ.S. 2. yy. Roma kopyası. Efes Müzesi. Selçuk

:ingöz, hırsız, müzisyendi ama tanrı Hermes'*in en önde gelen* :iteliği *'iyi niyetli' olmasıydı. Yaptığı her şey canlı bir zekânın* :ürünüydü, *cingözlüğü bir sanata çevirmişti. Gezginlerin tanrısı* :lan, *kendisi de gece yolculuk yapan* Hermes, *gök ile yer arasın-* :laki *tanrısal bağı, karşılıklı alıp vermeyi simgelerdi. Canlıları* :te *dünyaya geçirmekle görevli tanrıların sıfatı olan* 'Psykho- :ompos' *ile anılırdı. Aynı zamanda üretkenliğin tanrısı da oldu-* :undan *güçlü bir cinsellik iletebilirdi; bu niteliği, ucunda* Her- nes *başı betimlenmiş taş ve tahtadan erkeklik organı figürlerin-* :e *belirginleşir.* Hermes'*in adının verildiği ve üzerinde tanrı ba-* :ı *figürü bulunan sütunlara, kötü talihi uzaklaştırma görevi* :üklendiğine *bakılırsa, bu tanrının bir başka niteliğinin de top-* :akların *bekçiliğini üstlenme olduğu görülür. Karmaşık bir mi-* :olojik *kişiliğe sahip* Hermes, *birden çok hünerine, dikkate de-* :er *konuşma ve öngörü gücü de katardı.*

Hellen Pantheon'unun belki en sevimli tanrısı olan *Hermes*, *Ze-* :s'un bir *Nymphe* olan *Maia*'dan doğmuş oğludur. *Maia*, *Pleiad-* an'ın yani *Atlas* ile *Pleione*'nin yedi kızının en küçüğüydü. *Zeus* le arasındaki yasadışı ilişki, kıskanç *Hera*'nın o malum intikamla- ından kaçınmak için daha başlangıçta gizli kapaklı yürümüştü. Çocuk, tüm tanrılardan sadece Karanlık'ın ve Güneş'in bilgisi al- ında ana karnına gece düşmüştü, dokuz ay sonra da doğum anı :elip çattı.

Hermes bir şafak vakti Arkadia'nın güneyinde, Kyllene Tepesi'nde loğdu. "Kıvırcık Saçlı" *Nymphe Maia* onu hemen kundaklayıp bir :epete yatırdı. *Hermes*, annesi onu yalnız bırakır bırakmaz, hasır :eşiğinden kalkıp son derecede erken gelişmiş bir minik tanrı ola- ak macera peşinde koşmaya başladı. Thessalia'ya vardı. Orada *Apollon*, *Magnes*'in oğlu *Hymenaios*'a aşık olmuş, hükümdar *Ad-* *netos*'un sürüsüne -öyle pek de üzerine düşmeden- çobanlık edi- 'ordu.

Bu uygun durumdan yararlanan çocuk, bir düzine yetişkin inek, yüz tane yavrulamamış inek ve bir boğa çaldı. Bu sürüyü usta bir hırsızın becerisiyle, tüm Yunanistan'dan geçirerek Pylos'a götürüp orada bir mağarada sakladı. Acar kaçakçı, iz bırakmamak için hayvanları arka tarafa çekti ve sandalı olmadığından, demirhindi ağacından ve mersin ağacı dalından sandal yaptı. İki hayvanı kurban ettikten sonra on ikiye bölüp Olympos tanrılarına sundu. Yokluğunun annesi tarafından fark edileceğinden ve izleneceğinden tedirgindi. Bu nedenle mağarasına dönmek üzere yola koyuldu.

Yolda bir kaplumbağa buldu ve hayvanın kabuğuna iki sopa ve öldürülmüş hayvanların bağırsaklarından elde ettiği teller taktı. İcat ettiği bu rübap ya da lir çalgısından öylesine yumuşak fakat aynı zamanda öylesine neşeli ve tasasız sesler çıkıyordu ki, herkes bundan mutlu oldu.

Bu arada *Apollon,* tüm Yunanistan'ı inceden inceye tarayarak kaybolan hayvanlarını umutsuzca aramaya çıkmıştı. Kyllene Tepesi'ne varınca, *Maia*'dan sürüsünü geri vermesini sert bir dille istedi. *Maia* ise hem böyle saçma bir istekle karşılaştığı için afalladı hem de iftiraya uğradığı için öfkelendi. Beşiğinde uyumakta olan ufak çocuğu gösterip *Apollon*'u olmayacak şeylerden kuşkulandığı için kötü azarladı. *Leto*'nun oğlu direndi ve yeni doğmuş bebeği sorguya çekmek istedi. Küçük hırsıza gelince, bu işte herhangi bir sorumluluğu olduğunu yadsıyarak yüzsüzce yalan söyledi. *Apollon* kendini hakarete uğramış sayıyor ve çekip gitmeye hazırlanıyordu ki, mağarada asılı kurumakta olan pöstekileri fark etti ve kuşkularının doğrulandığını gördü. Küçük *Hermes*'i kulağından tuttuğu gibi başyargıç *Zeus*'un huzuruna çıkardı.

Hâlâ hırsızlığı yadsıyan becerikli yumurcağın yüzsüzlüğü karşısında *Zeus* gülmekten kendini alamadı. Kendi oğulcuğunun bu kadar küçük ve sevimli, madrabaz ve yalancı oğlanın yüzsüzlüğüne şaşmıştı.

Öfkelenmiş gibi görünerek ciddi ve tehdit edici bir sesle çocuğa hırsızlık malını geri vermesini buyurdu. Bu arada *Apollon,* bağırsakla kaplumbağa kabuğundan yapılmış müzik aletini görmüş ve çıkardığı sese öylesine şaşa kalmıştı ki, bir değiş tokuş yapmayı önerdi.

Hermes, o çok güzel liri kendisine vermesi koşuluyla hayvanları alıkoyabilecekti. İki kardeş anlaşmaya vardı. Bu anlaşma başka bir gün yinelendi. O zaman, yani ikinci değiş tokuşta, yaratıcı *Hermes* flütü icat etti ve karşılığında *Apollon*'dan bugün tıbbın alegorisi olan yani çifte yılan biçimindeki sarmalı kadüseyi aldı.

Becerikli, iyi konuşan, karşısındakini inandırmasını bilen *Hermes*, ölümsüzlerin habercisi oldu. Sihirli altın ayakkabılarıyla Olympos'tan yeryüzüne, denize ve Ölüler Diyarı'na gidebilirdi. Buyrukların ve ağır cezaların bildiriciliğini yaparken çoğu zaman yardımcı olurdu; onun görünmesi kurtuluş işareti sayılırdı.

Sandaletini bağlayan Hermes. Lysippos (~İ.Ö.390-310) tarafından yapılmış bir tunç yontusunun Roma Dönemi örneği, mermerden. Londra, Lansdowne House.

Aloeusoğullarının yani birer dev olan *Ephialtes* ve *Otos* kardeşlerin hapse attıkları *Ares*'i kurtarmış, tanrı *Hades* tarafından kaçırılan *Persephone*'yi annesi *Demeter*'e geri getirmiştir. Ancak *Hermes* asıl, *Hera*'nın ineğe dönüştürülmüş *Io*'yu gözetmekle görevlendirdiği yüz gözlü dev *Argos*'u öldürmesiyle ünlüdür. *Zeus* bile, *Typhon* ile yaptığı dövüşte *Hermes* tarafından kurtarılmıştır. Ayrıca savaşta da becerikliydi; *Hades*'in giyeni görünmez kılan sihirli miğferini başına geçirip Devler Savaşı'na katılmış ve hiç görülmeden dev *Hippolytos*'u öldürmeyi başarmıştır.

Baştanrının isteklerini duyuran sözcü olduğundan, herhangi bir konuda *Hermes* ortaya çıktı mı, *Zeus*'un olumsuz bir karar verdiği sanısıyla peşin bir direnme ve gerginlik baş gösterirdi. Bu yaramaz ve şakacı tanrı, önceleri tanrı babasının sadece habercisiyken daha sonraları onun yüksek istencinin uygulayıcısı da olmuştur. Hiçbir zaman buyurgan ve zorlayıcı değildi, yüksek yerden gelen kararları kaba güçle dayatmazdı, her zaman ince bir yönlendirmeyle amacına ulaşırdı. İnandırma gücünden ötürü konuşmacıların piri kabul edilen *Hermes*, tanrısal düzenlemeleri öğüt verme yoluyla benimsetirdi.

Sadece dara düşmüş yolcuların değil, aynı zamanda hırsızların, kötü adamların da tanrısı olduğundan, yol kavşaklarına ona adanmış taşlar dikilirdi. Ancak bunların üzerinde herhangi bir betimleme bulunmazdı. Tam bir gezgin olan *Hermes* sınır tanımazdı; öyle ki, Ölüler Diyarı'na gönüllü olarak inmesi, onu gidecekleri yolda ruhlara eşlikçi yapmıştır. Ölenleri öte dünyaya götürecek bir rehbere ne gerekliyse; sokulgan ve sevimli hırsız davranışlarıyla, tılsımlı parlak ayakkabılarıyla, canı istediğinde uyuyup uyanmasını sağlayan çifte yılan sarmal, betimi sihirli takısıyla, hepsi *Hermes*'te vardı. Ölüm döşeğindeki herkes yolculuğunu hem büyüleyen hem can alan o tatlı 'ruh eşlikçisi' tanrıyla birlikte yapacağını bilirdi ve bu bir ödüldü.

İyiliksever tanrı *Hermes*, hiçbir zaman *Zeus*'un öfkesine hedef olmamıştı; öyle ki, onun için '*Eriounios*' yani 'Temiz Yürekli'* lâkabı kullanılırdı. "Sürüleri besleyen toprak" Arkadia'daki otlakların piri olduğundan ötürü de, 'Koyunların ve Koçların Taşıyıcısı' anlamına gelen '*Kriophoros*' diye bir lâkabı daha vardı. *Hermes* figürünün temel öğesi, birincil niteliğiyle eril olmasıydı. Çeşitli tapınma uygulamalarında ona, taş ya da tahtadan yapılmış erkeklik organları adanırdı. Ne var ki, öykü dağarı dolu bu tanrının *Dryops*'un kızı *Dryope* ile olan ilişkisi dışında öyle pek öne çıkmış bir aşk macerası yoktur. Onunla olan birlikteliğinden, kırların taşkın cinsellik dolu eril tanrısı *Pan* doğmuştur. Yaramaz tanrının öteki oğullarıysa, birinci sınıf bir hırsız olan *Autolykos* ile nazik ve sakin ruh yapısındaki *Daphnis*'dir. *Apollon*'un iyi arkadaşı olan *Daphnis*, flüt çal-

* Aslında Eriounios, "Hızlı Tanrı Elçisi" anlamına gelmektedir. (r.n.)

mayı kardeşi *Pan*'dan öğrenmişti. *Nomia* adlı kıskanç, yersiz kuşkularla onu rahatsız eden bir *Nympheye* tutkundu. Yine bir *Nymphe* olan *Khimaira*, sadık *Daphnis*'i sarhoş edip de isteklerine boyun eğdirdiğinde, *Nomia* öç almak için *Daphnis*'i kör etti. Oğlunun uğradığı felakete çok üzülen *Hermes* de onu bir pınara dönüştürdü.

Hermes'in yerine getirmek zorunda olduğu görevlerde ve yararlandığı ayrıcalıklardaki ortağı, *Iris*'ti. Tanrıların habercisi olan *Iris*, tanrısal buyrukları uygulatmadaki sertliği ile *Hermes*'ten ayrılırdı. Öncelikle Olympos'un başkadını *Hera*'ya bağlıydı, onun hizmetçisiydi. İmdada koşucu, koruyucu nitelikler göstermesine seyrek rastlanırdı. *Okeanos*'un kızı *Elektra*'nın *Thaumas*'tan olan çocuğuydu. Kendisine "Kocaman Altın Kanatlı" *Iris* denirdi. *Iris* figürü, genellikle yedi renkli gökkuşağının ışığıyla ve ondan da çok yeri, gögü, tanrıları ve insanları birleştiren bağla ilişkili kabul edilir.

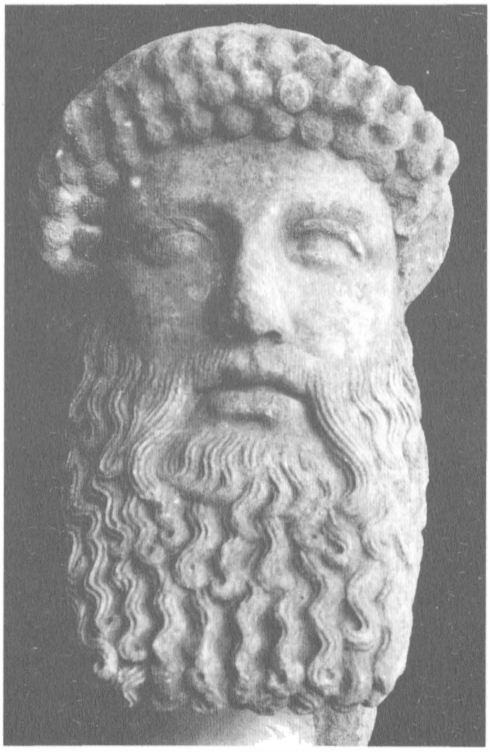

Hermes başı (İstanbul Arkeoloji Müzeleri).

Kanatlıdır, rengarenk tüller takar, gökyüzüne yalnız ve silahsız olarak uçar. Kız kardeşleri olan *Harpyialar*, fırtına ve zor ölümle ilgili birer tanrısal cehennem kişiliğine sahiptir ve onlar da kanatlı varlıklardır.

İnsanlara da Tanrılara da Kötü Davranan Ares

Üretkenliğin savaşla ilişkili törenlerinin koruyucu tanrısı olan Ares, *herhalde Olympos öncesi mitolojiye ait bir kişiliktir. Asık suratlı, kaba güçlü* Ares *aynı zamanda savaşmaya ve fethetmeye can atan gençlerin ve savaşların alevlendiği mevsim olan ilkbaharın da tanrısıdır. Thrakia kökenli olmakla birlikte, Kelt kültüründe de karşımıza çıkan* Ares, *edimlerinin nedeni iyilik olduğu zaman bile yırtıcılığı değişmeyen bir tanrıdır. Mantıksız ve ihtiyatsız davranışlarıyla, karşılaşmalarda çoğu zaman öteki tanrısal güçlerin zekası karşısında yenik düşer. Zaman içinde* Ares *figürü ruhsal bir gelişme göstermiş, bu kaba şiddetini yumuşatmıştır. O yumuşamayla Adalet Tanrıçası* Themis *ile arasında bir bağ kurulmuş ve bunun sonucunda* Ares *'adalet uygulayıcısı' olmuş, ahlâksal tutumu yöneticilere örnek olmuş, erkekçe bir gücün vericisi, bağışlayıcısı olarak anılmaya başlanmıştır.*

Zeus ile *Hera*'nın tek meşru oğlu olan *Ares*, tam anlamıyla acımasız bir tanrıydı ve çatışmalara, savaşlara karşı sevgi beslerdi. Vahşi ve kavgacıydı, çatışmaya eğilimi adalet aradığından değil, sırf çatışma zevkindendi. Herhalde tanrılar tarafından, hatta anası *Hera*'nın kavgacı ve inatçı huylarını fazlasıyla anımsattığı için *Zeus* tarafından bile sevilmezdi. Onu sevenler *Aphrodite* ve *Hades* idi. *Aphrodite* onunla fırtınalı bir ilişki yaşamıştı; *Hades* ise saltanatı altındaki Ölüler Ülkesi'nin doldurulmasından her zaman mutlu olurdu.

Ares'in yabanıllığı, vücudunun iriliğiyle ve savaş alanına inerken attığı korkutucu, ürkütücü naralarla artardı. "Tunç Gibi" *Ares*, muhakkak ki, yabanıl bir savaş figürüydü. Bir yandan hayvansı içgüdüleri, öte yandan dünyaya geldiği andan beri onunla birlikte olmuş kesip biçme dürtüleriydi onu güden. Tepeden tırnağa silahlıydı, zırh kuşanırdı. At sırtında değil de ayakta dövüşmeyi yeğlerdi. Çoğu zaman peşi sıra şeytan seyisler giderdi ve bunlar onun kendi oğullarıydı. Hiç ayrılmadığı arkadaşları Kıyım Tanrıçası *Enyo* ile Çekişme Tanrıçası *Eris*'ti.

Ares Thrakia'da otururdu. Orası onun sert, yabanıl yaradılışına uygun bir yerdi. Aynı zamanda *Ares* ile bir *Nymphe* olan *Harmonia*'nın kızları *Amazonlar* da orada otururlardı. Bir kadın savaşçılar topluluğu olan *Amazonlar*, savaş tutkusunda babalarına çekmişti. Her çeşit düzene karşı gelen bu kızlarda, babalarının o kabına sığmaz ve haşin huylan iyice görülürdü.

Savaş Tanrısı, giriştiği çatışmalarda hemen her zaman başarısızlıkla karşılaşır, bu da onun doğasındaki olumsuzlukları artırır, daha belirgin duruma getirirdi. Örneğin, bu kendini beğenmiş tann *Ares*, Ossa Tepesi'ni Pelion Tepesi'nin üzerine koyup göğe çıkmak ve Olymposluları tahtından indirmek isteyen *Aloeusoğullarına* yenilip umarsızcasına gülünç olmuştu. *Aloeusoğulları* yani *Ephialtes* ve *Otos*, bu olayda *Ares*'i ellerine geçirip kocaman bir tunç küpün içine kapamıştı. *Ares* küpün içinde zorluklarla, sıkıntılarla on üç ay kalmış, sonunda ancak *Hermes*'in yetişip kurtarmasıyla dışarı çıkabilmişti.

Bu hep yenik düşen tanrının yazgısını daha kötüleştiren bir şey daha vardı; o da *Athena*'nın, ona hiç bağışlamaz bir tiksinti duymasıydı. Troia Savaşı sırasında *Ares*, *Diomedes*'e karşı canını dişine takıp savaşırken, *Hades*'in sihirli miğferiyle görünmez kılınmış Baykuş Gözlü *Pallas* (*Athena*), *Diomedes*'in *Ares*'i vurmasını sağlamıştı. Yaralanan, inleyen *Ares*, Olympos'a koşup sığınmıştı. Yine Troia'da bir kez de doğrudan doğruya *Athena* ile karşı karşıya gelmesi vardır. Olay farklı da olsa sonuç aynıdır. Tanrıça ona bir taş atıp tutturur, o da kaçar. Başka bir gün de *Ares*'in oğlu *Dev Kyknos* ile *Herakles* dövüşürlerken *Ares* araya girmek ister. *Athena* ise, Yazgı'nın düzenlediği olayları değiştirmemesi için ona bilgece öğüt verir. Ancak, sözlerinin boşa gittiğini gören tanrıça iyice işe karışır ve *Herakles*'in, oğlu değil de doğrudan babayı dövmesini onaylar. *Ares*'e de yine utanç içinde Olympos'a kaçmak düşer. Ölümlü kahramanlardan ikisi yani *Diomedes* ile *Herakles* tarafından yenilgiye uğratılan -hatta *Herakles* iki kez, biri *Kyknos* karşısında öteki de *Pylos* olayında onu yenmişti- *Enyalios* yani 'Öldürücü' *Ares*, muhakkak ki, başarılı, zaferler kazanmış bir kişilik değildi. Düzene karşı gelmek isteyişi, yasaları ve mahkemeleri tümden hiçe saymasıyla kendini gösteriyordu. Ne var ki, günün birinde kendisi de o yasalara boyun eğmek zorunda kaldı.

Ares Ludovisi. Roma kopyası, mermer. Roma Ulusal Müzesi.

Atina'da, Areios pagos yani Ares Tepesi denilen yerin eteklerinde, *Poseidon*'un oğlu *Halirrothios*, *Ares* ile *Aglauros*'un kızı yani *Kekrops*'un torunu *Alkippe*'yi elde etmeye çalışırken *Ares* kızın çığlıklarını duyar ve hemen koşup *Halirrothios*'u hiç acımadan öldürür. Taammüden cinayetten mahkeme huzuruna çıkarılır; Atinalı prensesin ırzını korumak için araya girdiğini söyleyerek hakkındaki suçlamayı reddeder. Olayın ondan ve babasının söylediklerini doğrulayan *Alkippe*'den başka tanığı bulunmadığından, mahkeme beraatine karar verir.

Ares, kendisinin kız kardeşi, *Hephaistos*'un da karısı olan *Aphrodite* ile yasadışı bir ilişki yaşamıştır. Bu ilişkiden zarafet ve güzellikte annesine çok benzeyen *Harmonia* (Uyum) adında bir kız, *Phobos* (Korku), *Deimos* (Yıldırma), *Eros* (Aşk) ve *Anteros* (Karşılık Gören Aşk) adlarını taşıyan dört oğlan doğmuştur.

Ares'in zorba ve pek kan dökücü bir çocuğu vardı. Thebai'de bir su kaynağının başında bekçilik eden bu iğrenç canavar, o korkunç *Erinysler*den birini gebe bırakmıştı. Canavarın *Kadmos* tarafından öldürülmesi, Thebai'in üzerine *Ares*'in öfkesini çekmiş ve bu durum ancak Thebai Prensi *Menoikeus*'un, *Ares*'in gönlünü yapmak için kendini feda etmesiyle son bulmuştu. Fakat bu kez *Ares*'in korkunç tepkisi *Kadmos*'a yöneldi ve *Kadmos* sekiz yıl boyunca çileli bir köle yaşamına katlanmak zorunda kaldı. Bu cezanın sonunda tanrılar, *Ares* ile *Aphrodite*'nin kızları *Harmonia*'nın *Kadmos* ile evlendirilip işin tatlıya bağlanmasını önerdi.

Ares'in oğullarının üçü, *Herakles* tarafından öldürülmüştür. Bunlar, yolcuların başını kesen haydut *Kyknos*, atlarına insan eti yediren Thrakia hükümdarı *Diomedes* ve Arkadia'nın kendini beğenmiş hükümdarı *Lykaon* idi.

'Şanlı' Topal Hephaistos

Hephaistos *tanrısal bir yaratıcı olmasının dışında, ateşin ve metallerin büyük tanrısıdır. Hem vücutca bir özrü olduğundan hem de karısı* Aphrodite*'nin sürekli ihanetine uğradığından, her zaman zafer kazanmış değildir. Doğacı ve insanların uygarlaşmasına yardımcı nitelikler taşırdı. Yeryüzü ve yeraltı üzerindeki ikili gücü, ateş sanatlarını ve metal işlemeyi ellerinde tutan demircilerin gücüyle bağlantılıdır. Yarattıklarına sihirli bir değer yükleyen bu zanaatçı tanrıyı, ürettiklerinin kullanımındaki manevi güç ilgilendirmez. Hem takı hem silah yapabilir; kendinden devinimli nesneler ve işkence aletleri yapar, bunlar arasında herhangi bir ayrım gözetmezdi. Her ne kadar aşk alanında başkalarınınkiyle karşılaştırılamayacak bir başarıya erişmişse de, vücut sakatlığını, bilim alanında sahip olduğu yetileriyle karşıladığı anlaşılıyor. Olympos öncesi dönemden kalma birincil bir tanrıdır ve eril niteliği baskın olanlardandır. Toprak Ana ile arasında pek açıkça anlaşılamayan ilişkiler vardır. Yerkürenin içindeki ateşin kullanılmasıyla ilgili olması, onun derinliğinin gizemlerini ortaya koyar.*

Ateş Tanrısı, zanaat adamlarının piri ve becerikli bir emekçi olan *Hephaistos*, *Zeus* ile *Hera*'nın oğluydu. Baştanrıyla tanrıçanın cinsel ilişkide bulundukları üç yüz yıllık zaman diliminin içinde ana rahmine düşmüş ve erken olarak doğmuştur. Cılız, çelimsiz bir çocuk doğurduğu için utanan *Hera*, önce onu saklamaya çalışmış, sonra Olympos'tan aşağı atıp kurtulmuştur.

Ancak denize düşen *Hephaistos*'a bir şey olmadı ve *Thetis* ile *Eurynome* tarafından kurtarıldı. Bu iki tanrıça, çocuğu deniz altında bir mağarada sevgiyle büyüttü; çocuk da kısa sürede mağarayı bir demirci işliğine çevirdi.

Demirci Tanrı, kurtarıcısı tanrıçaların yanında dokuz yıl kaldı ve kendisine besledikleri sevgiye karşı iyilikbilirliğini göstermek için

onlara öyle kusursuz takılar yaptı ki, bunlar kısa sürede tanrıların bile beğenisini kazandı.

Hera, çok güzel bir göğüs iğnesi görüp hayran olmuş ve *Thetis*'e yapanın kim olduğunu sormuştu. Acıklı gerçeği öğrenince de çok şaşırmıştı. Oğlunun nitelikleri konusunda yargısını değiştiren Olympos kraliçesi, onu Olympos'a çağırıp görkemli bir demirci işliği hazırlattı. Artık anasıyla barışık olduğu için, tanrısal zanaatçı işlevini yitirmeksizin Olympos'taki tanrıların yaşamına etkin biçimde katılmaya başladı.

Hephaistos, kardeşi *Ares*'in tersine çatışmalara, tartışmalara girmezdi. Bir gün, kavga eden annesiyle babasının arasını bulmak istemesi üzerine, işine burnunu sokmasına kızan *Zeus*, onu yakaladığı gibi Olympos'tan aşağı fırlattı. *Hephaistos*'un düşüşü bütün bir gün sürdü; bu arada zaten güçsüz ve biçimsiz olan iki bacağı da kırıldı. Düşüşün sonunda Lemnos'a (Limni Adası) vardı ve oranın yerlileri olan *Sintialılar* onu alıp tedavi etti.

Bunun dışında, doğar doğmaz kendisini reddeden annesinden inceden inceye öç aldığı da anlatılır. Artık madeni işlemedeki hüneriyle ünlenmiş bulunan *Hephaistos*, çok güzel bir altın taht yapmıştı. Ancak bu taht, üzerine oturan zavallı için bir tuzağa dönüşüyordu. Bu tahta *Hera*'yı davet etti; o da armağanı aldığı anda ne kadar mutlu olduysa, üzerine oturduğu anda da talihinin o kadar ters döndüğünü gördü. İncecik fakat çok sağlam zincirlerle bağlanıvermişti, sarıki bir daha tahttan kalkamayacakmış gibiydi. Tanrılar bu işe şaşmışlardı; hele annesini tahttan ayırması rica edildiğinde, *Hephaistos* 'Benim annem yok ki...' diye yanıt verince, ellerinden bir şey gelmeyeceğini kabullenmek zorunda kalmışlardı. *Ares* araya girip bir şeyler yapmak istedi ama o da *Hephaistos*'un ateşinden korkup utançla kaçtı.

Sonunda intikamcı evladın direncini *Semele*'nin oğlu *Dionysos* kırabildi. Ne var ki o da bu iş için pek dürüst bir yol seçmemiş, aldatma yoluna gitmiş, *Hephaistos*'u sarhoş edip bir eşeğe bindirerek tüm tanrıların alayları arasında Olympos'a çıkarmıştı. Her ne kadar içkinin etkisi altındaysa da, büsbütün sızmamış bulunan *Heph-*

aistos, annesini özgür bırakma karşılığında güzel Aşk Tanrıçası *Aphrodite*'nin kendisine eş olarak verilmesi koşulunu öne sürdü.

Fiziksel biçimsizliğine karşın *Hephaistos*'un aşkta başarısı büyüktür. Baştan çıkardıkları arasında güzellerin sayısı yüksektir. Zarafetin en üst basamağını simgeleyen *Kharis* ile, ayrıca yine *Kharitlerin* en küçüğü ve süs kavramının somut görünümü olan *Aglaia* ile evlenmiştir. Ancak tanrıların da, *Titanlar* ve Devlerin de peşinden koşup başarısızlığa uğradığı *Pallas Athena* ile olan aşk macerası mutsuz biter. *Athena* ile evlenmek istediğini, daha doğduğu anda *Zeus*'a söylemiş, sonraları da ona karşı dayanılmaz bir tutku beslemişti. Troia Savaşı sırasında, tanrıça silah yaptırmak için bu becerikli demircinin işliğine gittiğinde, *Hephaistos* usta ona tecavüz etmek istemişti. Bu sert ve kaba davranış, doğasına pek uymayan bir şeydi. Aslında *Poseidon,* münasebetsiz bir şaka yapıp demirciye tanrıçadan istediği gibi yararlanabileceğini söylemeseydi, o böyle bir şeye kalkışmazdı. *Hephaistos* kendini tutamaz bir durumda, öyle kıskıvrak yakalanmış olmaktan tiksinti içinde çırpınan *Athena*'nın bacağına boşalmıştı. Tohumları üzerinden silip yere sıyıran tanrıça, böylece Toprak Ana'yı döllemiş oldu. Bu döllenmeden Atinalıların piri *Erekhtheus* doğdu.

Kendisine *Zeus* tarafından verilmiş olan yasal eşi *Aphrodite* ile arasındaki ilişki daha eski ve daha ünlüdür. Kısa sürede *Ares*'e tutulan tanrıça, uçarı ve kayıtsız bir biçimde kocasına yani *Hephaistos*'a ihanet eder. Her şeyi gören *Helios*, bir sabah kalktığında *Ares*'in Thrakia'daki sarayında bir yatakta aşıkları birlikte görür. Bu edepsiz sahne karşısında öfkelenerek koşup durumu *Hephaistos*'a anlatır. O da zina yapan çiftin ayıbını ortaya koymak, ölümsüzlerin huzurunda maskara etmek için hiç duraksamadan bir düzen kurar. Tanrıçayı boşamakla tehdit eder, tazminat olarak da onunla evlenirken verdiği hatırı sayılı başlık parasını geri ister. Zararının hemen kapatılması için *Zeus*'a başvurur. Fakat gözleri sadakatsiz karısına ilişip de, onun utançtan ötürü tenini kaplayan kızarmadan başka bir şeyle örtünmemiş çırılçıplak vücudunu görünce, onsuz edemeyeceğini anlar. Kısa süre sonra da barışırlar.

Dionysos, Hephaistos'u Olympos'a çıkarıyor. Münih Müzesi'nde bulunan kırmızı figürlü bir vazodan.

İnceden inceye hesaplanmış işler ortaya koyan bu becerikli zanaatkâr tanrının ürettikleri tam birer sanat yapıtıydı. Olympos'taki tanrı saraylarının mimarıydı. Yaratıcı niteliklerinde sihirli bir yön vardı. Yarattıklarının bir bölümü, *Alkinoos*'un kapısını bekleyen Altın Köpekler ya da Minos'taki Talos Heykeli gibi bazıları canlı ve kendinden devinimliydi. Bir kez, kendisine işliğinde yardım etsinler diye, tümü altından bir grup yeni yetme delikanlı yapmıştı. Bugünün tam birer robotu olan bu delikanlılar, en zor görevlerin üstesinden gelebiliyordu. Tanrı şölenlerinde kullanılan ve tekerlekli üç ayağıyla kendiliğinden tanrılara hizmet eden altın sehpalar da onun eseriydi.

Bu ölümsüz demircinin gizemli işliği, Etna, Vezüv ve Lipara'da ya da Lemnos'taki yanardağda ürettikleriyle varlığını belli ederdi. *Hephaistos*'u yani "Gündüzleri Parlayan" Tanrı'yı, yeraltı ve yeraltındaki ateşle birleştiren bağ çok sıkıydı. Ne var ki, ateşin efendisi figürü, zanaatkâr tanrı figürünün gölgesinde kalmıştır.

Kedalion'dan metalleri işlemeyi öğrenen *Hephaistos*, ayrıca kuyumculuk, tunç dövme ve benzeri el sanatlarında da ustaydı. İşliğinde,

yardımcıları *Kabeirler* ve *Kyklopslar* ile birlikte çalışırdı; o işlikten *Akhilleus*'un ve *Herakles*'in silahları, *Zeus*'un kalkanı, *Poseidon*'un üç dişli tırpanı, *Helios*'un yaldızlı gemisi, tanrıçaların takıları gibi çok güzel yapıtlar çıkmıştır. İlk ölümlü kadın olan ve *Zeus*'un insanlığa verdiği bir ceza diye bilinen *Pandora*'yı yapan da *Hephaistos*'tur. *Prometheus*'u zincire vurma görevi de, *Athena*'nın doğumunu sağlamak için *Zeus*'un başını baltayla yarma işi de, Olympos'un demircisi olduğu için ona düşmüştür. Güçlü ve gürbüz olduğundan Devler Savaşı'na katılmış, o savaşta *Dev Klytios*'u akkor durumunda bir demirle öldürmüş ve *Mimas*'ı iflah olmaz biçimde yakmıştı. Silahı çok öldürücüydü: Skamandros (Küçük Menderes) Irmağı'yla olan çatışmasında, karşıtını onun sularını güçlü ve beklenmedik bir alevlenmeyle kurutarak yenmişti.

Demirci Tanrı Hephaistos. Thetis'e, Akhilleus için yaptığı savaşçı donanımını verirken. Vulci'den kırmızı figürlü Attika kasesi. İ.Ö. 480 civarı.

'Neşenin Arkadaşı' Aphrodite

Doğu kökenli Aphrodite, *üretkenliğin kösteklenemez güçlerinin büyük tanrıçasıdır. Babası* Ouranos*'un erkeklik organının atıldığı denizin köpüklerinden doğmuş olduğu yolundaki en eski söylence, tanrısal kişiliğinde daha derin bir nitelik bulunduğunu ortaya koyar.* Aphrodite*'nin belirgin cinsel ve üretken niteliğinde, tanrıça-ana Akdeniz'in önemli mitolojik öğelerini görürüz. Sözcüğün en zarif anlamındaki değeriyle 'aşk'ın tanrıçası olup yaşam isteğinin ve duyulardan alınan tadın simgesidir. Yani o, üremekten bağımsız, katıksız bir cinselliğin anası, o hiçbir şeyin kösteklemediği yaşama sevincidir. Edimlerini baskısız bir içgüdü düzenler ve onun bu içgüdüsü, tapınçta kendisine kusur edilmesi durumunda ya da herhangi bir aşk kıskançlığı duyduğunda uyanan korkutucu öfkesinde ortaya çıkar. İntikamı, çoğu zaman, tek tek bireyleri değil de bir topluluğu vurur ve bir yanı kayırmasıyla büyük felakete neden olduğu Troia Savaşı gibi çok büyük felaketlerle kendini gösterir.*

Sağ elinde korkunç bir çelik orak parıldayan *Kronos*, sol eliyle babasının erkeklik organını kavrayarak, duraksamadan kesin bir vuruş indirdi. En ufak evlat saygısı beslemeyen bu *Titan*, *Ouranos*'un üreme organlarını denize fırlattı. Amacı, denizin onlara ve *Ouranos*'un başka çocuğa sahip olma umuduna mezar olmasıydı. Ölümsüzün organları, uzun süre, çevrelerinde beyaz bir köpük (*aphros*) oluşuncaya kadar denizde oradan oraya sürüklendi.

Güzellik ve üretkenlik tanrıçası, bu tanrısal köpükten yükseldi ve karaya çıkıncaya kadar sihirli bir deniz kabuğunda yattı. Kythera'ya vardı fakat o adayı kendisine barınak olarak seçemeyeceği kadar küçük bulduğu için yoluna devam etti. Kıbrıs'a gelince, orada kalmaya karar verdi; ayak basar basmaz, orada rengarenk çiçekler açmaya başladı. *Themis* kızın çırılçıplak oluşuna sinirlendi ve onu giydirmek ve süsletmek için kendi kızları Saatler ya da Mevsimler'i koşturdu.

Milo Aphrodite'si. Melos'tan. İ.Ö. 2. yy. Mermer. Paris

Aphrodite tatlı bir ten hazzına, yumuşaklığa, muzip bir gülüşe sahipti ve Olympos tanrılarından coşkulu bir kabul gördü. Aşk ve Cinsellik Tanrıçası olarak, kıskançlıkla sakladığı bir kemeri vardı. Bu kemeri kim kuşansa aşık olurdu. Peşinden pek çeşitli kimse koşardı: *Peregoros* (Aşk Acılarının Avutucusu), *Anteros* (Karşılık Gören Aşk) gibi kanatlı *epheboslar*, *Himeros* (Aşk Arzusu) ve *Anteros* (Aşk Acısı) ve o her zaman her şeyi belirleyen kanatlı *Eros* figürü. Kytheralı kızın silahları, yumuşak başlılık ve ayartma idi. Hizmetinde bulunanlar *Peitho* (İnandırma), *Apate* (Ayartma) ve *Philotas* (Aşk Bağı) idi.

Aphrodite'nin sihirli gücüne dayanabilen sadece üç tanrıça vardı: *Athena*, *Artemis* ve *Hestia*.

Yazgının bir oyunuyla *Zeus*, tanrıçaların en güzelini topal *Hephaistos* ile evlendirmişti. Fakat *Ourania* yani *Aphrodite*, sert ve atak davranışlı, her an bir dişiyle birleşmeye hazır tanrı *Ares*'e çılgınca aşıktır ve bunların ilişkisinden *Deimos*, *Phobos* ve *Harmonia* doğar. Aldatıldığından habersiz Demirci Tanrı, karısının namusundan kuşkulanmaz. Ne var ki, şafakta ortaya çıkan Güneş Tanrısı *Helios*, *Ares*'in Thrakia'daki sarayında iki sevgiliyi sarmaş dolaş görüp de *Hephaistos*'a haber vermeye koşunca olanlar olur. Sert gerçeğin darbesiyle önce çok üzülen *Hephaistos*, ~~neye~~ uğramışlığını ve acısını hemen intikam isteğine çevirir ve topallayarak işliğine koşup ince ve çok sağlam turuç zincirlerden bir ağ hazırlar; bunu temizliği bozulmuş olan evlilik yatağanının üzerine yayar. Sonra sadakatsiz Kıbrıslı'ya güler yüz göstererek, kısa bir dinlenme için sevdiği Limni Adası'na gideceğini söyler ve kurduğu planın gelişmesini bekler. *Hephaistos* yola çıkınca *Aphrodite*, hemen *Zeus*'un yakını olan savaşçı tanrıyı çağırtır ve onunla yatağa giremekte gecikmez. Topal Tanrı'nın tuzağı kusursuz olmuştur. Zincirler, uyuyan çiftin üzerine kapanır ve kaçacakları hiçbir açıklık kalmaz. *Hephaistos*'un öfkesi pek katıdır. Tanrıları o iğrenç sahneyi görmeye davet eder, namusunun nasıl kirletildiğine tanık olmalarını ister.

Sadakatsiz kadını rezil eder ve ödediği başlık parasını *Zeus*'tan geri almadıkça onu serbest bırakmayacağını söyler.

Aphrodite'nin doğuşu. Ludovisi kabartması. Mermer. İ.Ö. 5. yy. başı. Roma

Tanrıçalar utandıkları için Olympos'ta kalmışlardır ama tanrılar *Hephaistos*'un sarayında toplanmışlar, bir yandan uğursuz ağın yapılışındaki hünere hayran olur, bir yandan da bu acayip duruma gülmekten kendilerini alamazlar.

Bu arada *Apollon* ile konuşmakta olan *Hermes*, Kıbrıslı kadının çıplak vücudu konusunda birtakım değerlendirmeler yapar; *Poseidon* ise kadının güzelliği karşısında kendinden geçmiş, dili tutulmuş, afallamıştır.

Zeus, vereceği para ne kadar olursa olsun, elini kesesine atmak niyetinde değildir. Tanrıçaya gittikçe daha fazla aşık olan *Poseidon*, *Ares*'in -*Zeus* yerine- ödeyeceği cezaya kefil olarak aşıkların çözülmesini önerir. *Ares* zincirlerden kurtulur kurtulmaz koşup Thrakia'ya sığınır. *Aphrodite* ise Kıbrıs'a giderek yıkanır ve *Kharitler*in ölümsüzlük yağından sürünerek bekaretini yeniden elde eder.

Hermes'in pohpohlayıcı sözlerinden hoşlanıp güzel sözlere kanan tanrıça, ona bir gecelik aşk bağışlamış, bu ilişkiden *Hermaphrodite* doğmuştur. Bu çocuk, çifte cinsiyeti simgeleyen tanrısal bir

Kırda yıkanan Aphrodite. Mideia Ressamı denilen Orta İtalya'dan Eski Yunanlı bir seramikçinin İ. Ö. 420/410'da yaptığı ıtriyat kabından ayrıntı. Berlin Devlet Müzesi.

varlıktır. *Aphrodite, Poseidon*'a da iki oğul vermiştir: *Rhodos* ve *Herophilos.*

Bu çok güzel tanrıçanın pek çok aşığı olmuştur. Kıbrıs hükümdarı *Kyniras*'ın kızı *Myrra* ile arasındaki günahkâr ilişkiden doğmuş bir ölümlü olan büyüleyici *Adonis*'e olan sevgisinde mutsuzlukla karşılaşmıştır. *Aphrodite* bu delikanlıyı, çocukken *Persephone*'ye emanet etmişti, ancak o da bu çekici oğlana aşık olmuş, geri vermeye yanaşmamıştı. Aşk Tanrıçası'yla Ölüler Diyarı Tanrıçası'nın *Adonis* konusundaki çekişmeleri, her türlü çekişmenin hakemi olan *Zeus*'un yargısına sunulduktan sonra, uzlaşmayla son bulmuştu. Delikanlı yılın üçte birini yalnız, üçte birini *Aphrodite* ile, üçüncü üçte birini ise *Persephone* ile geçirecekti. Bu nedenle de her yıl bir yabandomuzu tarafından öldürülecek ve kanından kırmızı manisa laleleri doğacaktı. *Aphrodite*'den Kıbrıs Adası'ndaki Golgoi'un soyatası *Golgo* ile Thrakia'da Beroia'yı kuran o çok güzel *Beroe* doğdu.

Aphrodite. Mermer, Roma kopyası. Paris Lauvre Müzesi.

Aşk Tanrıçası'nın bir başka genç aşığı da Güneş Tanrısı'nın oğlu *Phaethon*'dur. Bu mutsuz arabacı güneş arabasını toprağa çok yakın sürme cüretini göstermiş, tam tanrıçayla birleşmek üzereyken hızla ilerleyip kendi ölümüne gitmiştir.

Aphrodite bir Troia prensi olan *Ankhises*'ten *Aineias*'ı doğurmuştur. O aşk, *Zeus*'un *Aphrodite*'ye aşk acısını bir de o tatsın diye verdiği bir cezadan doğmuştur. *Aphrodite*, Ida Dağı'nın tepesinde *Ankhises*'i görür görmez onu pek yakışıklı bulup coşku ile tutulmuştu. Kıbrıs Adası'ndaki Baf kentine döndü ve hoşlandığı o gençle buluşmak üzere kokular sürünüp onun karşısına güzel ve zarif bir ölümlü gibi çıktı. Aşk gecesinden sonra, kendisini tanrıça güzelliği içinde gösterince *Ankhises* hüzünlenip üzüldü. Genç prens çok ürkmüştü. Bir tanrıça ile bir araya gelen hiçbir ölümlü, o işten sonra sağlıklı ve mutlu kalamayacağı için, *Aphrodite*'ye yalvarıp ondan kendisine acımasını diledi. *Aphrodite* ise hakarete ve düş kırıklığına uğramıştı, düşüncesizlik edip bir ölümlüye tutulduğu için pişmandı. *Ankhises*'i bir daha görmemeye karar verdi, ancak oğulları *Aineias* ile ilgilenmeyi sürdürecekti.

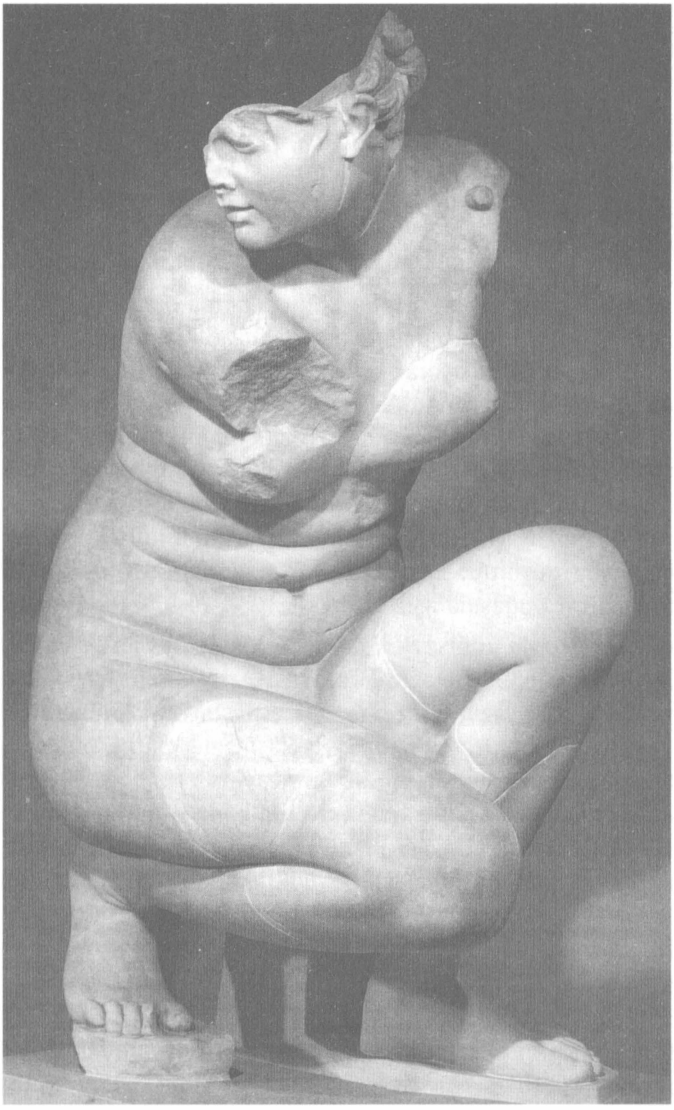

Yıkanan Aphrodite. İ.Ö. 250-240, Doidalsas'ın yapıtından Roma kopyası. Mermer. Terme Müzesi. Roma

Aşk Tanrıçası olduğu kadar 'Kör Tutku'nun Tanrıçası da olduğu için, kemerinin sihirli gücüyle -kendi halinde bir kayıkçı olan *Phaon* olayındaki gibi- baştan çıkarmayı becerirdi; fakat aynı zamanda -vatana ihanet edip babasını ve öz çocuklarını öldüren *Medeia*'ya yaptığı gibi- bir kimsenin mahvına da yol açabilirdi. Büyük bir kozmik gücü vardı; İstek ve Çılgınlık üzerinde de egemenliğini gösterebilirdi. Öfkesiyle, Şafak Tanrıçası *Eos*'u, *Ares*'in isteklerine ram olma gibi bir suç işlediği için çarpmıştı. Ayrıca, Limni Adası kadın nüfusunun tümünü, kocalarının yabancı kadınları yeğlemelerine yol açacak denli kötü bir koku çıkarma cezasına çarptırmıştı. Nedeni de, kendi tapıncına karşı gelmiş olmalarıydı. Kadınlar ise bu duruma katlanamayarak bütün erkekleri öldürüp bir kadın toplumu kurdular. Ancak Argo Gemisi yolcularının adaya gelmesiyle yeniden erkeklerle ilişki kurmaya ve çocuk doğurmaya başladırlar. *Aphrodite* daha sonra *Kinyras*'ın kızlarını yabancılarla birlikte olmaya zorladı. *Ares* ile olan ilişkisini *Hephaistos*'a yetiştiren *Helios*'tan öç almak için, kızı *Pasiphae*'nin içine umutsuz ve doğadışı bir sevda düşürdü; *Pasiphae*'yi *Poseidon*'un *Minos*'a armağanı olan bir Girit boğasına aşık etti.

Kini gibi lütfu da uğursuzluk taşıyabilirdi. *Tethys* ile *Peleus*'un düğün yemeğinde Uyuşmazlık Tanrıçası *Eris*, bir masaya, üzerinde "en güzel kıza" yazılı altın bir elma atmıştı. Bunun üzerine *Hera*, *Athena* ve *Aphrodite* arasında bir anlaşmazlık çıktı. *Zeus* da işi çözümlemek için *Hermes*'e, bu üç tanrıçayı Ida Dağı'na götürmesini, orada *Priamos*'un oğlu *Paris*'in hakemliğine sunulmalarını buyurdu. Tanrıçaların her biri sonucu etkileme çabasına girdi. *Hera* altın elma karşılığında hakeme servet ve iktidar vadetti. *Athena*'nın vadi, bilgelik ve savaşta yenilmezlikti. *Aphrodite* ise, önce *Paris*'i büyüledi, sonra ona ölümlülerin en güzeli *Helene*'nin aşkını sundu. Yarışmayı kazanan *Aphrodite* oldu ve *Helene*'nin kaçırılmasından çetin ve uzun bir çatışma olan Troia Savaşı çıktı. Güzellik Tanrıçası tüm çabalarına karşın *Paris*'in ölümünü ve Troia kentinin yıkılmasını önleyemedi. Yine de *Aineias*'ın kurtuluşunu sağlayabildi, o da babası *Ankhises* ve oğlu *Iulus* ile Troia soyunu Roma'da sürdürdü; *Aphrodite* Roma'da çok sayılan bir tanrıça oldu.

Ölümsüzlerin En Yakışıklısı *Eros*

Bir Olymposludan çok oraya yabancı bir aşk tanrısı olan Eros*'un öylesine karışık bir soy ağacı vardır ki, arkaik bir figür olduğunu düşünebiliriz. Evrenin temel gücü olup soyun sürekliliği için vazgeçilemez bir öğe ve dünyanın iç tutarlığında birleştirici dürtüdür. İnsanlara ve tanrılara egemen olan* Eros*'un gücü açık seçik ortaya çıkmaksızın yayılma eğilimindedir. Gizemli ve karmaşık doğası, sonsuz bir denge içinde yaşamı ve ölümü birlikte kucaklar.*

Evrenin başlangıcında henüz her şey karanlıklar içindeyken, koca siyah kanatları olan Gece Tanrıçası *Nyks*, Rüzgâr ile sevişti. Loşluğa bıraktığı gümüş yumurtasından "Ölümsüzlerin En Yakışıklısı" *Eros* doğdu. Çatlayan yumurta kabuğunun iki yarısından biri Gök'ü, öteki Yer'i meydana getirdi. Yeni tanrının doğuşunda, tüm dünyanın yaratılışı saklıydı; Gök ile Yer'i tanrısal soyu başlatan büyük evrensel cinsel birleşmeye iten, onun birleştirici etkisi olmuştur.

'İlk Işıldayan' diye de adlandırılan *Eros*, bir mağarada üçlü bir anlam taşıyan Gece, Düzen ve Adalet'i içinde barındıran tanrıça *Nyks* ile birlikte yaşardı. Çok eski bir tanrısal varlık olan *Eros*'a ana baba olarak çeşitli adlar yakıştırılır. *Ares*'in *Aphrodite*'den, *Hermes*'in *Aphrodite*'den, *Hermes*'in *Artemis*'ten, *Zephyros*'un *Iris*'ten, hatta *Zeus*'un *Eileithyia*'dan doğma çocuğu olduğu söylenmiştir.

Evrenin yaratılışında belirleyici bir güç olan *Eros*, içgüdü, yaşamsal dürtü ve dünyanın devinim gücüydü. *Aphrodite*'nin saray çevresinde her zaman *Eros*'a rastlanırdı. Aşk Tanrısı niteliğiyle, bu alandaki önemli ya da önemsiz olaylarla en azından o Kıbrıslı kızın arkadaşı ya da vekili olarak bir ilişkisi bulunurdu. Olaylara karışmada attığı birçok adımı, o güzeller güzeli tanrıçanın uşağı ya da yaveri niteliğiyle yerine getirirdi. Doğuşundaki gizem ve soyağacındaki belirsizlik, *Eros* figürünün Yoksulluk Tanrıçası ile Bilgelik'in oğlu Yararlı'nın yaşadığı kaçamak bir ilişkiden doğmuş bir cin, bir yarıtanrı olarak gösterilmesine yol açmıştır.

Eros ve Psykhe. Campidoglio Müzesi'nde bir Roma Dönemi örneği. Roma.

Her ne kadar Aşk Tanrısı'ysa da, hep tedirginlik içinde olduğundan, kendi yaşadığı aşk maceralarının sayısı az, çapları ufaktır. Evlenmesi şöyle olmuştu: Çok güzel bir kız olan *Psykhe*, meziyetleriyle *Aphrodite*'nin kıskançlığını uyandırır. *Aphrodite*, kıza ucube bir aşık bulmakla *Eros*'u görevlendirir. Fakat *Eros* kızı görünce çekiciliğine vurulur ve kendine alıkoymak için onu çok güzel bir saraya götürüp hapseder. Geceleri yanına gidip onunla tutkulu saatler geçirir. *Psykhe* mutludur, tek tedirginliği aşığını gündüz gözüyle görememesidir. Sakat biri olmasından korkmaktadır. Mutluluğunu kıskanan kız kardeşlerinin kışkırtmasına uyup bir gece, uyuyan aşığının yüzünü aydınlatmak için kandili yaklaştırıp bakarken kandilden dikkatsizlikle bir damla yağ akıtır; bu, *Eros*'u uyandırır. Kızın söz dinlemezliğinin getirdiği uğursuzluklar büyük olur. *Psykhe*, *Eros*'un yakışıklılığına sevinmiştir ama öte yandan öfkelenen *Eros* kaçar ve onu bir daha görmek istemez. Ancak korkunç maceralardan sonra barışırlar ve Olympos'ta tanrılar katında evlenirler.

Eros'u yaldızlı kanatlarını çırparak gökte dolaşan bir bebek, asi bir çocuk olarak gösteren resimler çok yaygındır. Aşıkları daha ateşli kılmak için meşaleler, oklar atar. Saldırıları pek çoktur; kurbanının mevkiine, yaşına, cinsiyetine bakmaz. Gücüne *Zeus* bile direnememiştir. Bir türlü vazgeçmediği saygısızlığından ötürü Olympos'un on iki tanrısından oluşan aileye girmeye hiçbir zaman davet edilmemiştir.

Çocuk tanrı -insanların ve tanrıların genç *tyrannos*u*- top oynamaktan ya da zar atmaktan hoşlanırdı. Genellikle *Ganymedes* ile ya da kendi kardeşi *Anteros* ile oynardı. Ancak, hiçbir oyunda çocuk saflığı, *Eros*'un düzenlediği cinsel tutkunun tedirginleştirici gücünü gölgede bırakmaya yetmemiştir.

---

* *Tyrannos: Hükümdar, tiran, kral. (r.n.)*

Ocak Başının Yalnız Tanrıçası Hestia

Çok eski bir kişilik olan Hestia, *gerek ailenin özel ocağının gerekse yönetimin malı olan herkesin ocağının tanrıçasıdır. Hareketsizdir ve mitolojideki önem derecesi düşüktür, topluluğun tutarlı birliği duygusunun insan görünümü almış biçimidir. İnsanlar arasındaki uyumun yürütülmesini sağlayan iyi niyetli tanrıça olduğu için, onunla ilgili betimlemeler olumludur. Bekaretini korumak isteğini belirterek* Zeus*'tan özellikle ricada bulunduğu için hiç kimsenin karısı ya da annesi değildir. Ancak* Hestia*'yı öteki korkunç ve hırçın bakirelerle bir tutmak kolay değildir.*

Kronos ile *Rheia*'nın ilk kızlarıdır; mevkiinden düşürüleceği saplantısı içindeki babası tarafından kardeşleriyle birlikte yenmiş olan *Hestia*, 'Ocak' Tanrıçası'dır. *Zeus*'un saltanatı kurulduktan sonra, ondan yani kardeşi olan hükümdardan, her ne kadar *Apollon* ve *Poseidon* ateşli biçimde üstüne düşmekteyseler de, sonsuza dek bakire kalma izni istemiştir. *Zeus* bu ricayı olumlu karşılamış ve Olympos tanrılarına verilecek her kurban dizisinin ilkini ona adamıştır.

Bir gün, zengin bir şölende, *Priapos* kıza saldırmaya kalkar. Olay şöyle gerçekleşir: Konuk tanrılar, sofranın bolluğunda iyice yiyip içmiş, doymuşlar, sonra da sızıp uyuya kalmışlardır. Üretkenlik Tanrısı *Priapos* sarhoşsa da, uyanıktır ve aşk isteği içindedir. Yavaşça tanrıçaya yaklaşır, tam o sırada bir eşek anırır. *Hestia* sıçrayarak uyanır ve erkekliği kabarmış tanrının üzerine atılmak üzere olduğunu görerek feryada başlar; *Priapos* da ürküp gülünç biçimde kaçar.

Yumuşak ve alçak gönüllü bir tannça olan *Hestia*, ölümsüzlerin tartışmalarından kaçınmak isterdi. Ne *Hera*'nın *Zeus*'u tahtından indirmek için düzenlediği oyuna ne de Olympos'u ve oradaki dinginliği rahatsız edecek herhangi bir olaya katılmıştı.

Bekaretini sıkı sıkıya savundu, bekçiliğini yaptığı ateş kadar temiz kaldı. *Aphrodite*'nin becerilerinden hiçbiri onda yoktu fakat bu

"Iustianus Hestiası" adıyla bilinen Hestia heykeli. Torlonia Müzesi, Roma.

duygusal bağımsızlığıyla da hiçbir zaman övünmedi. Barışçı, nazik bir tanrıçaydı, yaşamına hareket getirecek ne bir aşk ne bir kin olayı geçti başından.

Evin koruyucusu *Hestia*'nın saltanat sürdüğü yer, ev çevresidir; onun sevdiği şey, ateşin kendisi değil, sunak-ocaktır. Yetkesi, evin tüm yönetimini kapsar. O, *Hestia Tamia*'dır yani evde yapılan işleri ve yiyecek içecek gibi birikimlerini denetimi altında tutan vekilharçtır. Ocak, konukseverliğin, sığınma hakkının simgesi olduğu için, sığınmacılar ve konuklar onun koruması altındaydı. Kendine özgü tapınağı olmadığından, *Hestia*'nın her tapınakta saygı gören bir tapıncı vardı. Her tapınakta onun için sürekli yanan bir ateş bulunurdu.

Delphoi'de bulunan ve onun tahtı sayılan *omphalos** dünyanın merkezi kabul edilirdi. Birlik ve aile uyumu üzerindeki egemenliği, zamanla genişleyerek ülkede birlik ve barış üzerinde egemenliğe dönüşmüştür.

* *Omphalos: Ünlü kehanet merkezi Delphoi Apollon Tapınağı'nda bulunan ve dünyanın merkezi kabul edilen oval taş. (r.n.)*

OURANIA'NIN TANRILARI

Nyks (Gece), atların çektiği göksel arabasıyla denize gömülürken. Ressam Brygos'un betimi. İ.Ö. 490. Berlin

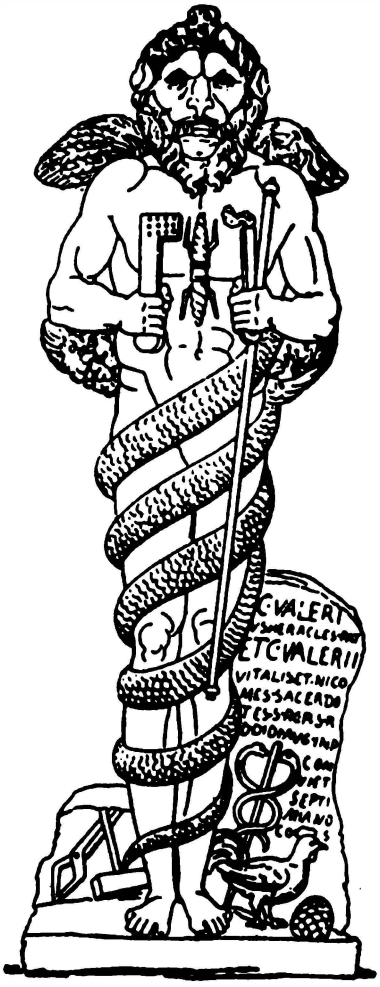

Protogonos; Eski Yunan simgelerinin belli başlılarını varlığında toplayan zaman.

"Karanlık" Nyks

Bir yandan Olympos'un, öte yandan Toprak'ın tanrılarına dayanan Ouranialılar, dinsel yaşamın çok eski tanrısal varlıklarıdır. Bunların bir bölümü Hint-Avrupa âleminden tanrıların yerel çizgiler taşıyan, adı Yunanlılaşmış biçimleridir. Örneğin Eos, Helios *ve* Selene *bunlardandır.* Nyks *gibi başkalarıysa, Anadolu kökenli tanrısal soyağaçlarına aittir. O soyağaçlarına bakılınca, bu dünyanın kökeninin* Khaos'*un* Kosmos'*a dönüşmesi sırasında gerçekleşen ve kaynaşma durumunda bulunan ilk evrende bulunduğu olasılığı güçlenir. Klasik Dönem'de bu tanrılar, onurlarına sınırlı sayıda tapınaklar kurulmuş ikinci derecede tanrılardır. Ne var ki Homeros, Sicilya'da* Helios'*a adanmış sığır sürülerinin varlığından ve* Helios'*un kendisine saygısızlık edenlere öfkelenerek onlara karşı bir Öç Tanrısı kimliğiyle davrandığından söz ettiğine göre, Hellenistik Dönem başlarında bunların birincil tanrılara dönüşmüş olduğu söylenebilir. Bu tanrısal varlıklar, Hellenistik dünyanın mitolojik şiirinde ve Antik Dönem'in son kesiminin gizemli tapınçlarında yeniden ortaya çıkarır.*

Olympos tanrıları gökle yer arasındaki uzamlar üzerinde egemen değillerdi. Göksel bölge, tahtlarından *Zeus* tarafından bile indirilememiş arkaik tanrıların saltanat alanıydı.

Gece Tanrıçası *Nyks*, göksel tanrıların en eskisiydi ve *Khaos*'un karanlık boşluğundan, *Gaia* ve *Eros*'u izleyerek doğmuştu. Bu "Kara Kadın", tek başına, Günışığı Tanrıçası *Hemera* ile duru Mavi Göğün Tanrısı *Aither*'i doğurdu. Öteki çocuklarının sayısı da yüksektir ve isimleri oldukça karanlık anlamlar taşır: *Thanatos* (Ölüm), *Hypnos* (Uyku), *Momos* (Küçümseyen Alay), *Oizys* (Sızlanma) ve *Oneiros* (Düş). *Nyks*, bunlardan başka tanrıça *Nemesis*'i, *Geras*'ı (Yaşlılık), *Eris*'i (Uyuşmazlık), *Moros*'u (Öldüren Yazgı) ve sonra Cinayet'i, Sefalet'i, Öfke'yi ve Acıma'yı doğurdu.

Dünyanın kraliçesi büyük bir tanrıça olduğu için, gücü hiçbir zaman öteki ölümsüzlerce sınırlanmamıştır. *Zeus* ona karşı çıkmayı göze alamazdı. Zaten onun yardımı olmasaydı hiçbir zaman *Kronos*'u yenemezdi. Yaşlı ve ciddi tanrıçanın katına çıkıp ona saygılarını sunduğunda, her şeyden önce yaptıklarından ötürü teşekkür etmek istiyordu. *Nyks*, genç tanrıya *Kronos*'u balla sarhoş etmesini, sonra onu sağlam altın zincirlerle bağlayıp zincirlerden biriyle de *Aither*'e tutturmasını öğütlemiş, *Zeus* da acımasız babasından kurtulmayı ancak böylelikle başarmıştı.

Başka bir gün de, *Zeus*'un kovaladığı Uyku kaçıp anasına sığınmış, o sırada Gece Tanrıçası *Nyks*, saltanat asasını yitirmiş olmasına karşın, "kraliçe" sanı ve büyük evrensel gücü elinden alınmamıştı. "Hızlı" tanrıça *Nyks*, günbatımının sınırında ve karanlık bir mağaranın gizemli dolambaçları arasında yer alan görkemli bir yeraltı sarayında oturur, her akşam siyah giysilerine bürünüp geniş ve gizemli kapıdan çıkar, Günışığı Tanrıçası *Hemera*'ya doğru giderdi; ne var ki ikisi hiçbir zaman birbirlerini görmemişlerdir. *Nyks*'in kocaman kara kanatları vardı ve yeryüzü üzerinde uçarak insanlara karanlıkları getirir, sıkıntılara, dertlere bir ara verdirirdi. Hızlı Gece, bazen kanatlı siyah atların çektiği bir arabaya biner, yıldızlı gökkubeyi bir baştan bir başa dolaşırdı.

İkiz oğulları *Hypnos* ile *Thanatos* da kanatlıydı. Birincisi, yakışıklı bir delikanlıydı, beyaz kanatlarıyla zarifti ve dingin bir yumuşaklığı vardı. "İnsanlarla buluşan iyi varlık" diye nitelenir. İkincisi yani *Thanatos*, kocaman kara kanatları olan bir şeytandı. Ölüleri kapıp kaçıran yırtıcı varlık oydu. "Göğsünde tunçtan daha sert bir ruh taşıyan" odur. Biri ak öteki kara iki kardeş, doğaları temelde birbirine ters düşse de, çoğu zaman *Memnon* ya da *Sarpedon* gibi ünlü kahramanların cesetlerini kaldırıp götürme işinde bir araya gelirlerdi.

Hypnos, günün sıkıntı ve acılarından kurtaran ve bundan ötürü istenilen bir varlık olarak anılırken *Thanatos*, her şeyden önce, her ölümlünün daha doğumunda bağlandığı ve kendisine özgü olan yazgıyı uygulayan amansız görevli diye bilinirdi.

Tanrılar Kurulu. Giovanni Lanfranco'nun (1582-1647) freskinden Pietro Aquila'nın yaptığı gravür, ayrıntı.

Yine Gece'nin kızları olan *Moiralar*, insanların yazgısına egemendi. Yazgının bu üç tanrıçası, her bir insanın yaşamını -kaçınılmaz ölümünü de belirleyerek- dokurdu. Adları şöyleydi: *Klothos* (Dokuyan), *Lakhesis* (Dağıtıcı) ve *Atropos* (Caydırılamayan). Bunlardan birinci dokur, ikinci sarıp top yapar, en küçükleri ve en inatçıları olan üçüncü ise ipliği makasla keserdi. *Moiraların* gücü *Zeus*'un bile karşı çıkamadığı karar verme yetilerindeydi. *Kronosoğlu Zeus*, ruhları tartan altın terazisi yardımıyla, olsa olsa iki karşıttan hangisinin yenileceğini öngörebilir, ancak ne biri ne öteki için yardım elini uzatabilirdi. Karanlığın kızları *Moiralar*, kendileriyle hoş geçinmek, onlara yaranmak için *Eumenidler* yani 'İyi Niyetliler' ya da 'İyi Saatlerde Olsunlar' da denilen Üç Tanrıçaları *Erinysler*le de kardeş olurlar.

Sert, zorlu birer tanrıça olan bunlar kanatlıdır ve ürkütücü görünümdedir. Sesleri korkutucu bir kükremedir. İğrenç kokan solukları ve ağızlarından akan salyaları zehirlidir. Suçluların peşine düşmedeki sabır ve inatlarıyla dişi köpeklere benzetilen *Erinysler*, tehdit edici homurtular çıkarırdı, ellerinde ucu demirli kırbaçları vardı. *Ourania* tanrılarından olmadıkları için, 'cehennemin karanlığı' içinde oturan bu üç kızkardeşin adları şöyleydi: *Alekto* (Öfkesi Durulmayan), *Teisiphone* (Üç Alır) ve *Megaire* (Tiksindirici). İnsafsız bi-

rer bakire olan ve saçlarının arasında birçok zehirli yılan barındıran üç kız kardeşin başlıca görevi, işlenen suçların cezasız kalmamasını sağlamak ve toplumun düzenini korumaktı.

Ne var ki Batı'nın bakire tanrıçaları, yumuşak başlı *Hesperidler* de Gece'nin kızlarıydı. Bu "Tatlı Sesli" Tanrıçaların adları *Hesperarethousa* (Akşam), *Aigle* (Işık) ve *Erytheia*'dır (Günbatımı Kızıllığı). En batıda, Mutlular Adası'ndan pek uzakta olmayan, Okyanus kıyısına yakın bir yerde otururlardı. Görevleri, içinde *Gaia*'nın *Hera* ile *Zeus*'a düğün armağanı olarak verdiği altın elmaların yetiştiği bahçeye bekçilik etmekti.

Gül Parmaklı Eos

Titanlar soyundan gelen *Eos*, *Hiperion* ile *Theia*'nın kızı, *Helios* ile *Selene*'nin kardeşiydi. Yumuşak, tatlı kişiliğinde insana vergi nitelikleri ve tutumları tanrılaştırmıştı. "Gül parmaklı" ve giysisi safran rengi bu tanrıça, her gece doğudaki döşeğinden kalkıp kanatlı birer at olan *Lampos* ile *Phaethon*'un çektiği arabasına biner, hemen Olympos'a varıp kardeşi Güneş Tanrısı *Helios*'un yaklaştığını bildirir ve ona göklerin kapısını açardı.

Işıklı, parlak bir tanrıça olan Şafak ya da *Eos*, insanlar ve tanrılar âlemine sabah ışığını yayardı. Ak kanatları, yıldızlı harmaniyesiyle göklerde uçar, yeryüzüne ışık ve çiğ akıtırdı. *Krios* ile *Eurybie*'nin oğlu *Titan Astraios*'un karısıydı. Ondan Rüzgârlar'ı, Sabah Yıldızı'nı (*Eusphoros*) ve Gökcisimleri'ni doğurdu. *Astraios*, *Titanlar* Savaş'ına katılmış, *Zeus*'a yenilmiş ve onun tarafından kardeşleriyle birlikte Tartaros'a sürülmüştür. Bunun üzerine güzel Şafak Tanrıçası yalnız kaldıktan az sonra savaşın karanlık yüzlü tanrısı *Ares*, eşlik etmek üzere onun yanına gelir. Bu ilişkiye öfkelenen *Aphrodite*, *Eos*'u sonsuza kadar aşık olmaya mahkûm eder.

Minos'un kızı *Euryale*'nin *Poseidon*'dan olma oğlu *Orion*, Boiotia'nın güçlü bir avcısıydı. Khios (Sakız Adası) hükümdarı *Oinopion*, kızına tecavüz eden bu çok yakışıklı ölümlüyü kör etmişti. Ona aşık olan *Eos* ise kardeşi *Helios*'un işe el koymasını rica etti, o da hemen *Orion*'un gözlerini açtı. İki sevgili önce Delos'a, sonra da Girit'e gitti. Çapkın *Orion* orada *Artemis*'e rastladı; ikisi de avlanmayı çok seviyordu. Bu noktada işe *Apollon* karıştı.

Zaten kutsal Delos Adası'nın *Eos* ile *Orion*'un orada aşk yaşamalarından ötürü kirlenmiş olmasına öfkelenen *Apollon*, bu kez bir de kız kardeşi nedeniyle tasalanmıştı. Kalkıp Toprak Ana'ya gitti ve ağzından girip burnundan çıkarak *Orion*'u öldürmek üzere çok zehirli bir akrep göndermeye razı etti.

Akreple yakışıklı avcının çekişmesi çetin ve uzun oldu, sonunda *Orion* alelacele kapağı denize attı. Başı denizin üzerinde görülün-

ce *Apollon,* bu zor hedefi tutturma konusunda *Artemis*'e meydan okudu. Becerikli tanrıça, şaşmaz okunu atıp ölümlüyü istemeden öldürdü. Kurbanın sevdiği adam olduğunu görünce de öylesine umutsuzluğa düştü, öyle yıkıldı ki, *Apollon*'un oğlu ve Tıp Tanrısı *Asklepios*'a başvurup *Orion*'u yaşama döndürmesi için yalvardı. *Zeus*'un olumsuz görüş bildirmesi, *Asklepios*'un işe el koymasını engelledi. Bunun üzerine *Artemis,* akrebin sürekli rahatsız ettiği *Orion*'u yıldızların arasına yerleştirdi.

Eos'un bir başka büyük aşkı da, *Kekrops*'un kızı *Herse*'nin tanrı *Hermes*'ten doğurduğu *Kephalos*'tur. Karısı *Prokris*'e aşık ve sadık olan *Kephalos,* Şafak Tanrıçası'nın önerilerini nazikçe geri çevirmişti. Ancak, *Eos* bastırıyor, adamın sadakatinin karşılıksız olduğunu, hatta karısının aşkını satan biri olduğunu ileri sürüyordu. Bunun üzerine *Kephalos,* tanrıçanın kendisini bir yabancıya dönüştürmesine razı oldu ve bir altın gerdanlık karşılığında sadakatsiz *Prokris*'i yatağına götürebildi. Hain karısının davranışından tiksinen koca, *Eos* ile birlikte olmayı kabul etti. Bu beraberlikten *Phaethon* doğdu. Bu çok güzel bir erkek çocuktu, büyük Aşk Tanrıçası *Aphrodite* tarafından kaçırılarak kendisine ölümsüzlük ve tanrıçanın kutsal tapınaklarının bekçiliği görevi verildi.

Fakat "Erken Doğan" *Eos*'un en ünlü aşığı, Troia hükümdarlık ailesinden genç bir avcı olan *Tithonos* idi. *Eos* onu tanrıların sofracısı *Ganymedes* ile birlikte kaçırmıştı. *Zeus, Ganymedes*'e tutulup da onu tanrıçanın elinden alınca, tanrıça onun karşılığında bir dilekte bulunmak istemiş, o isteği kabul olunmuştu. Dileği, *Tithonos*'a ölümsüzlük bağışlanmasıydı. Ancak o arada delikanlıya sonsuz gençlik de bağışlanmasını dilemeyi unutmuştu.

İkisi yeryüzünün en ucunda, Okyanus'a yakın bir yerde, ölümlünün üzerine çöken yaşlılığa aldırmaksızın mutlu ve hoşnut yaşadılar. Ne var ki, zaman görevini yerine getiriyor, yani geçiyordu. *Tithonos*'un başında ak saçlar belirmeye, kaçınılmaz biçimde yaşlanmaya başlamıştı. *Eos* onu bir odaya kapatıp sevgiyle hizmet etmeyi, özen göstermeyi sürdürdü. "Koca *Tithonos*"un korkunç yazgısı, aşkın gelgeçliği ile birlikte, *Zeus*'un lütfunun nasıl bir sonu gelmez cezaya dönü-

Oğlu Memnon'un cesedini taşıyan Eos, ayrıntı. Attikalı çömlek ressamı Duris (İ.Ö. 500-465 arasında yapıt vermiştir), Louvre Müzesi, Paris.

şebildiğini göstermişti. Gücünü yitirmiş, yüzü buruşmuş, gittikçe çaptan düşen *Tithonos* sonunda bir ateş böceğine dönüştü.

Tanrıçanın zavallı *Tithonos* ile olan ilişkisinden doğan çocukların en ünlüsü *Memnon*'dur. Koyu renk tenli, güçlü ve yürekli olan *Memnon* çok çekiciydi. Aithiopia'dan Troialıları korumak için gelmişti, kahraman bir savaşçıydı ve *Hephaistos* tarafından yapılmış bir zırh kuşanırdı.

Akhilleus ile karşılaşması ünlüdür. Bu karşılaşmada tarafların ikisi de birer tanrıça olan anaları yani *Eos* ile *Tethys* de hazır bulunmuş-

tu. Ne var ki, iki tanrıçanın da bir etkisi olamadı, çünkü zaten - her ne kadar *Peleusoğlu Akhilleus* az sonra ölmeye mahkûm edilmişse de- *Zeus* daha önceden Yazgı'nın terazisini kullanarak zaferin *Akhilleus*'un olacağını belirlemişti. Yazgının kaçınılmazlığıyla yıkılmış durumda olan *Eos*, umutsuzca *Kronosoğlu Zeus*'a yalvarıp oğlunu ölümsüz kılmasını rica etti, ancak bir sonuç alamadı. Aithiopialı'nın cesedini, öldürüldüğü yerden kaçırıp kollarına alan kanatlı tanrıçanın gücü tükenmişti; kendini bitip tükenmez bir ağlamaya kapıp koyuverdi, sonra bu ağlama her sabah yağan çiğlerle sürüp gitti.

Eos'un soyundan seçkin doğa tanrıları gelmiştir. "Yüreği Güçlü" Rüzgârlar dört tanedir: *Boreas* (hızlı gelen, Kuzey Rüzgârı), *Zephyros* (dinginleştiren, Batı Rüzgârı), *Euros* (Doğu Rüzgârı) ve *Notos* (Güney Rüzgârı). İki erkek kardeş, *Boreas* ve *Zephyros*, çoğu zaman görevlerinde ve işlevlerinde ortaktı. *Akhilleus*, üzerine *Patroklos*'un cesedinin yüklendiği ateşin daha canlı yanması için ikisine ricada bulunmuştu. Ünlü Artemision Savaşı sırasında Atinalılar da düşman gemilerini batırıp saf dışı etmeleri için yine o ikisine başvurmuştu. *Memnon* faciasında da, *Boreas* ile *Zephyros* birlikte davranarak, yürekleri acıyla dağlanmış durumda, ölümlü kardeşlerinin cesedini kaldırmaya koşmuşlardı.

Baharın habercisi yumuşak huylu *Zephyros*'un, bir *Harpyia* olan *Podarge* ile birlikteliğinden, *Akhilleus*'un sihirli atları dünyaya gelmiştir.

'Rüzgârlar Hükümdarı' *Boreas* ise çok daha önemli bir kişiliktir. Sakallı, şişkin harmaniyeli, saçları uçuşan *Boreas*, Thrakia'da, âlemin bilinen en kuzey noktasında otururdu. Yabanıl ortamın tanrısıydı, ancak kısraklarla çiftleşmekten hoşlanmazdı ve Attika'dan soylu bir kızı kaçırmayı tercih etmişti. Atina hükümdarı *Erekhtheus* ile karısı *Praksithea*'nın kızı ve adı 'Ormanda Coşkulu Gezilere Katılır' anlamına gelen *Oreithyia*, Elissos Irmağı kıyısında arkadaşı 'Büyücü Kız' *Pharmakeia* ile oynarken *Boreas* tarafından kaçırılıp Thrakia'ya götürüldü. Evliliklerinden ikiz erkek çocukları, *Kalais* ile *Zetes* doğdu. Bunlar kanatlı birer tanrısal varlıktı, *Harpyialarn*

düşmanı oldular ve onları yendiler. Çiftin bunlardan başka iki de kızı oldu: *Khione* ile *Kleopatra.* Bunlardan birincisi, *Poseidon* ile evlenip Thrakialı rahip *Eumolpos*'u doğurdu. İkincisi de, tanrılar tarafından kör edilmiş ve korkunç durumda bulunan, *Harpyialarn* işkenceyle açlığa mahkûm etmiş olmasına rağmen sonradan *Boreas*'ın çocuklarına yenilecek olan *Phineus* ile evlendi.

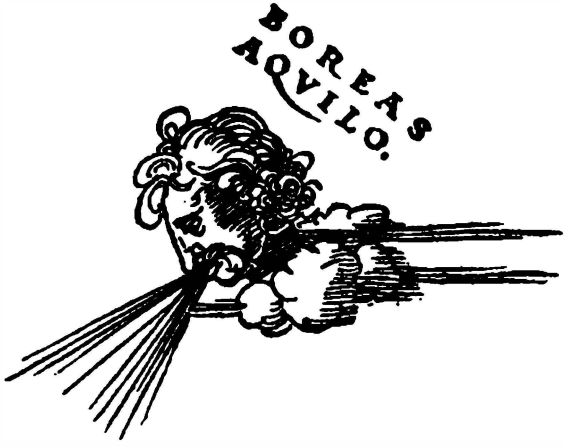

Rüzgârlar Hükümdarı Boreas.

'Sürekli Gören Göz' Helios

Helios her sabah o çok sevdiği fakat çok da zamansız öten horozun sesini duyunca, doğudaki harikulade sarayında yatağından sıçrayıp görkemli altın arabasına binerdi. Arabasını gökte çevikçe ve hızla sürer, batının en uzak ucunda durur, atları çözüp Mutlular Adası'nda dinlenmeye bırakırdı. Gün batımı saatinde, becerikli *Hephaistos*'un yapmış olduğu değerli altın çanağın içine -araba ve atlarıyla birlikte- yatardı. Bundan sonra o kanatlı muhteşem çanak hızlı bir yolculuğa çıkar, tanrı *Helios*'u Hesperidlerin Bahçesi'nden alıp Aithiopia topraklarına götürürdü. *Helios*, daha sonra, başlama işareti kız kardeşi Şafak Tanrıçası *Eos* tarafından verilen sonu gelmez gidiş gelişlerine yeniden girişirdi.

Bir *Titan* olan *Hyperion* ile onun kız kardeşi *Theia*'nın oğulları 'Yorulmaz' *Helios*, *Eos* ile Ay Tanrıçası *Selene*'nin erkek kardeşiydi. *Zeus* ile aynı kuşaktandı, *Kronos*'un erkek kardeşlerinden birinin oğluydu; şu halde o da bir *Titanoğlu*'ydu.

Her şeyi gören ve her şeyi bilen bir tanrı niteliğiyle *Helios*, adil bir yargıçtı fakat öncelikle, ışığın en ileri derecede insan biçimine bürünmüş durumuydu. Ölmek üzere olanlar, dualarını en yüce tanrı gibi ona yöneltirdi. *Helios*, Olympos'taki iktidar kavgasına katılmamış fakat *Okeanos* gibi, Devler Savaşı'na uzaktan, işin içine karışmadan tanık olmuştur. *Zeus* eski tanrılar karşısında zafer kazandıktan sonra, toprakları tanrılar arasında bölüştürmeye kalktığında, o sırada kurulda bulunmayan *Helios*'a bir pay ayırmayı unutmuştu. Bu önemli yanlışını sonradan fark ederek yaptığına pişman oldu ve onu iptal edip bir başka dağıtım yapma kararı verdi. Güneş Tanrısı *Helios* ise, nezaketle teşekkür etti fakat bir huzursuzluk çıkmaması için can sıkıcı herhangi bir değişikliğe karşı çıktı.

Anadolu'nun güneyinde yeni bir adanın ortaya çıktığını fark etmişti. Pekâlâ onunla yetinebilirdi. Paylaşımlarla görevli bir *Moira* olan

Bir Helios heykelinin başı. Rodos Arkeoloji Müzesi.

tanrıça *Lakhesis*, denizle aynı düzeydeki bu verimli toprağın *Helios*'a verilmesi işlemine tanık oldu. Artık Rhodos Adası (*rhodon*: pembe) 'Altın Dizginli' Tanrı'ya aitti. Burada, bir *Nymphe* olan *Rhode*'den yedi oğlu, yani adayı yöneten ünlü gökbilimciler ve *Elektryone* adı verilen bir kızı oldu.

Gücü yerinde, parlak bir genç olan, başında altın miğferiyle büyük bir fiziksel güzelliğe sahip bulunan *Helios*, her ne kadar ünlü çocukları olduysa da, öyle debdebeli aşk maceraları yaşamamıştır. *Okeanos* ile *Thetis*'in kızı olan *Perseis* ile evlenmiş, bu evlilikten *Kirke*, *Aietes*, *Pasiphae* ve *Perseus* doğmuştu. 'Güçlü Yeryüzü Tanrıçası' olan *Kirke*, insanlara ve yaban hayvanlarına büyü yapan maceracı bir kişiliğe sahipti. En batı uçta, Aia Adası'nda otururdu. Çatısı altından olan kocaman sarayı, sık bir ormanın orta yerindeydi ve yaban hayvanlarından sahibesinin sihir, büyü bilgisiyle korunurdu. Baştan çıkarıcı bir büyücü olan *Kirke*'nin ne yazık ki ufak bir kusuru vardı: Konuklarını hayvana dönüştürme alışkanlığına sahipti.

Acayiplikte, kız kardeşi *Pasiphae* de ondan geri kalmazdı. *Minos*'un karısı olan *Pasiphae*, *Poseidon*'un Girit Adası'na armağan ettiği çok gösterişli bir boğaya çılgınca tutulmuştu. Bu doğadışı aşkın etkisiyle becerikli *Daidalos*'u yapay bir inek yapmakla görevlendirdi. Kendisi o yapay ineğin içine saklanıp boğa ile ilişkide bulunarak çok istediği çılgınlığı gerçekleştirdi. Bu birleşmenin ürünü olarak ortaya boğa başlı, insan vücutlu bir erkek çocuk olan *Minotauros* çıktı.

Aietes'in kızı ve Güneş Tanrısı'nın torunu *Medeia* ise bir başka büyücüdür. Argo Gemisi yolcularının söylencesiyle arasında bir bağlantı bulunan *Medeia*'nın kişiliğinin pek açıkça belli olmayan, çoğu zaman suçla lekelenen bir görünümü vardır. *Aietes*'in hükümdarı bulunduğu Kolkhis'e Altın Post'u ele geçirme amacıyla gelen *Iason*, başarıya ancak *Medeia*'nın sihirli yardım elini uzatmasıyla erişebilir. *Medeia*, o kahramana olan aşkından babasını ve erkek kardeşini öldürür ve onun peşinden Yunanistan'a gider. Ancak, *Iason* onu boşayıp Korinthos hükümdarı *Kreon*'un kızı ile evlenmeye kalkar. *Medeia* kocasının yeni karısına düğün armağanı

diye büyülü bir taç ile büyülü bir ceket vererek onu öldürür. Söylencenin sonu daha da acıklıdır. *Medeia, Iason*'dan olan çocuklarını da öldürür ve Güneş Tanrısı'nın gönderdiği kanatlı arabaya çocuklarının cesedini yükleyerek gözden kaybolur.

Helios'un bir başka mutsuz çocuğu da oğlu tanrı *Phaethon*'dur. Bir *Nymphe* olan *Klymene*'nin doğurduğu bu ölümlü delikanlı, babasının arabasını böbürlenerek sürmek istemiş, ancak arabadan dışarı fırlamıştır. Olay şöyle gelişir: Anası, oğlunun tanrı soyundan olduğunu göstermek isteyerek onu babasından herhangi bir şey dilemeye yüreklendirir. *Helios*'un isteksizce verdiği izni alıp görkemli güneş arabasına binen *Phaethon* sonunda mutlu olmuştur. Babasının kimliği konusunda arkadaşlarının ileri sürdüğü kuşkuları anımsayarak heyecanlı bir yolculuğun tadını çıkarır. Ne var ki kız kardeşlerinin arabaya koştuğu *Pyrois, Eoos, Ethaon** ve *Phlegon* adlı atlarla baş edemeyeceği belli olur. Önce göklerde öylesine yükseğe çıkar ki, yeryüzü soğur; sonra da toprağa öylesine yaklaşır ki, her şeyi yakacak olur. Dünyanın bir felakete düşmesini önlemek için, *Zeus* işe el koymak, bunun için de delikanlıyı yıldırımla çarpmak zorunda kalır. Delikanlı alevler içinde Po Irmağı'na düşer.

Mutsuz *Phaethon*'u desteklemiş olan *Helioskızları* ona çok ağlar, yerlere amber gözyaşları akar. *Zeus* onları kavak ağaçlarına dönüştürüp o ağaçları da zavallının içine düştüğü Po Irmağı'nın kıyısına diker. *Helios* ile *Neaira*'nın kızları olan bu kardeşlerin adı *Lampetie* (Aydınlatan) ve *Phaethousa* (Parlak) idi ve tanrı babalarının kutsal sürülerine sığırtmaçlık ederlerdi. *Odysseus*'un arkadaşları *Kirke*'nin sözünü dinlemeyerek ve liderlerinin da fikrine karşı gelerek Trinakria'da karaya çıktıklarında, lekesiz beyaz derili ve altın boynuzlu danaları öldürdüler. Öfkelenen *Helios, Zeus*'tan intikam almasını rica etti; ricası kabul olunmazsa, *Hades*'e inip ölüleri aydınlatarak dirileri karanlıkta bırakacağı tehdidinde bulundu. *Zeus* gemiyi ve müretteabatı yıldırımla yakarak cezasını gecikmeden verdi. Olayın *Odysseus* için sonuçlarıysa hem gösterişli hem acıklı oldu. Dokuz yıl süren bir ayrılıktan sonra vatanına tek başına dönmek zorunda kalmıştı.

---

* Aethon. (r.n.)

'Yaşam gücüyle tüm tanrıları egemenliğine alan' *Helios*, tanrısal olaylara -her ne kadar varlığı hep canlı ve sürekliyse de- önemli ölçüde katılmazdı. *Aphrodite*'nin *Ares* ile ihanetini ilk ortaya çıkaran ve *Hephaistos*'a haber veren o olmuştu. *Persephone*'yi kaçıranı *Demeter*'e ihbar eden de oydu. Ancak, her şeyi ve herkesi denetleyebilme gücünü hiçbir zaman kendi çıkarına kullanmamıştır.

'Boğa Boynuzlu' Selene

Helios ile *Eos*'un kız kardeşi olan Ay Tanrıçası *Selene* -bir adı da *Mene*'dir- çok güzel kanatları olan bir varlıktı. *Hyperion* ile *Theia*'nın kızları olduğu için bir *Titankızıydı.* Güneş Tanrısı'nı hemen izlerdi, bunu seyrek olarak bir arabayla yapardı, çünkü genelde bir boğa ya da at üzerinde yolculuğu tercih ederdi; bazen de bineği bir katır ya da bir geyik olabilirdi.

Ay Tanrıçası Selene. Bergama Zeus Sunağı güney cephesindeki kabartma. Mermer. İ.Ö. 2. yy.

Helios'un yatmakta olduğu Okyanus'tan akşam vakti çıkardı ve ilişkilerinde kardeşçe bir yumuşaklık vardı. Sevgiyle birbirlerini selamlarlar, herhangi bir yorgunluk ya da dirençsizlik göstermezlerdi. İki uç arasında kalan uzamların göksel tanrıçası *Selene*, bir keçi ile ya da kendisini koyun postu altında baştan çıkarmış olan tanrı *Pan* ile birlikte de görülebilirdi. Saçları zarif lüleli, kolları bembeyaz, tacı ışıklı bu tanrıçada pırıl pırıl bir incelik vardı. Öyle ki, *Zeus* da kendini onun çekiciliğinden alamamıştır. Bu *Kronosoğlu* ile Ay Tanrıçası'nın birlikteliğinden 'Çok Görkemli', yani dolunay gecelerini baştan başa aydınlatan *Pandia* doğmuştur.

'İki Boynuzlu' ve 'Boğa Yapılı' *Selene*, genç bir avcıyla önemli bir aşk serüveni yaşar. Bu, *Zeus*'un bir *Nymphe* olan *Kalyke*'den doğma oğlu *Endymion*'dur. Thessalia'daki Aiolialıları Elis'e götüren avcı budur; kendisi orada hükümdar *Klymenos*'u zorla tahttan indirip saltanat sürmüştür. *Iphianassa*'nın kocasıdır ve ondan dört çocuğu olmuştur.

Karia'daki Latmos Dağı üzerinde bir mağarada uzanıp yatan yakışıklı delikanlı, *Selene*'nin kendisini hayranlıkla seyrettiğinden habersiz uyumaktadır. *Selene* yaklaşır ve delikanlıyı yarı aralık gözlerinden öper. Bundan sonra Anadolu'daki Latmos Dağı'nın ardında genç adamla buluşmaları başlar. Ay Tanrıçası'nın derin tutkusu, çok güzel bir aşk öyküsü yaratır. Tanrıça, *Zeus*'tan, aşığının hiç değilse bir isteğini gerçekleştirmesi ricasında bulunur. Böylece *Endymion* kendi ölümünün koşullarına egemen olma hakkını elde eder ve sonsuza dek genç kalarak ebedi bir uykuya yatma yolunu seçer. Hiç yaşlanmaz ve çehresi gençliğin tazeliğini korur.

YERYÜZÜ TANRILARI

Eksekias'ın bir tabakta betimlediği, yelken kullanan Dionysos. İ.Ö. 6. yy. ortası. Münih.

Dionysos önünde dans eden Mainadlar. "Pittore delle Carnee" denilen sanatçının vazosundan ayrıntı.

'Neşe Dağıtıcısı' Dionysos

Dionysos *doğum, ölüm ve yeniden doğum konularında sunduğu çerçeve içinde, bir mitolojik bütündür; sıradışı ve çok gösterişli bir gücü vardır; bunlarla birlikte gerçekliğini de her zaman duyurur. Bitkiler dünyasının, mevsimlerin yenilenmesinin tanrısıdır ama bunlardan daha çok, insan ve hayvan üretkenliğinin tanrısıdır. Tutkusal coşkunun temsilcisidir; bu kimliğiyle iç engellemelerimizden oluşan zincirlerin kopuşunu, yok oluşunu simgeler. Toplu eğlentilerin, gevşemelerin, hep birlikte sarhoşluğa dalmanın tanrısı kimliğiyle, insanın içinde varolan fakat ahlaksal ve toplumsal kuralların kösteklediği usdışı davranma dürtülerinin özgür bırakılmasına destek olur. Üretkenlik ve diriliğin taşkın görünümüne bürünmüş kimliğiyle, kurulu düzenin değişmez karşı koyanıdır. Bir yandan dışa yönelmenin -bu dışa dönüşler* Dionysos *âlemleri denilen eğlentilerde somutlaşır-, öte yandan, başlangıçta varolan* Khaos*'un yeniden ortaya çıkışının temsilcisidir.* Dionysos *tapıncında o çok öne çıkan cinsel tadı fark etmek için, törensel geçitlerin başında götürülen simgenin bir erkeklik organı olduğunu ve var olmanın ilk amacını* Dionysos*'un kendi iki eşeyliliğiyle ortaya koyduğunu anımsamak yeter..*

Zeus'un yine bir çocuğu olmak üzereydi. Bu kez pençesine düştüğü şey, fiziksel acıdan daha başka şeylerdi. Tatlı *Semele*'nin çehresini, yumuşaklığını, onun ne kadar saçma ve yararsız bir ölümle çıkıp gittiğini düşünüyordu; bu anılardı onu ezen. Hükümdar *Kadmos* ile *Harmonia*'nın kızı nazik Thebai prensesinden hemen hoşlanmıştı ve ölümlü kılığına girerek kızla düzenli görüşmeye başlamıştı.

İlişkileri çok tutkulu, mutlu ve ancak tanrıların ilişkilerinin olabildiği kertede güzeldi. *Hera* ilişkiyi haber alır almaz, bu işe bir son vermek için hareket geçti. Olympos'un kadınefendisi, o sırada altı aylık gebe olan genç kadını babadan, yani *Zeus*'tan bir şey istemeye kışkırttı. İsteyeceği şey, *Zeus* kendisine yani *Hera*'ya nasıl görü-

nüyorsa *Semele*'ye de öyle görünmesiydi. *Zeus* başlangıçta gönülsüz davranıp isteği geri çevirecek oldu. Fakat daha önceden kızın her isteğini kabulleneceğine söz verdiğinden, güzel sevgilisinin ısrarına daha fazla dayanamadı ve gök gürültüleri, yıldırımlar arasında ortaya çıkınca *Semele*, o an, yıldırım çarpmasıyla öldü.

Zeus, henüz doğma zamanı gelmemiş çocuğu kalçasına gömüp Olympos'a çıkardı, çocuk orada üç ay daha kaldı. Doğum anı gelince, *Zeus* doğuda bulunan Nysa Tepesi'ne gidip çocuğu orada dünyaya getirdi. *Dionysos*, baba 'rahminden' çıkıp *Hermes*'in sevgi dolu himayesi altına girdi. *Hermes* onu birer yarı tanrısal varlık olan, ne ölümlü ne de ölümsüz olan *Nymphele*re emanet etti. *Nymphele*rin yaşamı ağaçların yaşamına bağlıydı. Ağacın kuruması demek, *Nymphe*nin ölmesi demekti.

Hermes daha sonra çocuğu, *Semele*'nin kız kardeşi *Ino* ile onun kocası olan Orkhomenos sitesinin Aiolialı hükümdarı *Athamas*'a götürdü. Onlar küçük *Dionysos*'u seve seve kabullendiler ve *Hera*'nın hışmına uğramasın diye kız çocuk gibi giydirip hükümdarlık sarayında sakladılar. Fakat Olympos'un kadınefendisi yine de intikamını aldı. *Athamas*'ı çıldırtmıştı. Aklını yitiren *Athamas*, yayını gerdiği gibi bir okla oğlu *Learkhos*'u öldürdü, sonra da vücudunu parçaladı. Bunun üzerine *Ino* yanına öteki oğlu *Melikertes*'i alıp kaçtı.

Dionysos işe zamanında karışarak *Athamas*'ı kör edip ona bir geyik vurdurarak *Ino*'nun yaşamını kurtardı. Yuvasının üzerine çöken dayanılmaz felaketin altında ezilen *Ino*, oğluyla birlikte kendini bir yardan denize attı. Fakat *Zeus*, *Ino*'nun küçük *Dionysos*'a gösterdiği konukseverliği karşılıksız bırakmak istemiyordu. Bu nedenle onun *Hades*'e inmesine izin vermedi ve onu ölümsüzler arasına kattı. *Ino*, darda kalan gemicilerin koruyucusu '*Ino Leukothea*' oldu. *Melikertes* ise bir yunusun üzerine binip Korinthos Kıstağı'na gitti; 'Kıstak Oyunları' ya da 'Isthmos Oyunları' denen şeyler, ona adanmış yarı dinsel gösterilerdir.

Büyük tanrılar arasında, anası ölümlü olan sadece 'vücuduna sarmaşık dolanmış' *Dionysos*'tur. *Zeus* tarafından dünyaya getirilmeseydi, tanrı değil kahramanlardan biri olacaktı. Yaşamının her anında

Çocuk Dionysos, Hermes ile birlikte. "Villa Giulia" ressamı diye bilinen sanatçının bir vazosundan.

Hera'nın kıskançlığı ona kötülük etmekten geri kalmamıştır. Öyle ki, *Hera* için '*Dionysos*'un çilesi' denebilir. Daha ufak bir çocukken, beş taş, seksek, top oynayacağı yaşta, *Hera*'nın kışkırtmasıyla *Titanların* saldırısına uğramış, onlar tarafından parçalanmıştı. Parçalarını -yedi parçaya ayırdıkları söylenir- bir kazana koyup kazanı bir sacayak üzerinde kaynatmışlardı. Piştikten sonra da kızartmaya başlamışlardı. Kızartmanın kokusunu duyan *Zeus* bu canavar şöleninin verileceği yere koşmuş ve *Titanları* yıldırımla çarpıp yakmıştı.

Neyse ki, *Pallas Athena* çocuğun öldürülüşünü görmüş, henüz çarpmakta olan yüreğini kurtarıp bir çekmeceye saklamıştı. İşte *Dionysos Zagreus* bu yürekten doğmuştur. Bundan ötürü ona 'Üç Kez Doğan' anlamında *Trigonos* denir; *Semele*'den, *Zeus*'un kalçasından ve *Athena* tarafından güven altına alınmış kendi yüreğinden doğan *Trigonos*.

Yeniyetmeliğini Helikon'daki Nysa Tepesi'nde, kendisini bir mağarada saklayıp balla besleyen *Nymphelerin* koruması altında geçirmişti. Ölümlülere bir avunma aracı, kendinden geçme yolunu açan bir anahtar olacak olan şarabı, uygarlıktan uzakta bir yerde, o dağda üretmişti.

Büyüdükten sonra, giysilerine ve kişiliğini saklamak için takındığı kadın davranışlarına karşın *Hera, Dionysos*'un kim olduğunu anlamış, büsbütün hiddetlenerek onu deli etmişti. O noktadan sonra *Dionysos* sıkıntılar içinde yollara düşmüştü. Yanına yalnızca sadık *Silenos* ile At Kuyruklu Adamlar olan *Satyroslar*dan bir dost çevresini, keçi kuyruklu *Silenosları* ve *Mainadları* almıştı.

Mısır'da onu dürüst hükümdar *Proteus* pek dostça karşıladı. O da ona şarap sundu. Orada bir de, Nil (Neilos) Irmağı ağzındaki hükümdar *Amon*'u tahtından indirmiş olan *Titanlara* karşı *Amazonların* desteğiyle bir savaş verdi ve o savaşı kazandı. Doğuya yönelerek orada Şam hükümdarıyla karşılaşıp onu da yendi ve diri diri derisini yüzdü. Hindistan'a varıp oradaki insanlara bağcılığı tanıttı ve iyi yasalar koydu. Dönüş yolunda Phrygia'ya vardığında, büyükannesi *Rheia*, artık onu işlediği suçlardan ve *Hera*'nın lanetinden arındırmıştı. Fakat Thrakia'da, *Aedonların* hükümdarı *Lykourgos*, acımasızca *Dionysos*'a

Bir gattopardoya (kedi-pars) binmiş Dionysos. Delos'taki 'Maskeler Evi'nden bir mozaik.

ve yanındakilere saldırmış, o da korkup kendini denize atmıştı. *Thetis*, düşünceli davranıp tanrıyı kurtarmış, *Lykourgos*'a da aklını yitirme cezası verilmişti. Hükümdar, bir asma kestiğini sanarak kendi oğlu *Dryas*'ı bir baltayla öldürmüş, yaptığının farkına varıncaya kadar da cesedi vahşice paralamıştı. Bu korkunç cinayet, Thrakia halkını dehşete düşürmüştü; halk daha sonra ağır bir kıtlık çekmeye başlamıştı. Öyle ki tüm doğa, yaşanan bu felaket karşısında afallayıp kalmıştı. *Dionysos* denizden çıkıp da, suçlu ölmedikçe toprağın verimsizliğinin düzelmeyeceğini söylediğinde, *Lykourgos*'a korkunç bir ceza biçtiler. Adamı Pangaion Dağı'na çıkarıp vücudunu öfkeli, coşkun yaban atlarına bağlayıp çektirerek parçalattılar.

Yunanistan'a dönünce bir kez daha Thebai hükümdarı *Pentheus* ile karşılaşır, ancak o, *Dionysos*'un ülkeye girmesini istememektedir. *Pentheus*, *Semele*'nin üç kız kardeşinden *Agaue*'nin oğludur. Öteki iki kardeş *Autonoe* ve *Ino* olup bunlardan birincisi *Artemis*'e öy-

künmeye kalkınca kendi köpekleri tarafından parçalanan talihsiz *Aktaion*'un annesi, ikincisi de *Melikertes*'in Deniz Tanrıçası kimliğiyle *Leukothea* adını almış olan annesidir.

Pentheus, *Dionysos*'un sürdüğü dağınık, düzensiz yaşamı beğenmeyerek onu ve peşindeki eğlenti düşkünlerini tutuklamıştı. Fakat birden aklını yitirip *Dionysos*'un yerine bir boğayı bağladı. Bu arada *Mainadlar* da çılgınlığa kapılmışlar, dağ tepe koşuşuyor, bağırıp çığırıyor, danaları öldürüp parçalıyorlardı. Şaraptan coşmuş, kendinden geçmiş bu kadınların başında *Agaue* bulunuyordu. *Pentheus* onlara karşı koymaya çalışırken kendinden geçmiş *Agaue* tarafından parça parça edildi. Thebai hükümdarının böyle vahşice öldürülmesine bir de *Agaue*'nin içine düştüğü dehşet ve çaresizlik ekleniyordu. Kadın, sarhoşluğu geçip de elinde oğlunun kesik başını bulunca, yaptığı işin korkunçluğunu anlamıştı.

Oradan Tirynthos'a geçen *Dionysos*, hükümdar *Proitos*'un kızlarının da aklını başından aldı. Üç kız da, *Dionysos* ayinlerinin kurallarını kabul etmek istemedikleri için anlatılamaz bir çılgınlığa düşmüştü. Vücutlarını beyaz lekeler basmıştı. O çılgınlıklarının içinde sadece kendilerini edepsizce eğlencelere kapıp koyuvermekle kalmıyor, aynı zamanda kendilerinin birer inek olduğuna, boğa tanrı *Dionysos* ile çiftleşebileceklerine inanıyorlardı. Kâhin *Melampous*, *Proitos*'a, hükümdarlığının üçte birini kendisine verirse kızlarını iyileştirebileceğini söyledi. Hükümdar bu öneriyi geri çevirince, elinden hiçbir şey kurtulmayan 'çılgınlık', tehlikeli bir salgın hastalık gibi yayılmaya başladı. Ülkenin tüm kadınları akılları başlarından gitmiş, öz çocuklarını öldürüyor, kendilerini ormana atıyordu. *Proitos*, *Melampous*'a istediğini vermek zorunda kaldı, o da kadınları tümden iyileştirdi.

Dionysos, Boiotia'daki Orkhomenos sitesinin hükümdarı *Minyas*'ın kızlarının da kendisine saygıda kusur etmelerine korkunç bir tepki vermişti. Bu prensesler edepten uzak ayinlere, danslara katılmayı reddedince, akıllarını yitirip cinsel isteklerini tutamaz biçimde dağlara çıkıp oralarda dolaşmaya başlamışlardı. Bu *Minyaskızları* daha sonra gece kuşlarına dönüşmüştür.

Maceralı yolculukları sırasında *Dionysos*, Naksos'a da uğramış, orada Tyrrhen Denizi'nin açgözlü korsanlarıyla çarpışmak zorunda kalmıştı. Bu kaba saba adamlar, onu aldatarak korsan gemisine almış, bağlamış ve rotalarını Asya'ya çevirmişlerdi. Niyetleri *Dionysos*'u orada köle diye satmaktı. Ne var ki, hiçbir ip ya da söğüt dalı genç tanrıyı tutamıyordu. *Dionysos*, esir aldıkları kişinin bir tanrı olduğunu bilmeyen denizcilerin cehaleti karşısında kendisini tutamıyor, gülüyordu. Daha sonra, kendisini büyülerle, sihirlerle oyalamaya, eğlendirmeye başladı. Üzeri bol salkımlı bir asma kütüğünü geminin ana direğine süslü çelenkler oluşturarak sardırdı. Asmanın sarmaşıkları durmuyor, bütün gemiye yayılıyordu. Kürekler yılana dönüştü. *Dionysos*'un kendisi, çevresini yabanıl hayvanlar almış bir aslandı artık. Korsanlara da gemiden atlayıp canlarını kurtarmak kalmıştı. Sonunda adamların her biri bir yunusa dönüştü.

Pek Olymposluya benzemeyen bu gizemli gezginin çevresinde, her zaman dans eden *Mainadlar* ya da sarhoş *Silenoslar* bulunurdu. Panterlerin, aslanların ve yaban keçilerinin sıçrayışları arasında bir yerden bir yere giderdi. Göründüğü yerde herkesi kendine çeker ve korkuyla karışık bir saygı uyandırırdı. İyi niyetle de olsa burnunu soktuğu işin belalı sonuç vermediği seyrek görülürdü.

Bir gün, kılık değiştirmiş olarak, Attikalı çiftçi *Ikarios*'un gösterişsiz evine konuk oldu ve ona bir asma kütüğü verdi. Bu armağan uğur getirmedi; *Ikarios*'un kendilerine şarap verdiği birkaç çoban, bir araya gelip adamcağızı öldürdü. Çünkü Attika'da bu içkiyle ilk karşılaşan kişilerdi, zehirlendiklerini sanıp çiftçiyi paramparça etmişlerdi.

Hareketleri nazlı, hemen hemen bir kadının inceliğine sahip bir genç olan *Dionysos*, çevresindeki hayranlarına neşe dağıtır, tasalarını unutturur, dertlerinin arasında soluk aldırırdı. Fakat, görünürdeki dinginliği bir yana, kimseye fazla sokulmayan, başkalarını hor gören burnu büyük bir tavrı da vardı. Gerek insanların gerek tanrıların acılarına gösterdiği kibirli kayıtsızlık, Devler Savaşı'nın patırtısı sırasındaki ilgisizliğiyle iyice ortaya çıkmıştır. Ne var ki, o savaşta *thyrsos*'uyla, yani üzerine duvar sarmaşığı ve asma do-

lanmış, tepesi elma biçimli, kendisine özgü sopasıyla bir vuruşta Dev *Eurytos*'u öldürmüştür.

Ürkütücü bir kişiliği olduğundan ona *Bromios*, yani '*Zeus*'un Yıldırımının Ateşinden Doğma' denildiği de olurdu. Hiçbir zaman kurtarıcı tanrı olarak ortaya çıkmamıştır. Kendisinin belirleyici özelliği olan cinsel coşkuya karşın, büyük aşk maceraları yaşamamıştır. Karısı bir tanrıça değil, *Ariadne* adında Giritli bir prensesti, ancak *Kronosoğlu* onu ölüme ve yaşlanmaya bağışık kılmıştı. Bu sakallı tanrının tek ve gerçek yaşam arkadaşı olan 'İffetli' *Ariadne*'nin annesi ve babası, hükümdar *Helios*'un kızı *Pasiphae* ile hükümdar *Minos* idi. Kız, *Theseus*'a tutulmuş, onun yine *Pasiphae* tarafından dünyaya getirilmiş boğa başlı ucube *Minotauros*'u öldürüp labirentten çıkmasına yardım etmişti. Atinalı genç kahraman onunla evlenmeye söz vermişti. Canavar öldükten sonra ikisi birlikte bir gemiye binip kaçtı. Dia yani Naksos Adası'na yanaştıktan sonra *Theseus, Ariadne*'yi kumsalda uyurken bırakıp tek başına uzaklara açıldı. *Dionysos*, kızı teselli etmek için yanına gidip onu müziğiyle neşelendirdi ve evlenip kendisini kurtarmayı önerdi. Ancak önceden güzel prensese göz koyup onunla evlenmek istediği için, onu *Theseus*'a unutturmuş olduğu da düşünülebilir elbette.

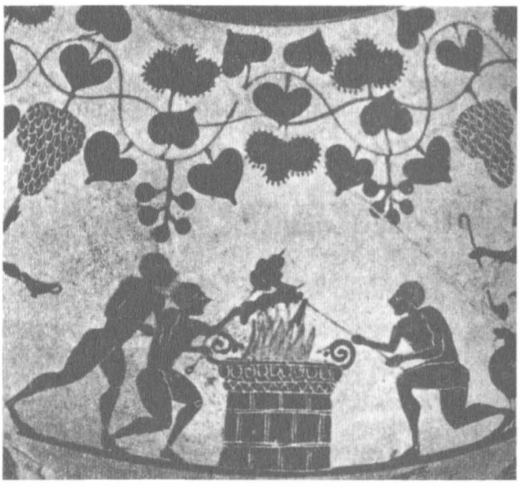

Priapos, Satyroslar ve Silenoslar

Sözcüğün kökeni bakımından 'Öne Çıkan' anlamını taşıyan ve böylelikle erkeğin cinsel organına gönderme yapan Priapos, *yaşam veren gücün tanrısallaştırılmasıdır. Bahçelerin, bostanların tanrısı olan* Priapos, *tarlaları, ekim yerlerini korur ve özellikle koca bekleyen bakireler ile yeni gelinlerden büyük saygı görür. Bunlar, ona şarkılar ve çelenkler sunar.* Silenoslar *ve* Satyroslar *da yine böyle erkeklik organının öndeliğiyle bilinen tanrısal varlıklardır ama bunlar daha çok orman ve yabanıl çevrelerin kişilikleri olup insanlar arasına korku salarlar; üreme ve üretkenliği koruma yeteneğinden yoksundurlar. Hıristiyan geleneğindeki keçi ayaklı şeytan imgesi, işte bu orman sakinlerinden türemiştir.*

Bahçelerin ve ekim biçimin tanrısı olan *Priapos*'un, hasada yapılan kötülük büyülerini bozma becerisi gibi iyi bir özelliği vardı. Erkeklik organı belirgin bir şeytan olma niteliğiyle, bitkilerin verimliliğini, cinsel üretkenliği ile özdeşleştirirdi. Asya kökenliydi, Lampsakos (Lapseki) sitesindendi. *Semeleoğlu Dionysos* ile tanışmasından çok hoşnut kalmış, onun coşkulu izleyicilerinin arasına katılarak peşinden gitmişti. Coşkun danslı, gece âlemli, katılanların esriyerek kendinden geçtiği *Dionysos* törensel kutlamalarının tarzını hemen kendine uygun bulmuştu.

Çoğu zaman gevşek bir iyimserlik ya da coşku içinde olan *Priapos*'un belli başlı uğraşı, *Nymphelerin* ve ölümlü dişilerin, yani kadınların peşinden koşup onları elde etmekti. Bir *Dionysos* eğlentisinde, zarif bir *Nymphe* olan *Lotis*'i fark etmişti. Kızı gözüne kestirdi ve bütün gece düşündüğü tek şey onunla yatmak oldu. Eğlenti bitip de herkes birbiriyle vedalaşırlarken kızın peşine takıldı ve habersizce üstüne gitmek için uykuya dalmasını bekledi. Tasarladığını büyük özenle uygulamış olarak tam amacına ulaşacağı sırada *Silenos*'un eşeği anırınca, hem *Lotis* hem de öteki *Bakkhalar -Diony-*

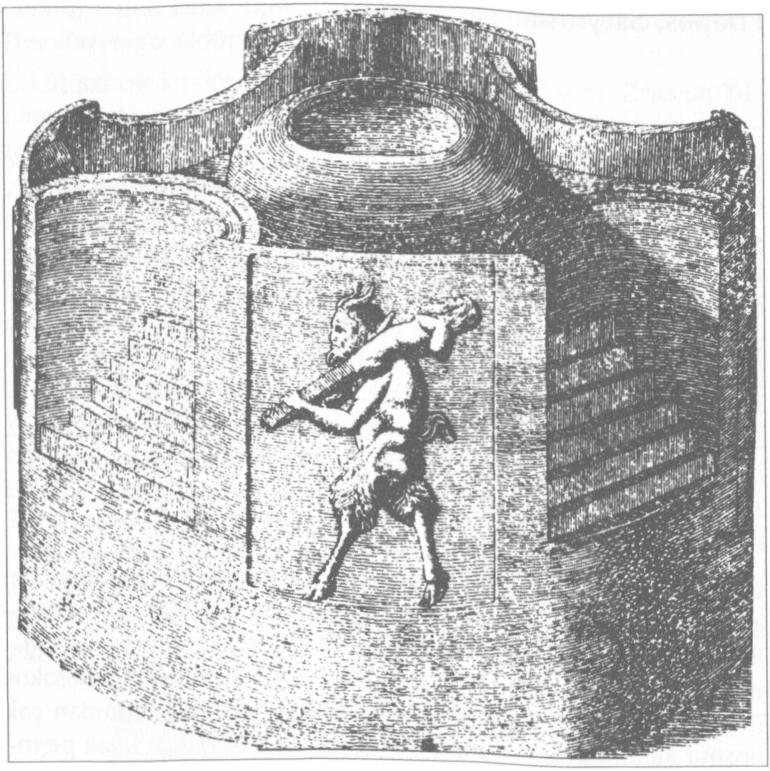

Priapos'a adanmış taşınabilir bir tapınakçık.

sos'a bağlı kadınlar- uyanır. Ortalık iyice karışır, zavallı *Priapos* da aşıkane planlarından vazgeçmek zorunda kalır. Adı, o olaydan beri çoğu zaman bir eşekle birlikte anılır olmuştur.

Aphrodite'nin oğlu olduğu için, anasından cinsellik özelliği geçmişti ama fiziksel görünümüyle o güzel anasına çekmemişti. Vücudunun biçimsizliği, *Hera*'nın şöyle bir intikamı sonucuydu: *Aphrodite*'nin, tüm Olympusluları hayran bırakan güzelliğiyle büyülenmiş *Zeus*, o tanrıçayı elde etmek ister. Birlikte oluşları sonucunda *Aphrodite* gebe kalır. Doğacak çocuğun, anasının çekiciliği ile babasının gücünü temsil ederse sıradışı bir tanrı olacağı kesindir. Ancak

Uyuyan Satyros. Münih Yontu Sanatları Müzesi (Glyptothek).

Zeus saltanatının başlamasıyla Olymposlular arasında kurulmuş olan barış için bir tehlike oluşturacak her şeyin de bu çocukta bulunabileceği kesindir. Fakat *Hera*'nın olumsuz davranışındaki başlıca dürtü bu değil de, sadakatsiz kocasının son sevgilisine karşı duyduğu kıskançlık olur.

Aphrodite'nin doğurması yakındır. *Hera,* aman vermez kötülüğüyle kadının karnına dokunarak, bebeğin vücudunda bir biçimsizliğe neden olur. *Priapos* doğduğunda, orada bulunan tanrılar ve en çok da Doğum Tanrıçası *Eileithyia*, çocuğun değişik görünümüne şaşırıp kalır; çünkü bebeğin vücuduna uymayan ölçüde, çok büyük bir erkeklik organı vardır. *Aphrodite*, içgüdüsel olarak bebekten kurtulmak ister ve onu dağlarda terk eder. Daha sonra ucube *Priapos* çobanlar tarafından alınıp büyütülür. Çobanlar çocuğu sevip ona bağlanır; o kadar ki, onun o tanrısal erkekliği çevresinde bir tapınç oluşur.

Dionysos'un peşindeki kalabalık alayda, *Priapos*'tan başka, yarı insan yarı hayvan görünümünde başka tanrısal varlıklar da bulunurdu. Yassı burunlu, muzip bakışlı *Satyroslar*ın, alt kesimi keçi görünümünde olan kıllı vücutları vardı. Ayrıca, bunların kuyruğu kocaman ve erkeklik organı hep kalkıktı. Çoğu zaman *Nympheler* ya da *Mainadlar*la birlikte bulunurlar, oynamak, dans etmek ve edepsiz eğlentilere katılmaktan hoşlanırlardı. *Dionysos* tarafından kullanılan bazı nesneler, örneğin sarmaşık, flüt ve *thyrsos* bunlarda da görülürdü. En ünlü *Satyroslar*, *Marsyas* ile *Silenos*'tur. Bunlardan birincisi, dikkatsizlikle *Athena*'nın uğursuz flütünü almış ve bundan ötürü *Apollon* tarafından diri diri derisi yüzülmüştür. İkincisi ise *Dionysos*'un gece gündüz sarhoş dolaşan kel kafalı şişko lalasıdır.

Silenoslar da *Satyroslar*a çok benzer. Bunlar, kuyruklu, at toynaklı, eşek kulaklı şeytanlardır. *Satyroslar* genellikle yaşlı, şişman, iğrenç görünümlü ve hemen her zaman huzursuz bir cinsel isteğin esiridir. Cinsel açlık içinde bulunan ve üretkenliğin güçlü birer simgesidirler. Erkekliği başına vurmuş durumdaki bu yarı insan yarı atların görünmesi, onlarla, dağların yabanıl çevresini paylaşan yarı

tanrısal kızlar olan *Nympheler* arasında ürküntü uyandırırdı. *Silenoslar, Zeus*'un o dokunulmaz, fethedilemez karısı *Hera*'ya bile saldırmıştır. Ne var ki çeşitli tanrısal varlıkların ve *Herakles*'in tanrıçanın yardımına -zorlukla da olsa- koşması üzerine saldırıları boşa çıkmıştır.

Silenos ile bir delikanlı. Tunç bir ayna sapı. Reggio Ulusal Müzesi (Calabria, İtalya).

'En Parlaklar Arasında Bir Tanrıça', Demeter

Demeter, *birbirine zıt iki niteliği, bekareti ve analığı benliğinde barındıran büyük bir tanrısal varlıktır. Bir yandan tanrıça kimliğinin bütünlüğünü gösterirken öte yandan cinsiyetin sınırlarında sonradan edinilmiş bir direnmeyi de belirler. Kızı* Persephone (Kore)*'nin kaçırılma-salıverilme-fidye ödenmesi mitosu ve Eleusis kenti dinsel oyunlarının çekirdeği çok dikkate değer ve derin yorum sorunları getirir. Her şeyden önce,* Demeter*'i evrensel ölçüde büyük bir tanrıça düzeyine yükseltmek kolay değildir. O daha çok Toprak Ana ile, ekilmiş toprakla özdeşleştirilebilir.* Demeter *mitosu, ekilmiş toprağın gizemlerini kolayca çözen bir alegoriler dizgesi kurmuştur.* Kore-Demeter *kimliği, genellikle toprak ekip biçmeye yönelik kültürler çerçevesinde, toprağın yeşermesi çevriminde ikinci dereceden bir tanrının karısının, tanrısal bir bakire söylencesiyle ortaya çıkan kalıp kişiliğidir. Şunu belirtmek gerekir ki,* Kore*'yi* Demeter *ile birleştiren bağ bir kimliktir. Bunlar, hem kız-kadın, hem bakire-anne olarak kendi içinde zıtlık taşıyan bir çift değerlilikte kendini ortaya koyan, evrensel ölçüde büyük tek bir kadın figürünün iki ayrı görünümüdür.*

Görünümünden ağır haksızlıklara uğradığı anlaşılan yaşlı kadın, yalnızlığını fark edip de ona yardımcı olan dört sevgili "kızcağız"ını yorgun ve çevresine ilgisiz bir tavırla izliyordu. Yakınlardaki kutsal çeşmeden tunçtan bir testiyle su almaya gelmiş buruşuk yüzlü kadıncağızı yolun kenarında otururken görmüş, nazik davranıp onunla ilgilenmişlerdi. Dört genç kız, Eleusis hükümdarı *Keleos*'un kızlarıydı; gençliklerinin tazeliğine öyle herkeste pek rastlanmayan bir zarafet ve iyilik de eklemişlerdi. Yaşlı kadının durumuna üzülmüşler ve hemen onunla ilgilenip alıp saraya götürmüşler ve dadı olarak almayı önermişlerdi.

Yabancı kadın *Keleos*'un konutuna yas giysileri içinde ve yüzü peçeli olarak girdi. Kendisini *Keleos*'un karısı *Metaneira* karşıladı; ku-

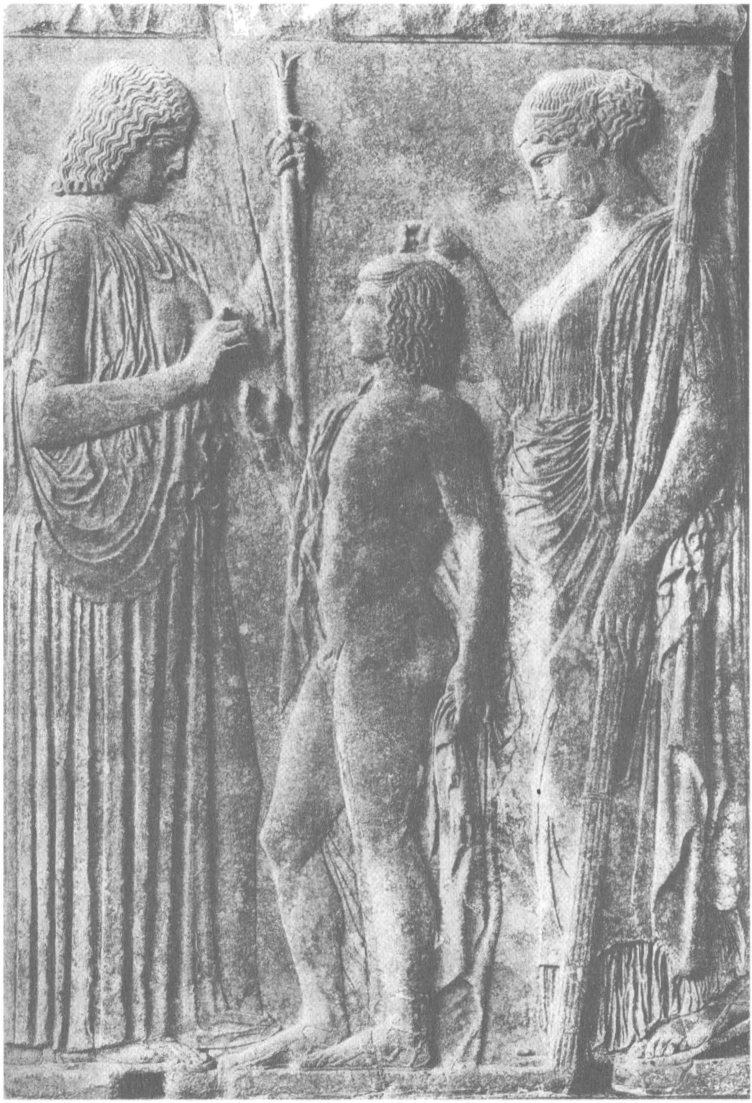

Demeter, Triptolemos ve Kore. Pentelikon mermeri üzerine kabartma. İ.Ö. 5. yy.'ın 2. yarısı; Atina.

cağında en küçük çocuğu *Demophon* vardı. Üzgün ve çirkin yüzlü ihtiyar kadın, hükümdarın kapısının eşiğini aşarken tanrısal niteliğini, insanüstü boyutları ve parlaklığıyla tanrısal kimliğini açığa vurdu. Tanrıçanın sergilediği tanrısal güç, orada bulunanlarda büyük saygı, şaşkınlık ve kutsal bir korku uyandırdı.

Dehşete kapılan ve kuşku içinde olan *Metaneira*, tahtına buyur etmek istediyse de o reddetti. Hizmetkâr kadınlardan biri, *Iambe*, oturup da dinlensin diye yaşlı kadına bir iskemle getirdi. Kızı *Persephone*'yi anıp acı çeken yalnız, yaralı tanrıça, hiç kıpırdamadan sessiz bir üzüntü içine kapandı.

Uğursuz bir kaderin kendisinden koparıp aldığı güzeller güzeli kızının yürek paralayan çığlıklarını unutamıyordu. *Persephone*, mis kokulu çiçekler içinde bir koruda *Okeanos*'un kızlarıyla oynarken *Hades* birdenbire çok güzel bir nergis açtırıvermişti. Küçük tanrı kızı şaşırmış, hayran kalmış, çiçeği koparmaya hazırlanıyordu ki, birden yer ayrıldı ve yarıktan dışarı ölümsüz atların çektiği siyah arabasına binmiş *Hades* fırlayıverdi. İstediği kaçırma iznini -kardeşlik hatırına- *Zeus* geri çevirmemişti; bu güvenle *Hades* ağlayıp direnen ama çığlıkları yararsız kalan küçük kızı kaçırdı.

Kızın yakarışları babası *Zeus*'a sesleniyordu ama yararı olmadı; fakat *Hyperion* ile *Theia*'nın görkemli oğlu *Helios* ve *Hekate* yakarışları duydu. *Demeter* de onları dinlediğinde dayanılmaz acılara düşüp umutsuzca kızını aramaya koyuldu. Fakat, insan olsun tanrı olsun, kimse ona yardım etmek istemiyordu. Kara giysileriyle dokuz gün dokuz gece boyunca, 'her şeyi gören göz' koca Güneş Tanrısı kaçıranın adını söyleyinceye kadar, denizler tepeler dolaştı. Tanrıçanın öfkesi ve kırgınlığı, güçlü bir öç alma isteğine dönüşmüştü. Avutulamayan acısı yüzünden, Olympos'ta oturmayı reddetti, yeryüzünde hiçbir yere bağlanmadan ve kimliğini gizleyen bir görünüm içinde oradan oraya dolaşarak sonunda Eleusis'e vardı.

Hükümdar ailesinin saygıyla karşılayıp kabul etmesi onu hiç etkilemedi. Sunulan yiyecek içeceği de, orada kalmasını kolaylaştıracak rahatlıkları da kabul etmek istemedi. Hâlâ kaçırılan kızının acısı içindeydi ve küskündü.

Tahtında oturan Demeter. Pompeii'de bulunmuş bir resimden. Aslı bugün Napoli'dedir.

Fakat yaşlı *Iambe*, yakası paçası açılmadık şakalar yapıp nükteli sözler söyleyerek büyük tanrıçanın yüzünü aydınlatmayı ve eteğini kaldırıp edep yerini gösterince de güldürmeyi başardı. *Metaneira*, yaşlı emektarın bu başarısını görünce konuğa bir kadeh şarap sundu, ancak *Demeter* yasta olduğu için geri çevirdi. Onun yerine sunulan sıcak bir naneli arpa suyuna ise hayır demedi ve küçük *Demophon*'a dadılık etme önerisini kabullendi.

Artık tanrıça yeni doğmuş bebeğe sevgiyle bakıyor, onu ölümsüz kılmak için vücudunu Olymposlulara özgü bir merhemle ovuyor ve her gece kutsal bir ateşin alevlerine tutuyordu. Bir gece *Metaneira*, oğluna yapılanları fark edip yersiz bir öfkeyle işe el koymak istedi. Bunun üzerine *Demeter* hiddetlenip bebeği yere düşürdü, arkasından da tanrıça görünümüne döndü. Ölümsüz güzelliğiyle gözleri kamaştırıyordu ama ölümlülerin dar kafalılığı karşısında da acımasızdı. Kim olduğunu açıkça söyledi ve kendisine yapılan kötülüğün ödenmesini isteyerek adına bir tapınak yapılmasını buyurdu.

Ulakların, habercilerin koruyucusu olan *Demeter*, Olympos'a dönmek istememesinden başka bir de, tomurcukların büyümesini engellemişti. Onun, böyle isteyerek kendini yurdundan sürmesi, çok büyük bir kıtlığa yol açmıştı. Toprak verimsizleşmişti, öküzlerin ve sabanların çalıştırılması bir işe yaramıyordu. İnsanlar açlık içindeydi. *Zeus* bile ne yapacağını şaşırmıştı. Tanrıların habercisi, *Iris*'i, *Demeter*'i çağırmaya göndermişti. Ne var ki *Demeter* kararından dönmüyordu. *Zeus* daha sonra, çok güzel armağanlar sunmaları için Olympos tanrılarından oluşan bir heyet göndermiş, ancak bu girişimi de başarısız olmuştu.

Kronosoğullarının en büyüğü *Zeus*'un elinde, *Hades*'e başvurmaktan başka çare kalmamıştı. Ölüler Diyarı'nın derinliklerine inmek için seçilen temsilci *Hermes* oldu. İndi ve Yokluk Tanrısı'nı tatlı sözlerle yola getirip onu anasının öfkesi dinsin, öç almaktan vazgeçsin diye kızı salıvermeye razı etti. Kendisinden istenilen şeyden ötürü kara kıvırcık saçlı tanrı *Hades*'in pek canı sıkılmamıştı; genç karısının çıkıp gitmesine de aldırmış görünmüyordu. Hatta, *Hermes* arabasına binerken güler yüzle yardım bile etmişti. Ne var ki Ölüler Diyarının hükümdarı daha önceden genç tanrıçaya bir nar tanesi sunmuş, o da *Avernus* yasalarından haberi olmadığı için nar tanesini yemişti. Bunu yapmakla yılın üçte birini yeraltında geçirmek zorunda kalıyordu. Geri kalan üçte ikiyi annesinin yanında geçirebilecekti.

Ana kızın buluşması herkesin katıldığı bir neşe havasında geçti. Hoşnutluk evrensel ölçüdeydi. Sarışın *Demeter*'in istenciyle o çorak toprak yeniden canlanmış, bol ve gür bitkilerle örtünmüştü.

Artık *Demeter* yatışmıştı. Yeniden Olympos'a çıkmadan önce *Keleos*'un oğlu *Triptolemos*'a yalnız kendisinin bildiği gizleri öğretti. Toprağın ekilip biçilmesi evrelerinde tanrıça öğrenciyi doğrudan eğitiyordu. Ona buğday tohumu, bir tahta saban ve sihirli yılanlarca çekilen bir araba verdi. Ayrıca onu, insanlar arasında tarımı tanıtıp yaymakla görevlendirdi.

Analık eğilimleri güçlü ise de, *Demeter*'de bir eş olmak için gerekli nitelikler oldukça azdı. Birçok aşığı vardı ama sürekli olarak yanında bulunan bir tanrı kocası olmamıştı. Aynı zamanda kardeşi olan *Zeus* ile aralarındaki ilişkiden -bir evlilik kutsanması olmaksızın- o güzel ve horlanmış kızı *Persephone'yi* (*Kore*) dünyaya getirmişti.

Demeter, *Kadmos* ile *Harmonia*'nın düğün şöleninde Giritli genç bir avcı, yani bir ölümlü olan *Iasion*'a aşık olmuştu. Eğlentinin havasına kendilerini kaptırmış ve şölende su gibi akan içkiyle sarhoş olmuş aşıklar, üç kez sürülmüş bir tarlaya gidip orada sevişmişti. Şölene geri döndüklerinde, yaptıklarını belli eden, giysilerindeki çamur başta olmak üzere, öylesine çok şey vardı ki, *Zeus* kız kardeşiyle yatmaya cesaret eden *Iasion*'a bu küstahlığından ötürü çok öfkelenmiş ve onu yıldırımla çarpmıştı. *Demeter*'in zavallı avcı ile olan bu birlikteliğinden doğan *Ploutos*, Ev Zenginliği'nin ve Köylü Gönenci'nin tanrısıdır.

Başka bir zaman da, *Persephone*'yi umutsuzca aramakta olan *Demeter*'in peşine -aşıkane bir niyetle- *Poseidon* düşmüştü. Çok üzgün ve çok yorgun olan *Demeter*'in onunla bir araya gelmeye hiç isteği yoktu. Kaçmaya başladı ve kendini bir kısrak görünümüne soktu. Arkadia'da, Onkos hükümdarı *Thelphousa*'nın sığırlarının arasında sakin sakin otlarken, aygır görünümüne bürünmüş olan *Poseidon* gelip ırzına geçti. Bu birliktelikten de adı konulamayan, sadece 'hanım' anlamında *Despoina* denilen bir *Nymphe* ile at tanrı *Areion* doğdu. Kardeşinin saldırısı nedeniyle tanrıça öylesine öfkelenmişti ki, bundan ötürü ona da -*Athena* ve *Artemis* gibi- korkunç *Gorgo*'nun taşıdığı lakap verilerek *Demeter Erinys* denilir. Benliğini kavrayan öfkeden kurtulmak için, Ladon Irmağı'nda yıkanmak zorunda kalan *Demeter*, ancak böylece eski yumuşak kimliğine dönebildi.

Knidos Demeteri. İ.Ö. 340. Londra.

Fakat bunlar *Demeter*'in gerçek kimliğinin ayrıksı görünümleridir. O, öncelikli olarak tam insansı ölçülerde çektiği analık acısıyla, iyiliksever ve uygar kişiliğiyle her zaman insanlardan saygı görmüştür. Onun yeryüzündeki geniş egemenliği, yabanıl doğanın, uygar dünyanın dışında kalan büyük bakire *Artemis*'in egemenliğinin bittiği noktada başlardı.

'Güçlü ve Yabanıl' Pan

Bir zamanlar bu boynuzlu ve vücudu kıllarla kaplı tanrının adının kökeninin, 'tüm' anlamındaki Yunanca 'pas' *sözcüğünden geldiği -gerçek bir etimolojik araştırmaya dayanmaksızın- söylenirdi. Gerçekte* Pan *bitkisel ve hayvansal gelişmenin tanrısı olup, adı 'topraktan bitmek' ve 'otlamak' anlamlarını veren* 'pasko' *kökünden türemiştir. Onu, ekili toprakların ve ormanların öğle vaktindeki efendisi niteliğiyle kim görürse eli ayağı dolaşır, büyük bir korku, bir 'panik' içine düşerdi. Her ne kadar Egeli gemicilerin öğle vakti gemilerinden 'Koca* Pan *öldü!' diye bağırarak Olympos'un sonunu bildirmeleri ile antik tanrıların çöküşü arasında bir bağlantı olduğu Plutarkhos tarafından anlatılmışsa da,* Pan *hep doğanın özünü ya da Geç Antik Dönem mitolojisini temsil eden tanrı ve onun hemen hemen iyi görüntüsü olarak bilinmiştir.*

Çobanların ve sürülerin koruyucusu olan *Pan*, Arkadia tanrılarının belki en eskisidir. *Hermes* ile *Dryope* adlı bir *Nymphe*nin oğludur. İleride ormanlar tanrısı olacak olan bu çocuk, doğduğunda öylesine çirkin ve biçimsizdi ki, annesi korku içinde tiksinip kaçmıştı. *Hermes* ise çocuğu sevgiyle alıp kabul etti ve bir tavşan postuna sarıp tanrıları eğlendirmek için Olympos'a götürdü. Tanrılar, en çok da *Dionysos*, bebeği görünce kahkahalarını tutamadı.

Yarı insan yarı hayvan bir şeytancık olan *Pan*'ın fiziksel görünümündeki acayipliğe bir de pek herkesinkine benzemeyen eğilimleri, ilgileri ekleniyordu. Sakallı çehresinde hayvansı ve korkunç bir anlatım vardı. Üstelik vücudunun alt kesiminin keçi vücudu olması, bacaklarını kaplayan kıllar ve ayaklarının iki tane kaskatı tırnakla son bulması görünümünü büsbütün ilginç kılıyordu.

Bazen kendini, *Odysseus*'un karısı *Penelope*'nin oğlu ya da *Kronos* ile *Rheia*'nın oğlu yani *Zeus*'un üvey kardeşi sanırdı. Herhalde *Pan*, Olympos'ta oturmuyordu. Büyük Toprak Ana'nın vekili kimliği ile

Pan; Berlin Devlet Müzesi'nden bir pişmiş toprak heykel.

ormanları, çayırları ve dağları seven bir toprak tanrısıydı. Yabanıl ve ilkel olan *Pan*, Arkadia dağlarında dolaşmaktan hoşlanır, orada sürüleri otlatır, arı yetiştirirdi. Çiçekli vadiler, duru akarsular arasında çoğu zaman *Nympheler*le birlikte dolaşırdı. Gün batımında da, bir mağaraya çekilir, çığırtma çalarak, şarkı söyleyerek ve dans ederek eğlenirdi.

Fiziksel bakımdan yetenekliydi. Akıl almaz bir hareketliliği vardı. Koşuda ve atlamada ondan hızlısı yoktu. Fakat en çok hoşlandığı şey yalnızlık ve öğle vaktinin dinginliği idi. Boğucu sıcaktan kaçar, kimsenin rahatsız etmediği bir yerde dinlenirdi. Üzerine pek titrediği öğle uykusunu* bozmaya kalkanın üzerine öfkesini boşaltır, hatta tehlikeli bile olabilirdi.

Müziksever bir tanrı olduğundan, uyuyarak ya da *Nympheler*le sevişerek geçirmek istediği öğle saatlerinin sessizliği onun için değerliydi. Aynı zamanda erkekliği belirgin bir kişiliğe sahipti, bundan ötürü de yaşamında yoğun bir cinsel etkinlik vardı. Son derecede tutkulu olan *Pan* kadına da erkeğe de aşık olurdu. Direnen bir eşe sahip olmakta başarısız kalırsa, edepsiz uygulamalarda bulunmaktan da, kendi kendini doyuma ulaştırmaktan da çekinmezdi.

Biraz kuşkulu bir üne sahip olan Arkadialı bu tanrı, birçok *Nymphe*'yi baştan çıkarmıştır. Ona *Iunge*'yi doğurmuş olan *Ekho*'nun *Narkis-*

* Krş. Mallarmé'nin şiiri ve Claude Debussy'nin bestesi "l'aprés-midi d'un faune" (Bir Pan'ın öğleden sonrası). (ç.n.)

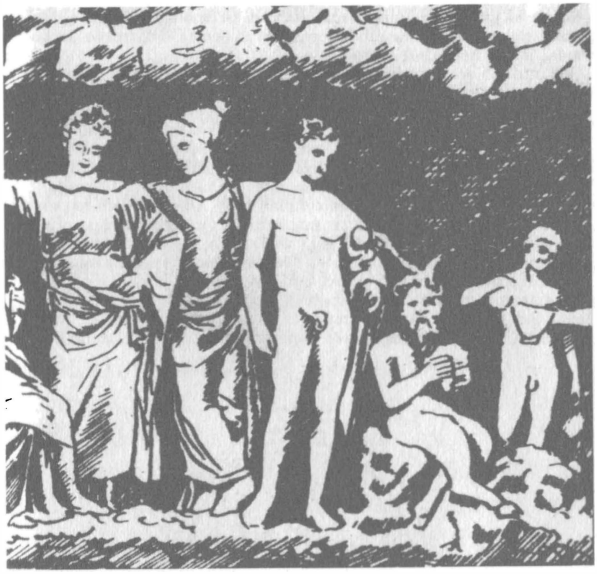

Nympheler, Hermes ve Pan bir mağarada. Bir alçak kabartmadan ayrıntı.

sos ile mutsuz bir macerası olmuştu. Yakışıklı gence tutulan *Ekho*, onun tarafından kaba bir biçimde geri çevrilince, yaşamını inleyerek, ağlayarak bitirdi; öyle ki, sonunda bir yankıya (ekoya) dönüştü. *Mousaların* dadısı *Eupheme*'den de *Pan*'ın *Krotos* adında bir oğlu olmuş, alkışlama denilen davranışı ilk kez uygulayıp tanıtan bu kimseyi *Zeus* sonradan Yay Takımyıldızı'na göndermiştir. Başka bir münasebetle de *Pan, Syrigks*'i Lykaion Dağı'ndan Ladon Irmağı'na kadar kovalar. Bakire olan *Nymphe*, bir bataklığa geldiğinde *Pan*'dan kurtulabilmek için kendini *'syrinks'* bitkisine, yani saza dönüştürür. Keçi ayaklı tanrı oraya vardığında, kıllı kollarıyla kucakladığının bataklık kamışlarından başka bir şey olmadığını görünce çok şaşırır. Bu sazların çıkardığı sesten büyülenen *Pan* onlardan bir çalgı yapar. İşte *Pan* flüt bu çalgıdır.

İffetli *Pitys* de yine *Pan*'ın saldırısından korktuğu için kendini çam ağacına dönüştürmüştü. Ay Tanrıçası *Selene*'nin durumu ötekilerinki kadar kötü olmadı. *Pan*, onun lütfundan yararlanmak için ona, beyaz sığırlardan oluşan bir sürü hediye etti. Tanrıçayla birlikte ol-

mayı da ancak kara keçi kıllarının üzerine beyaz bir koyun postu giymekle sağladı.

Keçi ayaklı tanrı, betimlemelerde, *Pan* flütü, çoban asası ve çam dalından tacı ile görülür.

Savaşçı tanrı kimliğiyle Titanlar Savaşı'nda yer almış ve özellikle *Zeus*'un zaferine katkıda bulunmuştur. Helezon biçimindeki boru çalgısının korkunç sesiyle *Titanlar* arasına ürkü ya da kendi adından türemiş sözcükle 'panik' salmış, böylelikle onları kaçırmıştır. Asker olarak taşıdığı nitelikler Marathon Savaşı'nda ortaya çıkar. Karşılaşmadan bir gün önce tanrı *Pan*, haberci *Philippos*'a görünmüş ve Atinalıların inanç konusundaki gevşekliklerine üzüldüğünü belli etmişti. Bir sonraki savaşta, tümden inançlı davranmazlarsa onları korumayacağını bildirmişti. Zafere erişen Atinalılar, ona Akropol eteklerinde bir mağara kutsadı. Bu mağaraya 'Pan'ın İni' dendi. Ayrıca bizzat kumandan *Miltiades*, düşmanları panik içine düşürdüğü için ona bir heykel adadı.

Özgür ve şen bir tanrı kimliğiyle de, doğayla ve cinselliğin yaşamsal tatlarıyla sıkı sıkıya bağlıydı. Ölen tek tanrı *Pan*'dır. Acı haberi bir gemici olan *Thaumas* bildirmiş ve bu haberle tüm dünyaya bir yürek sıkıntısı, bir umutsuzluk salmıştı.

DENİZ TANRILARI

Epidauros'taki Asklepios Tapınağı akroterinden Aurai İ.Ö. 380-370. Atina.

Poseidon.

Boğuk Uğultuların Tanrısı Poseidon

Girit-Mykenai kökeni açıkça belli olan Poseidon, *denizin, göl sularının ve sularla ilgili yeryüzü olaylarının tanrısıdır. Yeryüzü tanrısallığını, etkin ve yıkıcı gücün simgeselliğiyle birleştirir. Ayrıca, aygır ve boğa gibi üretkenliğin somut görünümünü yüklenen hayvanlar üzerinde egemendir.* Poseidon, *'Birincil Baba' figürünü simgeler. Onun dölleme gücü, salt ve fırtınalı yaşamın kaynağı suların varsayımsal değeriyle artar. Biçimlenmeye yeni başlayan bir doğanın yalın ve belirlenmemiş ilkelerini varlığında somutlaştırmasıyla, yaratıcı güçleri benliğinde özetler. Büyük yeryüzü tanrıçasının birincil eşi niteliğiyle, Ölüler Dünyası'na geçişi düzenleme hak ve görevlerine sahiptir ve bununla övünür. Yarattığı öç ve yıkma eğiliminin doruk noktasını gösteren büyük ve korkutucu sarsıntıyı bu kimliğiyle gerçekleştirir.*

Kronos ile *Rheia*'nın oğlu olan *Poseidon*, denizlerin tartışmasız efendisiydi ve her şeyden önce sularla ilişkili yeryüzü olayları ile arasında bir bağ vardı. Ege'yi sarsan depremlerin ve öteki doğal yıkımların tanrısıydı. Üç dişli yabasının bir vuruşuyla rüzgârları, toprağı, denizi allak bullak edebilen tanrı kimliğiyle ona 'Toprağı Sarsan' anlamında *Enosigaios* denilirdi. Kendisine 'göklerin saltanatı' verilmiş olan *Zeus* ile 'Ölüler Dünyası'nı almış olan *Hades*'in kardeşiydi. Ona da 'denizin saltanatı' verilmişti ama o hâlâ bulutlar toplayıcısı ve fırtınalar kopartıcısı olmayı sürdürüyordu.

Poseidon, kendisinden bir şey istenecek güç olmaktan çok, gücendirilmemesi, hoş geçinilmesi gereken bir güçtü. Ona yöneltilen dualar, kendisinden yardım etmesini istemek değil de, herhangi bir konuya olumsuz yönde el koymasını önlemek içindi. Zaten denizciler dara düştüklerinde, *Zeus*'un oğulları olan ve tehlikedeki denizcilerin kurtarıcısı diye bilinen *Dioskour* kardeşlere başvururdu. Göklerdeki kardeşi *Zeus* ile karşılaştırılırsa, *Poseidon*'un anlaşılma-

sı zor ve acımasız bir kişiliğe sahip olduğu görülür. Pek çok olayda da intikam aldığı bilinir.

Oğlu *Polyphemos*'u kör etmekle suçladığı *Odysseus*'a karşı öfkesini boşaltmıştı. Bir dinsel kurban işinde üzerine düşeni yapmamasından ötürü, Girit hükümdarı *Minos*'u cezalandırmak istemiş, bu cezalandırmayı da hükümdarın karısı *Pasiphae*'yi beyaz bir boğaya çılgıncasına aşık ederek uygulamıştı.

Deniz Tanrısı çocukluğunu Rhodos'ta geçirmiştir. *Poseidon*'u oraya *Okeanos*'un kızı olan *Kephira* ile *Telkhinler* büyütsün diye, anası *Rheia* götürmüştü. *Poseidon*'u eğitenler, hem karada hem suda yaşayan şeytancıklardı. Başları köpek başı, elleri de yunus yüzgeci biçimindeydi. Becerikli birer demirciydiler ve kötü büyücüler olarak kabul edilirlerdi. *Kronos*'a nasıl *Ouranos*'u hadım etmekte kullandığı keskin orağı yaptılarsa, büyüttükleri bu çocuğa, ünlü üç dişli yabayı yapıp verenler de bu şeytancıklardır.

Poseidon ergin yaşa geldikten sonra *Telkhinler*in kız kardeşi *Halia*'ya aşık olur ve ondan yedi tane çocuğu doğar. Bu yedi çocuktan sadece bir tanesi kızdır. *Rhodos* adı verilir bu kıza. *Poseidon*'un çocukları öylesine olumsuz kişiliğe sahip ve öylesine sert kimselerdir ki, Kıbrıs'a gitmekte olan *Aphrodite*'nin Rhodos'a çıkmasına nedensiz yere engel olur. Bunun üzerine, Aşk Tanrıçası da onları şiddetle cezalandırır. Ceza, akıllarını kaybettirme olarak verilmiştir. *Poseidon*'un oğulları, böylece çıldırıp kendi annelerinin ırzına geçer. Olan bitenden tiksinen *Poseidon*, oğullarını yeraltına tıkıştırır; kendini denize atan *Halia* da 'Beyaz Tanrıça' adıyla anılan *Leukothea*'ya dönüşür.

Deniz Tanrısı pek çok büyük aşk macerası yaşamıştır. Yasal karısı *Amphitrite* idi. Onu Euboia yakınlarındaki sualtı sarayından alıp getirmişti. *Amphitrite*, İhtiyar Denizci denilen tanrı *Nereus*'un elli kızından biriydi. Kız kardeşleriyle birlikte güzel güzel dans ederken *Poseidon* tarafından kaçırılır. Deniz Tanrısı'nı görünce korkan zarif *Nereuskızı* kaçıp komşu *Okeanos*'un sarayına sığınır. Bir yunus, kızı aramak ve koca evine dönmeye razı etmekle görevlendirilir. *Poseidon*'un denizler hükümdarlığını kesinleştiren bu evlenmede,

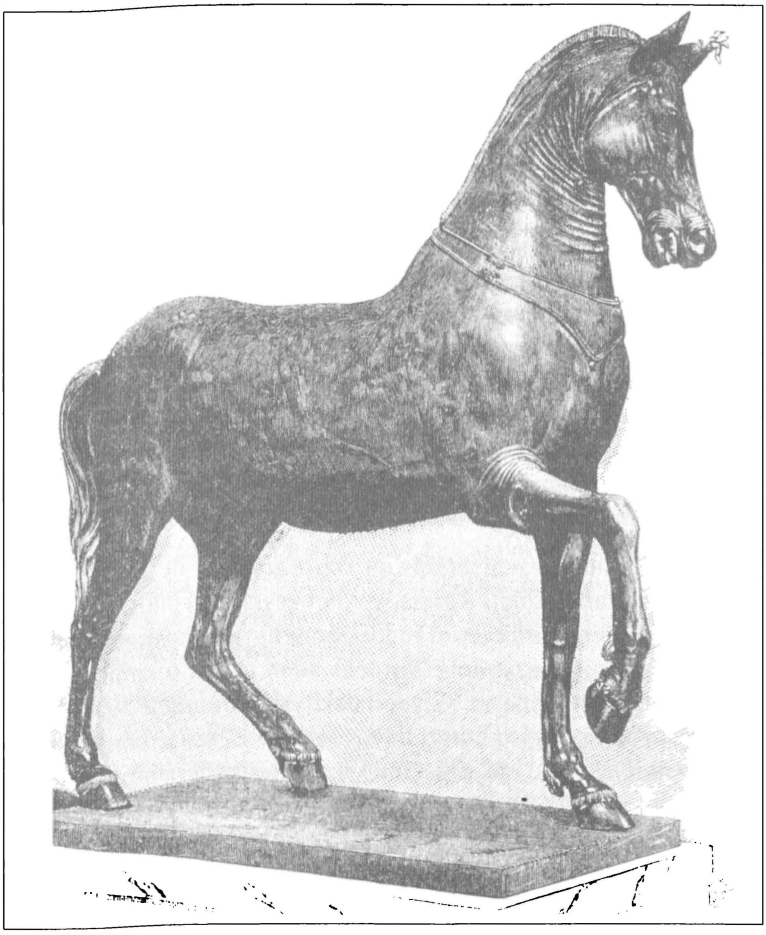

Poseidon'un yarattığı hayvan: At. Herculanum'da 1739 yılında bulunan bir bronz yontudan yine 18. yüzyılda yapılmış gravür.

Aphrodite'nin *Amphitrite*'ye verdiği düğün armağanı, solmaz güllerden yapılmış bir taç pek önemli yer tutar.

Zeus gibi *Poseidon* da evlilik dışı pek çok ilişki kurmuş, bu yüzden genç karısına acı çektirmiştir. *Phorkys*'in kızı *Skylla* ile olan mace-

rasında *Amphitrite* öylesine öfkelenmişti ki, bir büyü yapmaya kadar vardırmıştı işi. Kızın yıkandığı çeşmeye tılsımlı otlar atmış, onu yedi başlı, on iki ayaklı bir dişi köpeğe dönüştürmüştü.

Poseidon, kaybolmuş kızının yasını tutmakta olan *Demeter*'e de at görünümünde yaklaşıp sahip olmuştur. Bu birliktelikten, gizli dinsel törenler dışında adı anılamayan bir kızla ünlü at *Areion* doğmuştur.

Pek çok aşkı arasında, Thessalia'nın kaçık ve sevimsiz hükümdarı olan ve *Zeus*'un yıldırımla çarptığı *Salmoneus*'un kızı güzeller güzeli *Tyro* da vardır. Üvey anası tarafından horlanan *Tyro*, aşık olduğu Enipeus Irmağı boyunca gezmeye çıkmayı alışkanlık edinmişti. Fakat o Irmak Tanrı, kızı çekici bulmakla, ondan hoşlanmakla birlikte, aşkına karşılık vermiyordu. *Poseidon* bu acayip olayı pek eğlenceli bulmuştu, işe el koymaya karar verdi. *Enipeus*'un görünümüne bürünüp kızın ırzına geçti ve onu *Neleus* ile *Pelias* adında ikizlerinin anası yaptı.

Poseidon, bundan sonra *Elatos*'un kızı *Kainis* ile de birlikte oldu. Kadın olmaktan yorulan *Kainis*, verdiği zevkin karşılığı olarak ondan erkeğe dönüştürülmesini istedi. Kimsenin yaralayamayacağı bir kahraman kimliği kazandı ve *Kaineus* adını alarak o kimliğiyle Argo Gemisi'nin seferine ve Kalydon'daki yabandomuzu avına katıldı. Artık yenilmezliğiyle burnu büyüyünce de *Zeus* işe karışmak zorunda kaldı ve onu saf dışı etmekle *Kentauroslar* görevlendirdi. Fakat onların girişimi de ne kolay ne de kansız olabildi. *Kentauroslar* kendi saflarında epeyce kayıp verdikten sonra *Kaineus*'u ağaç kütükleri yığını altına diri diri gömüp soluksuz bırakarak öldürdü. Cenaze sırasında *Kainis* yeniden kadın görünümünü aldı.

Başka bir kez, Deniz Tanrısı pek parlak bir genç olan *Pelops*'a aşık olmuştu. Bu delikanlı, *Pleiadlar*dan *Dione* ile *Tantalos*'un oğluydu. Sipylos Dağı'nda verdiği bir şölene tanrıları çağırmış olan *Tantalos*, yiyeceklerin yetişmeyeceğini görünce canı sıkılır ve küçük yaştaki oğlu *Pelops*'u öldürüp etini konuk tanrılara sunar. Bu korkunç olayın farkına varmayan *Demeter* delikanlının sol omzunu yer. *Kronosoğlu Zeus*, ev sahibi *Tantalos*'u cezalandırdıktan sonra

Pelops'u diriltmek üzere parçalarının toplanıp bir kazana konulması yolunda buyruk verir.

Pelops, kazandan olanca pırıltısı ile çıkınca, *Poseidon* onu yanına alarak Olympos'a çıkarır ve orada kendisinin kişisel sakisi ve yatak arkadaşı yapar.

Poseidon, dölü bol bir babaydı. Çoğu ölümlü olan oğullarının yabanıllık, sertlik eğilimleri pek belirgindi. Tek ölümsüz oğlu olan tanrı *Triton*'un anası *Amphitrite* idi. *Athena*'nın kazayla öldürdüğü oyun arkadaşı *Pallas*'ın babası olan *Triton,* yarı insan yarı balık, çok korkutucu bir tanrıydı. 'Çok Güçlü' diye bilinen ve en çok kadınların ve erkek çocukların ırzına geçmesiyle tanınan *Triton,* denizlerin en derin yerlerinde, görkemli altın sarayında sevgili anasıyla birlikte otururdu. *Poseidon*'un öteki çocukları ölümlü ama insanlıktan uzak, yabanıl kişilerdi. Aralarından kişiliği olumlu bir kahraman olarak yalnızca *Theseus* çıkmıştır. Anası, *Bellerophontes*'e nişanlıyken aynı gece hem *Aigeus* hem de *Poseidon* ile birlikte olan Atinalı *Aithra*'dır. *Poseidon* çocuğun babalığını *Aigeus*'a bırakmıştı, ancak çocuk büyüyüp de hükümdar olunca asıl babası *Poseidon*'u Kıstak Oyunları'nın koruyucusu ilan etti.

Boğuk Uğultular Tanrısı'nın ölümlü dölü, insanların düşmanı, katil ve yabanıl bir kimlik taşırdı. En ünlü oğlu *Polyphemos*'tur. Konutuna gelen zavallı yabancıları öldürüp gövdeye indiren korkunç bir varlıktı. *Poseidon*'un başka bir oğlu da *Laistrygonlar*ın hükümdarı *Antiphates*'tir. O, kanlı katilin biriydi ve de *Polyphemos* gibi *Odysseus*'un can düşmanıydı. Afrika hükümdarı *Bousiris,* dev gibi ve kapkara bir yaratıktı; suçsuz yabancıları tanrıların sunağında kurban ederdi. *Geryoneus*'un sürüleriyle yaptığı uzun yolculuk sırasında Memphis'e uğramış olan *Herakles* tarafından öldürülmüştür.

Antheus ise Kyrene hükümdarıydı ve topraklarına ayak basan kim olursa, onunla ölesiye bir savaşa girişir, sonra öldürdüğü adamların kafataslarını babası *Poseidon*'un tapınağına sunardı.

Bithynia'daki *Bebryklerin* hükümdarı olan *Amykos* da kavgacı, kaba biriydi; kazaya uğrayıp da onun bulunduğu yere düşmüş yaban-

cıları yumruklarıyla karşılardı. *Dioskourlar*dan biri olan *Polydeukes,* bu kötülüklerinden vazgeçmesi için 'Yumruk Dövüşçüsü' *Amykos*'a zorla yemin ettirmişti.

Triopas'un kızı ve *Aloeus*'un karısı olan *Iphimedeia*'dan *Poseidon*'un iki oğlu oldu. Deniz Tanrısı'na aşık olan kız, tanrının kayıtsızlığından umutsuzluğa düşer, kumsala giderdi. Günün birinde deniz suyunu koynuna akıtmaya başladı ve ondan gebe kaldı. İşte *Ares*'i hapsedip Olympos'u kuşatanlar, *Otos* ve *Ephialtes* adlı bu iki dev cüsseli kardeştir.

Poseidon'un hiç de sevimli kişiler olmayan ölümlü çocukları, *Zeus*'un oğullarının elinden ölmeye yazgılıydı. *Antheus* ve *Bousiris*'i *Herakles, Aloeus* soyundan oğullarını *Apollon* ve *Artemis, Amykos*'u da *Polydeukes* öldürdü.

Sakallı ve gösterişli olan *Poseidon,* sarayından seyrek çıkardı. Çıktığında da, bronz ayaklı ve altın yeleli atların çektiği altın arabasına binerdi. Peşinde yabanıl deniz hayvanlarından oluşan coşkulu ve kalabalık bir alay giderdi. Alayda yunuslar, tonlar, denizatları, *Tritonlar* ve dalgalanan giysiler içindeki nazik *Nereuskızları* olurdu.

Dölünden gelen atlar bulunduğu ve kendisi atların efendisi olduğu için, bu tanrıya '*Poseidon Hippios*' ya da 'At Eğiticisi' de denilirdi. Toprağı üç dişli yabayla kazıp atı dünyaya getirtmişti. At tanrı niteliğiyle, araba yarışları geleneğini başlatmıştır. Ona adanmış beden oyunları ve at yarışları vardı.

Deniz Tanrısı'ydı ama yeryüzü tanrısı kimliğiyle de Devler Savaşı'na katılmıştır. Devlerden *Polybotes* ile arasındaki güçlü bir çekişmede, karşıtına üç dişli yabayı değil de, koskoca bir kayayı fırlatıp onu ezmiştir. Çoğu zaman *Zeus*'un egemenliğine karşı çıkan *Poseidon,* onu Olympos tahtından indirmek için, başını *Hera*'nın çektiği komployа katılmıştır. *Apollon* ile birlikte hükümdar kardeşine ihanetten suçlu bulunmuş ve yeryüzündeki ölümlülerden Troia hükümdarı *Laomedon*'un hizmetinde bir yıl geçirme cezası almıştı.

Poseidon, güneş altında bir yer elde etmek için her zaman açgözlü davranmıştır. Çünkü denizler ne kadar yaygın olursa olsun, yer-

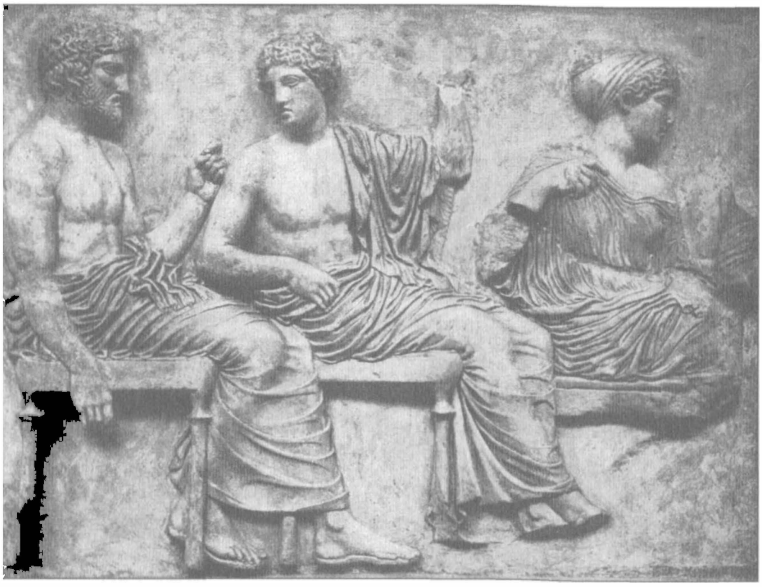

Parthenon doğu frizinden ayrıntı. Poseidon, Apollon ve Artemis. Mermer. British Museum, Londra.

yüzünde saltanat sürebilmenin eksikliğini duyardı. En az iki kez Atina'nın egemenliğini elde etmek için *Pallas Athena* ile karşı kar- şıya gelmişti.

Bir kez, Atina'ya bir deniz suyu kuyusu armağan ettiğinden ötürü kenti alabileceğini sanmıştı ama tanrıça *Athena* kuyunun yakını- ndaki bir yere zeytin ağacı dikmiş ve öncelik iddia etmişti. Tam ka- rışmak üzereydiler ki, *Zeus* anlaşmazlığın mahkeme huzuruna gö- türülmesini buyurdu. Tanrılardan oluşan hakem heyeti, tanrıçanın Atina sitesine daha iyi bir armağan verdiğine, bundan ötürü de yö- netime onun el koymasına karar verdi.

Başka bir olayda da Deniz Tanrısı, *Pallas*'tan Troizen'in mülkiyeti- ni istedi. *Zeus*, siteyi iki eşit parçaya bölünce tarafların ikisi de hoş nutsuz kaldı. *Poseidon*'un; *Zeus*'tan Aigina Adası'nı, *Dionysos*'tan Naksos'u, *Apollon*'dan da Delphoi'yu koparmak istediği bilinir

Korinthos'un verilebilmesi için, *Yüz Kollular*dan *Briareos* hakem olarak çağrılmış, bu hakem de Güneş Tanrısı *Helios* lehine, Deniz Tanrısı *Poseidon* aleyhine karar vermiştir. Argolis topraklarının egemenliği için *Hera* ile karşı karşıya gelmişti. O olayda hakem, *Phoroneus* idi. İş bu noktaya gelince *Poseidon*, kendisini bir komployа kurban gitmiş, tanrısal adaletsizliğin hedefi olmuş gördü. Aleyhine olan kararı kabul etmedi ve Argolis'in tüm ırmaklarını, sellerini kurutarak öcünü aldı. Ülke öldürücü bir kuraklık çekiyordu. Hükümdar *Danaos*, kızlarını su getirmeye ve tanrının gönlünü yapacak bir çözüm bulmaya gönderdi.

Hükümdarın kızlarından *Amymone*, bir koruda giderken dikkatsizlikle bir *Satyros*'u uyandırdı, o da kıza saldırmaya kalktı. Kız debelenirken *Poseidon*'a yalvarmaya başladı. *Poseidon* kızın çığlığını duyup hemen koştu ve üç dişli yabasını *Satyros*'a doğru fırlattı. *Satyros* eğilince yaba bir kayaya saplandı. Bu arada *Poseidon* genç *Danaoskızı*'nın güzelliğini fark etmiş ve onunla yatmıştı. Zaten kız da, babasının verdiği görevi böylelikle yerine getirdiği için durumdan hoşnuttu. *Poseidon* kızdan hoşlandığı için ona suyu vermek istedi. Üç dişli yabayı saplandığı kayadan çekip çıkarınca kayanın üç deliğinden buz gibi pırıl pırıl bir pınar oluşuverdi. Oraya Amymone Pınarı denildi. Ülkesinin adı da Atlantis oldu. Bu ülke Herakles Sütunları'nın ötesine kadar uzanırdı. Orada oturanlar, topraklarını büyük sulama tesisleriyle verimli kıldı ve üzerinde çok büyük binalar yaptı. *Poseidon*, oranın yerlilerinden *Klito*'ya tutuldu ve ondan beş çift ikiz çocuğu oldu; onlardan sonra bir de *Atlas* doğdu ve hepsinin üzerinde egemenlik kurdu.

Önceden erdemli ve bilge olan Atlantis halkı, öylesine açgözlü ve saldırgan oldu ki, bu durum *Zeus*'un öfkesini çekti ve ülkeyi sulara batırıp *Atlas*'ı sonsuza dek omuzlarında gökleri taşımaya mahkum etti.

Phorkys, Proteus ve Nereus

Daha *Zeus*'un saltanatı kurulmadan önce deniz ortamında yaşayan ve 'Deniz İhtiyarları' -*Halioi Gerontes*- denilen bu çok eski tanrılar, daha sonraları *Poseidon*'un saray çevresine katılmıştır. Başlangıçta bunların gücü birincil tanrısal güçtü; fakat yeni tanrısal düzenin yerine oturmasıyla o güç, her ne kadar bilinmezle ilgili büyü ve sihir dünyasına uzanan birtakım önemli değerler edindiyse de, genelde gerilemiştir. Dalgaların ve fırtınaların efendisi olan bu üç tanrı, gemicilerin kazasız belasız karaya çıkmalarını engellemeye çalışırdı. İnsana dost oldukları seyrek görülen bir şeydi. Denizlerin en derin yerlerinde şatafatlı konutlarda yaşarlar ve limanlara, koylara, adalara ve kıyılara gemiler yanaşmasın diye bekçilik ederlerdi. *Phorkys*, İthake Limanı'nın; *Proteus*, Pharos Adası'yla Neilos (Nil) Irmağı deltasının bekçisiydi.

Gaia ile *Pontos*'un oğlu olan *Phorkys*, kız kardeşi 'Güzel Çehreli' *Keto* ile evlenmişti ve *Hesperidler*in, *Gorgolar*ın ve 'Deniz Kocakarıları' denilen *Graialar*ın babasıydı. Arymnion'da otururdu ve kurnaz bir tanrıydı. Sihir, büyü işlerinde pek becerikliydi. Bu becerisi kızı *Skylla*'ya da geçmiştir. Bu kız, kadın vücuduna sahipti fakat altı tane köpek kafası olan ve korkunç sesle havlayan bir deniz canavarıydı. Messina Boğazı'nda bir kayaya oturup gemicileri beklerdi.

Phorkys'e 'Güçlü' sıfatı verilirdi ama *Proteus* de *Protogonos* yani 'İlk Doğan' idi. Deniz İhtiyan tipinin en iyi temsilcisi olan '*Aigyptoslu Proteus*', kıyısı kumsal olan Pharos Adası'nda yaşar, çevresinde foklaın ve daha başka deniz hayvanlarının olmasından hoşlanırdı. 'Poseidon'un Sözcüsü' de olan *Proteus*, kendisine soru soranlara yanıt vermeye pek istekli davranmazdı ve bilgi isteyenlerden kaçmak için çoğu zaman kendini ortama uydurup saklanma yolunu seçerdi.

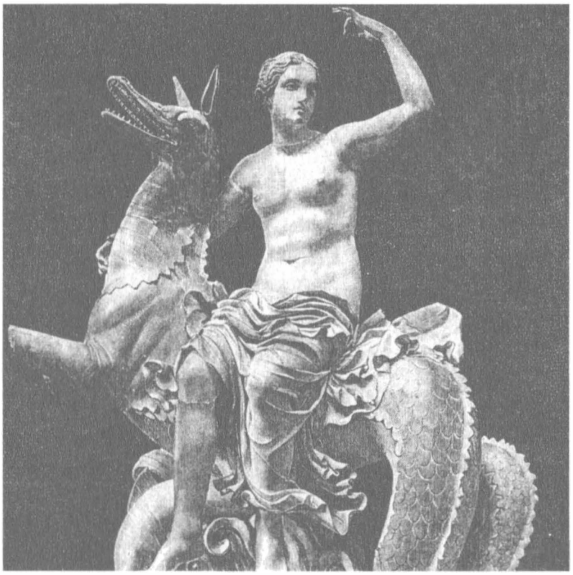

Bir Nereuskızı. Napoli Ulusal Müzesi'ndeki bir heykelden Brendamour tarafından yapılmış gravür.

Yumuşak huylu kızı *Eidothea* ise, denizcilerin imdadına koşarak babasının tersliklerini örtmeye çalışırdı. Bir gün kahramanlardan *Menelaos*'a, çıktığı limana nasıl sağ salim döneceğini öğrenmek için babasına yani *Proteus*'a bir tuzak kurmasını öğütler. Bunun için ihtiyarın günlük âdetlerini anlatır, onun çeşitli hayvanların, hatta su ya da ateş gibi bazı doğa güçlerinin görünümüne bürünebileceğini söyleyerek *Menelaos*'u uyarır. *Menelaos* bu değerli öğütleri iyice beller, gerekli bilgileri alır.

Pontos ile *Gaia*'nın oğlu *Nereus*'un da, *Proteus*'ta olduğu gibi böyle görünüm değiştirme ve uzgörürlük yeteneği vardı. *Okeanos*'un kızı *Doris*'ten elli tane zarif *Nereuskızı* olmuştur. Bunlar denizcilerin kurtarıcısıydı. *Nereus*, Denizin İhtiyarları arasında en ünlü olandır. Yarı at yarı balık bir mitolojik hayvan olan denizatına binip gümüşi saçlarını savurarak soylu görünümüyle dolaşırdı. 'Hoşgörülü ve yanılmaz' bir tanrı olan *Nereus*, bilinmezden haber verme sanatını sadece zorunlu olduğunda uygulardı. Becerisini daha sonra kendi soyundan gelen bir kız olan *Theonoe*'ye devretmiştir.

Nereuskızları ve Tethys

Okeanos soyundan *Doris* ile ihtiyar *Nereus*'un kızları olan *Nereuskızları* ya da *Nereidler* elli tanedir ve bunlar, hem suda hem karada yaşayan acayip hayvanların üzerine binip dolaşmaktan hoşlanan Deniz Tanrıçalarıdır. Bazen kadın işleri yüklenmek zorunda kalsalar da, çoğu zaman kendilerini, yumuşak giysilerini dalgalandıran zarif danslara verirler ve bu doğaüstü deniz dansının büyüsü gemicileri keyiflendirirdi; adamlar bu iyicil tanrısal varlıklarda bir cömertlik ve bir destek bulurdu. *Nereus*'un tüm kızlarının anası *Doris* değildi.

En büyük Deniz Tanrıçası 'Gümüş Ayaklı' *Tethys*, *Nereuskızları* topluluğundan ayrılır. Onun Olympos saltanatına katkıları pek çoktur. Her şeyden önce o, *Zeus*'a karşı girişilen komplonun başarısızlığa uğramasına çalışanlardandır; bunun için yüz kollu *Briareos*'un yardımını elde etmiştir. Ayrıca göklerden aşağı fırlatılan küçük *Hephaistos*'u sevgiyle kucağına almıştır. Ancak, bütün bunlara karşın bir ölümlüyle evlenmeye mahkûm edilmiştir.

Böyle cezalandırılmasının nedeni şuydu: Tanrıça *Themis*, kendisine danışıldığında *Nereuskızı*'nın tanrısal bir evlilik yaparsa göklerin yeni bir efendisinin doğacağını öngörmüştü. Bu yeni efendinin güçlü ve yenilmez silahları olacaktı. *Zeus* ile *Poseidon* güzel tanrıça için çekişiyordu ama *Themis*'in bu öngörüsü karşısında ikisi de kendilerini kesin olarak çekti. *Zeus*, kız daha önceden kendisinin birleşme önerilerini geri çevirdiği için öfkeliydi; bu nedenle onu sonsuza dek evlilik zevklerinden tamamıyla mahrum etti. *Hera* ise, *The-*

Thestios ve Peleus. Berlin Devlet Müzesi'ndeki bir çanaktan ayrıntı.

tis kendisine karşı bir harekette bulunmak istemediği için, ona bir koca seçmeye karar verdi.

Hera, bir *Kentauros* olan *Kheiron*'un yardımıyla, bu iş için ölümlüler arasından *Aiakos*'un oğlu *Peleus*'u seçti. *Kheiron* ölümsüz *Thetis* tarafından hor görüleceğini sezmişti. Bu nedenle onu zorla denizin dibinden kaçırmak için düzen hazırladı. Çekingen kız inatla karşı koydu. Bu arada, sırrı Denizin İhtiyarları tarafından bilinen görünüm değiştirme yetisini de kullanıyor, aslan, panter, mürekkep balığı, ateş ve su kılıklarına giriyordu. Fakat *Peleus*, yaralı ve yorgun olmasına karşın direndi. *Thetis* başkaldırmakla birlikte, birleşmeyi kabullenmek zorunda kaldı. Düzenlenen şatafatlı törenden, hem tanrılar hem ölümlüler çevresinde çok söz edildi. Bunun bir nedeni de, Phthios hükümdarı ile *Nereuskızı*'nın bu birleşmesinden, Troia Savaşı'nın en büyük kahramanı *Akhilleus*'un doğacak olmasıdır. Düğünde tanrılar çok değerli armağanlar verdi, *Mousalar* çok tatlı şarkılar söyledi, *Nereuskızları* büyük zarafetle dans etti. Ancak ne yazık ki, Uyuşmazlık Tanrıçası *Eris* düğüne çağrılmamıştı. O da düğün şölenini berbat etmeye karar verdi. Kendisini göstermeyerek *Hera*, *Aphrodite* ve *Athena*'ya altın bir elma fırlattı. Elmanın üzerinde 'en güzel kadına' yazılıydı. İşte, uğursuz Troia Savaşı'nı başlatan o büyülü elma oldu.

Thetis, pek kısa bir süre sonra, *Peleus*'u ve yeni doğmuş bir bebek olan *Akhilleus*'u bırakıp *Nereus*'un yanına döndü. Denizin derinliklerinde, kahramanın yani oğlunun çektiklerine ve onun yazgısının bir ölümlü yazgısı olmasına dövündü durdu. *Thetis*, Ana Tanrıça kişiliğinin önemli örneğidir. Bu bakımdan sadece tanrıça *Eos* ile karşılaştırılabilir. *Zeus*'un karısı olabilecek, Olympos'un daha sonraki efendisini doğurabilecekken, mutsuzluğu içinde umarsız kalmıştır.

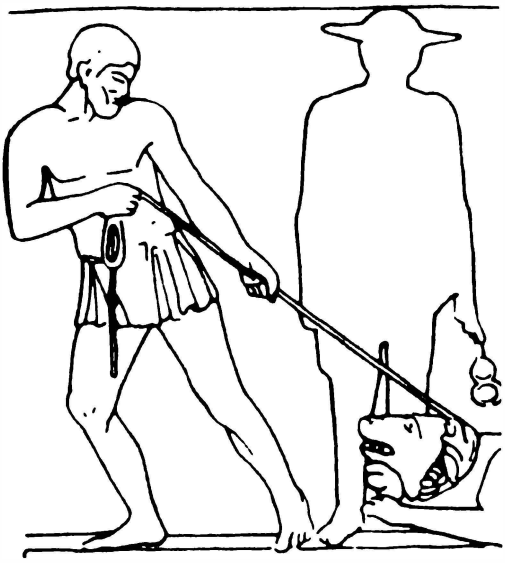

ÖLÜLER DİYARININ TANRILARI

Olympia Zeus Tapınağı'nda Herakles'in On İki İşi'nin betimlendiği metoplardan Kerberos sahnesi.

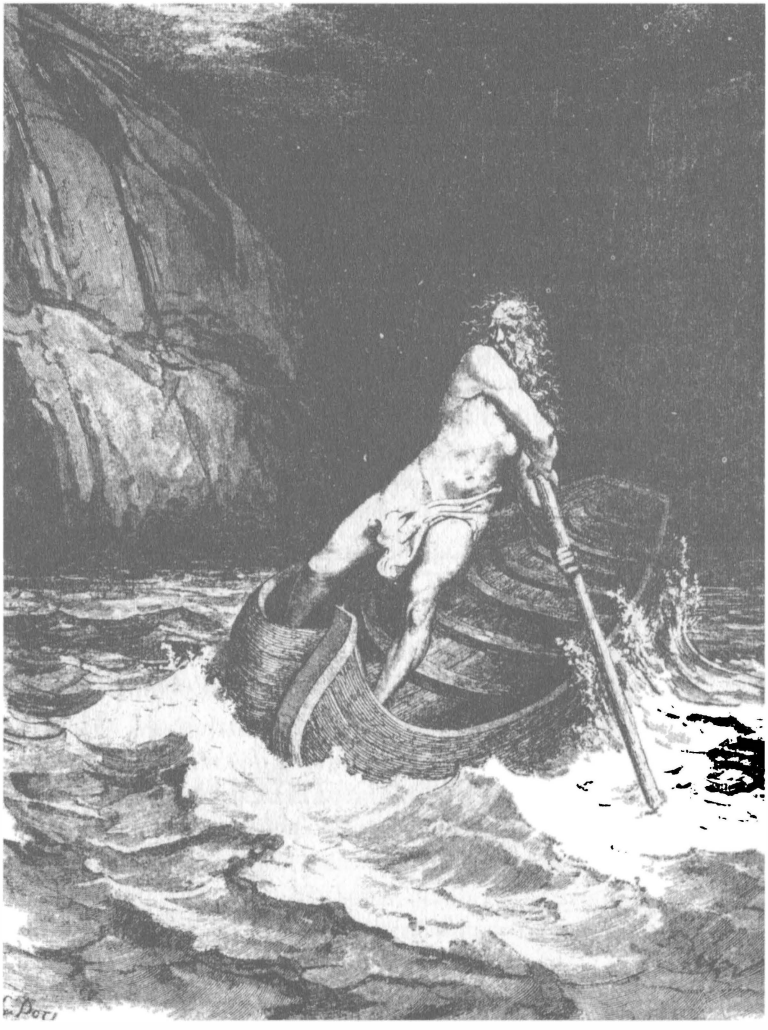

Kharon ve sandalı. Gustave Doré'nin (1832-883) bir gravürü.

'Yumuşaklık Bilmeyen' Hades

Adının 'görülmeyen' anlamına geldiği sanılmaktadır. Karanlıklar dünyasının efendisidir. Oturduğu kasvetli sarayın kapıları mermerden, eşikleri tunçtandır; o eşikleri bir kez aşıp o kapılardan geçen kimse bir daha geri dönemez. Hades *kendi malikanesine kapanmış,* Demeter*'i kaçırması olayı dışında hiçbir zaman yeryüzüne çıkmamıştır. Ölmüşlerin ve yeraltı dünyasının tanrısıdır başlangıçtan beri bolluğu ve mevsimlerin dönemselliğine bağlı üretken bir tanrısallık niteliğini de yüklenir. Karısı,* Demeter*'in kaçırılmasıyla ünlü* kızı Kore *yani* Persephone*'dir.*

Kronos'un üç oğlu, babalarını tahtından indirdikten sonra evreni aralarında paylaşmışlardı. Tek bir miğferden çeşitli mülklerin simgelerini çıkarıp almışlar, bu sonuçların geri dönülmez olduğu yolunda birbirlerine söz vermişlerdi. Bu bölüşmeye göre 'toprak' hepsinin ortak mülkü olacaktı; *Zeus*'a gök, *Poseidon*'a deniz, *Hades*'e de yerin altı düşüyordu. Şu halde *Hades,* bitkisiz ve ışıksız, acı ve üzüntüler yerinin, 'kara toprak' denilen yerin tartışılmaz efendisi oluyordu. Korkunç ırmaklar, ne olduğu belirsiz bataklıklar arasında, dünyanın bittiği yerde bulunan konutu, sonsuz geceyle kuşatılmıştı. Yeraltı dünyasından gizemli sular geçiyordu: İniltiler Irmağı Kokytos, *Kharon*'un sandalıyla bir yakasından ötekine geçtiği çürümüş ve durgun sulu büyük ırmak Akheron ve suları ölmezlik veren Styks Irmağı.

Ölülerin ruhu *Hades*'e indiğinde, yanlarında hep iki '*obolos*'* olurdu. Bu parayı, ölenin yakınları cesedin yanı başına koymayı ihmal etmezdi. Herhangi bir dönüş umudu bulunmadığından geçişi zor olan Tartaros Kapısı'na vardıklarında ölüler, asık yüzlü kayıkçı *Kharon*'un ücretini bununla öderdi. *Kharon,* ruhları alır Styks'ün öte yakasına geçirirdi. Styks, batıya doğru kıvrılarak Tartaros'u çevrelerdi. Batıda, üç kafalı köpek *Kerberos,* içeri girmek isteyen canlıları da dışarı çıkmak isteyen ölüleri de acımasızca paralayıp göv-

---

* *obolos: Antik Dönem'e ait bir sikke. (r.n.)*

deye indirirdi. Sonunda Tartaros'a varan ruhlar, geldikleri yere göre ayrılırdı. Asyalılar hakkındaki yargıyı Knossos hükümdarı *Rhadamanthys*, Avrupalılar hakkındakini ise *Aiakos* verirdi. Anlaşılması daha zor olan belirsiz olaylar, *Rhadamanthys*'in kardeşi ve Girit'in yasa koyucu hükümdarı olan *Minos*'a sunulurdu. Sonunda yargılananların önünde üç yol vardı: Üzerinde *'asphodelos'* otu bitmiş kasvetli çayıra gidenler, sağken iyilikte de kötülükte de şöyle böyle davrananlar olurdu. Kötü adamların ruhları, 'sisler karanlığı' Tartaros'a gönderilirdi. Doğruluktan ayrılamayanlarla erdemlileri bekleyen yerse sonsuz sevincin egemen olduğu 'Elysion Bahçeleri'ydi. Orası *Kronos*'un yönetimine verilmişti.

Yeraltının acayip canavarları ve güçlüleri arasında 'Görünmeyen' *Adonis*, bilinmeyen halkların tepesinde saltanat sürerdi. Görkemli, karanlık ve egemen bir kimliği vardı; ona 'yeraltındaki' anlamında '*Katakhthonios Zeus*' denilirdi. Bakımsız sakalıyla, karmakarışık saçlarıyla görünümüne önem vermemesi, yüzündeki anlatımı daha sertleştirirdi. Bir gün Tıp Tanrısı *Asklepios* bir insanı diriltti; Adonis, kendi halkından birini eksiltti diye küplere binmiş ve *Zeus*'a sert biçimde yakınmıştı. *Zeus* bunun üzerine iyi yürekli hekimi yıldırımla çarpmış, bu nedenle de hekimin babası *Apollon*'un öfkesini üzerine çekmişti.

Hades genellikle tanrı kurullarına katılmaz, yeryüzüne de seyrek olarak çıkardı. Hemen her çıkışı da bir aşk macerası nedeniyle olurdu. Yeğeni *Persephone*'ye tutulup arkadaşlarıyla oynarken kızı kaçırmıştı. Kızın yani *Persephone*'nin *(Kore)* babası *Zeus*, kaçırma olayını önleyememişti; öte yandan kızının kaybından duyduğu acıyla yasa giren *Demeter*'in öcüne de gem vuramamıştı. *Demeter* inat ediyor, tek bir tohum yeşertmiyordu. *Zeus*, kızı anasına geri yollaması için *Hades*'e buyruk verince, *Hades* boyun eğdi ama kıza bir nar tanesi verip onu bir biçimde *Avernus*'a yani oturdukları yere dönmeye zorlamıştı. Ölüler Diyarı'nın kraliçesi yılın üçte birini kocasıyla geçirecekti. Bu birliktelikten çocuk doğmamıştır.

Başka bir olayda da, *Hades* bir *Nymphe* olan *Minthe*'yi baştan çıkarmak üzereyken *Persephone* çıka gelir ve kızı hemen hoş kokulu

Apollon. Mermer. Atina Milli Müzesi

bir ota, naneye dönüştürür. Başka bir olay da, yine bir *Nymphe* olan *Leuke*'nin Ölüler Diyarı'nın efendisi tarafından saldırıya uğrayacağı sırada beyaz bir kavağa dönüşmesidir. Bu beyaz kavak, Bellek Pınarı'nın yanı başında yükselmiştir.

Hades, geçimsiz ve toplumdan kaçar olmasına karşın Titanlar Savaşı'na katılmıştır. Başına geçireni görünmez kılan sihirli miğfer ona *Kyklopslar* tarafından sağlanmıştır. Devler Savaşı'na katılmamıştır. Karakteri pek kesin anlaşılamayan ve acımasız bir kişiliği vardı; başkalarının çektiği acıdan tat alırdı. *Herakles* ile çatışmış ve yenilmişti. Kahraman, onu okla omzundan yaralayarak Olympos'a sığınmak zorunda bırakmıştı. Orada tanrıların hekimi *Paion* acılar içindeki tanrıyı sihirli bir merhemle iyileştirmişti. İyilikle davranmasını bilen ama acımasızlıkta kocasından geri kalmayan ece *Persephone*, *Hades*'e *Plouton* -zenginlik anlamına gelen *ploutos* sözcüğünden- takma adını verdirmişti. Çünkü bu cehennem çifti, yerin -*Kore*- üretkenliğiyle değerli ve gizemli metaller saklayan yerin altı -*Hades*- âlemini birleştiriyordu.

Hades'in çevresi şeytanlarla, korkunç yaratıklarla çevriliydi ve buranın yönetimini bu cehennem yardımcılarıyla birlikte yürütürdü. *Persephone*'nin nedimesi *Hekate*'nin üç vücudu, üç kafası vardı. Biri dişi kurt, ikincisi dişi köpek, üçüncüsü de kısrak görünümündeydi. Sihir ve büyü işlerinde en başta gelen üç biçimli *Hekate*, hayallerin, gölgelerin kraliçesiydi ve genellikle elinde bir meşaleyle görülürdü. *Zeus*'un gösterdiği saygı, bu 'uzak' tanrıçanın büyük öneminin bir kanıtıdır. O çok eski üçlü kraliçe saygınlığını hiç yitirmemiştir. *Zeus*'a sadık kalan tek dişi *Titan* oydu. Sihir Tanrıçası'ydı. Büyü hazırlamakta pek becerikliydi. Genellikle peşinde uluyup duran bir dilsiz dişi varlık olurdu. Mezarların arasında dolaşır ve insanları ürkütmek için hayaletleri çağırırdı. *Zeus* onun Olympos toplantılarına katılmasına izin vermişti; bir Olympos tanrıçası olmasa da, egemenliği öylesine yaygındı ki, *Kronosoğlu*'nun kendisinden bile korkmazdı. Kızı korkunç bir deniz canavarı olan ve Tartaros'u beklemekle görevli bulunan *Skylla* idi. Tartaros'un bu ev sahibesinin *Empousa* isminde bir yardımcısı vardı. *Hekate*'nin hizmetinde iğrenç bir yaratık olan *Empousa*'nın bir ayağı tunçtandı, öteki ayağı tümden katır pisliği ile kaplıydı. Leş yerdi ve yırtıcı hayvanların görünümünü almakta çok becerikliydi. Bazen de bir kimseyi çekip sonra üzerine hücum edebilmek için, çekici genç kızlara benzetirdi kendini.

Phorkys ile *Keto*'nun kızı olan ve 'Dişi Yılan' denilen *Ekhidna*, çok büyük boyutlarda bir varlıktı ve güzel bir kadının yüzüne sahip olmasına karşın vücudu yılan vücuduydu. İçinde doğduğu mağarada yaşar, kurbanlarını da orada parçalayıp çiğ çiğ yerdi. *Typhon*'dan *Khimaira* adında aslan kafalı, keçi vücutlu ve canavar kuyruklu bir ucube hayvanı, yüz tane gözlü *Argos*'u ve bir de *Orthos* ve *Kerberos* adlı korkunç ve paralayıcı köpekleri doğurmuştur. *Kerberos*, elli ya da yüz tane kafası olan bir köpekti, kuyruğu ise yılan kuyruğuydu. '*Avernus Köpeği*' denen bu varlığın vücudu da yılan baş-

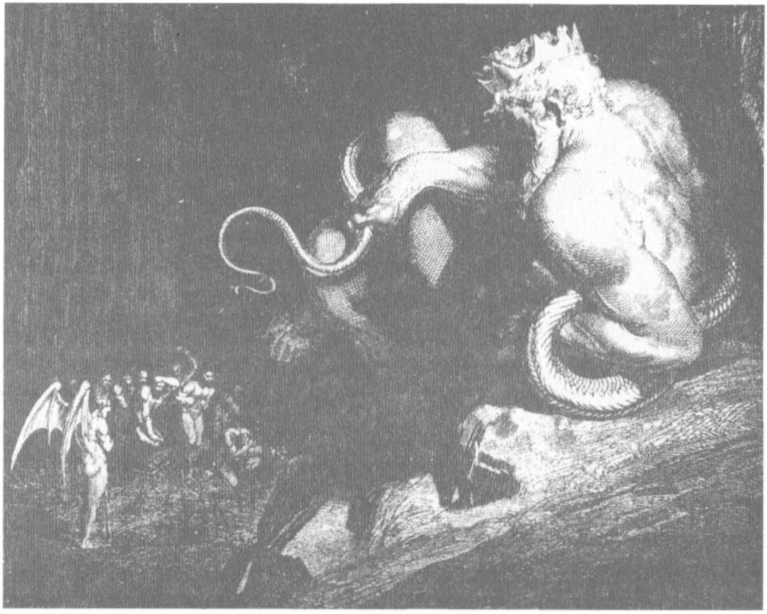

Minos. G. Doré'nin bir gravürü.

larıyla kaplıydı ve görevi *Avernus*'a canlıların girip çıkmasını, özellikle çıkmasını engellemekti. Aksi tabiatlı *Kharon*, ölüleri ücret karşılığı Akheron Bataklığı'ndan geçirip Styks Irmağı'nın öte yakasına taşıyan ihtiyardı.

Hades'in çevresinde iki korkunç tanrıça grupu bulunurdu. Bunlar iç karartıcı ve ilkel korolar oluştururdu. *Kerler* birer Ölüm Tanrıçası'ydı. Çoğunlukla savaş alanlarında dolaşır, ölülerin ve can çekişenlerin kanını emerlerdi.

Ötekileri, cehennem yardımcıları *Erinysler*di ya da öteki adıyla *Furialar*dı; bunlar üç taneydi: *Alekto*, *Teisiphone* ve *Megaira*. Vücutları yılan dolu bu varlıkların başları köpek başı, gözleriyse kan çanağıydı. Öç Alma Tanrıçalarıydılar; görevleri cinayetleri cezalandırmaktı. Yine yeraltında oturan bir de *Parkalar -Lakhesis*, *Klotho* ve *Atropos*- vardır. Bunlar beyaz giysiler içinde insanların kaderini dokurdu.

Ölüler diyarının bekçisi ve hükümdarı olan *Hades*'in halkı arasında ceza çekecek seçkin konuklar da bulunurdu. En kötüler sonsuza dek cezalandırılmıştı ama bu, tanrının öfkesini dindirmeye yetmezdi.

Avernus'taki kötülerin en ünlüsü, tartışmasız, bir *Pleiad* olan *Dione*'nin kocası ve Lydia'nın zengin ve güçlü hükümdarı *Tantalos*'tur. Sipylos Dağı'ndaki küçük ama gönenç içindeki ülkesinde *Tantalos*, dürüst ve iyiliksever bir hükümdar olarak nam salmıştı. *Pelops* adında bir oğlu, onun da *Atreus* ve *Thyestes* adında iki çocuğu vardı. Mykenai'ın ikinci hanedanını işte bu iki kardeş kurmuştur. Tanrılar, *Tantalos*'la görüşerek kendisini onurlandırırdı. Olympos şölenlerinin alışılmış konuğuydu.

O da günün birinde tanrıları, sevgili Sipylos'unda ağırlamak istedi ve onlara sunacağı şölen için bir hayvan değil de küçük *Pelops*'u kurban etti. Oğlunu kesip parçalara ayırdı ve bir kazana koyarak pişirdi, tanrılara sundu. Çağrılan ölümsüzler elbette böyle bir şeyi yemek istemediler ve kapıldıkları dehşet *Rheia*'yı harekete geçirdi. Tanrıça parçaları birleştirdi ve kazandan kurbanı canlı olarak çıkardı.

Tantalos, hükümdarlığının sonlandırılması ve ölümünden sonra sonsuza dek işkence görmesi cezalarına çarptırıldı. Bir bataklıkta, susuz ve aç durumda bir ağaca bağlanmıştı. Yaşlıydı, acı çekiyordu; su içmek üzere her eğilişinde su alçalıp gözden yitiyor, sadece ayakları kara bir çamurun içinde kalıyordu. Ağaçtan başına doğru sarkan meyvelere elini her uzatışında, rüzgâr meyveleri uzağa savuruyordu. Susuz ve aç bırakılmasından başka, başının üzerinde çok büyük bir kaya asılıydı ve *Tantalos* her an onun altında ezilme tehlikesindeydi.

Çok eski ve ünlü bir ceza da, yeryüzünün ilk sakini *Aiolos*'un oğlu *Sisyphos*'a verilendir. Bu kişi, insanların en beceriklisi ve en zekisiydi. Korinthos Kıstağı yakınlarında Ephyra'da otururdu. *Atlas*'ın kızı, yani bir *Pleiad* olan *Merope* ile evliydi. *Hermes*'in oğlu

Phineus'un umutsuzluğu. "Aimea Ressamı" diye tanınan sanatçının yapıtı kâseden ayrıntı.

Autolykos ile komşuydular. Komşusu ne yazık ki tanrı babasının kötü bir huyunu almıştı; hırsızlık eder ve çaldığı şeylerin birtakım özelliklerini değiştirirdi. Örneğin sürüdeki beyaz hayvanlar siyah olur, boynuzlular boynuzsuza dönüşürdü. *Sisyphos*'un çok güzel bir sürüsü vardı ve hayvanlarının toynaklarına bir işaret koyup komşusundan, yani *Hermes*'in oğlu *Autolykos*'tan korumak istemişti. Komşu her zamanki gece vurgunundan evine döndüğünde,

hayvanların ayak izinin farkına varmamıştı. Komşular arasında bu konuda çıkan tartışma büyürken, *Sisyphos*, *Autolykos*'un evine girip onun kızı ve *Laertes*'in karısı olan *Antikleia*'yı baştan çıkardı; bu ilişkiden doğan çocuk *Odysseus*'tur. *Odysseus*'un kurnazlığı ve açıkgözlüğü soyuna çekmesinden ileri gelir.

Becerikliliğinden ötürü değil de daha çok tanrıları aldatmasından ötürü suçlanmıştır.

Savunma ve savaşma bakımından çok iyi konumda bir kaya vardı. Buna Akrokorinthos Kayası denilirdi. *Sisyphos*, o noktadan en küçük bir hareketi denetebiliyordu. *Zeus*, Irmak Tanrısı *Asopos*'un kızı *Aigina*'yı kaçırdığında, kule gibi yüksek kayanın tepesinden olanı biteni gözlemişti. Kızını aramak için yollara düşen *Asopos*, Korinthos'a gelip *Aiolos*'un oğluna yani *Sisyphos*'a başvurdu ve alacağı bilgi karşılığında Akrokorinthos üzerinde bir pınar fışkırttı. *Asopos*'un hiddetinden yüzsüzlükle kaçan *Zeus*, öç alma isteğiyle ona Ölüm'ü yani *Thanatos*'u yolladı. Ne var ki *Sisyphos* bunu zamanında görmüştü. *Thanatos*'u gafil avlayıp zincire vurdu. Durum ciddiydi, çünkü artık kimse, başı kesilmiş olanlar bile ölemiyordu. *Ares* işe karışmak zorunda kaldı; *Thanatos*'u kurtarıp *Sisyphos*'u hapse tıktı. Düzenbaz *Sisyphos* da, Ölüler Diyarı'na inmeden önce, kendisine cenaze düzenlememesi yolunda *Merope*'ye buyruk verdi. Çünkü, *Avernus*'a varır varmaz hemen, karısının kendisine acımadığını ileri sürüp *Hades* kraliçesi *Kore*'yi bu duruma ikna etti. Tanrıça da merhamete geldi ve anlatılana öfkelenerek *Sisyphos*'u, kendi cenazesini düzenleyebilsin diye yeniden canlılar arasına gönderdi.

Sisyphos, gün ışığına kavuştuktan sonra iki kez -bunlar kalıcı başarılar olmasa da- üzerindeki ölümü geri çevirebildi. Kesin olarak Tartaros'a inince, Yeraltı Tanrıları ona herkese örnek olacak bir ceza verdi. Koskoca bir kayayı yuvarlayarak dağın eteğinden yukarısına doğru çıkaracak, ancak tam doruğa varmak üzereyken kanatlı bir *Furia* kayayı aşağı itecek, kaya *Sisyphos*'u ezip geçecekti. Ter ve toz toprak içindeki mutsuz kahraman, bu yararsız ve çok zahmetli işi sonsuza dek yineleyecekti.

Bir başka ünlü mahkûm, *Zeus*'un oğlu *Tityos*'tur. Çok iri ve erkekliği birincil nitelik taşıyan bu yaratık, *Hera*'nın yüreklendirmesiyle *Leto*'ya saldırmış, bunun üzerine *Artemis* ve *Apollon* tarafından öldürülmüştü. Vücudu cehennemde dokuz hektarlık yer kaplamış yatarken iki akbaba (ya da iki yılan) onun karaciğerini yiyor, yenilen ciğer ise gökteki ayın aşamalarını izleyerek hep yeniden var oluyordu.

Thessalia'da oturan *Lapithler*in başı, sürekli dönen dört parmaklı bir ateş tekerleğine bağlanmış *Iksion* da, cehennemin bu ünlü konukları arasında sayılabilir. Bu kahraman, karısı *Dio*'nun babası *Deioneus*'a yüklü bir başlık parası ödemeye söz vermişti. Ancak kayınpeder alacağını istemeye geldiğinde, damat adamı kızgın korlarla dolu bir çukura atıp öldürür. Akrabasından birini öldürmekle, her şeyden önce iğrenç bir cinayet işlemiş olur. Aklını yitirir; *Zeus* merhamete gelinceye kadar kendisine yardım edecek hiçbir ölümlü bulamaz. *Kronosoğlu, Iksion*'u günahından arındırır ve göklere çıkarak ölümsüzler sofrasında yer almasına izin verir. *Iksion* ise görülmemiş bir nankörlükle *Hera*'yı baştan çıkarmayı düşünmeye cüret eder. O da durumu göklerin efendisi olan kocasına, *Zeus*'a açar. *Zeus*, Olympos'un kraliçesine benzeyen bir bulut yaratır ve hiçbir şeyden haberi olmayan *Iksion*, o bulutla bir araya gelir. Bu birliktelikten ucube bir *Kentauros* doğar. İşte, tanrıların ve kahramanların eğitimcisi olan bu *Kentauros*, ünlü ve adil *Kheiron*, *Iksion*'un oğludur.

Harpyialar, Thrakia'daki Salmydessos'un yaşlı ve gözleri görmez hükümdarı *Phineus*'un üzerine kirli şeyler atıyor, adamın yiyeceğini çalıyordu. *Agenor*'un oğlu olan bu kişinin ikinci karısı *Idaia,* onun ilk evliliğinden olma iki oğlunu kıskanarak, kendisine tecavüze yeltendikleri iftirasını atıp babayı oğullarının gözlerini kör etmeye zorlamıştı. Acımasız *Harpyialar* pençeleriyle Thrakialı kâhin *Phineus*'un ağzından yiyeceğini alarak ona eziyet ediyordu. Kızı *Kleopatra* ile evlendiği için tanrı *Boreas*'ın damadı olan *Phineus*'un büyük bir günahı daha vardı; tanrıların isteğine karşı çıkarak insanlara geleceği açıklamıştı. *Harpyialar* onun üstüne sa-

lan tanrı *Helios* olmuştur; çünkü kör kâhin, gün ışığını görme yetisi vermiş ancak ileriyi görme yetisini almıştı. *Boreas*'un kanatlı oğulları *Kalais* ile *Zetes*, enişteleriniin Argo Gemisi'yle yolculuğunun iyi sonuçlanması için gerekli olan değerli bilgiler verip karşılığında onu *Harpyialarn* elinden kurtardılar. Sonunda ihtiyar Thrakialı, *Zeus*'un sayesinde huzura kavuşur; çünkü *Zeus*, *Apollon*'un oğlu *Asklepios*'a, adamın görmeyen gözlerini yeniden görür duruma getirmesi için buyruk vermiştir.

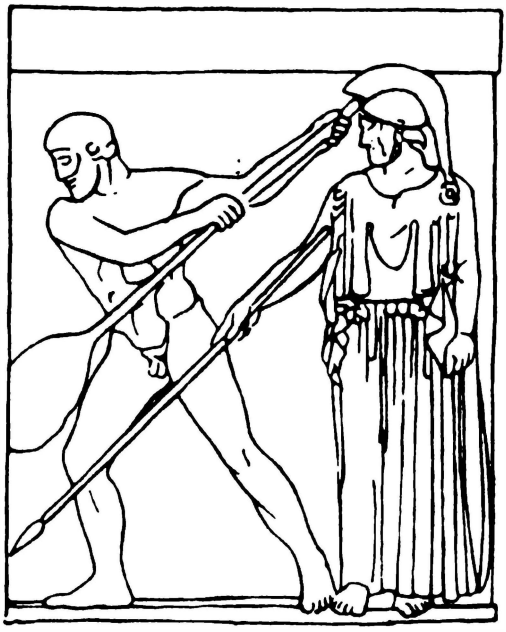

Olympia Zeus Tapınağı'nda Herakles'in On İki İşi'nin betimlendiği metoplardan Augias'ın ahırlarının temizlenmesi sahnesi.

ÇAĞLARIN OLUŞUMU VE BİRBİRLERİNİ İZLEME MİTOSU

Epimetheus yerden çıkmakta olan Pandora'yı karşılıyor. Kırmızı figürlü bir Attika volütlü kraterinden ayrıntı. İ.Ö. 450 civarı.

Prometheus'un cezalandırılması ve Atlas. Etrüsk Sanatları Müzesi'ndeki konik bir kupadan ayrıntı, Vatikan.

Prometheus ve Dünyanın Geçirdiği Çağlar

Bir zamanlar, mutlu bir çağda, koca *Kronos*'un yönetimi altında dingin bir yaşam süren altın adamlar soyu varmış. Tanrılara benzeyen bu adamlar sıkıntı, hastalık, yaşlanma nedir bilmezlermiş. Bunlar emek verip ter dökmeden, toprakları onlara olabilecek her ürünü verirmiş. Her kötülüğün kaynağı olan o dedikoducu, havai, patırtıcı yaratık, yani kadın, bunların ölümlü yaşamlarını kirletmezmiş. Bu adamlar ölünceye kadar herhangi bir umutsuzluğa ya da hayıflanmaya düşmezlermiş. Ne var ki dölleri üremediğinden tükenmeleri kaçınılmazmış. Altın Çağı soyu tükenince, *Zeus* o soyu ölümlülerin göze görünmez bekçisi yapmış.

Ölümsüzler kurulunu acele toplantıya çağıran Olympos hükümdarı, bir sonraki insan kuşağının yani Gümüş Çağı soyunun yaratılmasını önermiş. Bu adamlar, ayrıcalıklarından ötürü talihli olmasına talihliymişler fakat yararlandıkları iyilikleri ne anlıyor ne de değerlendiriyorlarmış. Yaşlanmayacaklarmış ama delirmeye karşı da benzer bir bağışıklıkları yokmuş. Birbirlerini öldürüp duruyorlarmış. Sertliklerine ve ölümsüzlere gösterdikleri saygısızlığa öfkelenen *Zeus*, bunları yok edip üçüncü bir insan soyu yaratmış. Böylece Tunç Çağı başlamış. O çağın bireyleri dişbudak ağaçlarından türemiş. Kaba saba ve acımasız adamlarmış. Etoburmuşlar, savaş sever, dehşetten, nedensiz yere bir kimseyi öldürmeden hoşlanırlarmış. Güçleri dev gücüymüş ama yine de *Thanatos* yani Ölüm karşısında boyun eğmek ve Tartaros uçurumundan aşağı, hem de tunçtan evleriyle birlikte atılmaktan kurtulamamışlar.

Artık denge sağlayıcı bir soy gerekiyormuş. *Zeus* yarı tanrı varlıklar yaratma hazırlığına başlamış. Bu soyun ahlak yapısı tanrılarınkiyle yarışabilecekmiş.

İşte bu soyu oluşturanlara Kahramanlar denilir. Bilge ve güçlü olan Kahramanlar, adaletin yerine getirilmesi için, insanlığın başına bela olan kötülüklere karşı savaşmışlardır. Ölümlerinden sonra onları

bekleyen ise cennet gibi bir yerdi. O yer, *Kronos*'un üzerinde saltanat sürmüş olduğu İyilerin Adaları'dır ve oraya gittiklerinde, bağlılıkla karışık bir saygı görürlerdi. Ancak çağların birbirini izlemesi, kaçınılmaz olarak olumsuz gelişmeler ya da gerilemeye yol açmıştır. Son çağ, Demir Çağı olmuştur. Bu hepsinin en korkuncu, en kirlisidir. İnsanlar acı çekmenin yanı sıra her gün zor işler yapmak zorundaydı ve konumları, durumları tümüyle tanrıların keyfine kalmıştı. Değer yokluğu içinde olmaları, tam bir yıkılma içinde, bunların babalarından, kendilerini barındıranlardan nefret etmelerine yol açıyordu.

Bir *Titan* olan *Iapetos* ile bir *Nymphe* olan *Klymene*'nin oğlu *Prometheus*'un insan soyunun başlangıcındaki yeri önemlidir. *Atlas*, *Epimetheus*, *Menoitios* adlarında üç erkek kardeşi vardı. Fakat *Titanoğulları* arasında en bilge ve en zeki olan oydu. *Titanların* ayaklanmasının kendi taraflarının bozgunuyla sonuçlanacağını öngörmüş ve Olymposlulardan yana olmuş, kardeşi *Epimetheus*'u da kendisi gibi davranmaya razı etmişti. Birbirlerini tamamlasalar da bu iki kardeş birbirlerine zıt yapıdaydı. 'Uzağı Gören', 'Önlemlerini Vaktinde Alan' *Prometheus*, kişiliğinde keskin zekayı, kurnazlığı çok iyi somutlaştırırdı. 'İş İşten Geçtikten Sonra Öğrenen' *Epimetheus* ise daha dikkatsiz, daha sakınımsız biriydi. Doğumunda hazır bulunduğu *Athena*'nın dostu olan *Prometheus*, tanrıçadan zevkli ve uygar bir yaşam için ne gerekliyse hepsini öğrenmişti. Bunlar; mimarlık, gökbilimi, matematik, tıp, maden işleme ve denizcilikti. İyi yürekliliğinden, bu bilgileri hemen ölümlülere geçirmiş ve böyle yaptığı için de Olympos hükümdarının öfkesini üzerine çekmişti. *Zeus*, insan soyunun beceri ve güç kazanması ve o yolla tanrıların davranışlarına karşı gelmesi olasılığına sinirleniyordu. Sikyon alanında hem insanların hem tanrıların huzurunda bir boğa kurban edildiğinde, geri dönülemez bir adım atılmış oldu. Şöyle ki, *Prometheus* etin paylaştırılmasıyla görevlendirilmişti; fakat insanları düşünen tarafı baskın çıktı ve onları kayırmak istedi. Boğayı yüzüp de parçalara ayırdıktan sonra etleri iki çuvala böldü. Çuvallardan birine etleri koyup üzerini hiç de iştah çekmeyen sakatatla örttü, kemikleri tıkıştırdığı ötekinin ağzını lezzetli olduğu belli yağlı bir

parçayla kapladı. Tanrıların başı *Zeus* bu iki payın eşitsizliğine şaştı ve aldatmacanın bilincinde olarak rahat rahat gülen *Prometheus*'u payladı. *Prometheus*, *Zeus*'u iki çuvaldan birini seçmeye buyur etti. Eline beyaz kemikler gelince *Zeus* öfkeden kudurarak çuvalı fırlatıp attı. Ayrıca, kendini tutamayıp gülmekte olan *Prometheus*'u cezalandırdı. Verdiği ceza, onun kayırdığı ölümlüleri ateşten yoksun bırakmaktı. Madem ki insanlar eti, içinde et bulunan çuvalı alıyorlar, çiğ yesinler bakalım, diye düşünmüştü. Fakat *Iapetos*'un iyi yürekli oğlu, insanların ateşten daha uzun süre yoksun kalmalarına, darda bulunmalarına dayanamazdı. Ateşten yoksun kalmanın onların yaşamını tehlikeye atacağını anlamıştı; işin içine karışmaya karar verdi. Öğretmeni *Athena*'ya gitti, o da onu gizlice Olympos'a aldı. *Prometheus*, orada Güneş'in alev alev parıldayan arabasına sokuldu ve ondan bir meşale tutuşturdu. O meşaleden yanan bir dal ayırıp çok büyük bir rezenenin kovuğuna sakladı. Sonra yeryüzüne dönüp o değerli alevi insan soyuna verdi. *Zeus* ateşin böylece çalındığını fark edince öç almaya, *Prometheus*'u kesinlikle saf dışı bırakmaya yemin etti.

Verdiği ceza korkunç bir işkenceydi. *Prometheus*'u yakaladılar, çırçıplak soyup bağladılar ve *Zeus* onu, ölümlüleri esirgemek istediği soğuğu ve açlığı çeksin diye Kafkas Dağları'nın en yüksek tepesine çıkarttırdı. Her gün koskocaman ve açgözlü bir akbaba gelip *Titan Prometheus*'un karaciğerini gagalayarak yiyordu. O ciğer hiçbir zaman bitmeyecekti, çünkü her gece, şaşmadan, yeniliyordu. Sonsuza dek cezalandırılmış olan iyi yürekli asinin durumuna çok üzülen *Herakles*, *Zeus*'tan onu bağışlayıp özgür bırakmasını rica etti. *Zeus* da içtenlikle cezalıyı affetti ve onun akbabayı acımasızca öldürmesine de izin verdi. Çözülen *Prometheus*, özgürlüğüne kavuşunca kendine geldi. Ancak *Zeus* her şeye karşın, onun, başkaldırma nedeniyle ceza almış olduğunu belli edecek bir işaret taşımasını istiyordu. Kafkas Dağları'ndaki kayadan bir halka çıkardı ve sonsuza dek taksın diye onun parmağına geçirdi.

Herkesin Tutulmaktan Mutlu Olduğu Dert, Pandora.

Prometheus ateşi Olympos'tan çaldıktan sonra, *Zeus* insanları cezalandırmak istedi ve *Iapetos*'un oğlunun bu armağanını birçok felaketle dengelemeye karar verdi. Örneğin, *Hephaistos*, yine tanrılar hükümdarının buyruğu üzerine, kili su ile yoğurarak ve ateşi de kullanarak kadını yarattı. Ortaya çıkan imge sıkılgan bir genç kız imgesiydi; güzeldi, zarifti. Güzelliği ve zarafeti tanrıçalarınkine benziyordu. Tüm tanrılar *Hephaistos*'un yontusuna armağanlar verdi. *Athena* ona görkemli bir kemer taktı, çok güzel giysiler giydirdi. Başına tüller doladı ve Demirci Tanrı'nın örsünde üretilmiş değerli bir taç oturttu. Bu çok güzel tacın üzerine manzara ve hayvan figürleri oyulmuştu. O ince kakma işler dayanılmaz derecede çekiciydi. *Athena* kıza ayrıca, sanatları ve kadın erdemlerini öğretti. Aşk Tanrıçası *Aphrodite*'ye düşen görevse, kızı çekici kılmak, kâh tembel kâh ateşli istekler uyandırmasını sağlamaktı. Olympos'un postacısı *Hermes* de ona, yalanın sinsilikleri ve düzenin ikiyüzlülükleriyle birlikte, dilin inceliklerini öğretti. İş bitince *Zeus*, kıza can versinler diye dört rüzgâra esmeleri buyruğunu verdi. Adını *Pandora* koydu. *Pandora*, yani 'Tüm Yeteneklere Sahip Dişi'. Yeryüzüne göndermeden önce de ona sihirli bir çömlek* verdi. Ancak, bunu açmasını kesinlikle yasakladı.

Pandora, dünyanın sadece ilk kadını değil aynı zamanda en güzel kadınıydı. *Zeus*, onu *Hermes*'e teslim edip *Prometheus*'un saf kardeşi *Epimetheus*'a armağan diye götürmesini tembihledi. Düşüncesiz *Epimetheus*, ağabeyi *Prometheus*'un kendisine *Zeus*'tan hiçbir armağan kabul etmemesi yolundaki öğüdünü tümden unutmuş, *Hermes*'in getirdiği armağanı görünce kendini insanların en mutlusu kabul etmişti. Aslında ağabeyinin çektiği işkencenin hâlâ etkisi altındaydı. Kızı kabul etmesi, kızı çok beğenmesinden olduğu kadar, tanrının isteğine karşı gelmek istemeyişindendi de. Zaman, insanla-

* Geleneksel olarak 'Pandora'nın kutusu' diye adlandırılan kap. (ç.n.)

Pandora, Athena ve Hephaistos ile birlikte.

rın henüz kötülüğü, yorgunluğu, sıkıntıyı bilmedikleri zamandı. İlk ölümlü çift de tasalara, mutsuzluklara yabancıydı. Fakat *Pandora*, yeryüzünde iyi olarak ne varsa hepsini allak bullak etmek, yok etmek üzere yaratılmıştı. Akılsız ve kötü doğası, kendini ortaya koymakta gecikmedi. Kocasının uzakta bulunmasından yararlanıp onun yasakladığı bir şeyi yaptı, *Zeus*'un kapalı tutulması tembihiyle verdiği çömleği açtı. Açtı ve anında insanlığın tüm kötülükleri dışarı fırladı: Yaşlılık, Kıskançlık, Hastalık, Delilik, Ahlaksızlık, Tutku, Kuşku, Açlık vb. Kutudaki uğursuzluktan düş kırıklığına uğrayan fakat bundan da çok, dünyanın başına patlayan bu işten korkan *Pandora* çömleği yeniden kapattı. Ne var ki iş işten geçmişti. Çömleğe yeniden sokabildiği, sadece aldatıcı Umut olmuştu. Umut, insanları topluca kendilerini yok etmekten korudu ve acılarını hafifletti.

Deukalion ve Pyrrha: Tufan

Prometheus'un oğlu ve Phthia hükümdarı olan *Deukalion*, biraz teselli etmek, biraz da teselli bulmak için karısı *Pyrrha*'yı kucaklamıştı. Çünkü çevrelerindeki görünüm pek güven verici değildi. Yunanistan, dokuz gün dokuz gecedir bir felaketin pençesindeydi. Göklerden dur durak bilmeyen bir yağmur boşanmakta, her yeri seller götürmekteydi. Bunlar denizin suyuyla birleşip bitkileri, hayvanları, canlı ne varsa hepsinin üstünü sanki anısını bile silecekmiş gibi kaplamıştı.

Zaten *Zeus*, çeşitli zamanlarda başına fazlasıyla bela olmuş insan soyunu yok etmek istiyordu. Onu bu kötü tasarısından caydıran, Arkadia'nın zındık hükümdarı *Lykaon* olmuştu. *Pelasgos*'un oğlu olan *Lykaon* olumsuz bir kişi değildi. Tersine Arkadia'yı uygarlaştırmış, *Lykaion Zeus*'una gerektiği gibi saygılarını sunmuştu. Ne var ki, sarayına tanrılardan birinin gelmekte olduğunu haber alınca, yeniyetme bir erkek çocuk kurban etmeye karar verdi ve sofrayı donattı. Bir dilenci kılığına giren *Zeus*, kendi onuruna işlenmiş bu korkunç cinayeti görünce dehşete kapıldı. Öfkesinin ilk hedefi saray oldu. Onu yıldırımla çarptı; sonra da artık gözünden düşmüş olan hükümdarı bir kurda dönüştürdü. Girdiği yabanıl hayvan çevrelerinde *Lykaon*, bir türlü dindiremediği bir açlığın pençesinde, küçük ya da büyükbaş hayvan sürülerine saldırmaya başladı. Elli tane oğlu vardı ama kardeşleri *Nyktimos*'u öldürdükleri için onlar da kurda dönüştürülmüştü. *Zeus*, öldürülen *Nyktimos*'u yaşama döndürdü fakat bu iğrençliklerden tiksindiği için tüm insanlığı bir tufanla yok etmeye karar verdi.

Olympos'a döndüğünde, bu yoldaki tasarısını tanrılar kuruluna açtı. Kurulda açık bir karşı koyma ya da engellemeden çok, afallama havasıyla karşılaştı. Aiolia Adası'nın derinliklerinde zincire vurulmuş durumda tuttuğu Rüzgârlar Hükümdarı *Aiolos*'u huzura çağırttı ve lodos rüzgârı *Notos*'a bulabileceği tüm bulutları toplatmasını buyurdu. Burgaçlarla gelen çok güçlü sıcak rüzgâr, dağları ba-

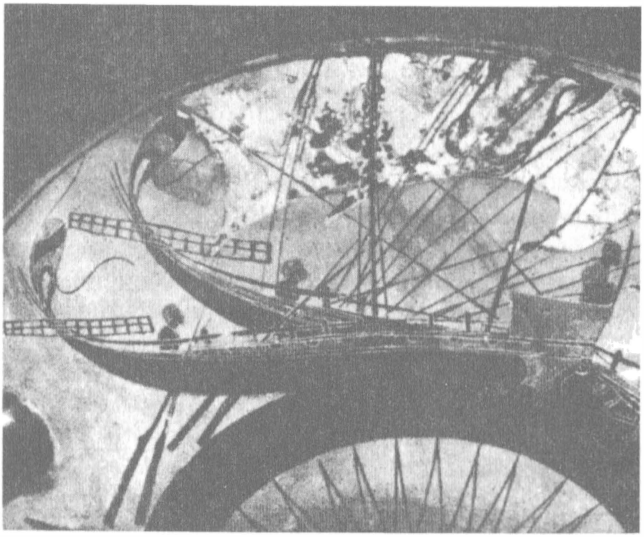

yırları yıkıma uğrattı, aynı zamanda gökleri karartacak kadar bulut da toplamıştı. Öyle ki, zayıf bir gün ışığı bile sızmıyordu. Arkadan gelen güçlü yağmurlar, insana soluk aldırmayacak çeşittendi. Tüm dünyayı kaplayan su baskını, kimseye aman vermiyordu. *Zeus*, *Poseidon*'un işe el koymasını istedi. Irmaklar da denizler de, gökten gelen suya bir engel tanımadan uymuşlar, korkutucu biçimde genişliyorlardı. Yıkım, kentlerin suya gömülmesiyle kalmadı, her yanı suyla çevrili dünyada yeni ve korkutucu bir düzen kurulmuştu.

Çevresindeki ölümü andırır görünüme bakan *Deukalion*, babasının değerli öğütlerini sevgiyle ve şükranla ansa da, kendini talihli saysın mı saymasın mı, bilemiyordu. İyi yürekli *Titan Prometheus* neler olacağını, önlem alması gerektiğini ona söylemişti. *Epimetheus* ile *Pandora*'nın kızı olan tatlı *Pyrrha* ve *Deukalion*, bunu anımsayarak hemen hazırladıkları gemiye binip yiyecek ve içecekleri de yüklediler.

Böylece yaşamda kalan bu iki kişi, erkeklerin en doğrusu ile kadınların en bilgesi, korkuyla birbirlerine sarılmış olarak kendilerini Parnassos Dağı'nın doruğunda buldu. Gemileri o noktada karaya oturmuştu. *Deukalion*, ortalığı kolaçan etsin diye bir ak güvercin saldı.

Kuş, ağzında bir zeytin dalıyla dönünce içi rahat etti. Eşiyle birlikte karaya çıktı. *Zeus*'a bir kurban vermek istiyordu. İçinde bulundukları kötü duruma tanrının acımasını ağlayarak rica etti. Birden ortaya tanrıça *Themis* çıktı ve analarının kemiklerini, omuzlarının üzerinden arkaya fırlatmalarını buyurdu. *Pyrrha* afallamıştı, bu çılgınca buyruğa uymakta zorlanıyordu. *Deukalion*, ona düşünmesini söyledi; sonra ikisi birlikte şu sonuca vardılar ki, tanrıça, ana sözcüğüyle Toprak Ana'yı kastetmişti; bütün canlıları meydana getirmiş olan Toprak Ana'yı.

Ellerine taşlar alıp omuzlarının üzerinden fırlattılar. Taşlar yere değdikçe erkeklere ya da kadınlara dönüşüyordu.

KAHRAMANLAR VE İNSANLIĞA İYİLİK EDENLER

Vulci'den Dökümhane Ressamı'na ait bir kase. Antikensammlungen, Münih.

Ressam Triptolemos tarafından kırmızı figürlü bir Attika vazosunda betimlemiş Eski Yunan ve Pers savaşçı mücadelesi. İ.Ö. 480. Edinburgh.

'Kahraman'ın birçok batı dilindeki karşılığının türediği Yunanca 'heros, heroos' *sözcüğünün kökeni kesinlikle bilinmese de, 'yürekli adam', 'onurlu adam' anlamlarına geldiği sanılmaktadır. Genellikle tapınç ile ilgili başka dışavurumlarda olduğu gibi, Yunan mitolojisinde de kahramanlar, çok eski dönemlerden beri var olagelmiştir. Tanrılar ve şeytanlarla birlikte, doğaüstü varlıkların üç öbeğinden birini oluştururlar. Dinsel sırada, Olympos tanrıları ile ölümlüler arasında bir yere sahiptirler. Çoğu zaman tanrılaştırılmış büyük ölümlüler olduklarından, bunlara gece vakti kara renkli erkek hayvanlar kurban edilir, hayvanın kanı ölülerin onuruna bir çukura akıtılırdı. Ayrıca, genellikle herkese örnek olabilecek birtakım işler gerçekleştirirler, kültür dünyasını yani öğrenme işlerinde ilerlemiş dünyayı, doğal durumda kalmış dünyanın yerine geçiren bu olaylar ya da başka bir adlandırmayla kahramanlıklar aracılığıyla, insanları korkudan, dehşetten, yürek sıkıntısından kurtarırlardı.*

---

* Fr. Héros, İng. Hero, İt. Eroe, İsp. Héroe vb. (ç.n.)

Danaos'un torunu *Abas*, Argos hükümdarı olmuştu. Buranın halkı, savaşta gösterdikleri acımasızlıklarla ve sürekli olarak kazandıkları zaferlerle ünlüydü. *Aglaia* ile evlenmiş ve bu evlilikten *Proitos* ve *Akrisios* adlı ikizleri doğmuştu. Daha ana karnındayken kavgacı, düşman davranışlı olan bu iki kardeşin birbirlerine karşı olan çekemezlikleri yıllar geçtikçe artmıştı. Babalarının mirasını paylaşacakları zaman ise, karşı karşıya gelip çatışmaları kaçınılmaz olmuştu. Dönüşümlü olarak saltanat sürmeleri yolunda *Abas*'ın verdiği öğütler bir işe yaramamış, ilişkileri daha da kötülemişti. *Proitos*, *Akrisios*'un kızı *Danae*'ye tecavüz etmiş, *Akrisios* da zamanı geldiğinde tahttan ayrılmamakta direnmişti.

Proitos, silah ve asker sağlamak için, Lykia hükümdarı *Iobates*'e başvururdu. Düzenli bir ordu elde ettikten sonra hükümdarın kızı *Anteia* ile evlendi. Ülkesi Argos'a dönüp kardeşinin karşısına dikildi ve haklarını istedi. Çatışma uzun, çetin ve hemen hemen sonuçsuz oldu. Belki yürütülen yöntemler birbirinin eşiydi, belki çatışan kişilerin gücü birbirinden farksızdı, sonuçta ne yenen ne yenilen vardı. İki kardeş saltanatı bölüşmeye razı oldu. *Akrisios* Argos'u aldı, *Proitos*'a da yedi yiğit *Kyklops*'un yıkılmaz surlarla sağlamlaştırdığı Tiryns düştü.

Argos hükümdarı *Akrisios*'un mutluluğunu gölgeleyen bir şey vardı. Onca değer verdiği mülkünü miras bırakacağı bir oğlu yoktu. Kendisini yiyip bitiren bu dertten kurtulmak için biliciye başvurmak üzere Delphoi'ye gitti. Ne var ki aldığı yanıt pek uğursuz bir şeydi. Bir oğula sahip olamayacağı bir yana, ayrıca torunu tarafından öldürülecekti. Argos'a döner dönmez yerin altında tunçtan bir oda yaptırdı ve *Danae*'yi oraya dadısıyla birlikte kapattı. Kızı orada gün ışığından yoksun kalacak ve çocuk doğuramayacaktı.

Bu işi yaparken *Zeus*'un sevgi gücünü hesaba katmamıştı. Kıza deliler gibi âşık olan *Zeus*, altından bir yağmur şeklinde, yeraltındaki

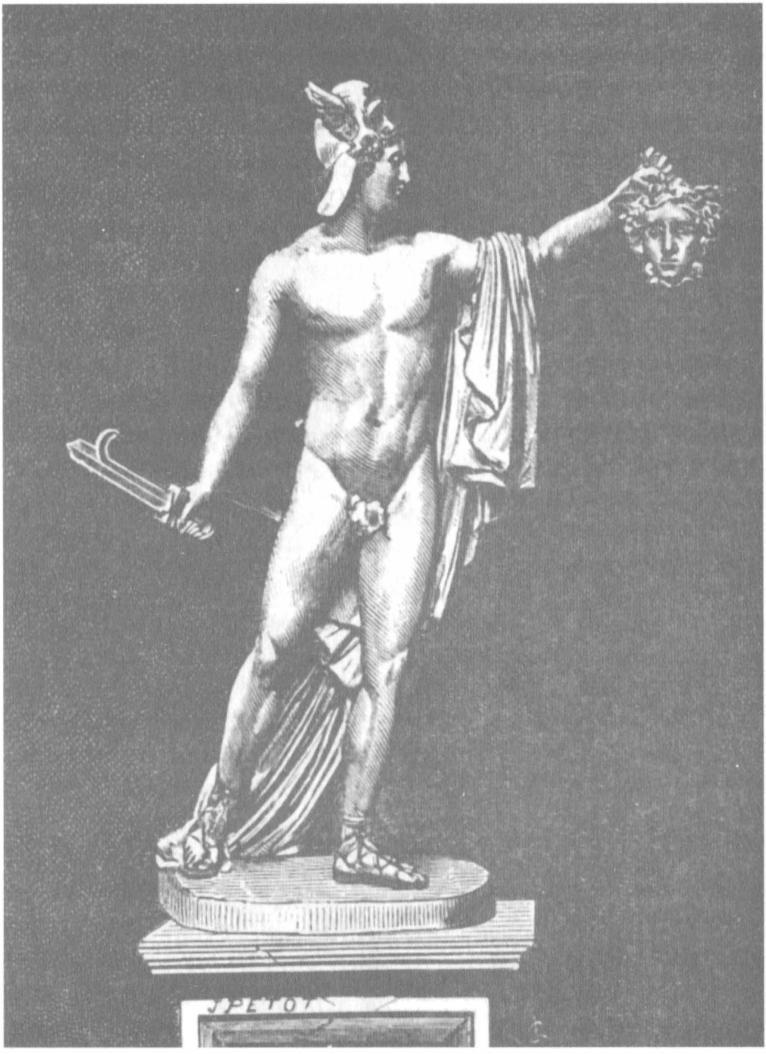

Canova'nın (1757-1822) Perseus'u. 18. yüzyılda yapılmış bir gravür.

hücrenin çatısından içeri sızdı. Altından yağmur toprağa varınca *Zeus* kendi görünümüne büründü ve dertli *Danae* ile birlikte oldu. Bu birliktelikten *Perseus* doğdu. Büyük bir gizlilik içinde doğan bebek yine büyük gizlilik içinde büyütülüyordu ama çocuğun şen bağırışları tüm sarayın dikkatini çekti ve iş hükümdar *Akrisios*'un kulağına gitti. Çocuğun babasının *Zeus* olduğunu söyleyip yalvaran *Danae*'ye inanmadı ve dadıyı ölüme mahkum etti. *Danae* ile birlikte olan kişinin kendi kardeşi *Proitos* olduğundan kuşkusu bile yoktu ama kızını da ufak torununu da öldürmeyi göze alamadı. Onları ahşap bir tekneye koyup açık denize salıvermeyi yeğledi.

Seriphos Adası'nda kumsalda kendi halinde bir balıkçı olan *Diktys*, kıyı boyunca acayip bir şeyin çalkalandığını gördü. Teknenin yanına gidip onu kıyıya çekti. Anneyle oğlunun sağ olduklarını gören *Diktys* çok sevindi. Seriphos'un hükümdarı, adı 'Çok Kimseyi Kabul Eder' anlamına gelen *Polydektes*, balıkçıya hiç benzemezse de, onun kardeşiydi. *Danae* güzelliğine vurulmuş olan hükümdar tarafından konuk edildi ve çok iyi kabul gördü. *Perseus*, Atina'da bir tapınakta büyütülürken, hükümdarın sevgi önerileri de sürekli olarak *Danae* tarafından geri çevriliyordu. Büyüyüp ergin yaşa geldiğinde, ısrarla ve halkının desteğiyle annesini evlenmeye zorlayan hükümdarın açıkça karşısında yer aldı.

Perseus ile Medusa, bir Eski Yunan buluntusundan.

Perseus ve Andromede. Pompeii'de bir villanın süslemesinden. Napoli Ulusal Müzesi.

Pelops'un kızı *Hippodameia*'yı isteyeceği yolunda bir yalan söyleyen *Polydektes*, dostlarına bir '*eranos*' için yani katılanların düğün armağanı vermek zorunda oldukları bir şölen için çağrı gönderdi. İstenilen armağan bir attı. Elbette zavallı *Perseus*'un verecek atı yoktu. Hükümdarın isteğini yerine getirecek kadar varlığı olmadığından özür dileyip bir *Gorgo* olan *Medusa*'nın başına varıncaya kadar ne istenirse getireceğini söyledi. *Polydektes* buna pek sevin-

mişti. Arabasının tekerine çomak sokan delikanlının ölümü böylesine bir güç girişimle sağlama bağlanmış olacaktı.

Phorkys ile *Keto*'nun kızları *Gorgolar*ın adları şöyledir: *Stheno*, *Euryale* ve *Medusa*; bunlardan ilk ikisi ölümsüzdü. Bunlar çok güzel kızlardı ve batıda, uzaklarda, Hesperidlerin Bahçesi yakınlarında otururdu. *Medusa* ihtiyatsızlıkla, *Pallas Athena*'nın bir tapınağında *Poseidon* ile birlikte olmuştu. Buna öfkelenen *Pallas Athena* da kızı kanatlı korkunç bir yaratığa dönüştürmüş, kız vücudu baştan aşağı pullarla kaplı bir yaratık olmuştu. Elleri tunçtandı ve biçimsiz ağzından çok uzun dişler çıkıyor, mor bir dil sarkıyordu. Kötü ve korkutucu bakışlarında öldüren bir silah gizliydi. Yüzüne kim bakarsa onu taşa çevirirdi. Tanrıça *Athena*'nın yardımı olmasaydı, *Danae*'nin ölümlü oğlu hiçbir zaman *Medusa*'yı yenemezdi. Tanrı ulağı *Hermes* ile *Gorgo*'ya olan kızgınlığı hiç hafiflememiş olan *Athena*, birlikte *Perseus*'un yardımına koştu. Tanrıça onu Samos Adası'nda bir yere götürdü ve kız kardeşleriyle karıştırmasın diye *Medusa*'yı iyice tarif etti. Sonra ona çok parlak bir kalkan verdi. Bu kalkanın üzerindeki *Medusa*'nın imgesi aynadaymışçasına yansıyacaktı ve böylece insanları taşa çevirme gücü sıfıra inmiş olacaktı. Muzip *Hermes* ise canavarın kafasını kessin diye delikanlıya iyi bilenmiş bir orak verdi.

Perseus yapacağı işe göre tam donanmış değildi. *Medusa* ile arasındaki uzaklığı kısa sürede alabilmesi için bir çift kanatlı at da gerekiyordu. Bunlardan başka ona ayrıca, gümüşten yapılmış sihirli bir çuvalla, *Hades*'in giyeni görünmez kılan sihirli başlığını veriyorlardı. Çuvala keseceği başı koyacaktı. Bir zarar görmeden görevini yerine getirmesi için gerekli olan bütün bu tılsımlı eşya *Styks Nymphelerinin* elinde bulunuyordu. Bunların nerede oturduğunu üç *Graia* dışında kimse bilmezdi. *Phorkys*'in kızları ve *Gorgolar*ın kardeşleri olan bu üç yaşlı tanrıçanın vücudu kuğu vücudu biçimindeydi ve ortak birer gözleri, birer dişleri vardı. *Perseus*, *Graialar*ın oturduğu Atlas Dağı'na çıktı ve yaşlı tanrıçalardan biri tek gözünü çıkarıp da kardeşlerinden birine verirken o anda üçünün de gözsüz yani kör olmasından yararlanarak, o tek ve tek olduğu için

de değerli olan gözü çekip aldı. *Nympheler*in nerede oturduğunu söylemezlerse gözü bir daha geri vermeyeceğini söyledi. Ak saçlı varlıklar korkmuşlardı, canları da yanıyordu, hemen boyun eğdiler. *Perseus* yorucu bir yolculuktan sonra aradığı yere vardı, girişiminin olumlu bir şey olduğuna *Nympheleri* inandırdı ve onlardan büyülü nesneleri aldı.

Sihirli çizmelerle *Hyperborealıla*rın ülkesine kadar uçtu ve taşlaşmış kasvetli bir görünümle karşılaştı; oranın nüfusunu oluşturan taş heykellerin bir zamanlar canlı birer insan, hayvan ya da bitki olduğunu anladı. *Medusa*'nın kurbanı bu varlıklar, hareketsiz ve ürkütücü bir alay görünümündeydi. Alayın üyeleri onun taştan ganimetleriydi. *Perseus*, geri geri yürürken ölümlü *Gorgo*'nun ölümsüz kalkan üzerindeki yansımasını gördü ve korktu. Dikkatli ve iyiliksever *Athena*'nın varlığı, *Perseus*'un kısa süren ama ona pek uzun gelen korkusuna son verdi. Argoslu kahraman, *Medusa*'nın o korkunç saçlarını oluşturan yılanların sağır edici tıslamalarını unutamayacaktı. Orağı kesin, kararlı bir hareketle savurup canavarın başını kesti. Hemen duyduğu düşme sesi, ona o iğrenç başın bir daha yerine gelmemek üzere koptuğunu anlatıyordu. Kelleyi tılsımlı çuvala koyup hemen kaçmaya başladı. Geri kalan iki ölümsüz *Gorgo* ile çok tatsız bir karşılaşma olsun istemiyordu.

Bu arada, *Medusa*'nın başsız gövdesinin boynundan iki varlık doğmuştu. Bunlardan biri ölümsüz ve kanatlı at *Pegasos*, öteki ise insan görünümünde bir şeytan olan *Khrysaor* idi. Adı 'Altın Kılıç' anlamına gelen bu şeytan, *Okeanos*'un kızı *Kallirroe*'nin kocası ve üç vücutlu *Geryoneus*'un babasıdır.

Görünmez durumda olan ve çok hızlı yol alan *Perseus*, *Gorgola*rın bölgesini geride bırakıp *Atlas*'ın oturduğu yere yöneldi; bu *Titan*dan gördüğü kabalık ve konuksevmezlikten öç almayı aklına koymuştu. Kaba ve küstah *Atlas*, *Perseus*'a gümüş çuvalı açmasını buyurdu ve böylece kendisine korkunç bir ölüm biçimi seçmiş oldu; çünkü anında bir dağa dönüşmüştü.

Perseus dönüş yolunda uçmasını sürdürüyordu, ki Philistia kıyısında, bir kayaya zincirlenmiş çıplak bir genç kadın gördü. Çok güzel

olan ve üzerinde takılardan başka bir şey bulunmayan bu kızın adı *Andromede* idi annesi *Kassiepeia*, babası loppe ülkesi hükümdarı *Aithiopialı Kepheus* idi. Kayaya bağlı genç kız, annesinin yaptığı büyük bir saygısızlığın cezasını çekmekteydi. Alımlı *Kassiepeia* kendi güzelliğini *Nereuskızları*nınkinden üstün bulurdu ve bununla *Poseidon*'un önünde böbürlenerek Deniz Tanrısı'nı öfkelendirmişti. *Poseidon* da Philistia'yı ardı arkası kesilmeyen su baskınlarıyla ve anlatılmaz yabanıllıkta bir canavarla cezalandırmıştı. Halkının sürekli olarak yakınmasından umutsuzluğa düşen *Kepheus*, biliciye başvurduysa da aldığı yanıt huzursuzluğunu artırmaktan başka işe yaramamıştı; çünkü sorunu çözmek için *Andromede*'yi canavara kurban etmesi gerektiğini öğrenmişti.

Görür görmez kıza tutulan *Perseus*, uçuşunu yarıda keserek çözümü zor bu sorunla ilgili tüm bilgileri topladı. *Kepheus*'tan da, kızını kurtarması karşılığında onu kendisine vereceği konusunda söz aldı ve harekete geçti. Yeniden uçmaya başlayarak canavarı öldürücü *Gorgoneion* ile taşa çevirdi.

Bunun hemen arkasından yapılan düğün, şen bir tören olmak bir yana, kan dökülmesine de sahne oldu. İki yüzlü *Kassiepeia*, *Andromede*'nin nişanlısı ve Belos hükümdarının kardeşi olan *Agenor*'u düğüne çağırmış, o da hak iddia etmeye kalkmıştı. *Perseus*, çatışmak zorunda kalınca, *Gorgo*'nun kesik başını kullanarak, *Agenor*'la birlikte gelen iki yüzden fazla savaşçıyı öldürdü. *Poseidon*, *Kassiepeia*'yı hıyaneti ve kibrinden ötürü cezalandırmak üzere, onu gülünç ve rahatsız bir konumda baş aşağı duran bir takımyıldıza* dönüştürdü.

Perseus yanına sevgili karısı *Andromede*'yi alıp uçuşunu sürdürdü. Çok geçmeden Seriphos'a dönmüştü. Düğün armağanını vakit yitirmeden sunmak üzere *Polydektes*'in sarayına koştu.

Bu arada *Danae* ile *Diktys*, güvenilmez hükümdardan ve onun *Perseus*'un annesi *Danae* için beslediği gizli niyetlerden kaçmak zorunda kalmıştı. Sarayda şatafatlı bir şölen verilmekteydi. *Perseus* içeri girip de işini başardığını söylediğinde, tüm konuklar onu düş-

* Koltuk Takımyıldızı (Pars Tuğlacı, Okyanus Sözlüğü). (ç.n.)

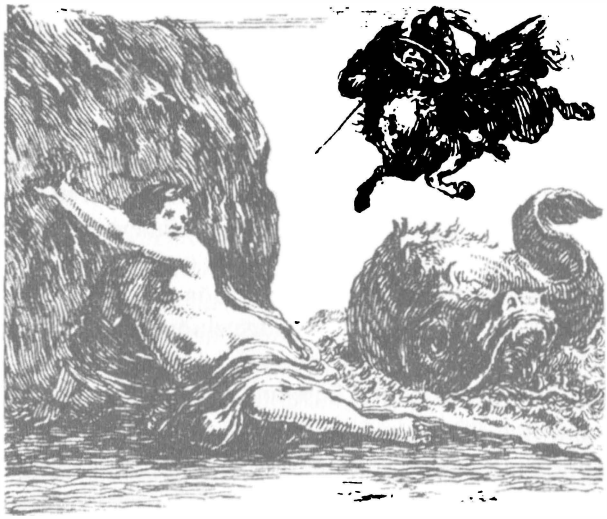

manca alaya aldı. Hepsi de acımasızca taşa dönüştürüldü. Bunca şiddetten artık yorulan *Perseus*, *Gorgoneion*'u *Athena*'ya sundu, bu figür onun kalkanının süsü oldu; sihirli nesneleri de *Styks Nymphelerine* götürsün diye *Hermes*'e geri verdi.

Diktys, *Polydektes*'in yerine geçti; *Perseus* annesi ve karısıyla birlikte *Argos*'a çıktı. *Akrisios*, bilicinin eskiden söylediklerini unutmadığından, daha önce kentten ayrılıp Larissa'ya sığınmıştı. Oranın hükümdarı *Teutamos*'un ölmüş babası onuruna düzenlediği cenaze oyunları vardı; *Perseus* da o oyunlara çağrıldı.

Perseus disk atarken, disk, tanrıların isteğine uyup onun elinden kurtuldu; gidip *Akrisios*'a çarptı ve onu öldürdü. Kahraman, dedesini acılar içinde Athena Tapınağı'na gömdü ve Argos'a dönmekten utandığı için Tiryns'e gitti. Oranın hükümdarı *Megapenthes* idi. *Proitos*'un oğlu olan bu kişi cömert bir davranışla, iki hükümdarlığın değiş dokuşuna razı oldu. *Perseus* Tiryns'e göç etti ve *Kyklopsların* yardımıyla orayı güçlendirdi. Ayrıca Mykenai'ı kurdu. Kente o adın verilmesinin nedeni, bir gün *Perseus* çok susamışken birden bir mantardan tansık (mucize) gibi bir akarsuyun (*mykes*) çıkmasıdır.

Libye adlı *Nymphe* ile tanrı *Poseidon*'un oğlu olan *Agenor*, Suriye'de saltanat sürerdi; ikiz kardeşi *Belos* da Mısır'a yerleşmişti. *Agenor*, adı 'Uzakları Aydınlatan' anlamına gelen *Telephassa* ile evlendi ve ondan birçok çocuğu oldu. Bunlardan sadece biri kızdı ve *Europe* adındaki bu kız çarpıcı bir güzellikteydi. *Zeus* kıza tutulup onunla birlikte olmak istedi. Ancak bunu zor kullanmadan yapmak istiyordu. *Hermes*'e *Agenor*'un sürüsünü, çoğu zaman *Europe*'nin arkadaşlarıyla birlikte oynadığı Tyr ya da Tyros kumsalına götürmesi buyruğunu verdi. Kendisi yani *Zeus* de uysal bir ak boğa görünümüne bürünüp kızla oynaşmaya başladı. *Europe*, bu çok güzel görünümlü hayvanın çekiciliğine kapılıp sırtına atladı. Bundan pek mutlu olan boğa ağır ağır denize doğru uzaklaşırken kızın aklına kötü bir şey gelmiyor, hiçbir şeyden kuşkulanmıyordu. Ancak, boğa dalgalar arasında hiç kimsenin durduramayacağı bir koşu tutturduğunda, *Europe* ürktü ve korkuya düştü. O, pişmanlık içinde kıyıya bakarken, korkunç hayvan da onu açıklara çekiyordu. Sonunda boğa Girit Adası'nın kumsal kıyısında durdu ve orada istediğini elde etti. *Zeus* ile *Europe*'nin birleşmelerinden üç çocuk oldu: *Minos*, *Rhadamanthys* ve *Sarpedon*.

Agenor, tek kızının ırzına geçildiğini duyunca, derin üzüntülere kapıldı. Oğullarını, mutsuz kardeşlerini aramaya gönderdi ve onu bulmadan gelmemelerini buyurdu. Çok sert konuşmuştu. Nereye gideceklerini bilemeyen delikanlılar ayrı yönlere dağıldı. *Phoinike*, batı yönünde Kartaca'ya kadar gidip Kanaan'a döndü; o topraklara o nedenle Phoinike'in Ülkesi yani Fenike denildi. *Kiliks*, Kilikia topraklarında saltanat sürdü. *Phineus* ise Karadeniz'e uzanan Tinias* adlı yarımadaya yerleşti. Yanına silahlı bir birlik alan *Thasos*, önce bir süre Olympos'ta kaldı, orada *Tyros Herakles*'e çok gösterişli bir tunç heykel adadı; sonra altın madenlerinden ötürü çok zengin olan Thasos Adası'nı ele geçirdi.

* Thynias (İğneada) Burnu. (r.n.)

Oğullardan sonuncusu *Kadmos*, annesiyle birlikte, *Rhodos*'a gidip orada tanrı *Poseidon* onuruna bir tapınak yaptırdı. Thrakialı *Aedonların* toprağına yeni varmıştı ki, çok büyük bir acıyla sarsıldı: Annesi *Telephassa* birden ölmüş, onu yalnız ve ne yapacağını bilemez durumda bırakmıştı. *Kadmos*, kaçırılan kız kardeşinden haber alabilmek için Delphoi'daki biliciye başvurmaya karar verir. Oradaki bilici kadın, Phlegrai topraklarını aşmasını, bir ölümlü olan *Pelagon*'un sürüsüne rastlayıncaya kadar Phokis Bölgesi'nde ilerlemesini söyler. İneklerin içinde en gösterişlisini, sağrılarının arasında bir dolunay çizimiyle ötekilerden ayrılan ineği araması gerekmektedir.

Kadmos, kendisine söyleneni harfi harfine yerine getirdi ve kutsal ineği bulduğunda, dur durak bilmeden onu izlemeye koyuldu. Uzun bir yol gittikten sonra yorulan hayvan yere çöktü. *Kadmos* da, bilicinin buyruklarını yerine getirerek onu öldürdü ve kurban etmeye hazırlandı. Adamlarını tören için gerekli arındırıcı sudan getirsinler diye Ares Pınarı yakınlarına gönderdi. Adamları bir türlü dönmüyordu; bu gecikmeden tedirgin olan *Kadmos*, kutsal pınara kendisi gitti ve acıklı gerçeği gözleriyle gördü. Sadık adamları, *Ares*'in oğlu olan ve pınarı bekleyen ejder tarafından öldürülmüştü. Yılan kılığındaki korkunç ejderi, kafasını büyük bir kaya ile ezerek öldürdükten sonra *Athena*'ya bir kurban vermek istedi. Ona Thebai kentini adadı. Bu sadık kahramanın sunduğu saygıdan hoşnut kalan ve gururu okşanan tanrıça ona, ejderin dişlerini toprağa ekmesini buyurdu. Dişler toprağa değince, silahlı ve didişken savaşçılar ortaya çıktı. Bunlara 'ekilmişler' anlamına Spartalılar denildi. Spartalılar hemen kendi aralarında çarpışmaya, birbirlerini öldürmeye başladı. Aralarından sadece beş tanesi sağ kaldı: *Ekhion*, *Oudaios*, *Khthonios*, *Hyperenor* ve *Peloros*. Bunlar *Kadmos*'un komutası altına girdi. Fakat *Ares* onun bekçi yılanı öldürmesini bağışlamamıştı ve bir ceza ödemesini istiyordu. İşlediği günahın cezasını çekmek üzere *Kadmos* sekiz yıl *Ares*'e hizmet etmeye mahkûm oldu.

Bu kölelik döneminin sonunda *Athena*, Thebaili kahramana Boiotia Bölgesi'ni verdi; o da buraya yerleşip *Pelasgosların* alfabesini kullandırmaya başladı.

Spartalı erlerin başına geçerek Thebai Akropolü'nü yaptı ve *Iason*'un dinsel gizemlerini öğrendikten sonra *Harmonia* ile evlendi. Bir ölümsüz olan karısı, *Aphrodite* ile *Ares*'in kızıydı. Düğün gerek şatafatıyla gerek konukların kutsal nitelikleriyle pek görkemli oldu. Armağanlar da çok değerliydi. *Aphrodite* kızına, *Hephaistos* tarafından yapılmış şaşırtıcı güzellikte bir altın gerdanlık takmıştı. *Pallas*'ın armağanı, sırtına geçireni ölümsüz kılan bir altın giysiydi. *Hermes* ise sihirli çalgılar vermişti. Düğün şöleni sırasında *Demeter*, yeni evlilerin dölü bol, kendileri zengin olsun diye, üç kez sürülmüş bir tarlada *Iason* ile birlikte oldu. Bunlardan başka eğlenti boyunca *Mousalar*, konukları tatlı bir müzik, kulaklara çok hoş gelen ezgilerle neşelendirdi.

Kadmos ile *Harmonia* mutlu yaşadı; ne var ki çocuklarının düştüğü çeşitli kötü durumlar yüzünden ileriki yaşlarını acılı geçirdiler. Evliliklerinden doğan dört kızın hepsini kötü bir yazgı bekliyordu. *Selene*, aşığı *Zeus* tarafından yıldırımla çarpıldı. *Autonoe*, *Artemis*'in öfkesine uğrayıp köpeklerce parçalanan oğlu *Akteon*'un parçalarını toplamak zorunda kaldı. *Kadmos*'un öteki kızı *Agaue*, *Dionysos* eğlentilerinde kendinden geçerek oğlu ve Thebai hükümdarı *Pentheus*'un başını kesti. Dördüncü kız *Ino* ise, *Athamas*'tan olan çocuklarını bir çılgınlık anında öldürüp çaresizlik içinde kendini denize attı. Bütün bu uğursuzluklar *Ares*'in dinmek bilmeyen öfkesinden doğuyordu. Yeğenleri *Dionysos*'un ölümsüzlüğüne, oğulları 'Marifetleri Çeşitli' *Polydoros*'un Thebai'de herhangi bir olay çıkmadan saltanat sürmesine karşın, *Kadmos* ile *Harmonia*'nın sonu acıyla bitti. Yaşlandıklarında, *Zeus* tarafından birer yılana dönüştürülüp Mutlular Adası'na gönderildiler.

Bellerophontes

Öteden beri insanoğlu kendini havada, uçuş halinde tutamadığı sürece neşeden, heyecandan yoksun kalacağını düşünmüş ve bunu bir haksızlık olarak görmüştü. *Bellerophontes, Pegasos*'un yani koca kanatlı beyaz tanrısal atın sırtında doğaüstü bir boyutta yaşadığını düşünüyordu. Korinthos hükümdarı *Glaukos*'un oğlu ve kurnaz *Sisyphos*'un torunu olan *Bellerophontes*, ezeli rakibi *Belleros*'u öldürüşünü acıyla anımsıyordu. Zaten taşıdığı o gülünç ad* da ondan gelirdi. O ad ondayken, başından geçen talihsizlikleri kolay unutamazdı.

O olaydan sonra, Tiryns hükümdarı *Proitos*'a gidip pişman olduğunu bildirerek onun yanına sığınmıştı. Yaşlı hükümdar onu konukseverlikle ve anlayışla karşılamış ve suçunun sonuçlarından arındırdıktan sonra sarayına kabul etmişti. *Bellerophontes*, işlerin böyle gitmesine hem şaşıyor hem de hoşnut kalıyordu. Hatta kraliçenin kendisine gösterdiği ilgi bile aslında hoşuna gidiyordu.

Fakat *Proitos*'un karısı *Anteia*, gittikçe onun üzerine daha çok düşüyor, sevgisi daha da ateşleniyordu. *Bellerophontes* kadından kaçınamıyor, bir yandan da dedikodularla iyi yürekli hükümdarın başına dert açıp zarar vermekten korkuyordu. Sonunda sevgisi, Korinthoslu kahraman tarafından açıkça geri çevrilince, kraliçe öç almaya kalktı. *Proitos*'a, *Bellerophontes*'in ısrarla peşine düştüğünü söyleyip yakındı ve onu kendisine karşı zor kullanmakla suçladı. Hükümdar, kahramana gösterdiği iyi kabulden sonra kendini çifte hıyanete uğramış saydı ve çok öfkelendi. Ne var ki konuğunu kendi eliyle öldüremezdi. Böyle bir şey yaparsa, kendi üzerine uğursuzluk çekerdi. Bunun üzerine *Bellerophontes*'i Lykia'ya göndermeye karar verdi. Orası *Anteia*'nın babası *Iobates*'in hükmü altındaydı. *Proitos*, genç adama bir mektup verdi ve bunu kayınpederine sun-

* Bellerophontes= Belleros'u Öldüren (Pierre Grimal, *Mitoloji Sözlüğü*, çev. Sevgi Tamgüç). (ç.n.)

Bellerophontes Pegasos'u sularken. Spada Sarayı, Roma.

masını istedi. Mektupta, *Anteia*'nın nasıl bir saygısızlıkla karşılaştığını yazıyor ve intikamının alınmasını rica ediyordu.

Lykia hükümdarı, Korinthosluyu öldürürse konukseverlik yasalarını çiğnemiş olacaktı. Öte yandan kızının uğradığı hakaretin cezasız kalmasına da gönlü razı olmuyordu. İki arada kalmıştı. *Bellerophontes*'e, başarılı olacağına pek de inanmadan, *Khimaira*'yı öldürme görevini verdi. Yukarısı aslan, ortası keçi, kuyruğu ejder *Khimaira*, *Gorgo*'dan daha korkunç bir canavardı. *Typhon* ile *Ekhidna*'nın oğlu olan bu ucube hayvanın aslan, keçi ve yılan kafası olmak üzere üç tane kafası vardı ve çok yırtıcıydı. Kahraman yola

Bellerophontes ile Khimaira. Pişmiş toprak bir tabaktan. Arkeoloji Müzesi, Tasso.

çıkmadan önce bilici *Polyeidos*'a başvurdu. Bilici, hayvanı öldürebilmek için ona tepeden saldırmasının gerekli olduğunu söyledi. Dediğine göre başarının tek yolu, Helikon Dağı'ndaki Hippokrene Pınarı yakınlarında yaşayan ve *Mousaların* sevdiği bir varlık olan *Pegasos* adlı kanatlı atı yakalayıp evcilleştirmekten geçiyordu. *Pallas Athena*'nın tapınağında geçirdiği bir gece, tanrıça ona görünüp bir gem sundu; bu, sihirli atı dizginleyebilmek için gerekli olan gemdi. Daha sonra *Bellerophontes*, tanrıçanın öğütlerine uyarak, *Pegasos*'un babası *Poseidon*'a bir ak boğa kurban etti. Bu iş de bitince, ayça toynaklı o görkemli hayvanın su içmeye geldiği Peirene Pınarı'na gidip *Athena*'nın verdiği koşum takımını atın başına geçirdi.

Kanatlı küheylanının sırtında göklerde yol alarak *Khimaira*'yı kolaylıkla öldürebildi. Önce oklarıyla vurdu, sonra da çenelerinin arasına bir kurşun parçası tıktı; hayvanın ateşli soluğuyla eriyen kurşun canavarın içini yaktı, kavurdu. *Iobates* bu zafere sevinmekle

kalmayıp ayrıca *Bellerophontes*'i hemen *Solymler*la savaşmaya gönderdi. Bu atak savaşçılardan sonra, sıra 'Erkek Yürekli' *Amazonlar*a geldi. *Bellerophontes* bunları da yine *Pegasos*'un yardımıyla yendi. Kanatlı at, onun silahların erişemeyeceği bir uzaklıkta durmasını sağlıyordu. Lykia hükümdarı artık Korinthoslu kahramanın yaralanmaz niteliğinden ürkmeye başlamıştı; onu kıstırıp öldürmek için bir saray hilesine başvurdu.

Bu nedensiz rahatsızlıklardan yorulan *Bellerophontes*, *Poseidon*'dan Ksanthos yaylasına su salmasını rica etti ve bu ricası kabul olundu. *Bellerophontes* hükümdar sarayına doğru ilerledikçe sular da ağır ağır onu izliyordu. Kahramanı durdurabilmek için Ksanthoslu kadınlar, hiçbir koşul öne sürmeden kendilerini ona sundu. Bu öneriler karşısında sıkılıp ne yapacağını bilemeyen genç, su baskınını önlemek üzere geldiği yoldan geri döndü. O andan başlayarak Lykia hükümdarının içine bir kuşku girdi. Kahramanın gerçekten kötü olduğuna artık eskisi kadar kesinlikle inanmıyordu. Damadının, *Anteia*'nın iftira amaçlı imalarından söz eden mektubunu genç adamın kendisine gösterdi. Günahsız olduğunu anlayınca da ona kızı *Philonoe*'yi verdi ve onu Lykia tahtı üzerinde varisi ilan etti.

Başarılarından ötürü haklı olarak ödüllendirildiğini düşünüyordu ki, *Bellerophontes* birden tanrılar gözünde değerini yitirdi. Kızını hastalık sonucu, oğlunu çatışmada yitiren kahraman, Olympos'a doğru ölümsüz atının üzerinde yola çıkmıştı. Gerçekten tanrılar var mı, yok mu, bunu anlamak ve çekmekte olduğu acılara doyurucu bir yanıt elde etmek istiyordu. Niyeti, yazgıya karşı gelen insanın gururunu kendine göstermekti. Fakat göklere doğru dolu dizgin giderken, yolculuğu birden kesiliverdi. Binek, binicisini sırtından atıverdi; o da *Zeus* tarafından yıldırımla çarpılmış olarak düştü.

Ressam Euphronios'un bir kylikste betimlediği genç binici. İ.Ö. 510-500. Antikensammlung, Münih.

Atina hükümdarı *Aigeus*, bir varisi olmadığı için büyük huzursuzluk içindeydi. *Hoples*'in kızı *Melite* ile olan evliliği de, ondan sonra *Rheksenor*'un kızı *Khalkiope* ile yaptığı evlilik de ona bir oğul vermemişti. İçini yiyen bu isteği karşılamaktan umudunu kesmediği için Delphoi'ye bir ziyaret yaptı ama orada, sorusuna karşılık olarak verilen yanıtın yorumunu yapamıyordu. Bilici ona, şarap dolu tulumunu Atina'ya varmadan açmamasını söylemişti. Dönüş yolunda Korinthos'a uğrayıp *Medeia*'yı görmeye karar verdi. Kadın ona, çevresinde pek çok tehlike olduğundan söz etti. Yardımını ve Atina'ya taşınırsa desteğini rica etti. Karşılığında da bir oğlu olsun diye bildiği sihirlerden, büyülerden yararlandıracağına söz verdi.

Büyücü kadını orada bırakan Atina hükümdarı Troizen'e yöneldi. Orası, Peloponnesos Dağları arasında ufak bir yerleşim yeriydi; hükümdarı *Pelops* ile *Hippodameia*'nın oğlu *Pittheus* idi. Bu kişi *Aigeus*'un da arkadaşıydı. Bilge ve eğitimli Troizen hükümdarı, aynı zamanda *Apollon* ile *Themis*'e adanan tapınaklar yaptırmış dindar biriydi. Kızı *Aithra*'yı bir zaman *Bellerophontes*'e nişanlamıştı ama damat düğünden önce kaçmıştı. Bu çok güzel kız, kendini hâlâ eski nişanlısına bağlı saydığından zoraki bir bekarete mahkumdu.

Atina hükümdarı, kızın yüz ve vücut güzelliğiyle büyülenip ona vuruldu. Kıza gelince, o da bu aşk ilgisini pek yabana atmadı. *Pittheus*, *Aigeus* onuruna verdiği şölende konuğunu sarhoş etti. Niyeti yeni filizlenen bu gönül ilişkisini daha ileri götürmekti. Eğlentinin sonunda *Aigeus* ile *Aithra* birlikte oldular ve sonra da hükümdar, hem sevişmeden hem de şaraptan sızıp yattı. Kız da kalkıp Troizen yakınlarındaki Sphairos Adası'na gitti. Ona bu buyruğu *Pallas Athena* vermişti. Adaya varan *Aithra* aynı gece *Poseidon* ile de yattı. Ancak tanrı *Poseidon*, bu birleşmeden bir çocuk olursa onun babalığını almayacağını, babalığı *Aigeus*'a bıraktığını söyledi.

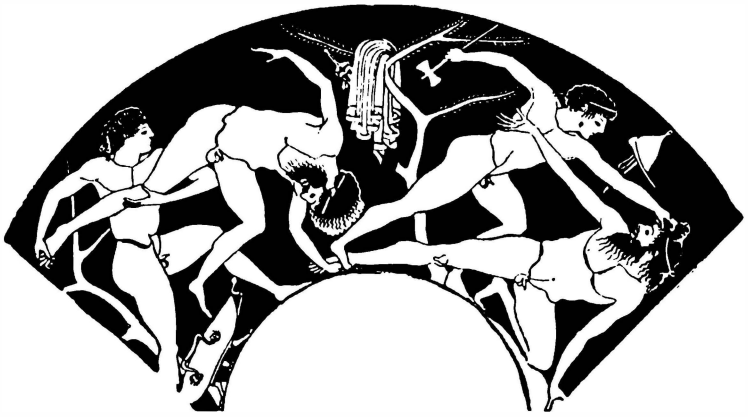

Theseus'un gençliğinden bir sahne, Eski Yunan buluntusu.

Güneş, çiftin odasını aydınlattığında *Aithra*, Atina hükümdarının yanında uyumaktaydı. *Aigeus*, doğacak çocuğun gereksiz tehlikelerle karşılaşmaması için gizli tutulmasını rica etti. Ayrıca çocuğu çok ciddi yetiştirmesini tembihleyerek ona kılıcıyla ayakkabılarını bıraktı; ancak bu nesnelerin üzerini kocaman bir kaya ile örttü.

Aithra şanlı çocuğu dünyaya getirdi; *Pittheus* ve halkları çocuğu *Poseidon*'un oğlu diye sevgiyle bağırlarına bastı. İleride belirgin kimliğini oluşturacak olan tutkulu ve yaşam dolu yürekliliği, çocuk daha yedi yaşındayken göstermeye başladı.

Bir gün *Pittheus*'un sarayına *Herakles* gelmiş ve hükümdar tarafından nazikçe ağırlanmıştı. Konuk kahraman, her zaman sırtına giydiği aslan postunu bir sedire koyduğu için odadaki çocuklar korkmuştu. Küçük *Theseus* ise bir ufak balta alarak gerçek aslan sandığı şeyle savaşmaya hazırlanmıştı.

On yedisini bitirdiğinde *Aigeus*'un başı dik oğlu, atalarının toprağına dönmeye karar verdi. Delphoi'deki tapınağa giderek *Apollon*'un yardımını istedi ve babasının kılıç ve ayakkabılarını sakladığı yeri annesinin tarifi üzerine buldu. Gideceği için üzülen annesi ve dedesi, Atina'ya deniz yoluyla gitmesini öğütlemişler ama öğütleri boşa gitmişti. O sırada Yunanistan halkı çok zor bir dönem yaşı-

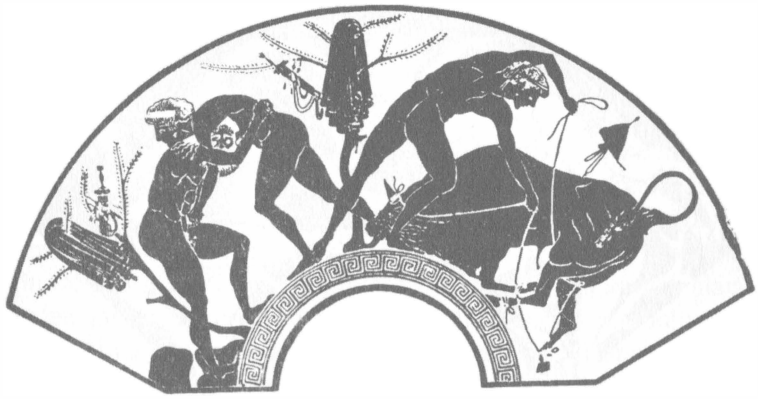

Theseus'un gençliğinden bir sahne, bir Eski Yunan buluntusu.

yordu. Lydia'da *Omphale*'nin sarayında alıkonulan *Herakles*'in yokluğundan yararlanan birçok kötü kimse, büyük ulaşım yollarına dadanmış, her türlü hırsızlığı, uğursuzluğu yapıyordu. Genç ve gönlü zengin *Theseus*, yakınlarının tasalarına aldırmamıştı; çünkü kendisini, Troizen'den Atina'ya giden yolun güvenliğini sağlamak gibi zor bir görevle yükümlü sayıyordu. Kılıcını Attika'da barışın hizmetine sunmaya kararlıydı. Zor olsalar da haklı davalar uğruna savaşacaktı.

İlk çarpışması Epidauros'ta oldu. Orada 'Aksak' *Periphetes* yolu kesmişti. 'Sopalı Adam' *Periphetes*, *Hephaistos* ile *Antikleia*'nın oğluydu. Gelen geçeni babasının ona verdiği demir bir sopayla öldürmeyi âdet edinmişti. *Theseus*, sopayı elinden düşürüp ona öldürücü bir darbe vurdu ve tehlikeli silahı kendisi aldı.

Korinthos Kıstağı yakınlarında, Kenkhreai'de, ikinci bir kez çarpışmak zorunda kalacaktı. Orada *Poseidon*'un oğlu 'Haydut' *Sinis* otururdu. Bölgenin çamları *Poseidon*'a adanmıştı. Çok güçlü bir dev olan *Sinis*'e, oradan geçen zavallı yolculara yaptığı işkenceden ötürü *Pityokamptes* yani 'Çam Eğici' denirdi. Hiçbir şeyden haberi olmayan bu gezginleri, eğilmiş iki ağaca bağlar, sonra ağaçları eğen ipi kesip onları yeniden dik duruma getirince, bağlanan kişinin vücudu parçalanırdı. *Aithra*'nın oğlu *Theseus*, haydudu onun

başkalarına uyguladığı şiddete uğratarak yendi. Kazandığı ikinci utkudan ötürü kendinden hoşnut sevinirken, ağaçlar arasında saklanan gizemli bir gölge dikkatini çekti. Merakla ilerledi ve gölgenin çok güzel bir kız olduğunu gördü. Kız umutsuzca ağlıyor, peşinden gelen her kimse, kendisini ondan saklasınlar diye bitkilere yalvarıyordu. *Sinis*'in kızıydı. Adı *Perigoune* idi. İki genç, çok geçmeden birbirlerine aşık oldu ve birlikteliklerinden bir oğulları doğdu. *Melanippos* adını verdiler. Bu ilişki, *Theseus*'u Atina yolundan döndürmedi; *Perigoune*'yi öyle pek vicdan azabı filan çekmeden *Deioneus*'a eş olarak verdi ve kendisi yola koyuldu.

Korinthos topraklarından henüz çıkmamıştı ki, *Ekhidna* ile *Typhon*'un kızı olan canavar domuza rastladı ve onu öldürdü. Bu insan katili dişi domuz Krommyon'da otururdu, adı "Karanlık" anlamına gelen *Phaia* idi ve insanları öldürüp etlerini yemek gibi kötü bir alışkanlığı vardı.

Megara'dan Attika'ya giden kıyı yol üzerinde, öteki kesimlerden çok daha tehlikeli olan bir bölüm vardı. Yol, orada bir patikaya dönüşür gibi daralırdı. Bir yanda dik kayalar, öte yanda uçurum vardı. O bölgenin efendisi *Skiron* idi. Pek acımasız birisiydi. Bir kayanın üzerine oturur, gelen geçeni yakalamaya bakardı. Geçiş vergisi diye yolculara ayaklarını yıkatır, sonra da adamları zorlu bir tekmeyle denize fırlatırdı. Sivri kayalar arasına düşüp de ölmeyen olursa, o da obur bir deniz kaplumbağasına yem olurdu. *Theseus*, o aşağılayıcı geçiş vergisini ödemek istemedi ve haydutu kaptığı gibi denize fırlattı.

Eleusis kentine vardığında, *Poseidon*'un oğlu Arkadialı *Kerkyon*'a rastladı. Bu kavgacı kişi, yabancıları kendisiyle yarışmaya zorlayan bir dövüş tutkunuydu; her karşılaşmadan sonra da karşıtını paralayıp öldürürdü. *Theseus*, uğursuzun fiziksel gücüyle baş edemeyeceği için, dizlerine vurup dengesini yitirtti. Sonunda onu yere serdi ve bir vuruşta öldürdü. Akıllı kahraman, böylece serbest güreşin temelini koymuş oluyordu.

Korydallos'ta da yabanıl bir varlık olan *Polypemon*'a rastladı. *Sinis*'in babası olan bu kişiye *Prokroustes* yani "Geren / Uzatan" denilirdi.

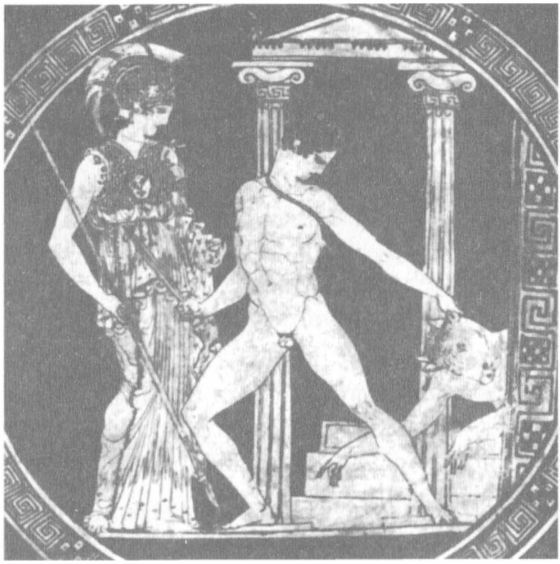

Theseus Minotauros'u yenerken. Bir kupa üzerinden ayrıntı.

Çünkü, eline düşmüş konuklarına yatacakları yatağı seçtirirdi; sonra da hiç duraksamadan, konukla döşek birbirine tam uysun diye gerekenden küçük yatak seçenin vücut uçlarını keser, büyüğü seçenin de kolunu bacağını çekip uzatırdı. *Theseus*, bu haydudu da, onun kendi icat ettiği uğursuz aygıtları kullanarak öldürdü.

Sonunda, Attika'ya vardığında, inanılmaz başarılarının ünü oraya kendinden önce yetişmişti. Kephisos Irmağı yakınlarında mola vermeki istedi. Orada onu *Phytalos* soyu çok iyi karşıladı, ancak birden çok kişiyi öldürdüğü için törensel bir arındırma sınavından geçirdiler.

Bu arada, Atina'da *Aigeus*, bilgece ve barışçı egemenliğini sürdürüyordu. Troizen'e yaptığı yolculuğun üzerinden yıllar geçmişti. O kadar çok istediği erkek çocuğu, *Aithra* ile birlikte olduğu gece elde ettiğinden habersiz, *Medeia* ile evlenmişti. Bu evlilikten olan oğlu *Medeios*, Atina tahtının varisiydi. *Medeia*, elde ettiği ecelik konumundan mutlu olsa da, tepesinde dolaşan tehlikenin farkın-

Uyuyan Ariadne. İ.Ö. 1. yy.'dan. Mermer. Roma.

daydı. Bu nedenle, güçlü ve ünlü kahraman *Theseus*'un ülkenin barışına tehlikeler getirebileceğine *Aigeus*'u inandırmak için girişimlere başladı.

Theseus Atina'ya vardığında, yanında iki sadık hizmetkârı bulunmaktaydı. Görkemi ve gücü, genç, güzel, neredeyse kadınımsı denecek görünümüyle zıtlık oluşturuyordu. Sırtında pembe bir tünikle yünden hafif bir üstlük vardı. Kızılımsı yumuşak, gür saçları omuzlarına yele gibi iniyordu. Apollon Tapınağı'nı yapmak üzere orada bulunan bir grup işçiyle karşılaştığında, adamlar onu kız sanarak takılmak istedi. İş, şaka derken kakaya dönüyordu ki, *Theseus* hiç istifini bozmaksızın duvarcıların arabasından bir öküzü çekip tapınağın üzerinden fırlatıverdi. Şaşırıp korkan işçilerin dilleri tutulmuştu.

Yazgısı kötü olanların, ezilenlerin savunucusu *Theseus*, sonunda babasının sarayına vardı. Orada onuruna bir şölen verilecekti. Hükümdar onu tanımadı ve artık *Medeia*'nın sözünden hiç çıkmadığından, ona bir kadeh zehirli şarap sunmaya hazırlanıyordu. Bu arada masaya kızarmış iri bir sığır getirmişlerdi. *Theseus*, babası kendisini tanısın diye, kızartmayı kesmek üzere kabzası fildişinden kılıcını çekti. *Aigeus*, derhal kabzadaki işlemeleri tanıdı. Zehirli kadehi döktü. Yitirmek üzere olduğu oğlunu bulduğundan ötürü anlatılmaz bir mutluluk içinde yüzüyordu. Atinalılara çok görkemli eğlentiler yaşatıldı, tanrılara birçok sığır kurban edildi, tanrıların sunaklarına adaklar yığıldı.

Medeia yenilgisini kabul edip oğlu *Medeios*'u yanına alarak kaçtı. Kaçarken *Theseus*'un öcünden kurtulmak için sihirli bir bulut kılığına girmişti.

Attikalı kahramanın gelişi, *Pallas*'ın* planlarını da bozmuştu. Çünkü *Aigeus*'un ölümünde, elli oğlu ile birlikte iktidarı eline geçirmeyi umuyordu. *Pallas*'ın oğulları ikiye ayrıldı. Başlarında *Pallas*'ın kendisinin bulunduğu bölük, kenti Sphettos yönünde ele geçirdi; öteki bölük Gargettos'ta pusudaydı. Durumu *Pallas*'ın *Leon* adında bir okçusundan öğrenen *Theseus*, önce Gargettos'ta mevzilenen *Pallasoğullarını* yok etti, sonra da ötekileri kaçırttı.

Theseus, yeni halkının gözüne girmek için başka bir çatışmaya girip başarılı oldu. Bu, Marathon'daki boğanın yakalanması işiydi. Bir bilici, bunun silahsız olarak gerçekleştirileceğini söylemişti. Boğayı getiren *Herakles* idi. Hayvan serbest bırakılınca yüzlerce insanı öldürmüştü. Öldürdüklerinin arasında hükümdar *Minos*'un oğlu *Androgeos* da vardı. *Theseus*, Marathon'a vardığı fırtınalı gecede yaşlı ve iyi yürekli bir kadın olan *Hekale* tarafından konuk edilip barındırıldı. Ertesi sabah korkunç hayvanla, dinlenmiş ve başı dinç olarak karşılaştı. Önce onu boynuzlarından yakalayıp yere çökme-

---

* *Yazarın bu paragrafta bahsettiği öykü,* Pallas Athena*'ya ait değildir.* Pandion*'un küçük oğlu* Pallas*'ın elli oğluyla birlikte* Theseus *tarafından öldürülmesidir. (r.n.)*

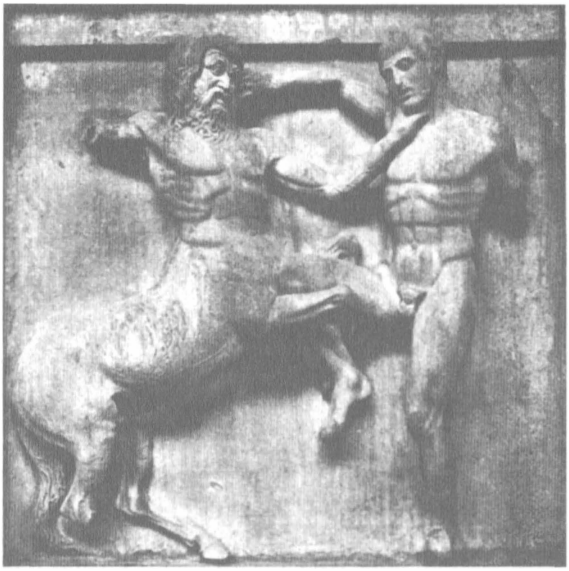

Kentauros ve Lapith. Parthenon'un güneyinden bir metop. Mermer. British Museum, Londra.

ye zorladı, sonra burun deliklerinden çekip Atina'ya kadar peşinden gelmesini sağladı. Orada hayvanı *Delphoi Apollonu*'na kurban etti. İyi yürekli *Hekale*'nin evinin önünden geçerken o cömert kadının ölmüş olduğunu öğrendi. Anısı onuruna '*Hekale Ayinleri*' denilen dinsel törenler âdetini başlattı.

Minos, oğlu *Androgeos*'un ölümünün öcünü almak için Atina'ya savaş açmıştı. Gerek donanmalarının sayısal gücünden, gerek savaş açtıkları kentin zaten veba ve kıtlık nedeniyle zor durumda bulunmasından, Giritliler açık bir zafer kazanmış, Atinalılar ise insanla ödenecek çok ağır bir savaş borcu altında kalmıştı. Verilecek savaş ödeneği şuydu: Her yıl yedi delikanlı, yedi genç kız Girit'e *Minotauros*'a kurban edilmek üzere gönderilecekti.

Güneş'in kızı *Pasiphae*'nin oğlu olan *Minotauros*, hem insan hem boğa, iki kimlikli ucube bir yaratıktı. Anası onu, *Poseidon*'un *Minos*'a gönderdiği boğaya olan çılgın aşkı sonucunda doğurmuştu.

Theseus ile Helene; Eski Yunan buluntusu.

Knossos Boğası denilen o canavar kan dökmekten hoşlanır, insan etiyle beslenirdi. Onun yırtıcı şiddetini kösteklemek için *Minos*, ünlü sanatçı *Daidalos*'u, içine girilemez bir labirent yapmakla görevlendirmişti. O becerikli mimar da çok karışık ve kıvrımlı, içine girenin bir daha çıkamayacağı bir yol yapmıştı. *Minotauros*'u o yola, labirente kapatan *Minos*, canavarı savaş tutsakları, suçlular ve savunmasız, silahsız genç Atinalılarla besliyordu.

Theseus'un Atina'da görkemli törenlerle karşılanışı, *Minos*'un boğasına, bir sonraki geleneksel uğursuz sununun hazırlandığı günlere rastlar. Zavallı gençlerin anne ve babalarının korkulu ve acılı yürek sıkıntısı, kendilerinin umutsuz yakarışları, *Theseus*'u çok duygulandırır. Erdemli kahraman, *Aigeus*'un istememesine karşın, gönüllü olarak kurbanlar arasında gitmek ister. Bu, *Minotauros*'a üçüncü tertip kurban töreni olacaktır. Tanrılar tarafından onaylandığını ve korunduğunu sanan *Theseus*, babasından ak yelkenler ister; bunları dönüşünde girişiminin başarısını ilan etmek için bir bayrak gibi açacaktır. *Theseus*, ad çekme yöntemiyle belirlenmiş genç arkadaşları ile birlikte yola çıkmadan önce, *Delphyne*'nin tapınağına gider. Daha önceden iki genç kızın yerine kız görünümlü iki delikanlıyı geçirmiş, bu delikanlılara gerekli tembihleri yapmış, onlar da *Minos*'u aldatarak bu değişikliğin farkına varmasını ön-

lemişti. Kurbanları taşıyan otuz çifte kürekli teknenin kaptanı, Salamis hükümdarı *Nausithoos*'tur. Döndüğünde *Theseus* bu kişi adına bir anıt dikecektir.

Dönüş yolculuğu yaklaşırken, *Minos* labirentte öldürülecek olan Atinalı genç kızlardan birine aşık oldu. Bu kız, sonradan *Telamon*'un karısı ve Salamisli *Aias*'ın annesi olacak olan *Eriboia* idi. Kızın zarif ve gösterişli görünümü, Girit hükümdarının ilgisini çekti ve hükümdar kıza tam tecavüz etmek üzereydi ki, *Theseus*, kendisinin *Poseidon*'un oğlu ve genç bakirelerin savunucusu olduğunu söyleyerek onu durdurdu. *Theseus*'un bu müdahalesinden onun gerçekten *Poseidon*'un oğlu olup olmadığını ortaya koyacak kanıtlar konusunda bir tartışma çıktı. *Minos*, çözüm için *Zeus*'a başvurdu. O da derhal gönderdiği bir yıldırımla dalgalara bir yüzük fırlattı. Şayet o gözü pek genç adam gerçekten Deniz Tanrısı'nın oğluysa, elbette babası yüzüğü denizden çıkarmasına izin verecekti! *Minos*'un kışkırtıcı ve alaycı davranışına karşı *Theseus*'un yanıtı kesin oldu; yol almakta olan gemiden denize atlamıştı. Denizde onu birkaç yunus karşılayıp *Nereuskızları*nın sarayına götürdü. *Nereuskızları* yüzmeye başladı ve hemen yüzüğü bulup ölümlü erkek kardeşlerine verdi. *Theseus*'un geri geldiğini gören Atinalı gençlerin sevinci ne kadar büyük olduysa, *Minos*'un içine düştüğü sıkıntılı şaşkınlık da o kadar derindi.

Knossos hükümdarının sarayında *Theseus*'u keyiflendirecek bir şey bekliyordu. Bu, *Minos* ile *Pasiphae*'ın kızı, baştanrı *Zeus*'un torunu *Ariadne*'nin yıldırım aşkıyla ona tutulmasıydı. 'Temizler Temizi' *Ariadne*, bu Atinalı kahramana kusursuz vücudu, genç ve güzel çehresi için ama bunlardan da çok yaptığı işlerde gözü pek davrandığı, tehlikeleri hiçe saydığı için vurulmuştu. Herhalde, Giritli prenses her ne kadar bir çıkar düşünmüşse de, *Theseus*'un zaferindeki rolü belirleyici olmuştur. Evet, davranışı çıkardan uzak değildi, çünkü kız ona değerli yardımını sunarken karşılığında onunla evlenmeyi ve yabancı ülkeye kaçmayı istemişti. *Theseus* onu sonsuza kadar seveceğine, sonsuza kadar kendini borçlu sayacağına söz verirken o da ona, kardeşi olacak canavarı öldürmek için yap-

tığı tasarıyı açıklamıştı. *Daidalos*, kıza sihirli bir iplik yumağı vermişti. Labirentin girişinde bir başlangıç noktasına bağlanan iplik, kendiliğinden çözülerek onu *Minotauros*'un odasına kadar götürecekti; dönerken de işlemin tersini uygulayacak, yumağın tümüyle sarılmasıyla çıkışa varacaktı. *Daidalos*'un söylediklerini uygulayan *Theseus*, canavarı uykuda bastırıp kendi elleriyle öldürdü. Labirentin dışında korkusuzca beklemekte olan *Ariadne*, onu içten bir sıcaklıkla karşıladı. Atina'ya gitmek üzere hemen gemiye bindiler, kadın kılığına girmiş iki delikanlının daha önceden kurtarmış olduğu gençler de onlarla birlikte gidiyordu. Maceralı bir yolculuktan sonra gemi Naksos'ta kısa bir mola verdi. Gece *Theseus* düşünde *Dionysos*'u gördü. *Ariadne*'ye aşık olan tanrı *Dionysos* onu tehdit etti ve kızı bırakıp da yoluna devam etmesi için zorladı. Ayrıca evlenme sözünü, hatta kızın varlığını bile unutmasını sihir yoluyla sağladı. Ertesi sabah gün henüz ağarırken *Minos*'un talihsiz kızı, annesine babasına yapılan bu hakaretten ve kendisine gösterilen nankörlükten aklını kaçıracak gibi oldu. Artık o andan sonra *Ariadne*'nin öyküsü hep *Dionysos*'un öyküsüne bağlanmıştır.

Theseus, gemisinin talihli mürettebatıyla birlikte Delos'a vardı ve orada *Apollon* ile *Aphrodite*'ye kurbanlar sundu. Ayrıca tanrıçaya, *Daidalos*'un yapıtı olan ve *Ariadne*'nin Girit'ten yanında getirip gemide unuttuğu değerli yontuyu armağan etti.

Yazgı, *Ariadne*'nin öcünü dolaylı yoldan aldı. Şöyle ki, yüz üstü bırakıldığında kızın çektiği acının büyüklüğü, Atina hükümdar ailesinin üzerine çöken uğursuzlukla dengelendi. Gemide kürek çeken gençlerin patırtıları nedeniyle dikkati dağılan *Theseus*, *Minotauros*'un öldüğünü müjdeleyecek olan ak yelkeni çekmeyi unutmuştu. Yaşlı *Aigeus*, kara yelkeni görünce fenalaşıp bayıldı ve denize düşerek boğuldu; yaşamı, acıklı bir yanlış anlaşma ile bitmiş oluyordu. Bu olaydan beri, içinde boğulduğu deniz onun adıyla Aigaion Pelagos (Ege Denizi) diye anılır.

Atina tahtına çıkan *Theseus*, her şeyden önce iktidarını perçinlemeye bakarak, görevde olanlardan kendini destekleyenleri kayırdı ve karşıtlarını saf dışı bıraktı. Bu nedenle siyaset uğruna işlenen

birçok cinayet onu lekeledi. Günahlarından arınmak için bir yıllığına Troizen'e çekilmek zorunda kaldı. Atina'ya döndüğünde, çok büyük bir işe girişti. Bu, Attika'daki on iki ayrı yönetimin Atina sitesi içinde bir araya getirilmesi tasarısıydı. Çeşitli yerleşim birimlerinin başları bu tasarıya epeyce kuşkuyla bakıyordu ama *Theseus* beklenmeyen bir siyaset becerisi göstererek onlara bu işi onaylatmayı başardı.

Büyük hükümdar, tek kişi erkini Atina'dan kaldırdı, federatif bir demokrasi getirdi; o federasyonun yönetim gücü, baş ve en yüksek yargıç niteliğiyle kendi elinde olacaktı. Büyük Kurul'u ve Yüksek Mahkeme'yi kurdu. Her yıl Atina ve barış onuruna, Isthamos Oyunları (Federasyon Bayramı) diye bir kutlama yapılması kuralını koydu. Atina Oyunları'na artık tüm Attika katılabildiğinden, onlara Panathenaia (Tüm Atina Oyunları) adını verdi. Para kullanımını getiren ilk hükümdar olan *Theseus*, sikkelerinin üzerine boğa resmi bastırmıştır.

Atina'ya pek çok yabancının gelmesine olanaklar sağladıktan sonra, toplum üç sınıflı bir bölünmeye gitti. *Eupatrid*ler yani 'babası soylu' anlamına gelen bir sıfatla nitelenenler, egemen sınıfı oluşturuyordu. Din adamları, yargıçlar bu sınıftaydı. 'Toprak işleyen' anlamına gelen *Georgoslar*, köylü ve çoban gibi, ekonomik bakımdan üretici durumda olanlardı. Son olarak da *Demiourgoslar* yani 'emek insanları' sınıfı vardı. Zanaatçılar, tabipler ve sanatçılar bu sınıfa girerdi.

Kadınların gönlünü kolayca çekebilen *Theseus*'un elbette birçok aşk macerası olmuştu ama bunların hiçbiri *Peirithoos* ile olan dostluğunu aşamamıştı. *Lapithler*in hükümdarı *Peirithoos*, ününü duyduğu *Theseus*'u merak eder, kendisiyle karşılaşma fırsatı yaratmak isterdi. Marathon yakınlarında *Theseus*'un bir sürüsünü çalar ve sürüsü çalınan *Theseus* elbette hemen hırsızın peşine düşer. Yetiştiği zaman, genç adam çatışmaya hazır olarak arkasına dönünce, ikisi de o an birbirinin yakışıklılığına ve gösterişine vurulur ve dövüşmeyi unuturlar. İki genç Kolonos'ta sonsuza dek birbirlerine bağlı ve dost kalmaya ant içerler.

Iksion'un karısı *Dia*'nın *Zeus*'tan doğurduğu *Peirithoos*, Thessalia'nın güçlü ve savaşçı halkı *Lapithler*in başıydı. *Boutes*'in kızı *Hippodameia* ile evlendiğinde düğününe Olympospluları bile çağırmıştı.

O zamana kadar hiç şarap içmemiş olan *Kentauroslar* sarhoş olmuştu. Aralarından biri, *Eurytion*, gelini saçlarından sürükleyerek tecavüz etmek istedi. Öteki *Kentauroslar*ın da tümü, düğün yemeğindeki kadınları ve yeni yetme erkek çocukları yakaladı. *Theseus* ile *Peirithoos* o patırtının içine atlayıverince, iki taraftan da epeyce kurban verildi. Çok uzun sürecek bir düşmanlığı, *Kentauroslar*la *Lapithler* arasındaki düşmanlığı başlatan *Eurytion*'un burnu ve kulakları kesildi.

*Amazonlar*ın kraliçesi *Antiope*'yi kaçırma işini de, kardeş gibi yakın bu iki kahraman, *Theseus* ile *Peirithoos* birlikte kotarırlar. İki genç ve yakışıklı arkadaşı gören *Amazonlar* düşmanca davranmamışlardı. Hatta *Antiope*, büyük incelikle limana gitmiş ve zengin hediyeler götürmüştü. Fakat gemiye ayağını atar atmaz Atina'ya kaçırıldı. Kraliçe *Antiope*'nin kız kardeşi *Oreithyia* güçlü bir *Amazon* ordusuyla Atina'yı kuşattı. Dört ay süren çetin çarpışmalardan sonra *Amazonlar* boyun eğip durumlarına uygun bir ateşkesle barış istemek zorunda kaldı.

Bu arada *Antiope*, bir oğlan çocuk doğurmuştu. *Theseus*'tan olan bu çocuğun adı *Hippolyte* idi. *Theseus* da birtakım siyasi nedenlerden ötürü, Girit hükümdarı *Deukalion* ile ittifak imzalamış ve onun kız kardeşi *Phaidra* ile evlenmeye hazırlanıyordu. Düğün şöleni sırasında *Antiope*'nin bir hışımla içeri girip oradakileri öldürmekle tehdit etmesi üzerine, *Theseus* ve arkadaşları onu saf dışı bırakmaya karar verdi.

Phaidra ile evlenen *Theseus*, oğlu *Hippolyte*'yi dedesi *Pittheus*'un yanına gönderdi; dede torununu sevgiyle bağrına basıp onu Troizen tahtı üzerinde varisi ilan etti. Varılan bu çözüm, *Phaidra*'nın oğulları *Akamas* ile *Demophon*'a düşecek Atina tahtı üzerinde ileride ortaya çıkabilecek istekleri önlemiş oluyordu. *Hippolyte*'ye annesinden, yani *Amazonlar* kraliçesi *Antiope*'den, derin ve tutkulu bir *Artemis* saygısı geçmişti. Tanrıça *Aphrodite* ise kendisine saygı

gösterilmemesinden ötürü öç almak istedi. Bunun için de delikanlı ile üvey annesi arasında çılgınca ve ahlak dışı bir ilişki başlattı. İyice aşık olan *Phaidra*, delikanlıyı nerede olursa olsun izliyor, hareketlerini, kimlerle arkadaşlık ettiğini gözlüyordu. Çılgın tutkusunu içinde saklayamayıp *Hippolyte*'nin kendisine açılınca, delikanlı bu sevgiyi hor görerek geri çevirdi. Mutsuz kraliçe, umutsuzlukla üstünü başını paralayarak delikanlıyı kendisine tecavüze yeltenmekle suçladı ve *Theseus*'tan öcünü almasını istedi. Sonunda da kendisini bir direğe astı. Hükümdar afallayıp kalmıştı.

Theseus, oğlunu lanetledikten sonra babası *Poseidon*'un ona üç tane dileğinin yerine getirileceğini söylediğini anımsadı ve *Hippolyte*'nin ölümünü istedi. Az sonra bu dileği Epidauros'a giden kıyı yolu üzerinde yerine geldi. Depremden kaynaklanan çok büyük bir dalga gelip genç adamı arabasıyla birlikte alarak denize sürükledi.

Theseus'un dostu ve silah arkadaşı *Peirithoos*, yoldaşının yanında başka bir kız kaçırma olayına daha tanık olmuştur. *Phaidra*'nın ölümünden sonra *Theseus*, Sparta hükümdarı *Tyndareos*'un kızı *Helene*'yi ister. Reddedilince gözü pek bir kaçırma olayı düzenler. *Helene* o sırada henüz on iki yaşında, yeni serpilmekte olan zarif bir kızdır. *Theseus* onu alıp Aphidna'ya götürüp kendi anası *Aithra*'ya emanet eder. *Helene*'yi kurtarmak üzere *Dioskourlar*, yani tanrısal kardeşler koşup devreye girer ve onu dertli babası *Tyndareos*'a geri verir.

Bundan sonra *Peirithoos*, dostu *Theseus*'u korkunç bir girişime sürüklemiştir. *Zeus*'un bir kızıyla evlenmek istediğinden 'Ciddi' *Persephone*'yi kaçırmayı tasarlar. *Theseus*, bu tehlikeli girişimden çok korksa da, arkadaşına yardım etmeyi reddedemez. İki kahraman *Kharon* ile karşılaşmaktan, ırmağı onun sandalıyla geçmekten kaçınarak *Avernus*'a iner. *Hades*, bunların saçma ve iddialı isteğini alaycı bir biçimde dinler ve istifini bozmadan onlara Unutulma'nın peykelerine otursunlar diye yer gösterir. Bu peykeler, kayaya oyulmuş birtakım sedirlerdi, oturan bunlardan kurtulamazdı. Bu cehennem tahtına sonsuza dek bağlanan kahramanların çevresini *Moira-*

*lar*dan ve tıslayan yılanlardan oluşan iğrenç bir topluluk sarar. *Kerberos*'u yakalamak üzere Tartaros'a inen *Herakles*, onları bu durumda görür ve Atina'nın gönlü bol hükümdarının bu acıklı yazgısı içine dokunur, onu kurtarır. Ancak *Theseus*'u o uğursuz sedirden kaldırabilmek için onu yaralamak zorundadır; öyle ki, *Theseus*'un kaba etlerinin epeyce büyük bir bölümü kayaya yapışık kalır.

Theseus Tartaros'tan döndüğünde, kurtarıcısı *Herakles* onuruna bir sunak yaptırır. Yokluğunda Atina halkı arasında birçok bölünme meydana gelmişti ve onun sevgili kentini karışıklıklara atan bu hizipler hep şiddetli, zorlu kişilerden oluşuyordu. Çocuklarını gizlice Euboia hükümdarı *Khalkodon*'un oğlu *Elephenor*'un yanına saklayarak güven altına aldı. Ne var ki fırtına yüzünden Skiron'da karaya çıkmak zorunda kaldı. Orada hükümdar *Lykomedes*, birtakım ekonomik sorunlardan ötürü, dostça davranır görünerek tuzak kurdu ve onu yüksek bir buruna götürerek oradan denize itti.

Böylece, dürüst ve bilge bir hükümdar, güçsüzlerin, baskı görenlerin ve barışın yürekli bir savunucusu olan *Theseus*'un kahraman yaşamı, acıklı bir sonla mühürlenmiş oldu.

Orpheus

Yaban hayvanları, ormana yayılan tatlı müzikle büyülenmişler, kendilerini sihirli bir dansa kaptırıp koyuvermişlerdi. Gökte aynı ezgilere uymuş kuşlar sessizce uçuyor, mavi dalgalar arasında balıklar zarif hareketlerle dönüyordu. Ağaçlara, kayalara, rüzgâra ve denizin dalgalarına varıncaya kadar her şey, istençsiz bırakıldığından habersiz, nereye çekilirse oraya yöneliyordu. İçinde herhangi bir kötülük olmayan *Orpheus* da, şarkısının yarattığı büyülü güçten büyük tat alıyordu.

Thrakia hükümdarı *Oiagros* ile *Mousalar*dan *Kalliope*'nin oğlu olan 'Güzel Sesli' *Orpheus*, Olympos'ta bile kendisine rakip çıkmasından korkmayacak kertede yetenekli bir çalgıcı ve şarkıcıydı. Şarkıcının ünü her şeyden çok, Mısır'a yaptığı ve koşulları pek iyi bilinmeyen bir yolculuktan dönüşünde, *Argonautlar*ın yani Argo Gemisi yolcularının serüvenine katılmasıyla parlamıştı. Seferde herhangi bir savaşçı etkinlik göstermiş değildi. Katkısı, deyim yerindeyse sanat düzeyinde olmuştu, çünkü müziğiyle pek çok zorluğu çözümlemişti.

Adı 'karanlık' anlamındaki *orphne* sözçüğünden gelen ve adı gibi simgelerle yüklü olan *Orpheus*, bir adı da *Agriope* olan 'Yaban Yüzlü' güzel *Eurydike* ile evlendi. Thrakia'da canavar *Kikonlar*a yakın bir yere yerleştiler. Dönem, *Apollon* ile *Nympheler*den *Kyrene*'nin oğlu ve Tarım Tanrısı olan *Aristaios*'un, bir ceza süresini doldurmak üzere yeryüzünde yaşadığı dönemdi. Bu arı yetiştiricisi, tanrı *Eurydike*'ye saldırmak istediyse de, genç kadın korkarak kaçtı; ancak kaçışı sırasında yanlışlıkla bir yılanın üzerine bastı. Yılanın ayak bileğinden soktuğu kadın öldü. Arkasından arkadaşı *Dryadlar* yani *Orman Nympheleri* acı gözyaşları döktüler.

Yaptığı müzik, başkalarının her türlü derdine iyi gelirdi ama *Orpheus* kendi acısını dindiremiyordu. Thrakia'da dağ tepe amaçsız dolaştıktan sonra, sevgili karısını yaşama döndürmek için Tartaros'a inmeye karar verdi.

Orpheus ile Thraklar. "Orpheus Ressamı" diye tanınan sanatçının bir çanağından ayrıntı.

Silahsız kahraman olan *Orpheus*, tılsımlı rübabını alıp ölüler ülkesine yollandı. *Avernus*'a inerken yanında koruyucu tanrılar yoktu. Yalnız ve üzgündü ama iyi şarkıcıydı; o ince sanatıyla *Hades*'e boyun eğmiş korkutucu cehennem sakinlerine kendini dinletmesini bildi. Bekçi köpeği *Kerberos*, ölülerin Üç Yargıç'ı ve asık suratlı *Kharon*, rübabın sesiyle mest olup işlerini bıraktı. Ceza çekmekte

olanların cezaları askıya alındı. *Iksion*'un çarkı da durmuştu. *Tantalos*, pençesinde kıvrandığı açlığı da susuzluğu da unuttu. *Sisyphos* o boş ve sonu gelmez çabasına ara vermişti. Hoşgörüsüz *Erinysler* bile yumuşamıştı. Fakat *Orpheus* en gösterişli zaferi *Hades*'e karşı kazandı. Ölülerin o sert tanrısı inanılmaz biçimde duygulanmıştı ve *Eurydike*'nin özgür bırakılmasına izin verdi. Ancak sinsi bir koşul ileri sürüyordu: *Orpheus*, kendisi ve karısı gün ışığına çıkmadıkça, karısının yüzüne bakmayacaktı. Kendisi önde, sevgili karısı arkada uzun ve dolambaçlı yolları geçip çıkış yerine geldiğinde, *Orpheus, Eurydike*'nin de oraya vardığını sanarak ona bakmak üzere arkasını döndü. Fakat ayak bileğindeki yaradan ötürü yavaş yürüyen gölge, henüz gün ışığını alacak kadar yaklaşmamıştı; kocasına sevgiyle bir selam verdikten sonra, dönmemek üzere karanlıklara karışıp gözden yitti. Tatlı ezgiler veren rübabın genç çalgıcısı, çırpınarak geri dönmek istediyse de *Kharon* tarafından engellendi.

Acılı bir çökkünlüğe yenik düşen *Orpheus*, yedi ay boyunca Strymon Irmağı yakınlarında bir mağarada oturdu. Ne evlenmek istiyordu ne de kadınlarla herhangi bir ilişkiye girmek. Yalnızca ormanlarda yaşayan yabanıl erkekleri ve delikanlıları kabul ediyor, onlara kendilerini dünya zevklerinden yoksun bırakma, dünyanın kökeni ve tanrılar konusunda ders veriyordu. Ayrıca Ölüler Diyarı'nda kaldığı sırada *Persephone*'den öğrendiği gizemleri de onlara açıyordu.

O dönemde *Dionysos*, *Satyroslar*dan, *Silenoslar*dan ve *Mainadlar*dan oluşan neşeli maiyetiyle Thrakia'da bulunmaktaydı. *Orpheus*'un gidip *Semele*'nin oğluna saygılarını sunması gerekirdi ama o bunu yapmadı. Halbuki her sabah Pangeia Dağı'na gidip *Apollon* kadar saygı duyup yücelttiği *Helios*'un yükselişini selamlıyordu. İçinde bulunduğu ruh hali, *Dionysos* yordamınca aşırılıklara hiç de uygun değildi. *Dionysos*'a gitmemesi biraz da bundandı. Karşılaşmalarında kendisine saygı göstermemesine öfkelenen *Dionysos*, *Mainadlar*ı ya da öteki adıyla *Bakkhalar*ı, yani maiyetindeki kadınları bu durumun öcünü almakla görevlendirdi. O deli kadınlar ise, zaten *Orpheus*'un eşcinselliğe gösterdiği eğilimden ötürü pek

kızgındı. Kadın düşmanlığına dalıp kendisini 'erkek sevgisi'ne vermesine, *'eros paidikos'* denilen şeyi yaymasına içerliyorlardı. Thrakia'daki *Bakkhalar* bir şafak vakti, sevgili tanrısı *Helios*'a saygılarını sunmak üzere Pangeia'ya çıkmakta olan *Orpheus*'un üzerine çullandı. Onu mızrak ve taşlarla parçalayarak, parçalarını açık denize savurdular. Dokuz *Mousa* ise bu mutsuz çalgıcı ve şarkıcı kahraman için uzun süre ağlayarak parçalarını topladılar. Bunları bir araya getirip cesedi tamamladılar ve Olympos Dağı yakınlarında Leibethra Mevkii'ne gömdüler ve o zamandan beri o mevkide bülbüllerin ötüşü bu mezarın yerini belirler.

Orpheus'un altın rübabıyla birlikte denize atılan kesik başı, akılalmaz biçimde şarkılarını sürdürdü. Dalgalar üzerinde çalkalanarak Lesbos Adası'na kadar sürüklendi, orada çevresine birçok inançlı toplayarak gelecekten haberler verdi. *Apollon*, kendisinin Delphoi, Gryneion ve Klaros'taki tapınaklarıyla yarışmaya girdi diye öfkelenerek bu yeni biliciye susmasını buyurdu. Ondan sonra, *Orpheus*'un hiç konuşmayan başı Lesbos'ta Dionysos Tapınağı'nda, rübabı da Apollon Tapınağı'nda yer aldı.

Sphinks. Delphoi Müzesi.

* *Sübyancılık. (r.n.)*

Asklepios

*Lapithler*in hükümdarı *Phlegyas*'ın kızı nazik *Koronis*, ülkesini ve halkını çok severdi. Fakat halkının arasında dolaşmaya, kentin etkinliklerine katılmaya uygun bir yapıda değildi. Thessalia'nın dağlarındaki sessiz ve görkemli dinginlik ona daha uygun gelir, çoğu zaman Beobi Gölü kıyılarına giderdi. Yeşil kırlardaki uzun gezintilerinden birinde büyük aşkına, *Apollon*'a rastladı ve anında tutkulu bir sevgiyle birleştiler. Fakat *Apollon* aşka pek zaman ayıramıyordu, çünkü Olympos'taki görevleriyle uğraşıyordu. *Koronis* kendini yalnız ve bir kenara bırakılmış hissetmeye başladı.

Elatos'un oğlu *Iskhys* ile karşılaşması aklını başından aldı ve herhangi bir vicdan azabı duymaksızın onun sevişme isteklerine boyun eğdi. *Apollon,* kendisinin uzakta bulunduğu zamanlarda sevgili prensesini gözetlemesi için bir kuzgunu görevlendirmişti. İhaneti öğrenince, haberi getiren kuşa lanet etti ve hayvanın beyaz tüyleri sonsuza kadar değişmemek üzere siyaha dönüştü. *Apollon,* olayla doğrudan ilgisi bulunmayan kuzgunu cezalandırmakla yetinmişti ama *Artemis*'in öcü daha şiddetli oldu; erkek kardeşine yapılan hakareti hemen cezalandırmaya girişti ve sadakatsiz kadının vücudunu ok yağmuruna tuttu.

'Altın Lüleli' *Apollon*'un uğradığı ihanete canı sıkılmıştı ama o güzel kızın delik deşik olmuş zarif vücudunu, cesetlerin yakıldığı odun yığını üzerinde görünce, umutsuzca gözyaşları dökmeye başladı. Acısının içinde birden kadının altı aylık gebe olduğunu anımsadı; şu halde sevgilerinin ürünü hâlâ kurtarılabilirdi. *Hermes*'in yardımıyla, henüz ölmemiş olan bebeği *Koronis*'in vücudundan çekip çıkararak Pelion Dağı'na götürdü. Orada küçük *Asklepios*'u *Kentauroslar*dan *Kheiron*'a bıraktı; çocuğa sağaltım bilimini, tıbbı öğreten ise *Kheiron* oldu.

Cerrahlıkta ve ilaç yapımında beceri sahibi *Asklepios*, kimsenin bilgide, ustalıkta, hazakatte (uzmanlıkta) önüne geçemediği bir tabip

oldu. Babasının yol göstermesiyle mesleğini öyle ince bir sanat derecesine getirmişti ki, ölüleri diriltebiliyordu. *Athena* ona, korkunç *Gorgo*'nun kesik başından akan o güçlü kanı vermişti. Çünkü canavarın sol yanındaki damarlarından akan kan öldürücü, sağ yan damarlarından akansa ölümü yenebilecek, ölüyü yaşama döndürebilecek güçte bir panzehirdi.

Asklepios birçok kahramanı yaşama döndürmüştür. *Lykourgos*, *Kapaneus*, *Tyndareos*, *Theseus*'un oğlu *Hippolythe* ve *Glaukos* ölümden geri gelmelerini ona borçludur. Fakat, bu arada o karanlık saltanatı altında bulunan kişilerin birer birer azalması *Hades*'in öfkesini artırıyordu. Öyle ki, Olymposluların mahkemesine açık bir suç duyurusunda bulunarak kızgınlığını ortaya koydu. *Zeus*, kardeşinin başvurusunu kabul etmişti ama iyi yürekli hekimin idam hükmünü uygulamak pek kolay değildi. *Apollon* tarafından şiddetli bir tepki geleceğini tahmin eden *Kronosoğlu*, hekimi yıldırımla çarptı; davranışını da, *Asklepios*'un tıp mesleğini insanları sevdiği için değil de para hırsıyla yürüttüğü gibi bir uydurma gerekçeyle açıkladı. *Apollon* çok öfkelenmişti. Öcünü *Kyklopsları* öldürerek aldı. Ancak *Asklepios* bir tanrı olmaya yazgılıydı. *Zeus*, Yazgı'nın niyetlerine karşı gelen etkinliğinden ötürü o ağır cezayı verdikten sonra, onu diriltmek istedi. Sağlık Tanrısı ve en büyük 'iyileştirici' olan *Asklepios* bir takımyıldıza dönüştürüldü ve yılan imgesi aldı.

Asklepios. İ.Ö. 350-360 orjinalin Roma kopyası. Vatikan.

Daidalos ve Ikaros

Daidalos becerikli bir demirci ve sanatını kabul ettirmiş bir yapı ustasıydı. *Pallas Athena* tarafından korunur, onun değerli yönlendirmesinden ve bilgilerinden yararlanırdı. Yontu ustası ve yenilikler bulan biri olarak hemşehrilerinden saygı görürdü; imrenilecek bir ünü vardı. *Palaimon* ile *Alkippe*'nın oğluydu; söylencelere ilk Attika hükümdarı olarak geçen *Kekrops*'un soyundan geliyordu. Antik Dönem'in en şaşırtıcı mekanik yapılarını gerçekleştirmiş olan bu kişi, Atina'da oturur ve orada çalışırdı. Orada iyi tutunmuş bir işliği vardı.

İşliğindeki çıraklardan biri, kız kardeşi *Perdiks*'in oğlu olan yeğeni *Talos* idi. Bu çocukta, henüz yeni yetişme çağındayken dikkati çekecek bir gözü keskinlik ve ileri bir gözlem yeteneği fark edilmişti. Kumsalda arkadaşlarıyla oynarken bir balık kılçığı görmüş ve onun yapısından yararlanarak bir kesici alet yapmayı tasarlamıştı. Dayısının demirci işliğine döner dönmez de çalışmaya koyulmuştu; bu çalışmanın sonucu testerenin icadı oldu.

Talos'un becerisine sinirlenen *Daidalos*, yeğenini çok kıskanmaya ve onun icatlarına sahip çıkmaya başladı. Sinirlenmesi daha ileri bir dereceye varınca, bir gün çocuğu peşine takıp Akropol üzerindeki Athena Tapınağı'na çıkardı ve onu oradan attı. Sonra kendisi aşağıya inerek küçük cesedi bir çuvala koyup gizledi. Gelen geçenlerden ne taşıdığını sorana, çuvalın içinde iri bir yılan ölüsü olduğunu söylüyordu. Ancak işlediği cinayeti pek uzun süre saklayamadı. Yargılanıp bir insan öldürdüğünü itiraf etmek zorunda kalınca da sürgün cezası aldı.

Bunun üzerine Girit'e kaçtı ve hükümdar *Minos*'un huzuruna çıkıp ona hizmet etmeye hazır olduğunu söyledi. Girit hükümdarı mimarı konuk etmekten pek hoşnuttu, ona çeşitli işler ısmarladı. *Daidalos* her şeyden önce *Minos*'un karısı *Pasiphae*'nin başına dert olan bir

sorunu çözümlemek zorundaydı. *Pasiphae* bir ak boğaya deli gibi tutulmuştu. Hayvan, *Poseidon*'un Girit hükümdarına kurbanlık armağanıydı. Boğanın güzelliğine hayran kalan *Minos*, onu değil de bir başkasını kurban edince, hükümdarın bu tutumuna öfkelenen *Poseidon*, *Pasiphae*'yı ak boğaya çılgınca aşık etmişti. İsteğini nasıl doyuracağını bilemeyen *Pasiphae*, *Daidalos*'a tahtadan bir inek ısmarladı. Onun içine saklanacak ve böylece o çok istediği birleşme gerçekleşecekti. *Daidalos*, gerçeğine şaşırtacak kadar tıpatıp benzeyen tahta bir inek yaptı. Öyle ki, boğa bile aldandı ve o inekle birlikte oldu; böylece tahtanın içindeki *Pasiphae* doğa dışı emeline erişmiş oldu. Bu birliktelikten başı boğa başı, vücudu insan vücudu bir ucube olan *Minotauros* doğdu.

Bu ucube çocuktan korku ve dehşete kapılan *Minos*, *Daidalos*'a çok odalı, çok koridorlu kocaman bir saray ısmarladı. Odaları, koridorları öylesine yerleştirecekti ki, saraya kim girse bir daha çıkamayacaktı. Korkunç hayvan insan etiyle besleniyordu ve zavallı kurbanları sağlamak da *Minos*'a düşüyordu. Bu kurbanlar çoğu zaman savaş tutsaklarıydı ama aralarında Atina'nın uğramış olduğu bir bozgunun savaş ödeneği diye dokuz yılda bir göndermek zorunda bulunduğu Atinalı yeniyetmeler de vardı. Canavarı öldürmekle görevlendirilmiş olan *Theseus*'a yardım etmek isteyen *Ariadne*, labirentten çıkma yolunu kendisine öğretmesini *Daidalos*'tan rica etmiş, o da ona sihirli bir yumak vermişti. Kahraman girişiminde başarılı oldu ve *Minotauros*'u öldürüp *Ariadne* ile birlikte kaçtı.

Minos, *Theseus*'un başarıya, *Daidalos*'un işbirliği ile ulaşabildiğini öğrenince, becerikli zanaatçıyla oğlu *Ikaros*'u labirente kapattı. *Daidalos* yıkılmıştı. Kendi yarattığı o büyük yapıtın içine hapsedilmişti. Fakat umutsuzluğu çok sürmedi ve kaçmak için hemen bir plan yaptı. İki çift kanat yapıp tüylerin üstüste bindiği noktalarda da balmumu kullandı. Havalanmadan önce genç *Ikaros*'a yani oğluna, fazla yükseğe çıkmamasını, yoksa güneşin sıcaklığıyla balmumunun eriyeceğini söyledi. Fazla alçaktan da uçmamalıydı, çünkü o nazik kanatlara deniz suyu girip ağırlaştırır, bu da uçuşu engellerdi.

Daidalos ile Ikaros. Villa Albani Müzesi, Roma.

Delikanlının heyecanı ve bilinçsiz kibri karşısında babasının öğütleri hiçbir işe yaramayacaktı. Mutlu bir durumda uçuşa başlayan ve çeşitli adaların üzerinden geçen *Daidalos* birden oğlunun arkasından gelmediğini fark etti ve onu merak etmeye başladı. Halbuki *Ikaros* mutluydu. O zamana kadar tatmadığı çok güzel duygular içinde göklerde uçuyordu ve bunu yapabildiğine inanamıyordu. Kendinden geçmişti. Uçuşun verdiği sarhoşluğa ve saf gözleriyle dünyaya tepeden bakabilmesine, bir de eriştiği hızın verdiği sarhoşluk ekleniyordu. Daha yükseğe çıkmak istedi; aşacak bir sınır, erişecek bir varış noktası arıyordu.

Fakat delikanlının tatlı düşü sona ermek üzereydi. O farkına varmadan güneşin sıcaklığı balmumunu eritmiş, zavallı da baş döndürücü bir hızla düşmeye başlamıştı. Sonunda denize vardı ve orada boğuldu. Oğlunu aramaya başlayan *Daidalos,* denizde dalgalar üzerinde çalkanan tüyler fark etti. Korkarak yaklaştı ama oğlunun ancak cesedini çıkarabildi. Yakınlarda bir adanın üzerinde durdu, çocuğunu oraya gömdü ve adaya Ikaria adını verdi.

Yeniden havadaki yolculuğuna koyulan *Daidalos*, İtalya üzerinde Kyme'de durmaya karar verinceye kadar birkaç gün daha uçtu. Orada *Apollon*'a çok güzel bir tapınak yaptı ve sihirli kanatlar armağan etti. Bu arada *Minos* inatla onun peşindeydi. Yanına bir şeytan minaresi kabuğu ile bir iplik almıştı. İpliği, şeytan minaresi kabuğunun helezonundan her kim geçirirse o kişiye bir ödül vereceğini ilan etmişti. Kimse böyle bir şeyi yapamazdı ama *Minos* biliyordu ki bu sorunu çözebilecek tek adama, yani *Daidalos*'a ancak bu yolla erişebilirdi.

Daidalos, Sicilya'da Kamikos kentinin başında bulunan *Kokalos*'a sığınmıştı; orada başı dinç yaşıyor ve sarayda seviliyordu. Ev sahibi hükümdar, *Minos*'un yarışmasına katılmak istiyordu, bunun için *Daidalos*'un yardımını rica etti. O da ipliği bir karıncaya bağladı ve hayvanı kabuğun içine soktu. Öteki uca da bir iki damla bal akıtmıştı. *Kokalos*, içinden iplik geçmiş deniz kabuğunu *Minos*'a, mutlu bir durumda götürünce, o da o becerikli Atinalının hemen yakalanmasını buyurdu ve verip kendisi de *Kokalos*'un sarayına gitti.

Sicilyalı hükümdar da, kızları da *Daidalos*'un nazik arkadaşlığından yoksun kalmak istemiyordu. Bu nedenle de bir plan yaptılar. Yol yorgunu *Minos* dinlenmek için ılık bir banyo alırken genç prensesler hamam odasının çatısından aşağıya bir boruyla kaynar su akıttılar. Sonra da, Girit hükümdarının, ayağının sürtmesi sonucu kaynar su dolusu kazana düştüğünü, yani kendi dikkatsizliği sonucu öldüğünü ileri sürdüler.

Daidalos, birçok görkemli yapı yaparak ev sahibine pek cömertçe teşekkür ettikten sonra Sicilya'dan ayrıldı; *Herakles*'in aziz yeğeni olan ve bir grup Atinalının başında bulunan *Iolaos* ile ortak olup Sardunya Adası'na gitti ve enerjik çalışmasıyla orada da yararlı işler yaptı.

Aiakos

Asopos Irmağı'nın tanrısı *Asopos* yorgundu ve acılıydı. Ladon Irmağı'nın kızı zarif *Metope*'den doğmuş pek çok çocuğundan kala kala iki oğlu kalmıştı. Güzeller güzeli yirmi kızının hepsi, ayrı zamanlarda, kâh tanrılar kâh kahramanlar tarafından kaçırılmıştı. Sonuncusundan yani genç ve güzel *Aigina*'nın kaçırılışından sonra *Asopos* adamakıllı umutsuzluğa, acılara düşmüştü. Yaptığı zorlu araştırmalar, kaçıranın *Zeus* olduğunu ortaya koymuştu; gitmesi gereken yön de Korinthos yoluydu.

Kızını ararken *Sisyphos*'a rastladı. *Sisyphos*, bildiklerini acılı babaya söylemek için karşılığında bir su kaynağı istedi. *Asopos* onun bu isteğini, topraktan Kyrene Pınarı'nı fışkırtarak yerine getirdi. Bunun üzerine *Sisyphos* ona değerli bilgiler verdi. Irmak Tanrı, aşıkları bir ormanda buldu. *Zeus* önce korkarak kaçtı, sonra *Asopos*'u yıldırımla çarptı. Yaralanan Irmak Tanrı'nın yatağı kıvrımlı bir biçim almaya başladı ve yatakta kömür korları oluştu. *Zeus*, *Aigina*'yı 'şarap adası' Oinone'ye götürdü. Çocukları *Aiakos* orada doğdu.

Aiakos büyüyüp de Aigina denilen adanın hükümdarı olduğu zaman, *Hera* bu gencin *Zeus*'un evlilik dışı çocuğu olduğunu anlamış bulunuyordu. Peşini bırakmamaya, saltanatını yıkmaya karar verdi. Başına iki bela gönderdi: Bir yandan adanın tatlı sularını yılanlara zehirletti, öte yandan korkunç bir sıcak bastırttı. O müthiş kuraklığın sonucunda, bir kıtlık ortaya çıktı, bu da ada halkının kırılmasına yol açtı.

Aiakos halksız kalmıştı ve artık yaşama ilgi duymuyordu. Bir gün bir meşenin dibinde oturmuş, yüzlerce karıncanın bir yerden bir yere aceleyle gidiş gelişini seyrediyordu. Babası *Zeus*'a başvurarak kendisine bu karıncalar kadar halk versin diye yalvardı. Meşenin dalları birden titredi, *Aiakos* bunu baştanrının bir onayı gibi yorumladı. Evine dönünce olandan kimseye söz etmedi ve uzun gü-

nün sonunda yorulduğundan dinlenmeye çekildi. Düşünde dileğinin gerçekleştiğini ve o karıncaların birden insana dönüştüğünü görüyordu ki, oğlu *Telemon* tarafından uyandırıldı. Çocuk, bir bölük savaşçının gelmekte olduğunu haber veriyordu. *Aiakos*, bu savaşçıların düşünde gördüğü adamlar olduğunu anladı ve onlara 'karınca' anlamına gelen *'myrmeks'* sözcüğünden *Myrmidonlar* adını verdi.

Myrmidonlar daha sonra *Peleus*'un komutasında Thessalia'ya nakledildi. Thessalia'nın Phthia Bölgesi halkını oluşturdular ve hükümdarları *Akhilleus*'un peşinden Troia seferine katıldılar.

Aiakos, bir *Kentauros* olan *Kheiron*'un kızı *Endeis* ile evlendi ve ondan ileride büyük ün kazanacak olan iki oğlu oldu: *Telemon* ile *Peleus*. Bunların bir de *Nereuskızı Psamathe*'den olma *Phokos* adında bir erkek kardeşleri vardı. Anası bir fok görünümüne girerek *Aiakos*'tan kaçmak istediyse de bunda başarılı olamadı. Yine de bu birliktelikten olan çocuk, annesinin görünüm değiştirmesinin anısına, *Phokos* diye adlandırılmıştı. Yakışıklı ve atletik yapıda bir genç olan *Phokos*, kıskanç iki erkek kardeşinin kinini üzerine çekmekte gecikmedi. Disk atma oynarlarken, *Telemon* diski isteyerek *Phokos*'un başına vurup onu öldürdü. Kardeşi *Peleus* ile birlikte cesedi saklamaya çalıştılar ama *Aiakos* bu korkunç suçu haber almıştı bile. İkisini de ülkesinden sürdü. *Peleus* Thessalia'ya, *Telemon* da Salamis Adası'na gönderildi.

Adil ve merhametli bir hükümdar olan *Aiakos*, yalnızca halkından değil tüm Yunanistan'dan da saygı görürdü. Delphoi bilicisi, Yunanistan bir felakete uğradığında, *Zeus*'a gönderilecek dürüst bir ricacı, aracı olarak *Aiakos*'u göstermişti. Olay şuydu: *Pelops* ahlaksızca bir hileyle Arkadia hükümdarı *Stymphalos*'u öldürüp cesedinin parçalarını tüm ülkeye saçmış, bu yüzden ülke halkı kısırlaşmıştı. *Aiakos*, *Zeus* katında aracı olmak için tüm Yunan sitelerinden izin aldı ve dinsel giysilerini sırtına geçirip Panhellenion Dağı'na çıktı.

Ölümsüzler *Aiakos*'un merhamet ve bilgeliğini iyi bilirdi. *Apollon* ile *Poseidon*, *Zeus* tarafından Troia duvarını örmeye mahkum edildiklerinde, onu da yanlarına almak istediler. Çünkü ikisi de biliyor-

du ki, tanrılar arasından seçilmiş iki duvarcı ustasının inşa edeceği yapılar fethedilemez şeyler olacaktı. Bu nedenle bir ölümlünün varlığı gerekliydi. Yapı işi bitirildiğinde üç yılan duvarı tırmanmaya çalıştı. İkisi, tanrıların ördüğü kesimi zorladıklarından, yere düşüp öldü. Üçüncü yılan, *Aiakos*'un ördüğü kesimden kente girmeyi başardı. Geleceği okuyan *Apollon*, ileride Troia'nın iki kez fethedileceğini ve her ikisinde de bunun bir *Aiakosoğlu* tarafından başarılacağını söyledi.

Tüm Yunanlıların en merhametlisi ve ünlü kahramanlar, *Aias* ile *Akhilleus*'un atası olan *Aiakos* öldüğünde, *Minos* ve *Rhadamanthys*'ın yanı başlarında Cehennem Yargıcı oldu. Çoğu zaman kusursuz haktanırlığı nedeniyle, tanrılar arasındaki uyuşmazlıkları çözümlemekle görevlendirildi.

Midas

Tanrıça *Ida*'nın bir *Satyros*'tan doğurduğu *Midas,* Phrygialı bir hükümdardı ve yaşamın merkezine zevki oturtan bir anlayışla düzenlediği günlerini pek keyifli geçirirdi. Daha doğumunda annesi ve babası çocuğun ileride zengin olacağını gösteren işaretler fark etmişlerdi. Örneğin, bir karınca topluluğu beşiğe tırmanıp bebeğe, gönencin simgesi olan tahıl taneleri sunmuştu.

Bir gün *Dionysos,* arkasındaki neşeli alayla birlikte *Midas*'ın bölgesinden geçerken şişman ve ihtiyar arkadaşı *Silenos* yolunu yitirmişti. Yaşlı bilgenin her zaman sarhoş olması *Dionysos* için yeni bir şey değildi ama yine de zihnini sürekli uğraştırıyordu. Çünkü *Silenos* çoğu zaman uykudayken tutsak edilirdi. *Midas* da kendi topraklarında dolaşırken yaşlı *Silenos*'u bir ağacın altında uyurken gördü. *Dionysos*'un şen şakrak lalasının ünlü bilgeliğini iyi bilirdi; bu nedenle ondan kendisine düş ürünü öyküler anlatmasını rica etti.

Boynuna bir askı çelenk geçirmiş olan *Silenos,* birbirlerine hiç benzemeyen iki masal kentini anlatmaya başladı. Bunlardan biri barışsever ve namuslu bir kenttir, adı da Eusebes'tir. Eusebesliler mutlu ve tasasız kişilerdir, ölümü güler yüzle karşılarlar. Öteki kent Makhimos, yırtıcı ve savaşçıdır. Analarından silahlı doğar, entrikalardan, çarpışmalardan tat alırlar. Günün birinde bu iki halk, *Hyperborealıların* yani en kuzeyde oturanların ülkesini ziyarete karar verir ve büyük bir sefer düzenlenir. Eski dünyanın o görkemli ülkesinin serabına varmak için çıktıkları okyanus aşırı yolculuk uzundur. Fakat bir kez *Hyperborealıların* yanına varınca, onların yaşam düzeyinin düşüklüğü karşısında düş kırıklığına uğrar ve kendi vatanlarına dönerek alışık oldukları yaşamın değerini bilmeye başlarlar.

Silenos, bu ve bunun gibi olağandışı öyküler anlatarak, eğlenceli arkadaşlığıyla büyüleyerek *Midas*'a günlerce hoş vakit geçirtti. Sonunda Phrygialı hükümdar, bu pek hoşlandığı konuğunu *Diony-*

sos'a geri göndermeye karar verdi ve onu bir kılavuz eşliğinde yola çıkardı. *Dionysos* sevgili lalasını karşısında görünce pek mutlu oldu ve *Midas*'a bir armağanla teşekkür etmek istedi. Armağanı saptamak için de ona ne istediğini sordu. Gözü doymaz hükümdar *Midas* ondan, tuttuğu her şeyi 'altın'a çevirme yetisi istedi.

Başlangıçta kendini dünyanın en mutlu adamı saydıysa da, ağzına götürdüğü yiyecek ve içeceğin de o değerli madene dönüştüğünü görünce, açlık ve susuzluktan ölmesine pek az zaman kaldığını anladı. Bunun üzerine, kendisine bahşedilen büyüyü bozması için *Dionysos*'a yalvardı. Tanrı bu isteği kabul etti ve ona Tmolos Dağı yakınlarındaki Paktolos Irmağı'nda arınmasını buyurdu. *Midas*, yıkandıktan sonra kurtuldu ve vücudunu kaplayan altın pullar ırmağa döküldü.

Daha sonra *Midas*, gösterişsiz bir çevreden gelen ve çocuğu olmayan Phrygia hükümdarı *Gordion* tarafından evlat edinildi, sevgi gördü ve babasının ölümünde onun yerine geçti. Adil bir hükümdar oldu, *Dionysos* tapıncının yayılması yolunda çalıştı ve yeni kentler kurdu.

Bir gün ormanda dolaşırken, *Satyroslar*dan *Marsyas* ile *Apollon* arasında bir müzik yarışması yapıldığını gördü. Yarışmanın hakemi dağ tanrısı *Tmolos* idi. Hakem, iki çalgıcıyı da dinledikten sonra tanrının birinci geldiğini söyledi. *Midas* ise epeyce yersiz bir biçimde söze karışıp yargının haksız olduğunu dile getirdi. *Apollon* öfkelendi ve ceza olarak *Midas*'ın başından bir çift eşek kulağı çıkardı.

Rahatsız edici ve herkesin gözüne batabilecek kulakları saklamak için *Midas* koskoca bir takke giymeye başladıysa da, bu sonradan olma sakatlığının sırrını berberine açmak zorunda kaldı. Ne var ki, olayın duyulmasını önlemek için yetkesini kullanmaktan da geri kalmıyordu; örneğin berberin bu konuda konuşmasını yasaklamış, dinlemezse ölüm cezasına çarptırılacağını bildirmişti. Ancak *Midas*'ın sırrının altında ezilen zavallı adam, bir akarsuyun kıyısında bir delik açıp oraya hükümdarın kulaklarının eşek kulağı olduğunu fısıldadı. Arkasından deliği örttü ve kimsenin duymadığından

emin olarak uzaklaştı. Fakat Toprak, orada tılsımlı sazlar var etti; sazlar gelene geçene '*Midas*'ın, efendimiz *Midas*'ın kulakları, eşek kulakları!' diye fısıldayıp duruyordu. Phrygialı hükümdar zavallı berberden öcünü onu öldürterek aldı ama, sırrının halk arasında yayılmasını önleyemedi.

Marsyas, Apollon ile giriştiği müzik yarışmasında fülüt (aulos) çalarken. Mermer, Özgün Eski Yunan. Atina Ulusal Müzesi.

'Kötülüklerden Kurtaran' Herakles

Romalıların Hercules*'inin karşılığı olan* Herakles, *tapınç temeline dayanan girişimlerin izleğini en iyi temsil eden kahraman tipidir. Mitolojide ölüler âlemiyle, bağlarından boşanmış kozmik güçlerle, çok biçimli ve hayvan biçimli varlıklarla temsil edilen sıkıntılar ve güçlüklerin üstesinden gelir.* Herakles*'in kurduğu ve tarihte bir dönem başlatan yeni düzen, düzensizliğe karşı zorlukla kazanılmış bir zaferden doğmuştur. Fakat kendisine özgü ahlak kurallarını izlediği de, insanın ve dünyanın içinde bulunduğu koşullara acıma duyup da ona göre davrandığı seyrek görülür. Kendi yaptıklarından hoşnuttur; herhangi bir amaçla yapılan girişimin ötesine geçen özgür, bağımsız kahraman davranışından tat alır. Yenme gücünü ya da erdemini, birçok kültürde yerleşmiş olan aldatıcı, ciddiyetten uzak, göz boyayıcı kahraman figürünü belirleyen aldatmalara, şiddete, beceri oyunlarına, ahlak dışı kolay çözümlere başvurarak kesinlikle ortaya koyar.*

Kahramanın Doğuşu ve Gençliği

Amphitryon, karısı *Alkmene*'nin uydurduklarına inanmıyordu. Zaten daha önceden evlilik döşeğini paylaşmak için öne sürdüğü koşulu gönülsüzce kabullenmek zorunda kalmıştı. Kadının koşulu, öldürülmüş yedi erkek kardeşinin öcünün alınmasıydı. *Amphitryon* bu isteği yerine getirebilmek için günlerce *Teleboalar*a karşı çetin çatışmalara girişmişti. Uzun yolculuğundan yorgun fakat zaferle dönmüş, o kadar istediği kadına tam kavuşacağı sırada, *Alkaios*'un oğlu, büyük *Perseus*'un torunu *Amphitryon* bir kez daha reddedilmişti. Büyük bir üzüntü ve afallama içinde *Alkmene*'nin ne dediğini anlamakta zorluk çekiyordu. Kadın bir gece önce onunla yattığını ileri sürüyordu. Bunun üzerine *Amphitryon* son zamanlarda kendi isteği dışında karıştığı olayları anımsamaya çalıştı.

Alkmene'nin babası ve Mykenai hükümdarı olan *Elektryon*, *Teleboalar*ın ve *Taphoslular*ın hayvan sürülerini devamlı çalmalarından bıkıp usanmış, onlara saldırmıştı. Sefer sırasında oğullarının yedisi ölmüş, bir de üstelik çalınan sürüler geri alınamamıştı. Bu arada Mykenai'da hükümdar naibi olmuş olan *Amphitryon*, çalınan sığırların Elis hükümdarı *Polyksenos*'a satılmış olduğunu ortaya çıkarmıştı. Yararsız sürtüşmeleri ve kan dökülmesini önlemek için hayvanları satın alıp kayınpederi *Elektryon*'a armağan etmeye karar vermişti. Mykenai'ın yaşlı hükümdarı bu davranışa çok öfkelenmişti. Zaten kendinin olan bir mala para vermeyi utanılacak bir şey diye görüyordu. *Amphitryon* da öfkelenip ineklerden birine bir sopa fırlatmış, sopa hayvanın boynuzundan sekip *Elektryon*'a çarparak onu öldürmüştü. Babasının ölümünden sonra *Alkmene*, kocasına, adalet yerini bulmadıkça bakire kalacağını bildirmişti. Koca, karısının isteğini yerine getirmiş ve intikam onun eliyle alınmıştı.

Dönüşünde *Alkmene*'den dinledikleri büyük bir tutarsızlık gösteriyordu. Bir açıklama elde edebilmek için *Teiresias*'a gitti. Yaşlı bilici yardımını esirgemedi ama hafif bir alayla konuştu. Meğer kocasının yokluğunda ve onun görünümüne bürünerek iffetli ve sadık *Alkmene*'nin yatağına giren *Zeus*'muş.

Bu birleşme özel bir gecede, ölümlülerinkine oranla üç kat daha uzun süren ve ayın üç kez doğduğu bir gecede olmuştu. O birlikteliğin ürünü *Herakles*'e, işte bundan ötürü "Üçlü Ayın Oğlu" anlamına *Triselenos* adı da verilir.

Alkmene ikizlere gebeydi. Bunlardan *Zeus*'un oğlu *Herakles*, *Amphitryon*'unki de *Iphikles* adını alacaktı. Gebelik süresi bitiyor, *Alkmene*'nin doğurması yaklaşıyordu. Olympos'un hükümdarı bile tedirginlik içinde bekliyordu; hatta Yanılgı Tanrıçası *Ate*'nin dediğine kapıldı ve Olympos'takilere o gün kendi dölünden bir çocuk doğacağını ve o çocuğun ileride çevre halklarının hükümdarı olacağını haber verdi. Hırçın ve hilebazlıkta usta *Hera*, bu dediğinin gerçek olduğuna *Kronosoğlu Zeus*'un yemin etmesini istedi; *Zeus* da saf saf yemin etti. Tanrılar kraliçesi daha sonra Argos'a gitti. Orada *Perseus*'un oğlu *Sthenelos*'un karısı yedi aylık gebe *Nikippe* bulu-

Çocuk Herakles bir yılanı boğuyor. Bir 15. yüzyıl heykelciğinden. Napoli Ulusal Müzesi.

nuyordu. *Hera*, *Perseus*'un torununun yani yine *Zeus* dölünden *Eurystheus* adlı bebeğin vaktinden önce dünyaya gelmesini sağladı. Bu arada Doğum Tanrıçası *Eilithyia*'yı da yanında alıkoymuş, böylece *Alkmene*'nin ikiz doğumunu, *Eurystheus*'un doğumunun ertesi gününe kadar geciktirmişti.

Hera'nın ana karnındaki bebeği baskı altına alan kıskançlığı, *Herakles*'in peşini hiç bırakmayacak, onu yaşamı boyunca hep olumsuzluklarla karşı karşıya getirecekti. *Kronoskızı*'nın *Herakles*'e duyduğu bu nefret, *Eurystheus*'un doğumunu öne alma yoluyla, kahramanı serseri bir yaşama ve aşağılatıcı biçimde onun bunun kölesi olmaya mahkum edecekti.

Ağzından zorla alınmış yeminden ve *Herakles*'in Argosluları yönetme olanağından yoksun kalmasından ötürü *Zeus*'un duyduğu pişmanlık, huysuz karısıyla vardığı uzlaşmayla biraz hafifleyecek, *Eurystheus* tarafından istenilen 'On İki İş'i başaran şanlı kişi, yani *Herakles* -gerek *Alkaios*'un soyundan olduğu gerek *'alke'* sözcüğü cesaret anlamına geldiği için- Olympos'a çıkabilecekti.

Hera'nın aman tanımaz kıskançlığından korkan *Alkmene*, bebeğini taşlık bir ovada doğurur doğurmaz terk etti. *Zeus*, *Pallas Athena*'dan, yanında *Hera* olduğu halde oradan geçmesini istedi. O da yeni doğmuş çocuğun güzelliğine vurulmuş gibi yaptı, bir yandan da çocuğu tanımak istememiş olan 'soysuz ana' konusunda olumsuz şeyler söylüyordu. Daha sonra *Hera*'yı çocuğu emzirmeye razı etti. Bebek tanrıçanın göğsüne öylesine bir güçle atıldı, sütü öyle güçlü emdi ki, tanrıça acıdan inleyerek onu uzaklaştırmak zorunda kaldı. *Athena* amacına erişmişti. Artık çocuk ölümsüzdü. Bu, yazgının alay etmesiydi: *Hera* peşini kovaladığı kahramana sütninelik etmişti!

Tanrıların kraliçesi, bir gün bebek *Herakles*'e iki iri yılan gönderdi. Yılanları gören *Alkmene* ile iki hizmetçisinin ödleri patladı. Kadınların çığlığına elinde kılıçla koşan *Amphitryon*, karşılaştığı sahneyle pek mutlu oldu; on aylık minik oğlu, iki tane koca yılanı boğmuş ve gülerek çevresindekilere gösteriyordu.

Herakles yeniyetmelik çağına geldiği zaman, hükümdar ailesinden bir genç kimliğiyle, her ders dalında en iyi öğretmenlerden öğrenim gördü. *Amphitryon* araba sürmesini öğretti. *Eurytos* okçuluk dersi verdi. Kılıç kullanma öğretmeni *Kastor* idi. Sert ve saldırgan *Autolykos*'tan güreş ve yumruk dövüşü öğrendi. Genç kahraman, doğrudan doğruya savaşla, dövüşle ilgili olmayan derslerde de beceri gösteriyordu. Örneğin, *Eumolpos* gözetiminde şarkı ve müzikle tanışmış, *Linos* da onu yazıya başlatmıştı. *Linos* bir gün söz dinlemeyen öğrencisini cezalandırmak isteyince, öğrenci öğretmenin başında bir sandalye parçalayıp zavallıyı öldürdü. Küçük *Herakles*, cinayetle suçlandırılınca da, *Rhadamanthys*'ın meşru savunma konusundaki yasasını ileri sürerek suçsuz olduğunu söylemişti. Her ne kadar suç-

Sopası ve aslan postuyla Herakles. Adamo Scultori'nin gravürü (1530-1587).

lama düştüyse de, *Amphitryon* bu öfkeli davranışların ileride başkalarının başına da iş açabileceğinden korktuğu için çocuğunu, kendisinin kent dışındaki bir konutuna kapatmıştı. *Herakles* orada, sürüleri otlatarak, vücudunu geliştirerek ve açık doğadaki yaşamın zorluklarına alışarak on sekiz yaşına kadar oturdu.

Öteki kahramanların tersine, *Herakles*'in girişimleri, yaşamının bir bölümüyle sınırlı kalmaz, baştan sona kadar sürüp gider. *Herakles*'in yüklendiği görevler, sadece *Eurystheus* tarafından zorla yaptırılmış 'On İki İş' ile sınırlı kalmamıştır. O, her şeyden çok canavarlar ve yabanıl halklar tarafından yağmaya ve saldırıya uğra-

yan Yunan toprağını kurtarma yolunda *Zeus* tarafından gösterilen kesin istencin somut simgesiydi. Bu kurtarma tasarısında *Herakles*'e düşen işlev, 'kötülükten kurtarıcı' olmaktı. Bu kimliğiyle insanlara ve tanrılara dinginliği ve barışı yeniden verecekti.

Amphitryon'un kendisini zorla gönderdiği sürgün yerinden on sekiz yaşını doldurunca ayrılıp Kithairon Dağı'nda yaşayan ve gerek kendi hayvanlarına gerek komşusu hükümdar *Thespios*'un sürülerine çok zararı dokunmuş olan yırtıcı aslanla savaşmaya karar verdi. Hükümdar *Thespios, Megamede* ile evlenmiş ve elli tane kızı olmuştu. Babaları, kızlarının hükümdar soyuna layık olmayan kocalara gitmemesi için onların *Herakles* ile birlikte olmalarını sağlamış, ondan gebe kalmalarını ummuştu. *Herakles*, *Thespios*'un hükümdar sarayında elli gece kaldı. Yanındakinin hep aynı kadın olduğunu sanıyordu. Halbuki, elli kız kardeş yer değiştiriyor, her gece bir başkası öncekinin yerini alıyordu. Bu buluşmalardan elli tane *Thespiosoğlu* doğdu; bunlar kahramanın oğullarıydı. Geceyi yatakta *Thespios*'un kızlarıyla geçiren *Herakles*, gündüz olunca o korkunç aslanın izini sürüyordu. Sonunda hayvanı buldu ve sökülmüş bir ağacın gövdesinden elde ettiği, yontulmamış, tıraşlanmamış koca bir sopayla vurup öldürdü, postunu da savaş simgesi olarak kullandı.

Thespios'un sarayında geçen dönemden sonra, Thebai'e yöneldi; dönüş yolunda Orkhomenos hükümdarı *Erginos*'un elçilerine rastladı. Yıllar önce *Dionysos* onuruna yapılan bir eğlentiye katılan Thebaililer, *Erginos*'un babası *Klymenos*'u bir kaza sonucu öldürmüştü. *Erginos* da öç almak üzere güçlü bir orduyu Thebai'e göndermiş ve Thebai'yi yenmişti. Yapılan anlaşma gereği yenik Thebaililer, yenen Minyailılara yirmi yıl boyunca yılda yüz baş hayvan verecekti. Thebai artık pek güçsüz düşmüştü; *Herakles* de elçilerin saygısız, küstah davranışlarına çok sinirlendi. Birçok kez sorularına kaba yanıtlar alınca, sabrı tükendi ve o uğursuz elçilerin burunlarını, kulaklarını ve ellerini kesip birer çelenk yaparak adamların boyunlarına astı. *Erginos* bunu öğrendiğinde küplere bindi ve Minyailıları Thebai'e saldırmak üzere hazırlayıp düzene soktu.

Herakles ile Nemea aslanı. Giulio Romano'nun (1492 - 1546) bir yapıtından Adamo Scultori tarafından gerçekleştirilmiş gravür.

Bu arada *Herakles* de genç Thebailileri askere almış, onlara savaş yöntemlerini öğretiyordu. Tüm kent heyecanla savaş donanımı ve silah temin etmeye koyuldu. Thebaililer yalnızca tanrısal kahramanın *-heros theos-* yönetimi altında kendilerini savunmayı başarmakla kalmayıp aynı zamanda Orkhomenos'a yönelik bir saldırıya geçtiler. Düşman kent yağma edildikten sonra, Minyai halkını Thebai'e iki kat haraç ödemek zorunda bıraktılar. Ne yazık ki çatışmalar sırasında iyi yürekli *Amphitryon* ölmüştü.

Herakles'in savaştaki tutumu elbette onurlu dövüş kurallarına pek uygun düşmüyordu. Doğru yoldan sapan birtakım eylemleri, örneğin bir gece vakti uykudaki bütün bir alay savaşçıyı öldürmesi gibi davranışları eleştirilmiştir.

Thebai hükümdarı *Kreon*, yaptığı hizmetlerden ötürü ödüllendirmek için *Herakles*'e kızı *Megara*'yı verdi. Çiftin birkaç çocuğu oldu. Bu çocuklara *Alkaios* soyu ya da *Alkaiosoğulları* denilir. Minyai halkına karşı kazandığı zaferler *Herakles*'e ün ve zenginlik getirmişti ama *Hera*'nın eski kıskançlığını da uyandırmıştı. *Hera*, *Herakles*'in akli dengesini bozdu ve bir delilik krizi sırasında o, oğullarını düşman sanarak saldırdı, onları kılıçla biçti ve sonra yanar bir odun yığının yüksek alevlerine fırlattı. Bu durum, delikanlıların parlak bir yazgısı olacağına inanmış Thebai halkında öylesine büyük bir düş kırıklığı uyandırdı, öylesine şaşırdılar ki, olayın, *Herakles*'in kendisince yapıldığına inanmaktansa *Herakles*'in bir düşmanı tarafından kurulmuş tuzak sonucu meydana geldiğini düşünmeyi tercih ettiler.

Thebaili kahraman, aklı başına gelince, kendini hükümdar *Thespios*'a arındırttı, daha sonra da yapacağı şeyler konusunda danışmak üzere Delphoi'ye gitti. Tanrıça *Hera* onu ölümlüler arasında ünlü kıldığından, *Pythia* onu ilk kez gördüğünde *Herakles* olduğunu anladı ve ona Troizen'e gitmesini söyledi. Orada *Eurystheus* ona 'On İki İş' verecekti ve ancak o işleri yaptıktan sonra ölümsüzler katına kabul edilecekti. *Hermes* ona kılıç, *Apollon* da yay ve oklar verdi. *Hephaistos*'tan ve *Athena*'dan daha büyük, daha değerli armağanlar aldı: Demirci Tanrı'nın armağanı, kendi eliyle madeni döverek yaptığı altından miğfer ile zırhtı. Kahramanların koruyucusu bakire de ona sihirli bir giysi ile baba evine ve değerli kişilere duyacağı sevgiyi armağan etti. *Poseidon* bir çift görkemli at, *Zeus* değerli kakma taşlarla süslenmiş bir kalkan verdi. Bunu kullanan yenilmezdi. Süslerinin bir bölümünü oluşturan yılanlar, savaş sırasında canlanıp düşmanı korkutacaktı. Bütün bu silahların görkemine karşın *Herakles* yaya olarak ve ok, yay ve kendisinin bir zeytin ağacı kütüğünden kestiği kaba saba sopasıyla savaşmayı yeğliyordu.

'On İki İş'

Ekhidna ile köpek *Orthos*'un oğlu olan korkunç bir aslan, Argos Yaylası'nın kuzeyinde ortalığı kırıp geçiriyordu. Çünkü orada, Apesas Dağı'nın eteklerinde geniş Nemea Vadisi uzanırdı ve o vadide aslanın güven içinde kalabileceği birçok in vardı. Hiçbir silahın yaralayamadığı bu çok değişik hayvan, iki çıkış yeri bulunan bir mağarada yaşıyordu. Gerek insanlardan gerek hayvanlardan pek çok kurbanı haklamıştı. *Herakles*, hükümdar *Eurystheus*'un buyruğunu aldıktan sonra, ünlü aslanı öldürmek üzere yola çıktı.

Kleon'un küçük kentinde *Herakles*'i konuk eden, oğlu o aslan tarafından öldürülmüş yoksulca bir kişi olan *Molorkhos* oldu. Bu iyi yürekli köylü, konuğu onuruna tek koyununu kesmeye hazırlanıyordu ki, *Alkmene*'nin oğlu *Herakles* ev sahibini durdurup otuz gün beklemesini söyledi. Şayet o süre içinde dönmezse, koyun onun anısına kesilecekti; fakat başarı kazanmış olarak dönerse, kurbanlık koyun kurtarıcı *Zeus*'a sunulacaktı. *Herakles*, Nemea'ya varınca Apesas Dağı'nın yamaçlarını araştırmaya başladı. Canavar hayvanın inini bulunca pusuya yattı. Aslan her zamanki gibi, kanlı avıyla tıka basa doymuş olarak geldiğinde, *Herakles* önce oklarla, sonra da kılıçla, en sonunda ise sopayla işini bitirmek istedi. Ne var ki hem çabaları boşa gitmişti hem de hayvanın kesinlikle hiçbir şeyden etkilenmez oluşundan ötürü cesareti kırılmıştı. Bunun üzerine aslanın inine girmeye karar verdi. Daha önce iki çıkış yerinden birini tıkadı. Herhangi bir silah kullanmaksızın, göğüs göğse, boğaz boğaza dövüşerek hayvanı salt kendi gücüyle alt edip boğdu. Bu arada, otuz günlük süre dolmuştu. Dönüş yolunda *Molorkhos*'un evine uğramaya karar verdi. O da kahramanı ölmüş sanıp koyunu kesmek üzereydi. *Herakles*, *Zeus*'a kurban borcunu ödedikten sonra Mykenai'a gitti. Aslanın koskocaman leşini *Eurystheus*'a götürüyordu. Hükümdar, verdiği işlerden birincisinin sonucunu görünce öylesine korkuya kapıldı ki, *Herakles*'in ileride avlayacağı herhangi bir hayvanla saraya girmesini yasakladı. Avları Mykenai kapılarının dışından göstermesi yeter kabul edilecekti.

Argos'un güneyinde, çok derin ve karanlık göller ile cehennem arasında doğrudan bir geçit vardı. Bir türlü yatıştırılamaz *Hera* tarafından *Hades* hükümdarlığının girişine amansız bir canavar yerleştirilmişti. Bu canavar Lerneli Hydra ya da Lerne Gölü Suyılanı diye bilinirdi. *Ekhidna* ile *Typhon*'un kızı olan bu *Hydra*, kardeşi *Kerberos* gibi cehennemin bekçisiydi. Bu çok iri ve zararlı su sürüngeni hayvanları kırar geçirir, ekinlere kötülüğü dokunur, soluğuyla da insanları öldürürdü. Lerne Bataklığı'nın çevresindeki verimli toprak, hep bunun saldırısına uğrardı. Vücudu köpek vücuduydu, baş yerine de yedi tane yılan kafası vardı. Başlarından biri ölümsüzdü.

Herakles Lerne'ye giderken sadık yeğeni *Iolaos*'un sürdüğü arabaya bindi. Bu ikinci işte *Athena*, uyanık zekasıyla ona epeyce güven vermişti. Tanrıçanın öğüdü şuydu: Tutuşturulmuş oklar kullanarak *Hydra*'yı yuvasından çıkaracak, sonra saldırıya geçecekti. Bunu yaparken hayvanın öldürücü soluğundan korunmak için ağzını sıkıca kapalı tutmaya çalışacaktı. Bu önlemlere karşın, çatışma öngörülenden daha çetin geçeceğe benziyordu. *Herakles*'in kestiği her bir kafanın yerinde iki kafa bitiveriyordu. Ayrıca kahraman hareketlerinde engelleniyordu; bir ayağına *Hydra* dolanmış, öteki ayağını da canavara yardıma gelmiş kocaman bir yengeç ısırmıştı. *Herakles* yengeci ayağından silkeledi ve *Iolaos* yardıma gelsin diye bağırmaya başladı. O, *Hydra*'nın kafalarını keserken, ormanın bir bölümünü ateşe vermiş olan genç yeğeni de kesik yerleri, yeniden kafa bitmesin diye ucu yanık dallarla dağlıyordu. Sonra *Amphitryon*'un oğlu, 'Lerne Gölü Dişi Köpeği'nin ölümsüz olan başını da bir orak vuruşuyla kesti ve Eleon'a giden yol kıyısına gömdü. Okları canavarın öldürücü zehrine saplanmış durumda, çatışmasının ganimeti olan leşi yanına alıp Mykenai'a döndü. *Eurystheus*, bu beklenmedik zaferi isteksizce kabullendi ama kendi görüşüne göre *Iolaos*'un değerli yardımı olduğu için başarının kurallara uygunluğu konusunda ciddi kuşkuları olduğunu bildirdi.

Herakles'in üçüncü işi Keryneia'daki dişi geyiğin öldürülmesi değil, yakalanmasıydı. Boynuzları altından, ayakları tunçtan olan bu

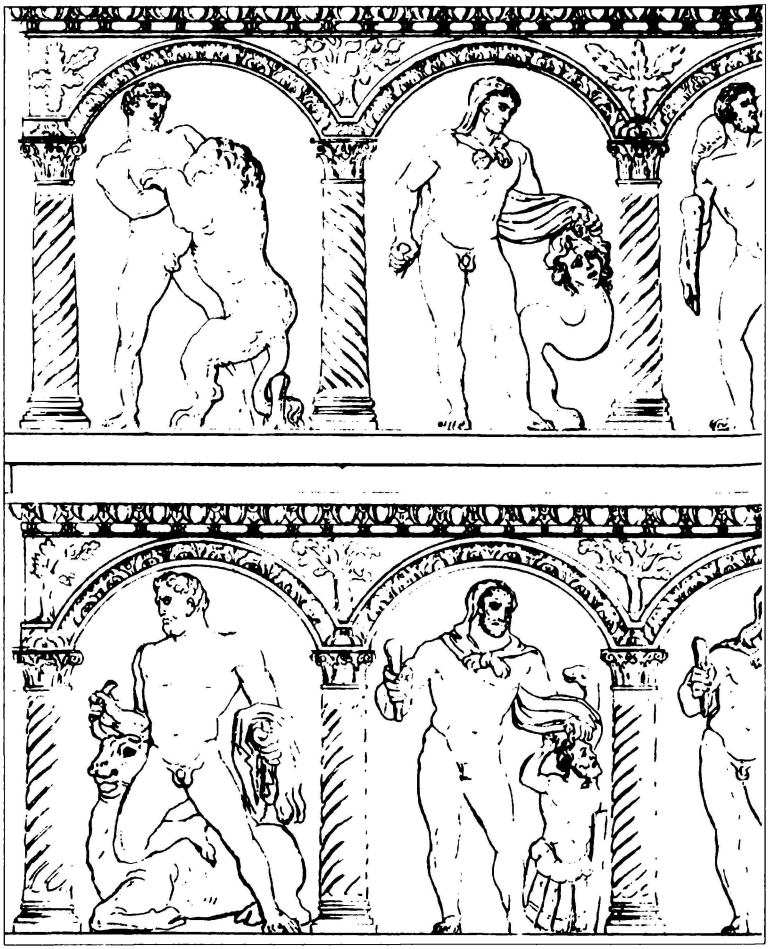

Herakles'in çarpışmaları; bir lahitten ayrıntılar.

hayvanın yaşam alanı, *Artemis* adına kutsanmış iki dağ olan ve Argos'un batı sınırını belirleyen Parthenion'dan Artemision'a uzanırdı. *Artemis* küçükken irilikleriyle onun dikkatini çeken beş dişi geyikten biriydi. Tanrıça bunların dördünü yakalayabilmiş, beşinciyi kaçırmıştı. O beşinci geyiğin yakalanması, daha o zamandan,

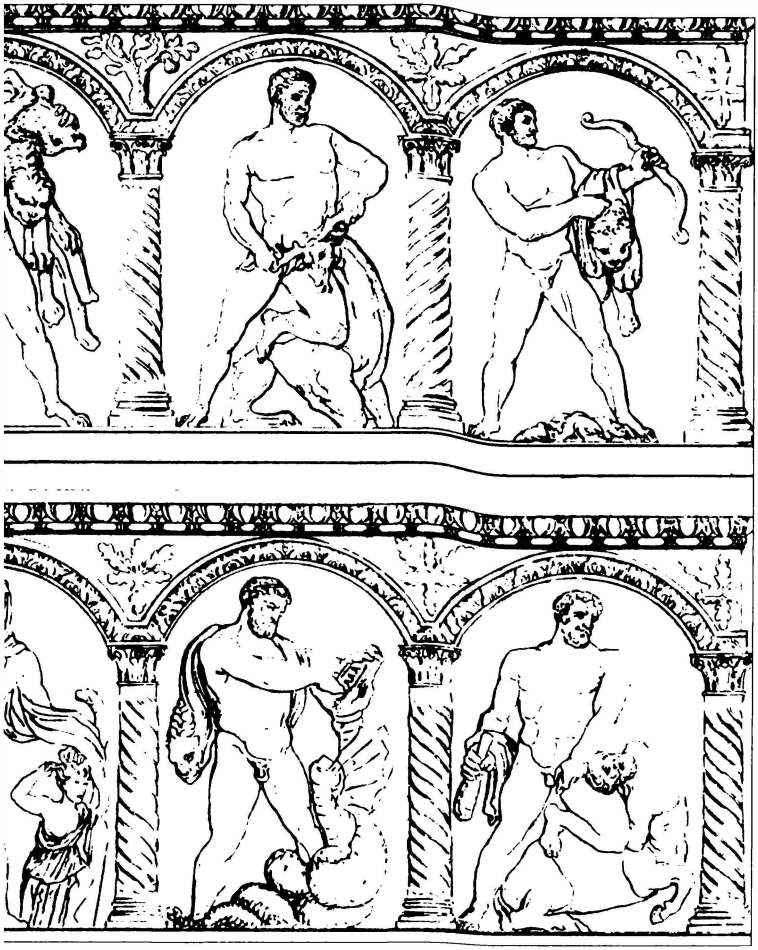

Hera'nın *Alkmene*'nin oğluna yaptırmayı kafasına koyduğu 'On ki İş' arasında yer almaktaydı.

Herakles, geyiğin genellikle otladığı yeşil yöre olan Arkadia'ya varlı ve tanrısal avın peşine düştü. Bütün bir yıl süren bu arayışın çevresinde bir gizem halkası vardı. Çünkü girişimin güçlüğü, geyiğin aldırgan şiddetinden değil, sürekli kaçarken kovalayanı bilmediği

yerlere, düşman yerlere girmeye zorlamasından geliyordu. *Herakles*, Keryneia geyiğini dağ tepe aradı, sonunda Hesperidlerin Bahçesi sınırından geçen Ladon Irmağı kıyısında bulup bir ağ atarak yakaladı. Bacaklarını bağlayıp Mykenai'a götürmek üzere hayvanı sırtına yüklendi. Yolda *Apollon* ile *Artemis*'e rastladı. *Artemis* kendi adına kutsanmış olan geyiğe böyle kötü davranılmasına öfkelendi. *Alkmene*'nin oğlu, *Leto*'dan doğma kardeşlerinden özür dilemek zorunda kaldı. Bunu yaparken de, işin kendi başının altından çıkmadığını, *Eurystheus*'un buyruğu altında gerçekleştirildiğini belirtti.

Herakles'in dördüncü işi, Psophis köylülerinin hasadına zarar veren tehlikeli yabandomuzunun yakalanmasıydı. Bunu da Keryneia geyiğine yaptığı gibi yakalayıp Mykenai'a canlı teslim etmesi gerekiyordu. Çok yırtıcı ve çok büyük olan hayvan, Erymanthos ve tepelerinde dolaşırdı; yani iş yine Arkadia'da yapılacaktı. Bu bölgede *Kentauroslar*la, Thessalia halkına benzeyen yabanıl varlıklar olan birkaç *Lapith* topluluğu otururdu. *Herakles*, bir *Kentauros* olan *Pholos* tarafından dostça kabul gördü. *Silenos*'un oğlu olan bu *Kentauros*, kendisi çiğ et yeme alışkanlığında olmasına karşın konuğuna kızarmış et sundu.

Mağarada, dört kuşak önce *Dionysos*'un tüm *Kentauroslara* armağan ettiği bir küp şarap vardı. Kimse küpü açmayı göze alamamıştı. Fakat *Pholos*, *Herakles*'in ısrarına dayanamadı ve konuğun biraz içmesine izin verdi. Şarabın nefis kokusu çevreye yayılınca birçok *Kentauros* koşup geldi. Ne var ki şaraba pek alışık olmadıklarından şölen çatışmaya dönüştü. Savaş alanı *Kheiron*'un Maleia Burnu'ndaki mağarasına dek genişledi. *Herakles* birçok *Kentaurosu*, bu arada istemeden iyi yürekli *Kheiron*'u da öldürdü. Onun yardımına koşup yarasını tımar etmeye çalıştı ama silahının ucu *Hydra*'nın zehrine bulanmış olduğundan yaptığı bir işe yaramadı. İyiliksever *Kentauros* ne iyileşebiliyor ne ölebiliyordu. Bitmek bilmeyen acısına son verebilmek için ölümsüzlükten vazgeçmek zorunda kaldı.

İkinci bir zehirli ok ise başka bir günahsızı yok etti. Bilge *Pholos*, cesetlerden birinden öldürücü oku çekip çıkarmış, o elindeki küçük silaha şaşkınlıkla bakarken ayağına düşen ok onu öldürmüştü.

Herakles'in Geryon'u öldürmesi; bir Eski Yunan buluntusu.

Sevecen ev sahibinin ölümüne üzülen *Herakles*, Erymanthos domuzunu yakalama işini sürdürmesinin daha gerekli olduğuna kendini inandırdı ve tepeye tırmanarak hayvanı ininden çıkarmak için yüksek sesle bağırmaya başladı. Yakalayınca da avını omzuna atıp Argos hükümdarına götürdü. Oturduğu taht güçlü ama kendisi değersiz *Eurystheus*, korkarak tunçtan bir küpün içine saklandı.

Beşinci iş, Arkadia'da gagası, pençeleri ve kanatları tunçtan pek çok kuşun yuvalandığı Stymphalos Gölü'nün kıyısında gerçekleşti. Bu kuşların tanrı *Ares* tarafından hem insan hem de hayvan avı için yetiştirilmiş olduğu sanılırdı. Stymphalia Bataklığı'nda otururlardı; birden havalandıklarında gökyüzünü karartan ürkütücü bir bulut meydana gelirdi. *Herakles*, izleyeceği yöntem konusunda henüz kesin karara varmamışken *Pallas Athena* yardımına yetişti. Tanrıça kahramana, *Hephaistos*'un tunçtan yaptığı bir çift çalpara verdi; o da onlarla öylesine bir gürültü çıkardı ki, Stymphalos kuşları çılgın gibi havalanıp bir daha oraya dönmemecesine uzaklaştı.

Altıncı iş, *Herakles*'in, saygınlıktan yoksun ve pek bayağı bir çalışmaya katlanmasını gerektiriyordu. *Helios*'un 'pırıltılı' oğlu *Augeias*, Elis hükümdarıydı ve dünyanın en zengin çiftliğine sahip idi. Hayvanlarında, başka hayvanlarda bulunmayan birtakım üstünlükler vardı ve bu, tanrıların isteği doğrultusunda böyle olmuştu. Örneğin, hastalıklara karşı bağışıktılar ve verimlilikleri inanılmaz kertedeydi. *Augeias*'ın ahırları ve ağılları yıllardan beri temizlen-

memişti; bu yerlerin iğrenç kokusu tüm Peloponnesos'u tutardı. Üzerlerindeki kalın gübre katmanı yüzünden, sürülerin otladığı çayırlar zor geçilir olmuştu.

Eurystheus'un buyrukları gereğince, *Herakles*'in, tek bir iş gününde *Augeias*'ın ahırlarını temizlemesi gerekiyordu. Hayrına yaptığı onca işten yorulan kahraman, bu kez kendine bir yarar sağlamayı düşündü ve Elis hükümdarını çağırıp ona bir anlaşma önerdi. Hükümdar güneş batmadan ahırlarına kavuşacaktı ama o da karşılığında sürülerin onda birini alacaktı. Başarıya ulaşamazsa, ömrü boyunca köle olarak yerlerdeki gübreyi kazıyacaktı. *Augeias* kabul etti ama pek inanmamıştı, anlaşmaya tanık olsun diye oğlu *Phyleus*'u çağırdı. *Herakles*, kendine sadık yeğeni *Iolaos*'un yardımıyla ahırın iki duvarını yıktı ve açılan yarıklardan Alpheos ve Peneios Irmağı, akıttı. Bu iki akarsu, ahırları da ağılları da hatta hayvanların her zaman otlamaya çıktıkları tüm vadiyi de olanca pisliklerinden temizledi. Güneş batarken hükümdar *Augeias*'ın huzuruna çıkıp işin bedelini istedi. O ise sözünde durmayıp vermeyi reddetti. Çünkü iş *Herakles*'e *Eurystheus* tarafından buyrulduğundan, hükümdar, *Herakles*'i bu işi yapmakla yükümlü görüyordu. *Herakles*, *Phyleus*'un doğru tanıklıkta bulunacağına güvenerek anlaşmazlığı mahkemeye götürdü. Öfkeden kıpkırmızı olan hükümdar yargıçların karar vermelerini beklemeden, oğlunu da kahramanı da Elis'ten attırdı.

Herakles Mykenai'da da benzer protestolarla karşılaştı. *Eurystheus*, yapılan işi, *Herakles*'in ekonomik bir çıkar güdüsü altında gerçekleştirdiğini ileri sürerek geçersiz saydı.

Herakles'in yedinci işi Girit ahalisine baş belası olmuş ve yine saldırgan ve tehlikeli bir boğanın öldürülmeyerek yakalanmasıydı. Söz konusu hayvan, hükümdar *Minos*'a aitti. *Poseidon* hayvanı hükümdara kurbanlık olarak vermişti. Hayvanın güzelliğini pek beğenen *Minos* ise, onun yerine bir başka boğa kurban etmişti. Deniz Tanrısı da buna kızıp öfkesini Girit Kraliçesi *Pasiphae*'den almak isteyerek, kadının hayvana doğadışı bir aşk duymasını sağlamıştı. Boğa ile kraliçenin birlikteliğinden, öldürücü bir yaratık

olan *Minotauros* doğmuştu. Ne var ki *Poseidon*'un hırsı hâlâ geçmiş değildi. Boğayı hemen, *Herakles*'in yardımını gerektirecek derecede çılgın yabanıl duruma getirmiş, hayvan da Girit toprağını kasıp kavurmaya başlamıştı. *Alkmene*'nin oğlu *Herakles*, korkunç boğa ile çetin bir çatışmaya girdi ve büyük çabayla onu yakalayıp Mykenai'a götürdü. *Eurystheus*, boğayı *Hera*'ya adayarak salmaya karar verdi. Hayvan tüm Peloponnesos'u dolanıp dururken çok büyük zararlar verdi, sonunda Marathon kasabasında *Theseus* tarafından *Apollon*'a kurban edilerek öldürüldü.

Ares'in oğlu Thrakialı hükümdar *Diomedes*, yabanıl bir soyun, *Bistonlar*ın üzerinde saltanat sürerdi. Çok güzel dört kısrağı vardı ve bunları, tehlikeli olmalarından ötürü, tunç yemliklerine demir zincirlerle bağlardı. Bu kısrakların ünü kötüydü çünkü insan eti yerlerdi. *Diomedes*'in kendisinin bile bu hayvanları, yolu oraya düşen zavallı konukların etiyle doyurduğu söylenirdi. Thrakia'da yolculuk ederken Thessalia'da mola veren *Herakles*, dostu ve içten davranışlı bir hükümdar olan *Admetos*'u selamlamak isteyip ona uğramıştı. Daha sonra da *Diomedes*'e gitti ve adamın kanlı günahlarını ödetmek üzere onu kısraklarına yedirdi. Açlıkları iyice bastırılan kısraklar, kahraman tarafından zorluk çıkarmadan yatıştırıldı, o da onları kolaylıkla yakaladı.

Eurystheus'un kızı şımarık *Admete*, *Amazonlar* kraliçesi *Hippolyte*'nin ünlü kemerini babasından hâlâ inatla istemekte direniyordu. Hükümdar, kızının gönlü olsun diye, *Herakles*'in Anadolu'daki Pontos topraklarına gitmesi gerekiyordu. Bir savaşçı kadınlar topluluğu olan *Amazonlar*, Thermodon (Terme) Çayı'nın kıyısında otururlardı. Tanrı *Ares* ile *Harmonia*'nın kızlarıydılar; aralarına, hizmetkârlardan ve damızlık olarak yararlandıkları birkaç kişiden başka erkek almazlardı. Çok iyi at binerler, dövüşte ve okçulukta pek ileriydiler. Oku daha rahat kullanabilmek için sağ memelerini kestirme gibi bir âdetleri vardı. Zaten *Amazon* adı da meme anlamından, '*mazos*' sözcüğünden gelirdi.

Kraliçeleri *Hippolyte*'de babası *Ares*'in armağanı olan tılsımlı bir kemer vardı. Tıpkı *Aphrodite*'ninkini kuşananın karşısındakini sı-

rılsıklam aşık etmesi gibi, bu kemeri de kim kuşansa çok üstün savaşçı niteliklere sahip olurdu. *Herakles* Thermodon (Terme) Çayı kıyısına vardığında, *Amazonlar*ın oluşturduğu üç kabileyi yönetenler *Hippolyte*, *Antiope* ve *Melanippe* idi. Kahramanın yakışıklılığından ve başkalarınınkine pek benzemeyen gösterişli vücudundan hemen hoşlanan Kraliçe *Hippolyte*, ona aşkının belirtisi olarak altın kemeri verdi. Bu işin böylesine kolay çözümlenmesine *Hera*'nın pek aklı yatmıyordu; bir *Amazon* kılığına girdi ve yeni gelen yabancılar konusunda olumsuz haberler yaymaya başladı. Böylelikle savaşçı kadınları, o yabancıların *Hippolyte*'yi kaçırmak istediklerine inandırarak, onlara baskın yapmaya kışkırttı. Bu kışkırtmanın çıkarttığı çatışmada *Herakles* birçok *Amazon*'u ve bu arada *Hippolyte*'yi öldürdü.

Herakles, olaylarla dolu bir dönüş yolculuğundan sonra Mykenai'a vardı. Dönerken Troialı *Hesione*'yi bir deniz canavarından kurtarmak için Mysialılar ve Phrygialılarla savaşmış, Thasos'ta yerleşmiş *Thrakları* zapt altına almak zorunda kalmış, yolculuğu bu nedenlerden ötürü maceralı olmuştu. *Eurystheus*, *Hippolyte*'nin sihirli kemerini *Admete*'ye verdi; o da kemeri, rahibesi bulunduğu Hera Tapınağı'nda sakladı.

Herakles'in, çoban *Eurytion* ile köpek *Orthos*'u öldürdükten sonra, hayvanlarını korumaya koşan üç vücutlu *Geryoneus* ile yaptığı dövüş çok ünlüdür. *Herakles*, kızılımsı sarı renkteki çok güzel sığırları yakalamak için Okeanos'u aşmıştı. Ölümlülerin en güçlüsü olan *Geryoneus*, Kızıl Günbatımı'nda Erytheia Adası'nda otururdu. *Khrysaor* ile *Kallirroe*'nin oğlu *Geryoneus*'a, kulakları sağır edici bağırışlarından ötürü 'Uluyan' denilirdi. Kanatlı bir ucubeydi; üç kafası, üç vücudu ve altı kolu vardı. *Herakles* onunla karşılaşmak için, bilinen dünyanın sınırlarına çıkan pek çetin bir yol izledi. Yolun sonunda Tartessos vardı. Oraya varınca birbirine bakan iki sütun dikti. Bunlardan biri Avrupa'daki Kalpe Dağı'nda, öteki Afrika'daki Abila Dağı'ndaydı.

Karşılaşma Okeanos kıyılarının ötesinde, Uzak Batı'da, *Perseus*'un o korkunç *Gorgolar* ile karşılaşıp onları yendiği yerde olacaktı. Za-

ten *Geryoneus* da onların soyundan geliyordu. *Herakles* oraya tanrısal yardımla, Güneş Tanrısı *Helios*'un, her gece Okeanos'u geçerken içine bindiği altın kupayla vardı. Kupayı ona Erytheia Adası'na kadar gitsin diye *Helios*'un kendisi emanet vermişti. Adaya adını veren *Hesperidler*, kupayı kahramandan alarak el koydu. Libye'den Fas'a kadar tüm Afrika kıyısı boyunca kahraman birçok zor çatışmaya girmek zorunda kaldı.

Devlerden *Antaios* ile karşılaştı. Geleni geçeni dövüşe çağıran, sonra onların kafataslarıyla babası *Poseidon*'un tapınağını süsleyen bu pek güçlü varlıkta sihirli bir yenilmezlik vardı; yere düşse de, daha büyük bir saldırganlıkla ayağa fırlardı. *Herakles* ona karşı dövüştü ve yere düşürmemeye çalışarak üst üste birçok kez vurdu. Sonunda devi öldürdü ama o yoğun çaba sonucu bitkin düşüp uyuya kaldı. Ufak tefek, acayip ve gülünç görünüşlü varlıklar olan *Pygmailar* o sırada, kaba ve gülünç bir şekilde *Herakles*'e saldırmaya çalıştı. Amaçları *Antaios*'un öcünü almaktı. *Herakles* bu duruma kahkahalarla güldü ve *Pygmailar*dan birkaç tanesini *Eurystheus*'a sunmak üzere yakaladı.

Mısır'da, yabanıl ve kan dökücü biri olan, yabancıları *Zeus*'a kurban eden, onların etleriyle beslenen hükümdar *Bousiris* ile karşılaştı ve onu öldürdü. Kahramanın yakalandığı ve kurban edilmek üzere sunağa yerleştirilmişken hükümdara ve hükümdarın adamlarına karşı çok hırslı bir çatışmaya girdiği de söylenmiştir. Kızıl Günbatımı Adası'na geldiğinde, *Ekhidna*'nın oğlu köpek *Orthos* hemen üzerine saldırdı. Hayvanla baş etmesi öyle zor işti ki, *Athena* ve *Hermes* yardımına koşup *Herakles*'i yönlendirdiler. Kahraman elindeki kaba sopayla önce iki başlı köpeği, sonra da bu arada koşup gelmiş olan çoban *Eurytion*'u öldürdü. *Ares*'in sürülerine bekçilik eden *Menoites* koşup *Geryoneus*'a hırsızlığı bildirdi. Üç vücutlu canavar, üç mızrakla *Herakles*'e karşı çıktı, geri kalan üç eliyle de birer kalkan tutuyordu. Fakat yine de umarsızca yenildi.

Artık *Herakles*'in önünde o görkemli sürüyü Mykenai'a götürme sorunu vardı. Akdeniz kıyısını izlemeye başladı ve İspanya'yı geçti.

Pyrene Dağları'nda *Bebryklerin* prensesi *Pyrene*'ye aşık oldu; sonra onun erken ölümünün yasını tuttu. Gallia'da çok içten kabul gördü. Orada Alesia kentini kurdu ve Prenses *Galatia* ile birlikte oldu. Ondan pek çok oğlu doğdu. Hepsi yürekli birer savaşçıydı.

Liguria'da *Herakles*'e *Poseidon*'un oğulları *Mebion** ile *Derkynos* yeni zorluklar çıkardılar. Sürüyü elinden almak istediler; ne var ki bu başarısız girişimlerini yaşamlarıyla ödediler. Bunun üzerine *Ligurlar* ayaklandı ve bunun sonucunda şiddetli bir çarpışma başladı. *Herakles*, o değerli öldürücü oklarının gerçekten yanında olmadığını fark edince umutsuz anlar yaşadı. Yorgun ve yaralıydı, dur durak bilmeden ağlayıp sızıldanmaya başladı; bu durum *Zeus*'un merhametini çekti ve *Zeus* yani babası tüm çarpışma alanını kaplayacak bir bulut gönderdi. Başlayan şiddetli taş yağmuru *Ligurları* dağıtmaya yetti.

Gallia'da, Alpler'in batısında kalan kesimi ve Etruria'yı geçti, Tiberis Irmağı'nın kıyılarında durdu.

Orada *Hephaistos* ile *Medusa*'nın oğlu *Cacus* oturuyor ve tüm Aventinus çevresini içine alan bölgeyi kasıp kavuruyordu. Bu üç başlı, uçları tutuşmuş üç kanadı olan bir canavardı. *Herakles'ten* birkaç sığır çaldı ve insan kalıntılarıyla süslü ürkütücü mağarasına götürdü. *Herakles*, hayvanların eksildiğini fark etmediğinden yolculuğunu sürdürdü. Durumu ona açıklayan ve *Cacus*'un mağarasının varlığını belli eden, oraya kapatılmış hayvanların böğürmeleri oldu. Mağaranın girişi çok büyük bir şeyle tıkalıydı ama umarsızlık içinde duyduğu öfke, kahramanın gücünü iki katına çıkarmıştı. Bu nedenle sadece mağaraya girmekle kalmadı, aynı zamanda *Hephaistos*'un canavar oğlunu da öldürdü.

Herakles, Güney İtalya'yı aştıktan sonra Sicilya Boğazı'nı geçip adaya vardı. Boğalarından biri sürüden ayrılıp *Elymlerin* hükümdarı ve *Aphrodite*'nin oğlu olan *Eryks*'in hayvanlarına karışmıştı. O da hükümdarı bir yumruk dövüşüne çağırdı. *Herakles* yenerse karşıtının hükümdarlığı onun olacaktı, *Eryks* yenerse karşıtının tüm sürülerini alacaktı. *Alkmene*'nin oğlu, *Aphrodite*'nin oğlunu yendi ama hükümdarlığı istemedi; onu *Elymler*e bıraktı.

---

* Alebion. (r.n.)

İtalya'ya döndükten sonra *Kroton* adında bir adamı istemeden öldürdü. Cenaze töreninden sonra, o yerde ölen adamın adıyla büyük bir kent kurulacağı yolunda bir şey söylemişti. Gerçekten de *Herakles*'in soyundan gelen Argoslu *Miskelos* orada bir Yunan kolonisi kurdu. Tanrıça *Hera* yine saldırgan kinini göstererek, o Adria Denizi kıyılarındayken korkunç bir atsineği gönderdi, sürüler çıldırıp Thrakia'ya dağıldı. *Amphitryonoğlu Herakles* o sırada, arabasının atlarını çalmış olan yarı kadın yarı yılan bir ucubeyle karşılaştı. Ucube çaldığı atları geri verecekti ama bir koşulu vardı, o da *Herakles* ile bir kez bir araya gelmekti. *Herakles*, her ne kadar tiksinse de, bu isteğe boyun eğdi. Ucube, kahramanla birleşmesinden gebe kaldı, bu gebelikten üçüzler (*Agathyrsos*, *Gelonos* ve *Skythes)* doğdu. İlk ikisini çirkin ve bir işe yaramaz diye anaları yok etti. Üçüncünün yazgısı o kadar kötü çıkmadı, Skythia ülkesi halkının başı oldu. Bu maceralar sonunda *Herakles*, *Geryon*'un sığırlarını *Eurystheus*'a verebildi; o da bu hayvanların tümünü Hera'ya kurban etti.

Hesperidlerin Bahçesi'ne yaptığı yolculuk da maceralı karşılaşmalar ve başarılı çarpışmalarla dolu geçti. Bu on birinci iş, *Hesperidler*in koruyuculuğunu yaptığı kutsal altın elmaların toplanması işiydi. Bu kızlar, *Zeus* ile *Themis*'in birlikteliğinden doğmuştu ve Güneş Tanrısı'nın günlük yolculuğunun son bulduğu Atlas Dağı Bölgesi'nde otururdu. Koruyuculuğunu yaptıkları elmalar, *Gaia*'nın *Hera*'ya düğün armağanı olarak sunduğu bir ağacın sihirli meyveleriydi. Olympos'un ecesi, bu düğün armağanının üzerine öylesine titrerdi ki, *Hesperidler* bile yaklaşamasınlar diye, uykusuz ejderha *Ladon*'u elma bekçisi atamıştı. Ayrıca, altın elmaların burnu büyük bahçıvanı *Atlas*, bahçeyi aşılmaz bir duvarla çevirmişti. *Herakles*'in yolculuğu, denizin eski tanrıları karşı koyduğu için tehlikeli geçti. O da *Nereus*'un yardımını istemek üzere Po Irmağı yakınına gitti.

Nereus'un yanına gidebilmek için, Makedonia'da cılız bir akarsuyun bir kıyısından ötekine geçmesi gerekiyordu. Orada *Ares* ile *Pyrene*'nin oğlu *Kyknos* otururdu. *Zeus*'un oğluyla *Ares*'in oğlu arasında bir çatışma çıkması kaçınılmazdı ve bunu engellemek üzere araya tanrı yıldırımı girmezse karşılaşmanın altından kötü şeyler çıkabilirdi.

Kahraman *Herakles*, ak saçlı Deniz İhtiyarı yani *Nereus* ile ve onun sürekli değiştirdiği biçimleriyle yaptığı zor bir çatışmadan sonra Batı Bahçesi'ne giden yolu ona söyletti. *Nereus* ona, Güneş Tanrısı'nın her akşam sıcak sularında yıkandığı Aithiopia'nın kızıl denizine ulaşıncaya kadar Afrika kıyısını izlemesini öğütledi. Sihirli bahçenin pek çok kapısı vardı. *Hesperidler*in toprağına yakın bulunan *Atlas*, en kuzey noktadaydı. *Nereus*, elmaların doğrudan toplanması konusunda *Atlas*'a güvenmesini de söyledi.

Herakles Batı Bahçesi'ne varır varmaz, bekçi *Ladon* ile karşı karşıya gelmek zorunda kaldı. *Ekhidna*'nın oğlu ve uğursuz üne sahip *Kerberos* ve *Orthos* gibi canavarların kardeşi olan bu dikkatli bekçinin birçok başı ve korkutucu ağızları vardı. *Herakles*, *Ekhidna*'nın kızı Lerne Gölü Hydrası'nın zehirli kanına bulanmış aynı okları kullanarak *Ladon*'u öldürdü.

Nereus'un öğüdü üzerine *Atlas*'tan yardım istedi. *Atlas*, gökkubeyi tepede tutmakla görevli *Titan* olduğundan, *Herakles* onun bu ağır görevini geçici olarak devralmayı kabul etti. *Atlas* kısa bir süre uzaklaştı ve üç elma koparıp döndü. Yeniden o rahatsızlık veren işine dönmek istemediği açıkça anlaşılıyordu. Elmaları *Eurystheus*'a kendi götürmeyi önerdi. Kahraman bunu kabul etmiş gibi yapıp *Titan*dan gökkubeyi birkaç dakika dinleninceye kadar alıvermesini rica etti. *Atlas* kabul etti ve yükünü omuzladı. Kurnazlık etmek istemişti ama *Herakles* ondan daha kurnaz çıkmıştı. Altın meyveleri alıp Mykenai'a döndü. *Eurystheus* da *Athena* da o elmaları istemedi. Bunun nedeni, *Zeus*'un karısının öfkesini çekmek istemeyişleri olabilirdi. Sonunda elmalar *Hera*'ya verildi. Bu on birinci işin ikinci bir amacı daha vardı: Fazlasıyla ağır bir cezaya çarptırdığı için *Zeus*'un vicdan azabı çekmesine neden olan *Prometheus*'un özgür bırakılması. Kafkaslar'da bir ağacın tepesine bağlanmış olan *Titanoğlu Prometheus*'un karaciğeri her gün aç bir akbaba tarafından didiklenip parçalanıyordu. *Prometheus*'un başına gelen bu işle *Herakles* yakından ilgiliydi; özgür bırakılması için *Zeus*'a başvurdu. *Kronosoğlu* razı oldu ama *Prometheus*'u, günahlarını sonsuza dek unutmamaya mahkum ettiği için, onun zincirlerinin demirinden yapılmış ve üzerine Kafkas Dağı'ndan alınan bir taşın kakıldığı yü-

züğü hiç çıkarmamacasına takmasını ona buyurdu. *Herakles* babasının izniyle, akbabanın yüreğine öldürücü okunu atıp *Titanoğlu*'nu kurtardı.

Kerberos'un yakalanmasıyla, bitmez tükenmez kaygılar içeren 'On İki İş' dizisi kapanacaktı. Bu sonuncu iş en çetin olanıydı, doğaüstüydü ve Argos'un güçsüz hükümdarı *Eurystheus*, *Hades*'in köpeğinin yakalanıp Mykenai'a canlı olarak tesliminı istediğine göre, böyle bir şeyin gerçekleştirilemeyeceğine inanıyor demekti. Görevlerin içinde bundan daha zor olanı yoktu, çünkü işin içinde 'Yumuşaklık Nedir Bilmeyen' *Hades*'in saltanatına tecavüz vardı. *Herakles* sonuçtan kuşku duysa da, Cehennem'e inebilmek için çok sıkı bir hazırlık dönemi geçirdi. Her şeyden önce birçok kişiyi öldürmüştü, o edimlerinden ötürü arınması gerekiyordu. Ancak ondan sonradır ki, *Eleusis Gizleri* denilen şeyler ona açıklanabilirdi. Bu gizler ancak Atina yurttaşlarınca bilinebiliyordu; bu nedenle de *Herakles* kendisinin *Pylios* tarafından evlat edinilmesini sağladı. Böylece onun oğlu oluyordu. Gizlere kabul törenindeki iki sağdıcı da saygıdeğer birer ada sahip kimselerdi: *Orpheus*'un oğlu *Mousaios* ile büyük *Theseus*. Töreni yöneten de, gizlerin kurucusu ve gizler kendisine 'Büyük Ana' *Demeter* tarafından açıklanmış olan başrahip *Eumolpos* idi. *Herakles* arındırıldıktan ve gizler kendisine açıklandıktan sonra, Lakonia'da Tenaros Geçidi'ne yollandı. Ölüler ülkesine oradaki bir mağaradan giriliyordu. Yaşayanların gölgelerini kayıkla karşıya geçiren yaşlı *Kharon*'un bulunduğu yere *Athena* ve *Hermes*'in yardımıyla vardı. Kahramanın neden Tartaros'ta bulunduğuna kayıkçı bir anlam veremeyerek şaşmıştı ama direnmeden onu teknesine bindirdi ve Styks Irmağı'nın öteki yakasına geçirdi. Ancak *Kharon* bunu yaparken epeyce sıkıntı çekti. Çürük sandalı, canlı bir insanın ağırlığıyla neredeyse batacaktı, ayrıca bu iş *Hades*'in hoşuna gitmeyecekti. Gerçekten de ölüler dünyası hükümdarı, *Kharon*'u koca bir yıl boyunca zincire vurarak cezalandırdı.

Herakles'i görünce gölgeler kaçıştı. Aralarında *Meleagros* da vardı. *Herakles* onunla konuştu. Kısa süre önce ölmüş olan *Meleagros*, baba evinde bıraktığı ve henüz evlendiremediği kız kardeşi *Deia-*

neira konusunda üzülüyordu. Kız, gençliğinin en taze çağındaydı, *Herakles*'e onunla evlenmesini önerdi.

Tartaros'un kasvetli dekorunda *Herakles* korkunç *Gorgolar*dan *Medusa*'nın başını görür gibi olduysa da, *Hermes* zararsız olduğunu söyleyince içi rahat etti. Daha sonra *Theseus* ile *Peirithoos*'a rastladı. İki arkadaş, üzerine yapıştıkları için oradan uzaklaşmalarına izin vermeyen taştan bir peykede oturuyordu. *Herakles* yalnızca *Theseus*'u, o da ancak vücudunun alt kesiminden bir parçayı peykeye yapışmış bırakmak zorunda kalarak kurtarabildi. Ondan başka, *Hades*'in uşağı *Askalaphos*'u da kurtardı. *Persephone*'ye ihanet ettiği için cezalandırılan bu şeytan uşağının altında yamyassı yattığı çok büyük bir kayayı kaldırarak onu özgür bıraktı. O da sonradan *Demeter* tarafından baykuşa dönüştürüldü. *Herakles*, ruhları kendi yanına çekmek için, *Hades*'in sığırlarından birini kesip sıcak kanını onlara sunmaya karar vermişti. Ancak bunun için sürünün sığırtmacı *Menoites* ile dövüşmesi gerekiyordu. Kolay bir çatışmadan sonra çobanı öldürdü. Sonunda, ölüler dünyasını yönetenlerin önüne varan *Alkmeneoğlu,* avını istedi. *Avernus*'un, yani cehennemin hükümdarı, onun *Kerberos*'u tutsak etmesine izin veriyordu ama koşulu, silah kullanmamasıydı. *Herakles* derhal Tartaros'un Akheron Irmağı yakınlarındaki kapısına döndü ve cehennem köpeğini, yılanlarla kaplı üç kafa çıkan gırtlağından kavradı ve canavar bekçi bitkin düşüp de teslim oluncaya kadar bırakmadı. Ondan sonra tutsağını Troizen'e çıkan bir keçiyolu boyunca sürükledi, Tiryns'ten geçip Mykenai'a vardı. Vücudunun her yanına tıslayan yılanlar yayılmış, gözleri ateş saçan korkunç canavarı gören *Eurystheus* yeraltında bir *pithos*· saklanıp bir kez daha korkaklığını belli etti.

· *Büyük küp. (r.n.)*

Herakles, son işinden döndüğünde, *Kallinikos* yani 'Zaferi Güzel' lakabını hak etmişti. *Eurystheus*'tan kurtulur kurtulmaz yaptığı ilk iş, sadakatsiz karısı *Megara*'yı boşayıp yeğeni *Iolaos*'a vermek oldu. Bu kadın *Kreon*'un kızıydı ve kendi çocuklarının 'Çılgınlık Şeytanı' *Lyssa*'nın pençesine düşmüş olan öz babaları tarafından öldürülmesi gibi bir felaket yaşamıştı.

Her ne olursa olsun, *Herakles* artık mutlu bir yaşam kurmak için yeni ve daha genç bir eş arıyordu. Oikhalia hükümdarı ve *Melaneus*'un oğlu olan *Eurytos*'un bir okçuluk yarışması açtığını, birinci geleni güzel kızı *Iole* ile evlendireceğini duymuştu. *Eurytos* çok iyi yay çekmesiyle, ayrıca kendisine *Apollon* tarafından armağan edilmiş tanrısal bir yaya sahip olmakla övünürdü. *Herakles* Oikhalia ülkesine gitti ve zorlanmadan yarışmayı kazandı. Gururu kırılan *Eurytos* kızı *Iole*'yi *Herakles*'e vermek istemedi. Gerekçe olarak da kızının, karısını boşamış, oğullarını öldürmüş biriyle evlenmeye hiçbir zaman razı olmayacağını bildirdi. *Eurytos*'un oğullarından yalnızca biri, *Iphitos*, *Herakles*'i destekledi ve onu, Oikhalia hükümdar ailesinin hayvanlarını çalmakla suçladıklarında da bu suçlamaya inanmak istemedi. Hayvanları çalıp *Herakles*'e satan, becerikli hırsız *Autolykos* idi. *Iphitos*, çalınan kısrakların peşine düştü ve onları *Amphitryonoğlu*'nun sürüleri içinde bulunca ona duyduğu güveni kaybetti fakat kuşkularını *Herakles*'ten sakladı; o böyle yapınca da kahraman, iyi niyetine güvensizlik gösterdi diye öfkelendi. *Iphitos*'un kendisine tepeden bakmasına çileden çıkarak onu öldürdü ve bir kayanın tepesinden aşağı fırlattı.

Pylos hükümdarı *Neleus*, kahramanı arındırmayı kabul etmedi. Sadece *Hippolythe*'nin oğlu *Deiphobos*, araya giren *Nestor*'un ricasıyla onu, ev sahibini öldürme gibi çok büyük bir günahtan arındırmayı kabullendi. *Herakles* vicdan azabı içinde Delphoi'ye gitti. Fakat *Pythia*, bilicinin yanıtını vermeyi kabaca reddetti. Bunun üzerine

Herakles, tapınağı kırıp yıktı ve üzerinde dişi *Python*'un oturduğu kutsal sehpayı çaldı. Kutsal olan bir şeye gösterilen bu açık saygısızlığa çok öfkelenen *Apollon*, *Herakles* ile dövüşmeye başladı. Dövüş, *Zeus*'un yıldırımı iki kardeşi ayırıncaya kadar sürdü. Kahraman, süngüsü düşmüş durumda Delphoi'ye bir kez daha gitti. Bilici, işlediği kötülüğün günahını ödemesi için Lydia Kraliçesi *Omphale*'nin yanında üç yıl boyunca hizmet etmesi gerektiğini söyledi.

Asya'ya götürülüp aşağılık bir köle gibi satılan *Herakles*, kendisini kabul eden 'altın sandallı' güzel kraliçeye bağlılıkla hizmet verdi. *Omphale*, *Iardanos*'un kızıydı ve *Ares*'in oğlu *Tmolos* ile evlenmişti.

Lydia hükümdarı *Tmolos*, Karmanor Dağı yamaçlarında avlanırken, kendini *Artemis*'e adamış bir bakire olan *Arripe*'yi görüp vurulmuştu. Kız *Tmolos*'un önerilerine olumlu bir karşılık vermeyip tanrıçanın tapınağına sığındıysa da, hükümdar peşinden gidip ona saldırmıştı. Namusuna sürülen lekeden çok utanan kız kendini asmıştı. Bunun üzerine *Artemis,* zincirlerinden çözdürdüğü azgın bir boğayı *Tmolos*'un üzerine göndermiş, hükümdar birçok yerinden boynuz yiyip kanlar içinde yere serilmişti.

İşte *Omphale* bu olayla dul kalmıştı ve Lydia'da sürdürmekte olduğu saltanatında, güçlü kölesinin yardımıyla ülke içinde bir denge kurmayı başardı. Hanımının buyruğu üzerine *Herakles*, *Eurybates* ile *Olous*'u yakaladı. Olay şöyle gelişti: *Okeanos* ile *Theia*'nın oğulları olan bu iki *Kerkop*'a anaları, bir gün 'poposu kara biri' tarafından yakalanacaklarını haber vermişti. İkizdiler ve ikisinin de ince bir alayla karışık hırsızlığa, yalana eğilimi büyüktü. Sıcak bir yerde, Thermopolis yakınlarında, sağlık kaplıcalarının olduğu Ephesos (Efes) Bölgesi'nde otururlardı. Orada uyumakta olan *Herakles*'in üzerine varıp silahlarını çalmak istediler. Kahraman bunları yakalayıp kendi omuzunda taşıdığı büyük sopaya ayaklarından asınca, onlar da onun güneşte kararmış kaba etlerini gördüler ve *Theia*'nın öngörüsünü anımsayıp kahkahalarla gülmeye başladılar. *Herakles* neye güldüklerini merak etti. Kahkahalarının nedenini öğrenince, o da kendini tutamayıp güldü ve ikizleri salıverdi.

Herakles ve Omphale; Antik Dönem buluntusu.

Daha sonra verimli ve bakımlı bir üzüm bağına sahip *Sileus* ile çatıştı. Bu bağ sahibi, hiçbir şeyden habersiz yolcuları çevirip toprağında çalışmaya zorlardı. *Dikaios* adında bilge bir erkek kardeşi ve *Ksenodike* adında erdemli bir kızı vardı. *Herakles,* asmaların tümünü söktü; ürünü bir daha belini doğrultamayacak biçimde berbat etti. Sonra, bağ sahibinin yiyecekleriyle zengin bir sofra donattı. Adam bu durumu görünce umutsuzluğa düşüp kendini öldürdü. *Herakles,* iyi huylu *Ksenodike*'yi hırpalamadan seviyordu; o uzaklaştığında, kız onu büsbütün yitirdiğini sanarak acısından öldü. Kahraman ise kızın vücudunu cenaze ateşi üzerinde görünce perişan olup kendisini öldürmek istedi. İyi yürekli *Dikaios* işe el koyarak onu bundan alıkoydu.

Lydia ile sınırdaş ülke olan Phrygia'da, yabancıların kafasını kesmekten tat alan bir ekin biçici vardı. *Hermes*'in oğlu *Daphnis*'in sevgilisi *Pimpleia* bir gün, bu yabanıl ekin biçici *Lityerses* tarafından kaçırıldı ve *Daphnis* onları bulmak üzere Kelainai'a (Dinar) gitti. *Herakles* de *Daphnis*'in yardımına koştu ve kafa kesici *Lityerses*'in kafasını keserek sevgililerin bir araya gelmesini sağladı.

Alkmene'nin oğlunun bir ara birlikte yaşadığı *Omphale*'den doğan *Lamos, Agelaos* ve *Laomedon* adlı oğullarının üçünün de şanlı birer yazgısı olmuştu. Lydia'daki köleliği sırasında *Herakles*'in kadın

gibi giyinmeye ve aşağılayıcı ev işlerinde çalışmaya zorlandığı yolundaki söylentilerin *Pan* tarafından çıkarıldığı anlaşılmıştı. *Pan* bunu, Lydia'da kendi başına gelen aşağılayıcı bir olaya duyduğu öfkeden ötürü yapmıştı. Olay şuydu: *Omphale*'ye umutsuzca aşık olan *Pan*, onu *Herakles* ile buluştuğu bir mağaraya kadar izlemişti. İki sevgili oraya vardığında birbirlerinin giysilerini sırtlarına geçirdikten sonra ayrı ot döşeklerde uykuya dalmıştı. *Pan* loş mağaraya girdi ve kadın giysilerine aldanıp *Herakles*'in yanına uzandı. O da *Pan*'ı korkunç bir tekmeyle fırlatıp döşekten attı. *Omphale* uykudan sıçrayarak kalktı ve hemen meşaleleri yakıp içeri giren yabancının kim olduğuna baktı. Mağara aydınlanınca, yaralanmış ve canı yanan *Pan*'ı gördüler. *Omphale* de *Herakles* de kahkahayı basarken, *Hermes*'in ateşli oğlu tabanları yağlamış kaçıyordu. İşte bu olayın öcünü almak içindir ki, *Herakles*'in birtakım utanılacak eğilimleri olduğu yolunda o sahte bilgileri yaymıştı.

Herakles üç yıllık köleliğin bitiminde *Omphale* ile vedalaşıp yurduna döndü. Troia'ya karşı bir öç alma seferine çıkmak için sabırsızlanıyordu. Yıllar önce, *Laomedon*'un kızı *Hesione*'yi, *Poseidon* tarafından gönderilmiş bir deniz canavarından kurtarmıştı. Güzel kızı çırılçıplak Troia kıyısında bir kayaya bağlı görüp özgürlüğüne kavuşturmuştu. Canavarı öldürme hizmetine karşılık olarak, vaktiyle *Zeus* tarafından *Laomedon*'a armağan edilen bir çift kanatlı ölümsüz atı istemişti. Canavar tüm kollarıyla onu sarmalamış olduğundan, üç gün boyunca karnının üzerinde didişmesine rağmen ancak *Athena*'nın da yardımıyla canavarı yenebilmişti. Ne var ki *Laomedon* sözünde durmamış, *Herakles*'e ölümsüz değil ölümlü atlar vermişti. Kahraman da bunun üzerine hem Troia hükümdarını tüm oğullarıyla birlikte öldürerek hem de kentini yakarak öcünü almıştı.

Troas'tan dönüşüyse pek kolay olmadı, çünkü acımasız *Hera* bu kez de bindiği gemiyi Kos'ta kazaya uğratmıştı. Bu sırada *Zeus*'un içi geçmiş, uyuklamıştı. Uyanıp silkindiğinde sevgili oğlunun içinde bulunduğu zor durumun farkına vardı ve Uyku'nun peşine düşüp kovalamaya başladı. Fakat Uyku, Gece'nin kucağına saklanmıştı.

Herakles, Nessos ve Deianeira. Boston Güzel Sanatlar Müzesi'ndeki bir kupadan.

Gece de *Kronosoğlu*'nun karşı koyamayacağı 'Kara' Tanrıça'ydı. Buna rağmen *Herakles*'in yardımına koşmaya karar verdi ve onun Kos Adası'ndan Argos'a yönelmesini sağladı.

Herakles'in yazgısında bir tartışmalı macera daha vardır. Korkunç Irmak Tanrı *Akheloos* ile dövüşecekti. *Thetis* ile *Okeanos*'un oğlu olan bu Irmak Tanrısı'nın, zor duruma düştüğünde kendisini bir ejdere, aslana ya da boğa başlı insana dönüştürme gücü vardı. Boğa boynuzlarına sahip korkunç çehresiyle Yunanistan'ın en büyük ırmağıydı ve *Oineus* ile *Khelidon*'un kızı *Deianeira*'ya deliler gibi tutkundu. Aitolia'ya yerleşen *Herakles*, bir karısı da olmadığından, 'Yüzü Işıklı Kız'ın çevresinde dönmeye başladı. Bunda aynı zamanda, kızın erkek kardeşi *Meleagros*'a verdiği sözü tutma çabasının da etkisi vardı. Güzel *Deianeira*'nın birçok uygun talibi çıkmış ama hepsi de rakipleri *Akheloos*'tan ürküp uzaklaşmıştı. Bu çatışma, *Herakles*'in aldığı bir buyruk ile ya da insanlığı bir kötülükten kur-

tarmak için değil de, yalnızca aşk uğruna giriştiği ilk dövüştü. Yarışma konusu hanım da korkmadan çatışmada hazır bulundu ve *Herakles*'in zaferini gördü.

Deianeira ile evlendikten hemen sonra *Herakles*, Euenos Irmağı'na gitti, karşı kıyıya geçmek istiyordu. Orada yolcuları karşı kıyıya geçirme görevi, tanrılar tarafından *Kentauroslar*dan *Nessos*'a verilmişti. *Herakles* ırmağı yüzerek geçerken *Kentauros* da *Deianeira*'yı omuzlarına aldı. Güzel kadının çekiciliğine kapılarak onu rahatsız etmeye başladı, sonra da ırzına geçmek için ağaçların arasında kuytu bir yere götürdü. Karısının çığlığını duyan *Herakles* öldürücü bir oku yarım mil uzaktan fırlatıp *Nessos*'u göğsünün tam orta yerinden vurdu. *Kentauros* ölmek üzereyken, pişman olmuş gibi yaparak kahramana karşı bir düzene başvurdu. *Deianeira*'ya, kendi yarasından akan kanı alıp sihirli bir karışım yapmasını, o karışımı *Herakles*'in gömleğine sürerse bir daha aşkta önüne hiç rakibe çıkmayacağını söyledi. *Oineus*'un saf kızı bu aldatmaca öğüdü titizlikle yerine getirdi.

Herakles, Deianeira'yı Thrakia'da bırakıp *Eurytos*'tan öç almak üzere Oikhalia'ya döndü. Ordusuyla kente yürüyerek orayı yakıp yıktı. Sadece, geçmişteki bir ok yarışmasında kazanmış olduğu genç *Iole*'yi sağ bıraktı ve onu *Deianeira*'nın yanına, Trakhis'e gönderdi.

Deianeira kocasının Oikhalia'da zafer kazanıp da eve dönmek üzere olduğunu öğrenince, adamın -üstelik bir de genç ve güzel olan- sevgilisiyle birlikte oturma fikrini kabullenemedi. O zaman *Nessos*'un verdiği aşk tılsımını anımsadı ve *Herakles*'in giysisine ölü *Kentauros*'un kanından bulaştırdı. *Herakles* görkemli giysiyi sırtına geçirir geçirmez derisi yanmaya başladı. Üzerindekini çıkaramıyor, acıdan kıvranıyor, bu acayip sıkıntısına öfkelenip kuduruyordu. Bir tılsım, onu yanan bir kılıfın içine kapatmıştı, bir sihir yüzünden ölüyordu. Bunca çatışmadan sağ salim çıkmıştı ama şimdi bir büyünün kurbanı oluyordu. Dişini sıktı ve tek sızlanma belirtisi göstermeksizin acıyı çekti. Onun ölümüne istemeden neden olmasına ramak kala *Deianeira*, seven bir eş olduğundan, yaptığı büyüden vazgeçip saflığının cezasını kendini öldürerek verdi.

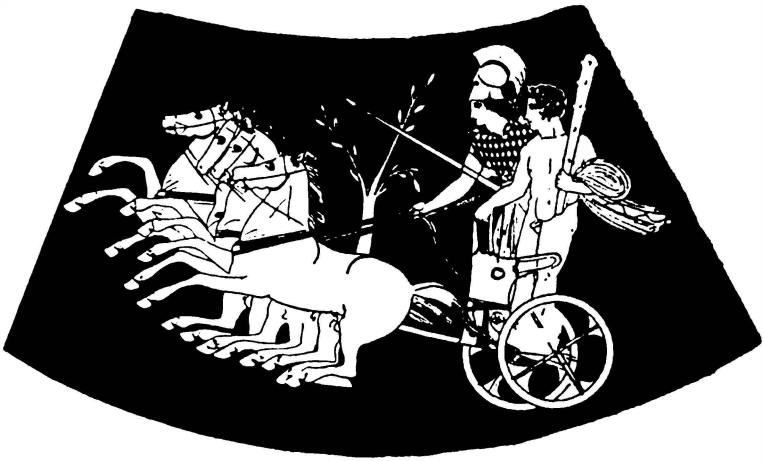

Herakles'in göğe çıkışı; bir Eski Yunan buluntusundan çizilmiştir.

Herakles, yanında sadık *Iolaos* bulunduğu halde Oita Dağı'nda meşe odunlarıyla bir cenaze ateşi hazırlanması yolunda buyruk verdi. Aslan postunu yüksek yığına serdi, kendisi de üzerine uzandı. Odunların ateşe verilmesini buyurduysa da orada bulunanların hiçbiri bu buyruğu yerine getirmeyi göze alamıyordu. Bunun üzerine oradan geçen bir yolcuyu çağırdı. Bu *Poias*'ın oğlu *Philoktetes* idi. *Herakles*, bu zor işi yaparsa, yani odun yığınını ateşlerse ona yenilmez yayını vereceğini söyledi. *Zeus*'un ateşi ve yıldırımları, *Herakles*'in ölümlü kesimini yakıp bir buluta çevirdi, bulut ölümlü arkadaşlarını bırakıp göğün gizemli uzamlarında uzaklaştı. *Zeus* onun dört atlı altın arabasına binmesine izin verdi. Bu ölümsüzler arasında bile az rastlanan bir onurdu. Bir kadından doğup da tanrı olan tek kişiyi *Apollon*'un tanrısal müziği karşıladı.

Herakles'in tanrılar katına çıkmasını kutsayan olay, yeni tanrının, Gençlik Tanrıçası *Hebe* ile düğünü oldu. Böylelikle *Hebe*'nin anası *Hera*'nın düşmanlığı da son bulmuş oluyordu. *Hera* güzel kızını gözde kahramanına seve seve verdi. Yeryüzünde gördüğü işlerde *Herakles*'in itici gücü, işte hep bu göğe yükselme umuduydu ve sonunda ödülünü de almış oluyordu.

Artemis her zamankinden daha yabanıl davranıyordu. Kendisini pençesine almış olan o sabırsız öç isteğini bir türlü bastıramıyordu; içgüdülerinin peşinden giden coşkun doğası bunu engelliyordu. Nankör *Oineus* ona ettiği hakareti unutmuş, şölende konuklarını düşüncesizce ağırlıyordu. Aitolia'da Kalydon hükümdarı olduğu zamandan beri ona saygıda kusur etmemişti. Ne var ki, bu yılki geleneksel hasat bayramında tüm tanrılara kurban kesmiş, *Artemis*'i ayırmıştı. Bu kabul edilebilir bir şey değildi. *Oineus*'un ağır saygısızlığını ödetmeye karar veren *Artemis*, hiçbir avcının tek başına alt edemeyeceği kadar iri ve korkunç bir yabandomuzu gönderdi Aitolia'ya. Fakat hayvan sadece bir bahane olacaktı. Domuzun vereceği zarar, *Oineus*'un ailesine ve sürek avına katılanlara *Artemis*'in vereceği zararın yanında önemsiz kalacaktı.

Kafası karışık ama iyi yürekli *Oineus*, tanrılar arasından aşık edinmekten hoşlanan bir kadın olan *Althaia* ile evlenmişti. *Althaia*'nın çekingen kızının babası *Dionysos* idi. *Ares*'ten doğurduğu oğlanın adı da *Meleagros* idi. *Meleagros* henüz küçükken, annesi *Althaia*'ya gelen *Moiralar*, oğlunun yaşamının ocakta yanan bir kor parçasına bağlı olduğunu söylemişti. Kor yanıp tükendiğinde çocuk ölecekti. *Althaia* hemen kor parçasını alıp dikkatle bir yere saklamıştı. *Meleagros* büyüdüğünde spor ve dövüş dallarıyla avcılıkta çok başarılı oldu.

O koskoca yabandomuzu hem hasadı kırıp geçiriyor hem de insan ve hayvanları öldürüyordu. Bu durumdan tasalanan hükümdar *Oineus*, tüm Yunan'ın kahramanlarını ve savaşçılarını Kalydon'a yabandomuzu avına çağırdı. Hayvan avlanılırsa, onu avlayana ödül olarak verecekti. Sparta'dan *Dioskourlar*, Messene'den *Idas* ve *Lynkeus*, Pleuron'dan *Althaia*'nın kardeşleri, Atina'dan *Theseus* çağrıya koştu. Onlardan başka Aitolia topraklarının kahramanları

Agelaos ile *Ankeus* da geldi. Hatta *Peirithoos*, *Iason*, *Nestor*, *Telemon* ve *Iasos* ile *Klymene*'nin kızı bakire *Atalante* bile katıldı.

Iasos, bir oğlu olmasını o kadar çok istemişti ki, doğan çocuğunun kız olduğunu gördüğünde onu yok etmek için Parthenion Dağı'nda açığa bırakmıştı. Duruma içi dayanmayan *Artemis* ise, bebeği emzirsin ve baksın diye oraya bir dişi ayı göndermişti. Çocuk daha sonra birkaç avcı tarafından bulunup büyütülmüştü. *Atalante*, *Artemis*'e adanmış çok güzel ve çok namuslu bir genç kızdı.

Oineus konuklarını dokuz gün boyunca ağırladı. Gelenlerden bazıları, aralarında bir kadının bulunmasına sinirlenmiş, *Atalante*'nin avcılara katılmasını istemiyordu. Fakat *Meleagros*, her ne kadar *Ida*'nın kızı *Kleopatra*'nın kocasıysa da, *Iasos*'un sarışın kızı karşısında büyülenmişti ve bu yakışıksız önyargı sahiplerini susturdu.

Büyük sürek avı başladı; katılanlar, avlayacakları hayvanın inine kadar olan yere bir yarım çember biçimde yayılarak ilerledi. *Atalante* gruptan ayrı bir konumdaydı. *Hylaios* ve *Rhoikos* adlı iki *Kentauros* kızı rahatsız etmeye başladı. O da yayını gerip şaşmaz oklarını attı ve onları öldürdü.

Yabandomuzu saklandığı yerden fırlar fırlamaz kurbanlarını öldürmeye başladı. İlk ölenler genç *Nestor*'un iki arkadaşı oldu. *Nestor*'un kendisi bir ağaç altına sığınmıştı. *Iason* ile *Iphikles* birçok kargı savurduysa da bu, ufak çizikler meydana getirmekten başka bir işe yaramadı. *Telemon* ve *Peleus*, yaban hayvanının acımasız saldırısına uğradı ve baltayla ava çıkmayı yeğlemiş olan burnu büyük *Ankeus*'un ise karnı deşildi. Arkadialı güzel avcı kız yabandomuzunu bir kulağından yaraladı; o sırada *Amphiaraos* da hayvanın bir gözünü kör etti. *Meleagros* ise öldürücü darbeyi yüreğinden vurdu.

Meleagros ince bir davranışla, yabandomuzuna ilk darbeyi vuran *Atalante* olduğu için, hayvanın postunu ona sundu. Bu nazik hareket, Kalydon hükümdar ailesinin başına dolanan büyük talihsizliğin nedeni oldu. *Meleagros*'un dayıları, postun o genç kıza değil hayvanı öldüren kendi yeğenleri *Meleagros*'a ya da ava katılanların en yaşlısına yani ikisinden birine verilmesi gerektiği görüşünü sa-

vunuyordu. Bu itiraz kavgaya, sonra da silahlı çatışmaya dönüştü. Sonunda *Meleagros* her iki dayısını da öldürdü.

Althaia, kardeşlerinin cesetlerini görüp *Atalante*'nin de postu aldığını öğrenince, kardeşlerinin acısıyla ve güzel kızın zaferinden duyduğu kıskançlıkla günahların en ağırını işledi. Tılsımlı kömür korunu alıp ateşe attı, böylece oğlunun ağır ağır ölmesine yol açtı. Bu arada kahramanın öteki dayıları, ölen kardeşlerinin öcünü almak üzere Aitolia'ya gelmişti. Fenalaştığını duyumsamaya başlayan ve annesinin korkunç hareketini öğrenen *Meleagros,* gelenlerle çatışmaya girmek istemedi ve 'aydınlık yüzlü' *Kleopatra* ile yatmayı yeğledi.

Silah kuşanmamaktaki inadını kıran, onu çok seven karısının tatlı sözleri oldu. *Kleopatra,* yenilenleri bekleyen yazgıdan onu kurtarması için kocasına umutsuzca yalvarıyordu. *Meleagros* pek yakında öleceğini bilmesine karşın övgüye değer bir cömert davranışla, düşmanlarına karşı koymaya karar verdi ve kentini kurtardı.

Kalydon yabandomuzu avından zaferle dönen *Atalante*, babası *Iasos*'un övünç kaynağı oldu. Kızını değerli bir savaşçıyla evlendirmek istedi. Kızı, müstakbel damadı seçebilecekti. *Atalante*'nin sarışın güzelliğine ve spordaki yeteneklerine vurulan talipleri az değildi. Evlenmeye niyeti olmayan *Atalante* yetenekli bir koşucuydu. Taliplerini bir koşu yarışmasına çağırdı. Kim kazanırsa onunla evlenecekti; kim yenilirse ölecekti. Kendisi, yarışmacı delikanlılar gibi çıplak yarışıyordu. Öylesine çekiciydi ki, birçok kişinin yenilip kurban olmasına karşın, hâlâ vazgeçmeyen ısrarlı aşıkları da yok değildi. Avcı *Melanion* da yarışmaya adaylığını koydu.

Amphidamas'ın oğlu olan bu Arkadialı avcı, *Aphrodite*'nin yardımını rica etmişti. Aşk Tanrıçası da ona üç tane altın elma vermiş, koşu boyunca bunları teker teker düşürerek 'ayakları hızlı' genç kızın dikkatini dağıtmasını tembihlemişti. *Atalante* yarışı yitirdi ve *Melanion* ile evlenmek zorunda kaldı. Evliliklerinden bir erkek çocuk oldu. Kız görünümlü bir oğlandı bu. Adını, 'Bakirenin Oğlu' anlamında *Parthenopaios* koydular. Bir gün *Melanion* ile *Atalante* ormanda dolaşır-

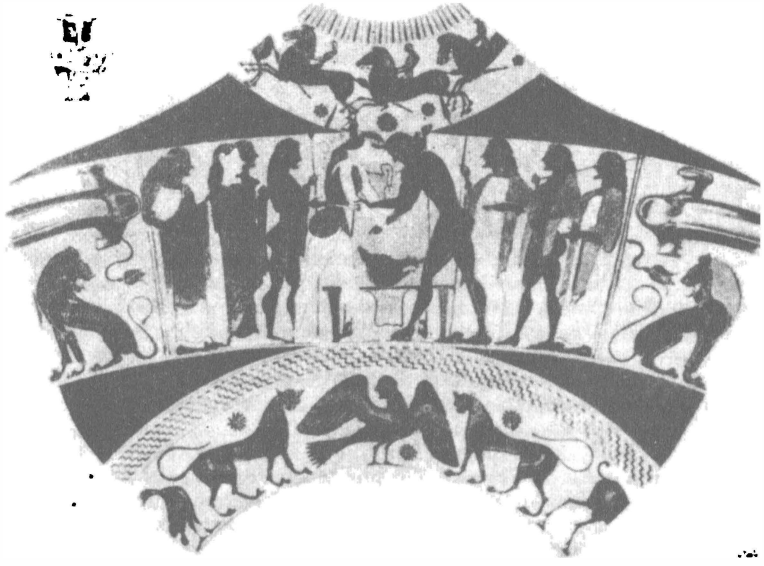

Atalante ile Peleus'un çarpışması; bir Khalkis testisinden.

ken *Zeus* ile *Kybele* adına yapılmış bir tapınak görüp içeri girdiler ve orada seviştiler. Bu yaptıkları tanrının öfkesini üzerlerine çekti. Bir daha sevişmemeye mahkum edilerek, hiçbir zaman aralarında çiftleşemeyecek iki erkek aslana dönüştürüldüler.

Kentauroslar Savaşı

Yabanıl canlılar olan *Kentauroslar* at gövdesine, insan bacaklarına ve kollarına sahip yaratıklardı. Yine birer beygir insan olan *Silenoslar*dan bunları ayıran, bunlarda daha az insanlık bulunması, özellikle de dört nala koşarlarken daha yırtıcı ve acımasız olmalarıydı. Thessalia ormanlarında, Pelion Dağı yamaçlarında yaşarlardı. Saldırgan bir topluluk olan *Kentauroslar*, *Dionysos* çevresini oluşturan neşeli ve oynak *Silenoslar*a hiç benzemezdi. Soyundan geldikleri *Iksion*'un işlediği günahı ödemekle lanetlenmiş bir topluluktu bunlar.

Thessalia boylarından *Lapithler*in hükümdarı ve *Phlegyas*'ın oğlu olan *Iksion*, karısı *Dia*'nın babası *Ioneus*'a hatırı sayılır bir başlık ödemeye söz vermişti. Sözünü yerine getiremeyeceğini anlayınca, tuzak gibi bir çukur kazdırıp içini yanar kömürlerle doldurtmuştu. Kayınpederi saraya gelince o çukura düşüp öldü. İşlediği cinayetin etkisinden kurtulamayan, vicdan azabı çeken *Iksion* da çıldırdı. Tanrılardan hiçbiri onu günahından arındırmaya yanaşmıyordu. *Zeus* ise bu durumdan hoşlanmadı ve onu arındırmakla kalmayıp, üstelik Olympos'taki şölenlere katılmasını da onayladı. Fakat iyilik bilmez saygısız *Iksion*, bu kez *Hera*'yı baştan çıkarmaya kalktı. *Zeus* da öç almak için, Olympos'un kraliçesine benzer bir bulut (*Nephele*) yarattı. Thessalialı nankör hükümdar, tanrının bu aldatmacasını yutup *Nephele* ile birlikte oldu ve onu *Kentauros*'a gebe bıraktı. *Kronosoğlu* hiç acımadan *Iksion*'u *Hermes*'e kırbaçlattı, sonra tutuşturulmuş gökyüzünde durmaksızın dönen bir tekerleğe bağladı. *Kentauros* büyüdüğünde, Pelion Dağı'nda beyaz kısraklarla sevişmekten hoşlanmaya başlamıştı. O ilişkilerden yarı tanrısal varlıklar olan *Kentauroslar* doğdu. Bunların arasında en ünlü ve en dürüst olanı, kahramanlar eğitmeni *Kheiron*'dur.

Çok geçmeden, *Kentauroslar*ın yabanıl doğaları ve kavgacı huyları ile Thessalia'nın savaşçı halkı *Lapithler*in çok daha yumuşak yapısı arasında çatışma baş gösterdi. *Iksion*'un karısı *Dia*'nın *Zeus*'tan do-

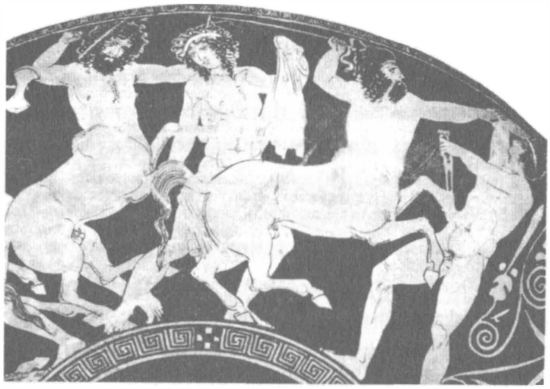

Kentauroslar Savaşı. Aristophanes'in (ressam, İ.Ö. 5. yy.) bir çanağından ayrıntı.

ğurduğu *Peirithoos*'un saltanat sürdüğü yer, Peneios Irmağı yakınlarındaki Magnesia idi. *Theseus* ile *Peirithoos* arasında, çok eski ve derin bir dostluk vardı. *Boutes*'in kızı *Hippodameia* ile evlenmeye karar verdiğinde pek görkemli bir şölen verdi ve buna, *Ares* ile Uyuşmazlık Tanrıçası *Eris* dışında, Olympos tanrılarını da çağırdı. Hükümdarlık sarayı daha ilk saatlerde pek kalabalıklaştığı için, *Peirithoos* çağrılanların -aralarında *Nestor*, *Kaineus*, kuzenleri *Kentauroslar* ve daha başka Thessalia prenslerinin bulunduğu- bir bölümünü yakındaki bir mağarada ağırlamak istedi. Kaba saba alışkanlıkları gereği *Kentauroslar* çiğ et yer, cinsellik tutkularında ölçüsüz davranırdı. Şarap nedir bilmezlerdi; birazcık tadınca da, sunulan süt kaselerini geri çevirip bol şarap içer oldular. Suyla karıştırmayı da kabul etmiyorlardı. Kısa sürede hepsi körkütük sarhoş olmuştu.

Hippodameia, mağaradaki davetlilere hoş geldiniz demeye gittiğinde, *Kentauroslar*dan *Eurytion*, hemen oturduğu sehpadan fırladı. Kaba bir biçimde genç kızı saçlarından kavrayıp tecavüze kalkıştı. Öteki *Kentauroslar* da ondan geri kalmıyordu. Kadınları ve delikanlıları yakalamaya başlamışlardı. Dingin ve ağırbaşlı toplantıyı bir sefahat alemine dönüştürüyorlardı.

Peirithoos ile *Theseus*, korku içindeki gelini kurtarmaya koşup *Eurytion*'u yakaladılar; burnunu, kulaklarını kestiler. Kıran kırana bir dövüş başlamıştı. Bunda herhalde, düğüne çağrılmadıkları için öfkelenen *Ares* ile *Eris*'in parmağı olacaktı. Düğün yemeği, *Ken-*

tauroslar ile *Peirithoos*'un yanını tutan *Lapithler* arasında bir savaş alanına dönmüştü. Yine *Lapithler*den ve bir zamanlar *Kainis* adında güzel bir *Nymphe* olan fakat kadın olmaktan bıktığı için *Poseidon*'dan kendisini bir erkek savaşçıya dönüştürmesini rica eden *Kaineus* da çağrılılar arasındaydı. *Kaineus* yenilmez bir savaşçıydı ve epeyce *Kentauros*'u kolaylıkla öldürdü. Ancak sonunda geri kalan karşıtları onu yere sermeyi başardı ve *Lapith* savaşçısı ağaç kütükleri ve taşlardan bir yığının altında soluğu kesilip öldü.

O sırada dördüncü işini, yani Erymanthos yabandomuzunu yakalama görevini gerçekleştirmekte olan *Herakles* de savaşa katılmıştı ve çarpışma arasında, *Kentauroslar*dan *Pholos*'un yanında dinlenmekteydi. Koca kayalar ve kökünden sökülmüş çam kütükleriyle silahlanmış olan *Kentauroslar*, *Herakles*'in bulunduğu ine koşan korku içindeki *Pholos*'u kaçmaya zorladılar. Çarpışma sırasında *Alkmene*'nin oğlu *Herakles*, istemeden *Kheiron*'a vurmuş ve onu onulmaz biçimde yaralamıştı. Bu iyi yürekli *Kentauros*, ölümsüzlerden olduğu için yaralandıktan sonra, ruhunu teslim edemeyip korkunç acılarla can çekişmeye başladı. Ancak *Prometheus*'un özgür bırakılması karşılığında ölmeyi *Zeus*'a önerince bu acıdan kurtulabildi.

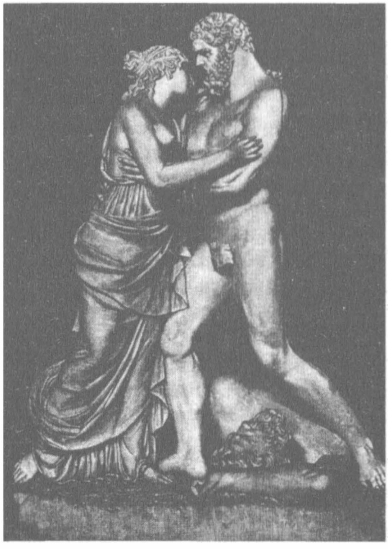

Bu arada, Pelion Dağı ötesindeki *Etikola*nn toprağında bulunan *Theseus*, sağ kalan *Kentauroslar*ı püskürtmüştü. Fakat bir türlü yatışmayan at insan yaratıklar, av alanlarını yitirseler de *Iksion*'un tahtı üzerindeki iddialarından kolay kolay vazgeçmeye yanaşmıyordu. *Lapithler*in topraklarını işgal ederek Elis'e, oradan da Maleia'ya uzanarak yakıp yıktılar. Çatışma kâh alevlenip kâh durularak, *Lapithler*in insan zekası *Kentauroslar*ın yabanıl gücünü alt edinceye kadar sürdü.

Hippolyte, Thermodon (Terme) Çayı yakınında bir ağacın altına uzanmış, o sabah atla yaptığı uzun bir gezintinin yorgunluğunu çıkarıyordu. Kraliçelik görevlerinin çokluğu nedeniyle düşüncelerine ayıracağı böyle saatleri azdı. Kendisini av uğraşına vermiş, evlenmeyi ve öteki sıkıcı kadın işlerini küçümseyen bireylerin oluşturduğu halkını düşündükçe beğeni ve hoşnutluk duyuyordu. Kısa bir süre sonra komşu ülkedeki *Gargaralıların* toprağına yapılacak yıllık ziyareti anımsayınca gülümsedi. Halkı -ve kendisi- erkeklerle, sadece birleşme anında çekilebilen o aşağı yaratıklarla eşleşecekti. Tümüyle kadınlardan meydana gelmiş bir toplumun, karma bir toplumdan çok daha etkili olduğuna her gün biraz daha fazla inanıyordu. Erkekler her halde soyun üremesi için gerekliydi ama sürekli bir birliktelikleri dayanılmazdı, böyle bir şey tedirginlik verirdi.

Ağacın yakınından akan ırmağın sesi ona Amazonios Irmağı'nın adını Tanais'e dönüştüren olayı anımsatmıştı. Tanrıça *Aphrodite*, her zaman *Amazonlara* karşı güvensizdi ama *Lysippe* olayında davranışı basbayağı düşmanca olmuştu. Belki *Lysippe*, aşk ve evlilik karşısında duyduğu açık küçümsemede ileri gitmişti ama tanrıçanın öcü de pek aşırıydı. *Tanais*'i öz anası *Lysippe*'ye aşık etmiş, delikanlı da bu günahkâr aşktan ötürü düştüğü umutsuzlukla kendini ırmağa atıp öldürmüştü. O olaydan sonra *Lysippe*, kızlarıyla birlikte, Thermodon (Terme) Çayı yakınlarında bir yerde kendini bir yaylaya dönüştürmüştü. Orada bir kent kurmuş ve erkeklerle kadınlara düşen görevleri ayrı ayrı saptamıştı. Erkekler ev işlerini, kadınlar ise av ve savaş görevlerini yükleneceklerdi. *Lysippe* ayrıca iki cins arasında herhangi bir sürtüşmeli yarışmayı önlemek üzere, doğan erkek bebeklerin kollarının ya da bacaklarının kırılmasına karar vermişti. Böylelikle ileride sorun çıkaramayacaklardı. Kendisi büyük bir kraliçeydi, savaşta birçok zafer kazandı ve kentini *Ares*'e ve *Artemis*'e adadığı çok görkemli tapınaklarla süsledi.

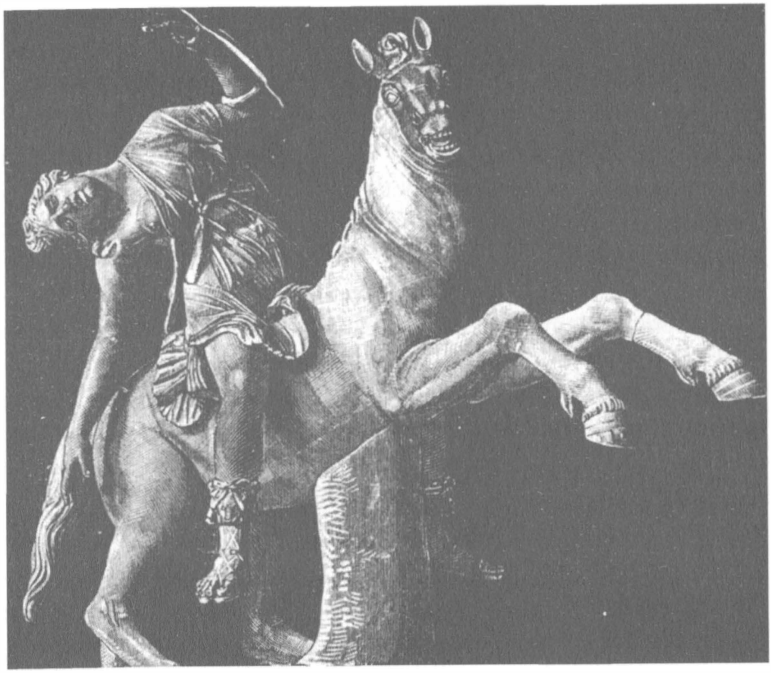

At üzerinde ölen bir Amazon. Napoli Ulusal Müzesi'nde bir heykelin gravürü.

Hippolyte saatlerdir yattığı yerde zihnini uğraştıran karmaşık anılardan sıyrılıp kalkarak atına bindi. Görkemli bir kadındı ve giysileri de kendisine yabanıl bir ululuk veriyordu. Tunçtan hafif bir yayı, yarım ay biçiminde parlak bir kalkanı vardı. Belindeki kuşak, bir yaban hayvanının pöstekisindendi. Başkanlık sarayına döndü. Orada korkusuz arkadaşları önemli bir haber vermek üzere onu bekliyordu: Thermodon (Terme) Çayı'nın denize döküldüğü yerde, Themis- kyra Limanı'nda kimsenin tanımadığı bir kahraman karaya çıkmış; adı *Herakles* imiş. Meraklanan *Hippolyte*, kahramana hoş geldin demek için limana gitti. Gitti ve onu görür görmez büyülendi. Ne o görkemli yabancının çekiciliğinden ne de ona aşık olma korkusundan kurtulabiliyordu. Utanmaksızın, hiç çekinmeksizin, o an tutulmuştu.

Amazonların Savaşı; bir Eski Yunan buluntusundan ayrıntı.

Herakles'in yolculuğu ve Themiskyra'ya uğraması bir rastlantı değildi. Gerçekleştirmesi gereken on iki işten biri, *Amazonlar*ın kraliçesine ait bir tılsımlı kemeri ele geçirmekti. Tanrıça *Hera*, kahramanın yaptığı zor işleri büsbütün zorlaştırmak için eline geçen hiçbir olanağı kaçırmazdı. Bu kez de *Amazon* kılığına girip bir çatışma yarattı. Yabancıların *Hippolyte*'yi kaçırmak istedikleri yolunda bir söylenti uydurmuş, öfkelenen savaşçı kızları silahlandırmıştı. Onlar da *Herakles* ile arkadaşlarına saldırmıştı. Bunu izleyen kanlı çatışmada *Amazon*lar kırıldı. *Hippolyte*'nin kendisi de sevdiği *Herakles* tarafından öldürüldü. *Herakles*, yurduna dönmeden önce kızın elinden ünlü kemeri çekip almasını becerdi. Aslında onu yendikten sonra yaşamını bağışlamıştı ama başını eğmek istemeyen *Amazon* teslim olmaktansa ölmeyi yeğlemişti. *Amazonlar* büsbütün yok olmayıp oradan oraya uzun ve zahmetli yolculuklardan sonra Kafkaslar'da Mermoda Irmağı yakınlarında bir yere yerleşti.

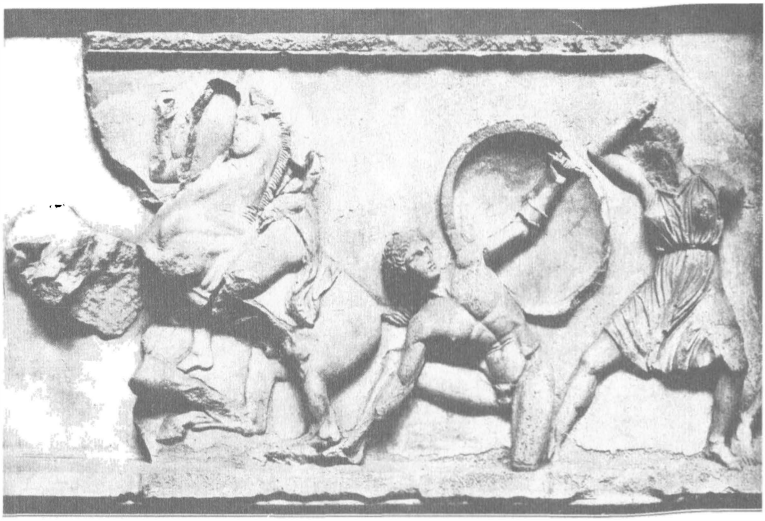

Amazonlar ve Yunanlar. Halikarnassos Mausoleon frizinden, Skopas ile Bryaksis'in (?) mücadelesi. İ.Ö. 4. yy. Londra

Yıllar sonra bir gün *Theseus*, yanında *Peirithoos* ve başka arkadaşları ile birlikte *Amazon* topraklarına vardı. *Amazonlar* genç savaşçıları sıcak karşılayıp onlara güzel konukseverlik gösterdi. Kraliçeleri *Antiope*'nin kendisi, *Theseus*'a zengin armağanlar verdi. O ise sinsice tuzağına düşürdüğü kraliçeyi kaçırdı. *Theseus*'un yanındakilerin arasında *Euneos*, *Thoas* ve *Soloeis* adlarında üç Atinalı kardeş vardı. Bunlardan *Antiope*'ye aşık olan *Soloeis* duygularını kraliçeye açtı. Önerisi güzel *Amazon* tarafından geri çevrilince de kendini öldürdü. Bu işe canı sıkılan *Theseus*, bir ırmak yakınlarında kent kurup o ırmağa *Soloeis* demeye karar verdi. Daha sonra da Atina'nın yolunu tuttu.

*Amazonlar*ın kraliçesi ve *Antiope*'nin kardeşi olan *Oreithyia*, ablasının kaçırılmasının öcünü almak için bir sefer düzenledi. *Skythler*le birleşti ve kadın savaşçılardan oluşan güçlü bir ordunun başına geçerek Atina üzerine yürüdü. Kentin kapılarına vardığında, Savaş Tanrısı *Ares*'e sunulması gereken kurban töreni görevini yerine getirdi ve Peloponnesos'tan gelebilecek Yunan yardımının önünü kes-

ti. Ne *Theseus* ne de *Oreithyia* çarpışmayı başlatabiliyordu, ikisi de bekliyordu; yedi gün süren sinir bozucu bir kuşatma sonunda, ilk savaş adımını atan Atina hükümdarı oldu. Çok çetin ve acımasız çatışmalar, bir türlü bitmek bilmez dört ay boyunca Atina'yı alt üst etti. Ağır kayıplar veren *Amazonlar* barış istemek zorunda kaldı. Anlaşma Theseus Tapınağı önünde imzalandı. *Oreithyia,* ablasını bir kez göremeden *Megara*'ya sığındı, orada acı ve umutsuzluk içinde öldü. Çünkü *Theseus*'a aşık olmuş olan *Antiope*, savaşta eski arkadaşlarına karşı saf tutmuştu.

Ne var ki *Antiope*'nin sonu da iyi gelmeyecekti. *Theseus*, Girit hükümdarı *Deukalion* ile bir anlaşma yapmış, bu anlaşmayı pekiştirmek için onun kız kardeşi *Phaidra* ile evlenmişti. Düş kırıklığına uğrayan *Antiope*, kıskançlık içinde dişlerine kadar silahlanarak Girit'e gitti. Düğün yemeğinde bulunanların tümünü öldürmek niyetiyle içeri dalınca *Theseus* onu öldürmek zorunda kaldı; fakat bu yaptığından da büyük bir üzüntü duydu. Çünkü *Antiope* sadece yasal karısı değil aynı zamanda onu çok sevmiş, ona bir oğul vermiş, o nazik *Hippolytos*'u doğurmuş olan kadındı.

ARGO GEMİSİ YOLCULARININ SERÜVENİ

Iason ile ejderha. Salvator Rosa'dan (1615-1673) bir desen.

Altın Post

Bizaltes'in kızı *Theophane* öylesine güzel ve çekiciydi ki, *Poseidon* kızı görür görmez umutsuzca tutulmuştu. Babasının denetiminden ve kızın taliplerinin sıkıcı bastırmalarından kurtulmak için, Deniz Tanrısı onu kaçırmaya karar verdi ve Krumissa Adası'na götürdü. *Theophane*'nin yakınları ve saray çevresinden gençler, kızı kaçıranın peşine düştülerse de, adaya varınca sığırlardan ve koyunlardan bir orduyla çarpışmak zorunda kalacaklarını gördüler. Çünkü ken-

disine bir şey sorulabilecek tek insanla karşılaşmamışlardı. Aslında, orası göründüğü gibi ıssız bir ada değildi ama bir tanrı büyüsünün pençesine düşmüştü. *Poseidon,* adada oturanları birer hayvana dönüştürmüştü; *Theophane* koyun, kendisi de koç olmuştu. Yabancılar sürülerin bolluğuna kapılıp Krumissa'ya yerleştikleri ve hayvanları öldürmeye başladıkları zaman *Poseidon* onları kurda çevirmişti. Artık beyaz koyun *Theophane* ile birlikte olabilirdi. Bu birliktelik sonucunda, pek gösterişli, postu altından bir kuzu doğdu; *Zeus* kuzuya ölümsüz şan bağışladı.

Bu arada *Pelops*, babası *Tantalos* tarafından içine atıldığı kazandayken, tanrıların istenci doğrultusunda yeniden yaşama dönmüş, geniş ve güçlü ülkede saltanat sürüyordu. Ülke onun adından ötürü Peloponnesos diye adlandırılıyordu. *Pelops* öldüğünde, *Atreus* ve *Thyestes* adındaki iki oğluna yalnız saltanatı değil, aynı zamanda babalarının işlediği suçlar nedeniyle *Zeus*'un hükümdar ailesi üzerine gönderdiği laneti de miras bıraktı.

Bu arada *Herakles*'e çok çektiren aşağılık hükümdar *Eurystheus* da ölmüş, Mykenai tahtı boş kalmıştı. *Pelops*'un iki oğlundan hangisini seçeceklerine karar veremeyen ülke halkı seçim konusunda kendilerini aydınlatsın diye Delphoi bilicisine başvurdu. Aldıkları yanıt pek kesin oldu: Altın Postlu koç hangisinin sürüsündeyse seçimi o kazanacaktı. *Atreus* bu duruma pek sevindi ve seçimi yitiren kardeşine karşı herhangi bir incelik göstermedi. Gittikçe burnu büyüdü, Altın Postlu hayvancığı sayesinde başına konan devlet kuşundan ötürü, gezdiği dolaştığı yerde şişinmeye başladı. *Atreus*'un bu durumuna ve küçümseyen iğnelemelerine çok gücenen *Thyestes* ise öç almaya karar verdi.

Atreus, 'Kar Gibi Ak Çehreli' *Aerope* ile evlenmişti. Kadın, genç kayınbiraderine pek açık bir ilgi gösterirdi. *Thyestes* de yengesi ile birlikte olmaya karar verdi. Sırılsıklam aşık *Aerope* de ona, kocasından çaldığı o uğursuz koçu teslim etti. Bir gün *Atreus*'un yine bir övünmesinden sonra, *Thyestes* ağabeyine meydan okuyarak onu, o gizemli hayvanı herkese göstermeye çağırdı. Yeni hükümdarın yakında seçileceğini haber alan Mykenai halkı eğlencelere başlamıştı.

İki kardeş kurul salonunda bir araya geldi. *Atreus*, Altın Postlu koça sahip olduğu için birtakım istekler öne sürdü. *Thyestes* onun söylediklerini herkesin içinde yalanladı. Kocasına ihanet etmiş olan *Aerope* tarafından kendisine verilmiş olan postu gösterdi ve Mykenai hükümdarı oldu. Fakat, *Zeus*'un koruyucu kanatları *Atreus*'un üzerindeydi. Koruduğu kişinin horlanmasına dayanamazdı *Zeus*. *Atreus*, Mykenai halkı önünde kendini savunması sırasında, bir aldatmacanın kurbanı olduğunu söyleyip *Zeus*'u tanık gösterdiğinde, bir mucize görüldü. Güneş batıdan batacağına, her zamanki yolunu değiştirip doğudan battı. *Thyestes*'nin maskesi düşmüştü. Bir daha dönmemek üzere kentten uzaklaştırıldı. *Atreus* da Mykenai tahtına çıktı.

Zeus, *Hermes*'i gönderip de koçu aldırıncaya kadar *Atreus*, altın postlu tılsımlı koça sevgiyle bakıp yetiştirdi. Hayvan, Thebai yakınlarındaki Orkhomenos'a, iki mutsuz gence yardım etmek üzere gidecekti. Orkhomenos, orada hüküm süren kıtlık nedeniyle büyük sıkıntıya düşmüş *Athamas*'ın egemenliğindeydi. O da tanrı buyruğu ile *Nephele* ile evlenmişti. Bu kadın, *Zeus* tarafından nankör *Iksion*'u aldatmak amacıyla, bir buluta *Hera*'yı andırır bir biçim verilerek ortaya çıkarılmış acayip bir yaratıktı. *Phriksos*, *Leukon* ve *Helle* adlı üç çocukları olmasına karşın, bu evlilik mutlu yürümemişti.

Athamas bir gün *Kadmos*'un kızı *Ino* 'yu görünce hemen vurulup aşık oldu ve onu gizli bir sevgili, bir odalık olarak hükümdarlık sarayına götürdü. Bu yasadışı ilişkiden *Learkhos* ve *Melikertes* adlarında iki erkek çocuk dünyaya geldi. Bir kumasının bulunduğunu öğrenen *Nephele*, soluk soluğa Olympos'a koşup *Hera*'ya yakındı ve derhal önlem alınmasını rica etti. Olympos kraliçesi hemen, *Athamas* ile ailesini bekleyen kötü yazgıyı bildirerek, kadının içini rahatlattı. *Nephele*, Boiotia'ya dönünce kadınları, tohumları kurutmaya, tarlaları sürülmeden bırakmaya kışkırttı. Ortaya çıkan korkunç kıtlık üzerine *Athamas*, Delphoi'ye iki haberci gönderip tutulacak yol hakkında öğüt istedi. Ancak *Nephele* bunu tahmin ederek, gönderilen iki haberciyi rüşvet ile elde etti. Ulaklar sahte bir haberle döndüler; güya kentin kurtulması karşılığında *Nephele*'nin oğlu *Phriksos*'un ölümünü isteyen bir yanıt alınmıştı.

Gür saçlı *Phriksos* yakışıklı bir delikanlıydı ve benliğinde, fiziksel beceriyle güçlü bir yürekliliği birleştirmişti. Gerçi halk arasında öyle pek saygıdeğer bir ünü yoktu. Bunun nedeni de teyzesi *Biadike* idi. Bu kadın yeğenine tutulmuş ve onun tarafından kabul görmeyince de, kendisine tecavüz ettiği yolunda genç adamın üzerine iftira atmıştı. Bu nedenle Boiotia halkı, bilicinin *Phriksos*'un öldürülmesi hakkındaki isteğini, öyle pek de hoşnutsuzluk göstermeden kabullendi.

Athamas, yüreği acılar içinde, oğlunun kurban edileceği Laphystion Dağı'na kadar ona eşlik etti. Zavallı Thebai hükümdarı gözleri yaşlarla perdelenmiş olarak *Phriksos*'u öldürmek üzereydi ki, oradan geçmekte olan *Herakles*, kalabalık dikkatini çektiği için durdu; *Athamas*'ın elindeki kurban bıçağını kavradığı gibi uzağa fırlattı ve *Zeus*'un insanların kurban edilmesinden hiç hoşlanmadığını söyledi. Fakat mucize getiren bir bulut kurban sunağına yüz sürmeseydi, *Phriksos* yine de ölmüş olacaktı. O tansıklı bulut, ölümsüz Altın Post'u içermekteydi ve *Phriksos*'a hemen sırtına binmesini buyurdu. Çocuğun çekingen kız kardeşi *Helle*, ondan kendisini de götürmesini yalvararak rica etti. Böylelikle o korkunç anasının pençesinden kurtulacaktı. İki genç tılsımlı hayvanın sağrısına atlayıp Kolkhis ülkesine doğru uçtu. Yolda, altlarındaki güzel görünüme büyülenmiş olarak bakarken *Helle*'nin başı döndü ve Avrupa ile Anadolu'yu birbirinden ayıran boğazın üzerinde denize düştü. Oraya* Hellespontos yani Helle Denizi denilmesinin nedeni işte bu olaydır. *Phriksos* çok üzüldüyse de koç onu yatıştırdı.

Sonunda Kolkhis'e vardılar. Orada *Helios*'un oğlu *Aietes* saltanat sürmekteydi. *Phriksos* içten bir karşılama gördü ve ergin yaşa gelince hükümdara, kendisini oraya getiren altın taşıtı armağan etti ve onun kızlarından *Khalkiope* ile evlendi. Koç, *Zeus*'a kurban edildi ve Altın Post'u Ares Tapınağı'nın yakınlarında bir meşe ağacına asıldı. Orada kalacak ve *Iason* ile arkadaşlarının ünlü yolculuklarının amacı ve ödülü olacaktı.

---

* Çanakkale Boğazı'na. (ç.n.)

Hera ve Zeus. Selinus Hera Tapınağı metobu. Kalker ve mermer. İ.Ö. 5. yy.'ın ikinci çeyreği. Palermo.

Hera bu arada *Athamas*'ı delilikle cezalandırmıştı. Aklını yitirmiş durumda, ani bir öldürme tutkusuna kapılan *Athamas*, yayındaki oku, geyik yerine oğlu *Learkhos*'a fırlattı. Bu felakete uğrayan *Ino* da, öteki oğlu *Melikertes*'i alıp gitti. *Athamas*'ın oklarından kaçmıştı ama yaşamını, kendini bir kayanın tepesinden atarak bitirdi. Yorgun, partallar içinde ve karnı aç *Athamas*, hükümdarlığını ve ailesini yitirmiş olarak yollara düştü. Sonuna yeni bir kente varıp son karısı *Themisto* ile oraya yerleşti.

Iason ile Medeia

Poseidon'un oğlu *Pelias*, hakkı olmamasına karşın üvey kardeşi *Aison*'un yerini alarak Iolkos tahtında oturmaktaydı. Böyle olmakla birlikte içi rahat değildi, çünkü bir bilici ona *Aiolos* soyundan gelen biri tarafından öldürüleceğini, tek ayağına sandal giymiş birinden çekinmesini söylemişti. *Pelias*, *Aiolos* soyu önde gelenlerinin hepsini öldürerek kendini korumaya almıştı ama *Aison*'u öldürmemiş, onu tahta geçme hakkından yoksun bırakmakla yetinmişti.

Aison, üzerinde hak sahibi bulunduğu kendi sarayında mahpus olarak yaşıyordu. *Polymede* ile evlenmişti. Karısının bir çocuk beklediğini öğrendiğinde, her genç baba adayının yaşadığı sevinci duyamadı. Çünkü doğacak oğlunun *Pelias* tarafından öldürülmesinden korkuyordu. Karı koca birlikte bir plan hazırladı; bebek doğduğunda hizmetkârlar da, anne baba da sanki çocuk ölü doğmuş gibi ağlayıp sızlamaya başladılar ve onu saray dışına çıkarıp Pelion Dağı'na götürdüler. *Aison* küçük *Diomedes*'i, bakması ve ünlü bilgisiyle eğitmesi için *Kronos*'un oğlu *Kentauroslar*dan *Kheiron*'a verdi. Ölümsüz *Kentauros* çocuğun adını *Iason* koydu ve artık *Iason* onun yürekli, becerikli öğrencisiydi.

Iason yakışıklı bir savaşçı olduğunda, *Kheiron* onu, babasına yapılan haksızlıklardan öç almaya, bunun için Iolkos'a gitmeye yüreklendirdi. Yolda Anauro Irmağı kıyısında rastladığı yaşlı bir kadın, suyun karşı yakasına geçmek için *Iason*'dan yardım istedi. *Iason* ricayı kabul edip kadını sırtına aldı; yaşlı kadın görünümüne bürünmüş kişi gerçekte tanrıça *Hera* idi. Irmağı geçerlerken *Iason* dikkatsizlikle ayağındaki sandallardan tekini suya düşürdü. Önem verip de sandalı aramadı.

Kahramanların pek azıyla dostluk kurmuş olan Olympos kraliçesi *Hera*, *Iason*'un koruyucusu oldu ve ona görevlerinde sürekli yardım etti. Bu davranışıyla aslında bir çıkar gözetiyordu, kurban işlerinde ona pek önem vermeyen *Pelias*'tan öç almak istiyordu.

Iolkos'a *Magnes* adında pek yakışıklı bir genç geldi. Gür sarı saçları sırtındaki panter postunun üzerine iniyordu. Küçük kentin halkı, alanın orta yerinde kendinden emin bir havayla duran bu delikanlının nereden geldiğini merak ediyordu. *Pelias* bakışlarını aşağı indirip de delikanlının ayaklarını görünce, bilicinin verdiği kötü haberdeki '*monosandalos*'u yani 'tek pabuçlu adam'ı anımsadı. Fazla önem vermiyormuş gibi davranarak delikanlıya kimlerden olduğunu, nereden geldiğini sordu. *Iason* ise kendisiyle konuşanın kim olduğunu bilmeksizin, dağlarda *Kheiron*'un bilge eğitimciliğinde geçen çocukluğundan söz etti. Adının *Diomedes* olduğunu fakat *Kheiron* tarafından 'İylik Getiren' anlamında *Iason* diye değiştirildiğini anlattı. Görevinin, iktidarı hile ile ele geçirmiş ve adaletsiz bir hükümdarı tahtından indirmek olduğunu da açıkladı.

Pelias delikanlının sözlerini dinlerken yazgının acımasız, tanrıların isteği karşısında insanoğlunun güçsüz olduğunu fark ediyordu. *Iason* orada, karşısında durmuş babasının evine giden yolu soruyordu. Yorgun fakat pes etmemiş olan hükümdar yolu tarif etti. Anne ve babası tarafından sevinç ve heyecanla karşılanan kahraman, altı gün onların yanında kalıp buluşmalarını kutladı. Sonra *Pelias*'a gidip saltanatı hak sahibine geri vermesini istedi; barışçı ve dengeli şekilde eşit bir bölüşme önerdi. Topraklarla sürüler *Pelias*'a kalacak, taht *Aison*'uru olacaktı.

Pelias yeğeninin isteklerini olumlu karşılamış göründü, ancak onun da bir talebi vardı. Bilicinin yanıtı gereği, *Phriksos*'un cesedinin yanı sıra onun Kolkhis toprağına götürmüş olduğu tanrısal koçun 'altın parıltılı' postunu Iolkos'a geri getirmesiydi. Iolkos kenti ancak böylelikle eski görkemini elde edebilecekti. *Iason* bu işi olumlu sonuçlandırabilirse, *Pelias* hükümdarlık asasını teslim edecekti.

Aison'un oğlu, her ne kadar girişeceği işin nice güç olduğunu biliyorsa da, öneriyi kabul edip yola çıkma hazırlıklarına başladı. Böylesine uzun ve tehlikeli bir yolculuk için çok sayıda insan ve olağanın dışında bir gemi gerekliydi. "Hızlı gemi"nin yapımı için Peli-

---

* Iolkos, Yunanistan'ın Thessalia Bölgesi'nde, Kolkhis ise Karadeniz'in doğusundadır. (ç.n.)

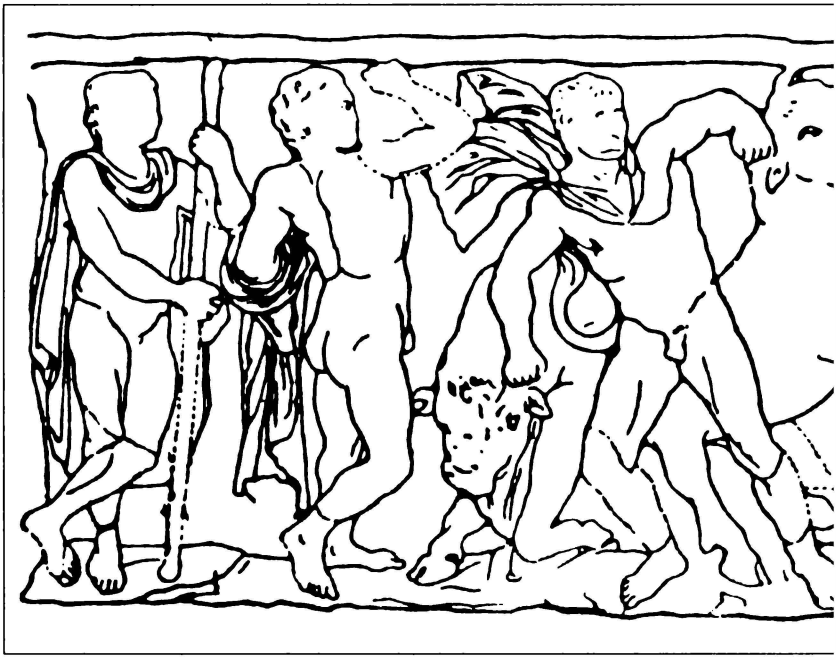

Iason boğaları yola getirip postu çalıyor. Viyana'da bulunan bir lahitten.

on Dağı'ndan yüzlerce çam ağacı kesildi. *Athena* bile, tezgâh sahibi *Argos* ile birlikte geminin donatılmasına katıldı. Tekneye 'hızlı' anlamında *Argo* adı verildi. Konuşabilen bir gemiydi, çünkü tanrıça *Athena* pruvayı Dodona meşesinden* bir yontuyla süslemişti.

Mürettebat çok değerli denizcilerden ve Yunanistan kahramanlarının en üst düzeyde olanlarından oluşuyordu. *Iason* çeşitli bölgelere haberciler çıkarmıştı; sefere katılmak için hem kısa sürede yanıtlar alınmış hem de çok değerli başvurular yapılmıştı. *Herakles*, *Kastor* ve *Polydeukes*'ten başka *Nauplios*, *Idas* ve *Lynkeus* de se-

* Dodona kentinin bilicisi, Yunanistan'ın en eski bilicilerinden olup *Zeus*'a sorulan sorulara meşe yapraklarının hışırtısıyla yanıt verirdi. (ç.n.)

ferdeydi. İki de ozan vardı: *Apollon*'un oğlu *Philammon* ile *Orpheus*. Ayrıca Elis hükümdarı *Augeias*, *Kalais*, *Zetes*, *Peleus* ve *Telemon* da katılıyordu. Seferdeki elli kişinin arasında *Meleagros* ile güzel *Atalante*'nin ve ayrılmaz iki arkadaş *Theseus* ile *Peirithoos*'un da bulunduğu anlaşılmıştı. *Argonautların* ya da başka bir deyimle Argo Gemisi mürettebatının veya yolcularının görevi, dinsel nesnelerin saklandığı yapılardan ilkini kurmuş hükümdar *Minyas*'ın torunu *Phriksos*'un naşını Iolkos'a getirmek olduğu için, onlara hükümdarın adından ötürü *Minyas* soyu da denilir.

Yola çıkmak için gerekli her şey hazırlandığında, *Iason* işlerinin rast gitmesi için gerekli uygulamalara geçip *Apollon*'a iki sığır kurban etti. Bunu izleyen şölende *Orpheus*, ezgileriyle Argo Gemisi yolcularını neşelendirdi. Gemi gün ağarırken Iolkos'tan ayrılarak Lemnos

Adası'na doğru yola çıktı. Orası sert huylu kadınların oturduğu yabancı bir topraktı. Kocaları, bu kadınları vücutları kötü kokuyor diye bırakmış, onların yerine genç ve güzel savaş esiri Thrakialı kızlar almıştı. Onurları kırılmış, hakarete uğramış Lemnos kadınları da, ülkenin erkekleriyle onların odalıklarını tümüyle öldürmüştü. Yalnızca kraliçeleri *Hypsipyle* kendi babasını, *Dionysos*'un bir oğlu olan *Thoas*'ı bağışlamış, ancak onu da küreksiz bir sandala koyup denize bırakmıştı. Lemnos kadınları, yabancı gemicilerin adaya yanaşmasına izin vermez, adamların özgürlüklerini ve canlarını ise bir aşk gecesi geçirmeleri koşuluyla bağışlardı. Vücutlarından yayılan kötü koku, tanrıça *Aphrodite*'nin işiydi. Tapınmalarında kendisine saygı göstermedikleri gerekçesiyle onları böyle cezalandırıyordu.

Argo Gemisi yolcuları Lemnos'a vardığında, kadınlar silahlanıp kumsala koştu. Gelenlerin karaya çıkmasını engelleyeceklerdi. *Iason*'un habercisi *Ekhion*, kadınların gönlünü edip gemi için adaya uğrama izni kopardı. Bu arada *Hypsipyle* ile sadık arkadaşları sessizce durumu değerlendiriyordu. Bunlar yalnız ve aşka susamış kadınlardı. Kendilerini savunamadıkları gibi, çocuk da doğuramazlardı. Önlerine gelmiş o güzel geminin mürettebatı belki işlerine yarayabilirdi. Artık onlarla barışmış olan *Aphrodite*'nin aracılığıyla adamları tavlamaya ve yakın ilişkide bulunmaya karar verdiler. *Iason* ile birlikte olan *Hypsipyle* iki oğlan çocuk doğurdu; bunlardan biri ileride Troia Savaşı sırasında şarap sağlama işini yapacak olan *Euneos*, öteki de *Küçük Thoas* diye anılan *Nebrophonos* idi.

Gemide nöbetçi olarak *Herakles* kalmıştı. Arkadaşları gecikince karaya çıktı ve onları gemiye binerek yola devam etmeye çağırdı. Argo Gemisi yolcuları denize açıldı ve Lemnos'tan pek uzak olmayan Samothrake kıyısına vardı. Orada *Kabeir* rahipleri, bu gemicilere büyük tanrıçalar *Persephone* ile *Demeter*'in sırlarını açtı. Bu sır açma ya da sırlarla tanışma için yapılan törende 'Altın Post'un aranması girişimi kutsandı. Yolculuğun tehlikelerine karşı önlemler alınacak ve başarılı olması sağlanacaktı.

Bundan sonra Argo Gemisi yolcuları zorlukla da olsa Hellespontos'u aştı. Zorluk, Troia'nın hükümdarı *Laomedon*'un girişi engellemesin-

Argo Gemisi yolcuları su başında. Ficoroni vazosundan ayrıntı. Villa Giulia Ulusal Müzesi, Roma.

en geliyordu. Marmara Denizi'ne varmak için gemi Thrakia kıyısı oyunca yol almak zorunda kaldı. O sırada kendi düğün şöleninde ulunan *Dolionlar* hükümdarı *Kyzikos*, çok içten bir şekilde kahra-anları karşıladı. Hükümdar, bu kahramanlar grubunu karşısında örünce, eskiden kendisine bir uyarıda bulunmuş olan bilicinin söz-erini anımsasa da, onları nezaketle konuk etti. Argo Gemisi yolcu-arı düğün şölenindeyken, gemide nöbette kalmış birkaç görevli, oprak'ın oğlu olan altışar kollu korkunç Devler tarafından acıma-ız bir saldırıya uğradı. Devleri püskürtmeyi başardılar ve arkadaşla-döndüğünde demir alıp açıldılar.

eklenmedik bir anda ters bir rüzgâr çıkıp onları tomistan etmek orunda bıraktı. İçine düştükleri derin karanlıkta birden saldırıya ğradılar ve saldıranların konuksever *Dolionlar* olduğunu fark et-ediler. Onlar da karşılarındakilerin kim olduğunu bilmeden kor-an sanarak saldırmışlardı. Kıran kırana geçen çatışmada *Dolionlar* enildi, hatta iyi yürekli genç hükümdarları *Kyzikos* bile öldürüldü. ün ağarıp da acı olay ortaya çıkınca Argo Gemisi yolcuları çok züldüp kahroldu. İşin içinde günahsız bir kurban daha vardı. Bu a genç gelindi. Sevgilisi *Kyzikos*'tan sonra yaşamayıp kendini as-mıştı. Uzun süren bir yas döneminden sonra bilici *Mopsos*, *Dolionlar*ın iyi yürekli hükümdarının başına gelen bu kötülüğün anrıça *Rheia*'nın isteği üzerine olduğunu bildirdi. Meğer tanrıça, endisine sunulan bir kurbandan hoşnut kalmamışmış ve sorun uymuş. Şimdi de Argo Gemisi yolcuları tarafından öldürülen ve nun oğulları olan Devler için tanrıçanın gönlünü etmek gereki-ordu. Becerikli bir gemi yapımcısı olan *Argos*, tanrıçanın kocaman ir asma kütüğünden yontusunu yaptı ve tanrıçaya bir tapınakçık rmağan edildi. Ancak bundan sonradır ki Argo Gemisi yoluna de-am etti.

Mysia Bölgesi'nde Khios Irmağı ağzına yakın bir yerde demirledik-erinde, *Herakles*'in pek tutkun olduğu genç *Hylas* su aramaya çık-ı. Aradan birkaç saat geçip de dönmeyince, *Herakles* gemiden inip izzat onu aramaya koyuldu. Zarif delikanlı, *Pege Nympheleri* ta-afından kaçırılmış, onların sualtındaki konutuna götürülmüştü. rtesi gün, *Herakles* henüz gemiye dönmemiş olmasına karşın,

Argo Gemisi yolcuları ile Harpyalar; bir Eski Yunan buluntusundan ayrıntı.

Iason demir alma komutu verdi; bu da mürettebat arasında hoşnutsuzluk yarattı.

Argo Gemisi Bebrykler Adası'na vardı; orada saltanat süren kişi, *Nympheler*den *Bithynia* ile *Poseidon*'un oğlu sevimsiz *Amykos* idi. Argo Gemisi yolcuları öyle pek içten karşılanmadı. *Bebrykler*in hükümdarı su ve yiyecek verecekti ama bir koşulu vardı. Bir yumruk dövüşü karşılığında olabilecekti o iş. Hükümdar *Amykos*, neredeyse hiç yenilmeyen büyük bir yumruk dövüşçüsüydü ama *Dioskourlar*dan *Polydeukes* bu meydan okumayı kabullendi. Dövüş pek şiddetli, pek kıran kırana oldu. Fakat dengeli denilebilirdi. Genç *Amykos*'un fiziksel gücünü, sakınımı ve düşünceli davranışıyla dengeleyen *Dioskour* karşılaşmayı kazandı. Hükümdarlarının ölümü üzerine *Bebrykler*in tepkisine göğüs gerebilmek pek kolay olmadı ama Argo Gemisi yolcuları adamları yatıştırabildi ve oğlunun

ölümünden ötürü üzülen *Poseidon*'un da gönlünü ettikten sonra denize açıldılar.

Thrakia'da, *Tinuslann* yöresinde, Salmydessos'a vardılar. *Agenor*'un oğlu ve *Erykhthon*'nun kocası *Phineus* orada saltanat sürmekteydi. Bu kişinin uzgörürlüğü pek keskindi ama ileriyi görme yeteneği için yüksek bir fiyat ödüyordu. Bu yeteneğini *Apollon*'dan almış, onunla birlikte bir de uzun yaşama özelliği kazanmıştı. Sonuna kadar genç kalmayacaktı ama uzun yaşayacaktı. Fakat *Zeus* ile *Helios*'u sinirlendirmişti. *Zeus*, geleceği ölümlülere açıklamasına dayanamıyordu. *Helios* da adamın, karanlıkları güneş ışığına yeğ tuttuğunu öğrenmişti. *Harpyialar* her gün bu adamı büyük bir cezaya çarptırırdı. Kanatlı ve uzun pençeli bu ucube yaratıklar hükümdarın görkemli sofrasının üzerinde uçar, yiyecek çalar, sofranın sahibine bıraktıklarını da kirletirdi. *Iason*, *Phineus* ile karşı karşıya geldiğinde değişik bir tedirginlik, değişik bir acı duymuştu. Yine de 'Altın Post'u nasıl elde edebileceği konusundaki sorusunu sordu. Salmydessos'un kör hükümdarı yanıt vermeyi kabul etti ama karşılığında kendisini *Harpyialar*dan kurtarmalarını istiyordu. Canavarlar gelir gelmez Argo Gemisi yolcuları büyük korkuya kapıldı. Sadece *Boreas*'ın iki oğlu yani *Kalais* ile *Zetes* onlara karşı çıkabildi. İki kardeş *Harpyialan* denizden öteye kovaladı ve ancak tanrıça *Iris* bu kanatlı varlıkların ölümsüz olduğunu ve bundan sonra zarar vermeyeceklerini söyledikten sonra kovalamayı kestiler. *Kalais* ile *Zetes* dönünce, *Phineus* yolculara hangi rotayı tutturacaklarını söyledi, rüzgârlar konusunda bilgi verdi, rastlayacakları halkların onları nasıl karşılama olasılığı bulunduğunu anlattı ve özellikle Kolkhis'e vardıktan sonra *Aphrodite*'ye güvenmelerini tembihledi.

Argo Gemisi yolcuları yeniden denize açılmışlardı. Rotalarını Bosporos'a yönelttiler, yaşlı ve gözleri görmeyen hükümdarın öğüdüne uyarak bir ak güvercini azat ettiler. Güvercin geminin önü sıra uçmaya başladı. Tehlike, Plegadlar ya da Symplegadlar denilen iki tane hareketli kayadan gelebilirdi. Bunlar bir sis perdesi arkasındaydı ve kendilerine yaklaşan teknenin üzerine hızla gelirdi. Güvercin

* Thynler. (r.n.)

Medeia, bir Eski Yunan buluntusundan ayrıntı.

kayaların arasından geçince, iki kaya hızla birleşiverdi, sonra yeniden ağır ağır uzaklaşmaya başladı. O anda da Argo Gemisi büyük bir hızla kayaların arasından sıyrılıp geçti, sadece pupasının ucu takılıp kalmıştı geride.

Karadeniz'e vardılar. *Thynler*in 'Orkinos Adası'ndaki topraklarına yanaştılar. Orada *Apollon* ile karşılaştılar. *Leto*'nun oğlu *Apollon*'un ortaya çıkışı öylesine parlak bir olay, öyle bir mucizeydi ki, insanlar afallayıp dilleri tutuldu. Ancak o çekilince, Argo Gemisi yolcuları kendi-

lerine geldi ve *Orpheus*'un tatlı ezgileriyle onun onuruna şarkı söyleyip oynamaya başladı. *Mariandynler*in toprağına kısa bir süre uğrayıp orada hükümdar *Lykos* tarafından ağırlandıktan sonra Sinope'de demir attılar ve orada gemiye *Herakles*'in eski dostu üç adam bindi. *Amazonlar* ülkesiyle, maden işleyen bir topluluk olan *Khalybler*in kıyısı boyunca yol alarak Ares Adası'nda mola verdiler.

Burada *Stymphalos* kuşlarınca pek kötü karşılandılar. *Herakles*, yerine getirmesi gereken işlerinden birinde bu hayvanları bozguna uğratmıştı. Argo Gemisi yolcuları, başlarına miğfer geçirip ellerine kalkan alarak ve insan sesine benzemeyen sesler çıkararak kuşları dağıttı. Bu arada açık denizde yorgun ve bitkin kazazedeler görmüşlerdi. Kazaya uğrayanlar *Phriksos*'un dört oğluydu: *Argos*, *Kytissoros*, *Phrontis* ve *Melas*. Boiotia'ya, dedeleri *Athamas*'ın mirasını almaya gitmekte olan bu dört delikanlı, Argo Gemisi mürettebatına katılmaya karar verdi. Gemi, *Kheiron*'un anası ve *Kronos*'un sevgilisi olan *Nymphe*'nin adından ötürü *Philyra* adını almış olan adayı geçip Kolkhis'te, Phasis Irmağı'nın ağzında demirledi.

Bu arada *Iason*, hükümdar *Aietes*'ten postu nezaketle istemek üzere Aiaia kentine gitmeye karar verirken, Olympos'ta da büyük bir telaş, bir koşuşma vardı. Girişimin iki koruyucusu tanrıça *Hera* ile tanrıça *Athena*, kahramanın lehine araya girmesi için *Aphrodite*'ye başvurmuştu. Kıbrıslı *Aphrodite* de bu iş için *Eros*'u görevlendirdi. *Aietes*'in kızı *Medeia*'nın yüreğine bir ok atacak, onu umutsuzca *Iason*'a aşık edecekti.

Helios ile *Perseis*'in oğlu ve Girit Kraliçesi *Pasiphae* ile ünlü büyücü *Kirke*'nin kardeşi olan *Aietes*, *Hephaistos* tarafından onun için yapılmış pek görkemli bir sarayda otururdu. İlk karısı *Asterodia*'dan iki kızı olmuştu. Bunlar *Phriksos*'un karısı *Kalliope* ile *Medeia* idi. 'Bilge' *Idyia* ile yaptığı ikinci evlilikten ise *Apsyrtos* adını verdikleri bir oğlan çocuk doğmuştu. *Iason*'un Altın Post'u güzellikle istemesine karşın Kolkhis hükümdarı pek zor koşullar ileri sürdü. *Aison*'un oğlu *Iason*'un, önce zincirlerini koparmış ve burnundan alev soluyan iki boğayı yakalaması, sonra o hayvanları bir çelik sabana ko-

şup talim meydanında dört sıra çift sürmesi, en son olarak da öldüreceği bir ejderhanın dişlerini tohum diye ekmesi gerekiyordu.

Bu zor ve umutsuz bir işti ama *Medeia* imdadına koştu. *Aietes*'in bu acayip davranışlı kızı *Iason*'a yardım edecekti; edecekti ama karşılığında ondan sonsuza dek sürecek bir sevgi bekliyordu. *Iason* sonsuz sevgiyi vaat etti ve başarıya erişti. Ejderhanın boyu da posu da muazzamdı, elli kürekli gemiyi olduğu gibi batırabilirdi. Ejderha uyurken o korkunç gırtlaktan içeri kayan *Iason*, hayvanın midesine iner inmez içeride savaşmaya başladı ve bu üç gün sürdü. Sonunda ejderhayı öldürmeyi başardığında baygın olarak canavarın ağzından dışarı düşüverdi. Kendine gelince *Medeia* ona sihirli bir macun hazırladı, *Iason* o macunu iyice süründü; artık ateşin ona bir zararı dokunmayacaktı.

Boğaları sabana koştu ve onları çift sürmeye zorladı. Sürülen toprağa ejderhanın dişlerini ekti. Tohumlardan hemen gözü pek ve silahlı adamlar doğdu. Kahraman aralarına bir taş atmasaydı, onun üzerine saldıracaklardı.

Topraktan doğan savaşçılar birbirlerini öldürmeye başlayınca, *Iason* zaferi kazanmış olarak ödülü almak üzere *Aietes*'in yanına döndü. Hükümdar kesin bir yanıt vermiyor, oyalıyordu; bu arada Argo Gemisi'ni kundaklamaya kalktı. *Medeia* bunun üzerine *Iason*'a, babasının asık suratlı kişiliğini yok sayıp Altın Post'u doğrudan eline geçirmesini öğütledi. Argo Gemisi yolcuları, *Ares*'e ait olan ve içinde postun bulunduğu kutsal avluya girdi. Avluyu *Typhon*'un oğlu olan acımasız, ölümsüz bir ejderha beklerdi. Önce *Medeia* bir büyü yapıp canavarın derin uykuya dalmasını sağladı, sonra *Iason* o görkemli postu alıp bunca zamandır istediği şeye kavuşmanın mutluluğu içinde gemiye kaçtı.

Peşlerinden *Aietes*'in donanması geliyordu ama *Aphrodite* hükümdarı karısıyla birlikte bir gece geçirmesi için kışkırtmış, donanmanın rotasını şaşırtmıştı. Argo Gemisi hızla açıldı. Kaçışı korumak ve kovalayanları oyalamak için *Medeia*, kötü ününe uygun bir acımasızlıkta bulundu. Erkek kardeşi *Apsyrtos*'u rehine olarak alıkoymuştu. *Aietes*'in gemisinin *Argo*'ya yaklaştığını görünce, çocuğu

kılıçla kesip parçaladı ve denize attı. Kolkhis hükümdarı afallayıp kala kaldı. Gemisini durdurup zavallı oğlunun parçalarını toplamaya başladı. Argo Gemisi'ni kovalamaktan vazgeçmişti.

Yolcular her ne kadar kendileri kurtulmuş da olsalar, yollarını pek yaslı, pek üzüntülü sürdürüyordu. Acımasız cadının yaptığıyla dehşete uğramışlardı. Olympos tanrıları o korkunç suçun cezalandırılmasını istiyordu. Bunun üzerine *Iason* ile *Medeia* bu günahtan arındırılmak için büyücü *Kirke*'ye gitti. *Medeia*'nın halası olan büyücü, iki günahkâr sevgiliyi gönülsüzce kabul etti. Onları, *Zeus*'a kurban edilmiş bir dişi domuzun kanıyla arındırdı; sonra *Medeia*'yı babasına ihanet ettiği için eleştirerek ikisini de tersleyip yanından kovdu.

Argo Gemisi yolcularının bundan sonraki uğrağı Korkyra (Korfu) Adası oldu. Orası hükümdar *Alkinoos* ile karısı *Arete* tarafından yönetiliyordu. Adaya Kolkhis halkından da gelenler oldu ve hükümdarları *Aietes* adına *Medeia*'nın hemen kendilerine teslimini istediler. *Medeia*'nın sığındığı *Arete*, kocası *Alkinoos*'u; kızın suçsuz, babası *Aietes*'in ise acımasız olduğuna, kızını haksız yere hırpaladığına inandırdı. *Alkinoos* ise bu işe yardım için bir koşul öne sürdü. *Medeia* bakire ise babasına teslim edilecekti. Öyle değil de *Iason*'un karısı olmuşsa, kocasıyla birlikte kalabilecekti.

Arete büyük bir gizlilik içinde düğünü hazırladı. *Dionysos*'un sütninesi *Makris*'in mağarasında evlendiler. Düğün töreni pek neşeli oldu, zengin armağanlar geldi. Hatta *Hera* bile katıldı ve Altın Post'u gelin yatağının üzerine örttürdü. Ertesi gün *Iason*'a, *Medeia*'yı karısı olarak kabul edip etmediği soruldu. Soran *Alkinoos* idi. Olumlu yanıt alınca Kolkhis'ten gelenleri savdı. Ancak onlar, kızını *Aietes*'e götüremedikleri için, dönmeyi göze alamadı ve (Korku) Adası'a yerleştiler.

Argo Gemisi dönüş yolunu tutmuştu. Ne var ki dönüşün zor olacağı anlaşılıyordu. *Seirenler*in çıkardıkları güçlükleri *Orpheus*'un yardımıyla aştılar. *Orpheus* öylesine güzel bir şarkı tutturmuştu ki, kuş kadınların o yapmacık çığırışları bastırılmıştı. Sicilya Adası boyunca ilerleyip tanrı *Helios*'un şaşırtıcı sürülerini hayranlıkla sey-

rettikten sonra dokuz gün dokuz gece süren aman vermez bir fırtınaya tutuldular. Libye açıklarında bir dev dalga gelip gemiyi karaya fırlattı, deniz çekilince Argo Gemisi orada kaldı. Yolcular gemilerini çölde sürükleye sürükleye Hesperidlerin Bahçesi'ne kadar götürdü. Yorgun ve bitkin durumdaydılar. Gemiyi orada onarabildiler ama hangi yöne gideceklerini bilemediklerinden umutsuzluğa düştüler. İçinde bulundukları bu zor durumu çözen, Akdeniz'in yolunu gösterip gemiyi hareket ettirmelerine yardım eden, tanrı *Triton* oldu.

Açık denize vardıktan sonra, bir kez daha şiddetli bir fırtına gelip yaşamlarını tehlikeye düşürdü. *Iason, Apollon*'u imdada çağırdı ve birden beklemedikleri bir anda, Anaphe Adası beliriverdi. Öylelikle canlarını kurtardılar. Argo Gemisi yolcuları *Leto*'nun tanrı oğlu *Apollon*'a kurbanlar kestikten sonra Aigina'ya vardı. Biraz oyun olsun diye, biraz da su taşımayı hızlandırmak amacıyla, kim gemiye daha çabuk su getirecek diye bir yarışma düzenlediler.

Yolculuklarının olumlu sonuçlandığı söylenebilirdi. Aigina, kendi yurtlarına çok yakındı; Argo Gemisi yolcuları pek kısa bir süre sonra Iolkos'ta olacaktı. Ne var ki sevinçleri, limandaki sessiz karşılamayla sönüverdi. Onları karşılayan kimse yoktu; onları herhangi bir kimsenin beklemekte olduğunu umut bile edemiyorlardı. Çünkü *Pelias*, mürettebatın tümünün öldürülmüş olduğu yolunda yalan bir haber yaymıştı. O hain hükümdar ayrıca, *Iason* dahil sefere katılmış olanların anne ve babalarını öldürtmeye cüret etmişti. *Iason* da ailesinin uğradığı korkunç talihsizliği öğrenir öğrenmez öç almayı aklına koydu. Heyecanlı bir toplantı yapan Argo Gemisi yolcuları, kentin savunmasının çok güçlü olduğunu hesaba katarak elden geldiğince çok sayıda asker toplamaya karar verdi.

Kaypak tabiatlı *Medeia* da tartışmalara katıldı ve *Pelias*'ın öleceği, kentin düşeceği konusunda güvence verdi. Bunu başarırken kahramanlardan herhangi bir yardım almayacaktı. Acımasız prenses, *Pelias*'ın üç kızını yani *Alkestis*, *Euadne* ve *Amphinome*'yi, yaşlı hükümdarın gençleşebilmesi için kendi söyleyeceklerini uygulamaları gerektiğine inandırdı. Sihirdeki becerisinin kanıtını göstermek

üzere de, daha önceden parçalanıp kazana atılmış bir koçu yeniden canlandırdı. Üç kızdan ikisinin aklı bu işe yatmıştı. *Pelias*'ı acı bir biçimde öldürüp parçalamayı kabul ettiler.

Aisonoğlu Iason, bu olandan tiksinmiş ve dehşete kapılmış olarak Iolkos tahtından vazgeçip Boiotia'ya gitti ve Altın Post'u Orkhomenos'taki Zeus Tapınağı'na sundu, sonra Korinthos'a geçti.

Çok iyi bir sığınma yeri için ne gerekliyse, *Helios*'un yani *Medeia*'nın da kenti olan Korinthos'ta bunların bulunduğu düşünülebilirdi. Taht o sırada geçici olarak boştu. *Iason* adaylığını koydu ve kentin hükümdarı oldu. On yıl süreyle, o ve karısı *Medeia*, kenti bilgelikle yönetti. Birlikteliklerinden on dört çocukları oldu. Yedisi erkek yedisi kızdı. Olympos'un kraliçesi tanrıça *Hera*'ya büyük bağlılığı olan *Medeia*, çocuklarını doğar doğmaz onun tapınağına götürüp kutsuyor ve ölümsüzlük kazanmaları için dış âlemden ayırıyordu.

Karısının bu sapıklıklarından sonunda usanan *Iason* onu boşamaya karar verdi; onun yerine Thebai hükümdarı *Kreon*'un kızı *Glauke*'yi almak istiyordu. Kendisine verilmiş bağlılık sözünün tutulmadığını görünce düş kırıklığına uğrayıp öfkelenen güçlü büyücü, düğün armağanı olarak *Glauke*'ye bir ceketle altın bir taç gönderdi. Bu öldürücü armağanları giyer giymez genç prensesin vücudunu akkor durumunda bir katman örtüverdi ve kız korkunç bir biçimde yandı. *Medeia* kentten uzaklaşmış, uzun yollara düşmüştü. Kolkhis'ten Elysion Bahçeleri'ne gitti ve sonsuza dek kötücül gücün ölmez örneği olarak yaşadı.

Altın Post'u eline geçiren kahramanın sonu acıklı geldi. Tek başına kalan ve mutsuz olan *Iason* çeşitli kentleri dolaştı; dost kentler değildi bunlar. Sonunda Argo Gemisi'nin kızağa çekilmiş olduğu Korinthos Kıstağı yakınlarında bir yere vardı. Geminin yanı başında oturdu; kendini öldürmenin kurtarıcı bir son olduğunu düşünüyordu. Başından geçen onurlu ve dolu dolu yaşanmış serüvenlerin anısı, tatlı bir özlem gibi benliğine yayılıyordu. Bir daha dönmeyecek bir geçmişe yönelik tatlı düşüncelere dalmışken Argo Gemisi'nin pruvasından düşen bir kalas *Iason*'u öldürdü.

Dioskourlar

Aitolia hükümdarı *Thestios*'un kızı *Leda*, biraz gösteriş hevesiyle biraz da sevdiği için olacak, *Zeus*'un kollarına düşmüştü. Birleşmeleri duru bir akarsuyun kıyısında oldu; Olympos hükümdarı pek yakışıklı bir kuğu görünümündeydi. *Leda*, Eurotas Irmağı'nın tatlı sularına açılan bir patikadan çıka geldi. O güzel ölümlüyü gören kuğu, havalanıp geniş bir daire çizdikten sonra suyun hemen kıyısındaki yumuşak otlara kondu. Perdeayaklı tanrının niyetini artık sezmiş olan *Leda*, gidip onun yanına uzandı.

Aynı gece Sparta hükümdarı olan kocası *Tyndareos* ile de birlikte oldu ve ondan gebe kaldı. *Thestios*'un kızı *Leda* doğuracağı sırada Pephnos'a gitti. Orası bir ıssız adaydı. İki iri yumurta yumurtladı. İçinden *Kastor* ile *Klytaimnestra*'nın çıktığı birinci yumurtanın babalığı *Tyndareos*'a, *Polydeukes* ile *Helene*'nin çıktığı ikinci yumurtanınkiyse *Zeus*'a yakıştırıldı. Tanrısal Haberci *Hermes*, çocukları Pephnos'tan Pella'ya götürdü. İki erkek kardeşin yani *Kastor* ile *Polydeukes*'un çocukluğu dingin, olaysız geçti. Onlara *Dioskourlar*, yani 'Tanrının Oğulları' denildi.

İkizler, huyları ve merakları değişik olsa da, birbirini çok seven iki kardeşti. Ölümlülerden olan genç *Kastor* becerikli bir savaşçıydı, atları pek iyi terbiye ederdi. Ölümsüzlerden olan *Polydeukes* ise yumruk dövüşünde ve güreşte çok ileriydi. İyilik etmeyi ve yardıma koşmayı severlerdi. Dara düşmüş gemiciler onlardan yardım dilerdi. Onlar da her an hazır ve yardım etmeye kararlı olarak, insanları 'beyaz atlarının' sırtında, fırtınadan ya da savaşın yıkımlarından çekip çıkarırdı. Birçok büyük işin ortak başkişisi olan Spartalı bu tanrısal ikizler, *Iason*'un tılsımlı Altın Post'u arayışının başarısına da önemli katkıda bulunmuştu. *Bebryklerin* hükümdarı *Amykos* ile *Polydeukes* arasında geçen güç gösterisi ünlüdür. Bu çatışmada *Zeus*'un oğlu *Polydeukes*, *Poseidon*'un oğlu *Amykos*'u yenmişti.

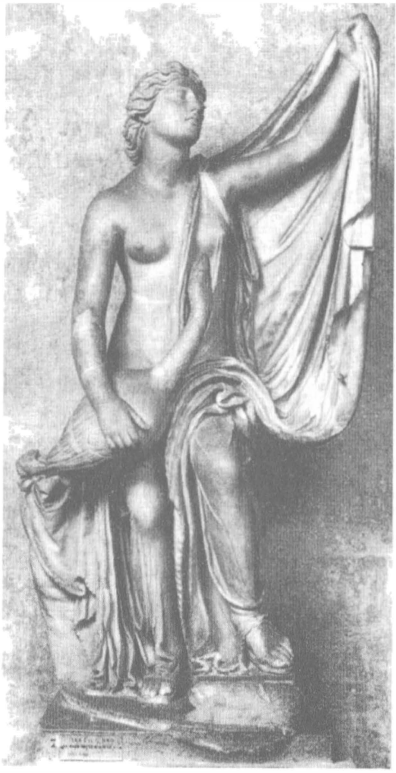

Dioskourların annesi Leda. Villa Borghese, Roma.

Dioskourlar, Argo Gemisi seferinin son aşamasında yani *Pelias* onuruna gerçekleştirilen yas oyunlarında da ön planda yer almıştır. Bunlarda *Polydeukes* yumruk dövüşü yarışmasını kazanmış, *Kastor* ise *'quadriga'* yarışı denilen araba yarışında birinci gelmişti.

Bir dizi olayda da bu ikizlerin kız kaçırdıkları görülür. Bu olaylar, iki hükümdar ailesi olan *Tyndareos*'un soyu ile *Aphareus* soyu arasındaki düşmanlıkla başlamıştır. *Perseus*'un kızı *Gorgophone*, *Aiolos*'un oğlu *Perieres* ile evlenmiş ve ondan *Aphareus* ile *Leukippos* adında iki oğlu olmuştu. *Perieres*'in ölümünden sonra *Gorgophone*, Yargıç *Oibalos* ile evlendi ve ondan da *Tyndareos* ile ileride *Penelope*'nin babası olacak olan *Ikaros* doğdu. *Aphareus*, üvey kız kardeşi *Arene* ile evlendi ve bu evlilikten *Idas* ile *Lynkeus* adlı ikizler doğdu. Bunları *Leukippos*'un iki kızına, *Pallas Athena* rahibelerinden *Phoibe* ile *Artemis* rahibelerinden *Hilara*'ya nişanladılar.

Aphareus'un ikizleri sıradışı insanlardı. 'lenks gözlü' dedikleri *Lynkeus*, en yoğun karanlıklara işleyebilecek keskin bir görüşe sahipti. *Idas* ise, iri cüsseli ve çok güçlü biriydi. *Idas*'ın gücü ve cüreti öyleydi ki, bir gün Aitolia hükümdarı *Euenos*'un güzel kızı *Marpessa*'nın aşkı uğruna, *Apollon*'a bile karşı çıkabilmişti. Kızını

Dioskourlar, bir Eski Yunan vazosundan.

evlendirmeye pek yanaşmayan *Euenos*, taliplileri araba yarışıyla sınardı. Yarışı yitirenin kellesi giderdi; öyle ki, pek çok delikanlının kesik başı, *Euenos*'un uğursuz sarayına süs olmuştu. *Idas* bir gün, kız arkadaşlarıyla oynayan *Marpessa*'yı, *Poseidon*'un armağanı olan ve kanatlı atlar tarafından çekilen arabasına atıp kaçırdı. *Euenos* umutsuzca *Aphareus*'un oğlunun peşinden gitti ama başarılı olamadı ve önce atlarını öldürdü, sonra da intihar etmek amacıyla kendini sulara bıraktı. Ancak kıza aşık olan *Apollon* gelip *Idas*'ın elinden görkemli avını kaptı. İki rakip zor bir çatışmaya girmek üzereydiler ki, *Zeus* kan dökülmemesini ve sorunun *Marpessa*'nın fikri alınarak çözümlenmesini istedi. Kız da, her ne kadar *Leto*'nun bir tanrı olan oğlunun yani *Apollon*'un çekiciliğinden hoşlanıyorsa da, o sonsuza dek genç kalacağı için, kendisini yaşlılığında bırakır korkusuyla ölümlü *Idas*'ı seçti.

Tyndareos soyu ile *Aphareus* soyu arasındaki anlaşmazlık, *Leukippos*'un kızlarının kaçırılmasıyla başladı. Tasasızca gezinen *Phoibe*

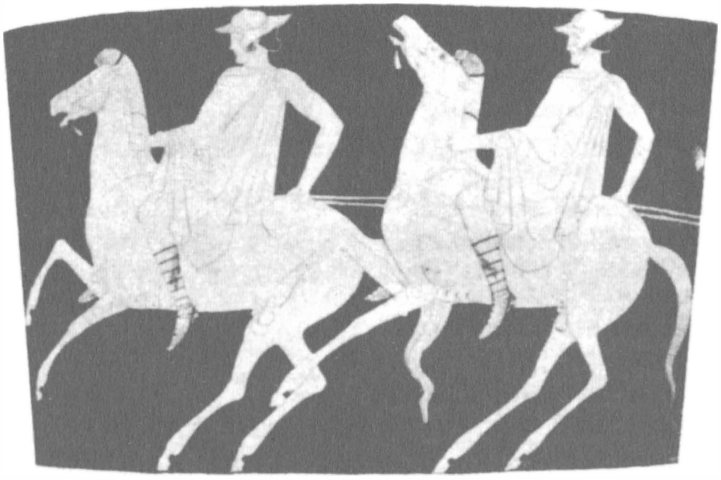

Dioskourlar.

ve *Hilara*'yı, *Dioskourlar* kaçırmıştı. *Aphareusoğullarının* hemen kovalamaya başlaması üzerine iki çift ikizin arasında kıran kırana bir kavga başladı. *Lynkeus*, ağaçların arasında saklanmış olan *Kastor*'u bulup ona bir mızrak sapladı ve öldürdü. *Polydeukes* kardeşinin öcünü almaya koştuğu zaman, *Idas* onu kocaman bir taşla yaralayıp yere yıktı. Yaralanan *Dioskour* tam *Aphareus*'un iki oğlu tarafından saldırıya uğrayacaktı ki, *Zeus* ona yardıma karar verdi ve *Idas*'ı yıldırımla çarptı. *Lynkeus* ise, *Kastor*'un vücuduna sapladığı mızrakla *Polydeukes* tarafından öldürüldü. Öfkesi durulduğunda, *Polydeukes*'un ruhundaki şiddetli öç alma isteği yerini kardeşinin ölümünden duyduğu büyük acıya bıraktı. Son yaptığı işlerde hep bu acı egemendir. Ağlayarak babası *Zeus*'a başvurdu ve kendisini kardeşinden sonra yaşatmamasını rica etti. Fakat birçok evlat acısı yaşamış olan *Kronosoğlu Zeus*, yazgı karşısında elinin bağlı olduğunu söyledi. Acıdan yıkılmış olan *Polydeukes*, ölümsüzlükten vazgeçmeye hazır olduğunu bildirdi. O zaman *Zeus* onların bir gün toprağın altında, bir gün toprağın üzerinde bulunmalarına izin verdi. Bu durumda *Polydeukes*, korkunç cehennemde dönüşümlü olarak kalarak sevgili kardeşini kurtarmış oluyordu.

Labdakos soyunun üzerine çöken tanrısal lanet, *Labdakos*'un oğlu *Laios*'un işlediği çifte günahtan kaynaklanırdı. Babası öldüğünde *Laios* daha birkaç aylık bir bebekti. Ülkenin nayiplikle yönetimi iki ağabeyi *Nykteos* ile *Lykos*'a düşüyordu. *Labdakos*'un oğlu büyüyüp ergin yaşa gelince, kendi varlığının iki ortak naibi rahatsız ettiğinin farkına vardı. Bunun üzerine Elis hükümdarı *Pelops*'un yanına sığınmanın yollarını aradı. Bu hükümdarın *Atreus* ve *Thyestes* adında iki oğlu vardı. Ancak ayrıca, bir *Nymphe* olan *Astyokhe*'den olma evlilik dışı bir oğla daha sahipti. Pek ortaya çıkarılmayan *Khrysippos* adındaki bu çocuk pek güzeldi. *Laios*, sarayda gördüğü konukseverliğe karşılık olarak çocuğa araba sürmeyi öğretmek istedi. *Khrysippos*'un derslere düzenli gelmesi ve olağandışı çekiciliği, *Laios*'a delice bir şey yaptırdı. Çocuğu kaçırdı ve ona cinsel saldırıda bulundu; çocuk da utancından kendini öldürdü. *Pelops*'un laneti Olympos'ta da yankılar uyandırdı. Oradaki ölümsüzler, kutsal sayılan konukseverliğe gösterilmiş bu hıyanet karşısında şaşırıp afalladı. Özellikle *Hera*, onca sevdiği Argos ülkesine ahlaksızlığı getirdi, Yunanistan'a *'eros paidikos'* (sübyancılık) denilen şeyi soktu diye *Laios*'un davranışından büyük tiksinti duyuyordu. *Laios*, Thebai hükümdarı olduğunda da öfkesi geçmemiş olan tanrıça, Thebaililere karşı 'Boğucu' *Sphinks*'i gönderdi.

Ekhidna ile *Thyphon*'un kızı olan *Sphinks*, arka ayaklarıyla Fikio Dağı'nın ya da Thebai'in pazar meydanı ortasında bir sütunun üzerine çöküp otururdu. Aslan vücutlu, kanatları olan, göğsü kadın göğsüne benzeyen bir canavardı. Eğlencesi, muzip bilmeceler sormak ve bilemeyeni öldürmekti.

Ölümsüzlerin gözünden düşmekle yetinmeyen *Laios*, *Apollon*'u da kendisine korkunç biçimde düşman etmişti. Olay şöyleydi: Delphoi bilicisi, Thebai'in selameti için onun soyunun herhangi

bir yolla devam etmesini yasaklamıştı. *Laios* ise *Iokaste* ile evlenmiş ve çocuğu olmadığından canı sıkkın, birçok kez Delphoi'ye başvurmuştu.

Aldığı yanıtta, onda bir uğursuzluk bulunduğu, ancak bunun aslında onun hayrına olduğu, çünkü bir oğlu doğacak olursa, onun oğlu tarafından öldürüleceği bildiriliyordu. Evine döner dönmez karısının varlığından kurtularak önlemini almak istedi ve onu boşadı. Halbuki zavallı *Iokaste* kocasını çok seviyordu ve onu yeniden kazanmak için sarhoş etti. O birlikte oluşlarından bir erkek çocuk doğdu. Doğar doğmaz da babasının nefretini üzerine çekti. *Laios* bebeği annesinden çekip aldı, ayaklarını bağlayıp Kithairon Dağı'nın tepesine bıraktı. Çocuğu orada, Korinthos hükümdarı *Polybos*'un sürüsüne bakan bir çoban buldu. Sürüleri dağdan indirme zamanı geldiğinde de, çocuğu saraya götürüp efendisine sundu. Adı 'Şişkin Ayaklı' anlamına gelen çocuk *Oidipous*, Korinthos sarayında, hükümdarın ve onun karısı *Periboia*'nın evlatlığı olarak büyüdü.

Mutlu, tasasız ve dingin bir yaşam sürerken günün birinde, kendini beğenmiş bir arkadaşı, onun hükümdarın oğlu olmadığı gerçeğini yüzüne çarpıverdi.

Her ne kadar *Polybos* ve *Periboia* delikanlıya yatıştırıcı şeyler söyledilerse de, *Oidipous* bunlarla yetinmeyip Delphoi'ya gitti. Orada *Python* tarafından iyi karşılanmadı. Yılan ondan, babasını öldürüp annesiyle cinsel ilişkiye gireceği gerekçesiyle tiksiniyordu; kovdu onu.

Oidipous derin bir umutsuzluk içindeydi. Annesini ve babasını çok severdi; bu nedenle bilicinin yanıtındaki kötü işleri yapmaktan kaçınmak için *Korinthos*'a dönmemeye karar verdi. Thebai'e doğru yöneldi. Yolda bir kavşakta, onu çekilmeye, geçiş hakkını bırakmaya zorlayan küstah bir adamla karşılaştı. *Oidipous* yoluna devam ediyordu ki, sinirlenen adam yani *Laios*, arabacı *Polyphontes*'e ilerlemesini buyurdu. Çıkan tartışmada önce arabacı öldü, sonra da hükümdar bir şeyden haberi olmayan oğlu tarafından öldürüldü.

Laios, Delphoi'ya gitmekteydi. Biliciden Thebai'e rahatsızlık veren

Oidipous ve Sphinks; bir Antik Dönem buluntusundan.

korkunç *Sphinks*'e karşı önlem soracaktı. Bu bakire dişi aslanın bir âdeti vardı. Thebaililere şöyle bir bilmece sorardı: 'Kâh iki, kâh üç, bazen de dört bacağı olup en fazla sayıda bacağı olduğunda en yavaş hareket eden hayvanın adı nedir?' Yanıtı bilemeyen, *Ekhidna*'nın kızı yani *Sphinks* tarafından öldürülüp gövdeye indirilirdi. Gezgin giysileri içinde, sırtında bir harmaniye, başında koca bir yol serpuşuyla çıkagelen *Oidipous* için, bu garip soruyu düşünüp yanıtlamaya birkaç saniye yetmişti: 'İnsan', dedi. Aşağılanan, kendini hakarete uğramış sayan *Sphinks* de kendini Fikio Dağı'nın tepesinden fırlatıp parçaladı. *Oidipous*'un, o zamana kadar birçok gencin ölümüne neden olmuş uğursuz bakirenin bilmecesini yanıtlayarak

elde ettiği bu kansız zafer, ona Thebai halkının bağlılık duygularını kazandırdı ve kentin hükümdarlığına seçilmesini sağladı.

Canavarı yenmesinin ödülü olarak ona *Iokaste*'yi eş diye verdiler. Bu kötü yazgılı evlilikten dört çocuk dünyaya geldi: *Eteokles* ve *Polyneikes* adlarındaki oğullarla *Antigone* ve *Ismene* adlı kızlar. *Oidipous*, onurlu bir yaşamın doruğundayken istemeksizin kötü bir yazgıya aracılık etmiş, baba katili olmuş, cinsel ilişkiye girişmesinin büyük bir günah oluşturduğu bir kadınla, öz anasıyla evlenmişti. *Kadmos* soyunun yani Thebai kalesi halkının sevilen hükümdarıydı, şanlı ve eli açık bir kahramandı, soylu ve halkının üzerine düşen bir baş olmuştu. Ülkede bir veba salgını çıkınca *Oidipous*, *Laios*'un katilini aramayı kendine görev bildi. Çünkü Delphoi bilicisine göre kentin üzerine inen uğursuzluğun sorumlusu, o katildi.

Gözleri görmez bilici *Teiresias*, *Oidipous*'un sarayına geldiğinde, Thebai kentinin felaketi dayanılmaz boyutlara varmıştı. Bilici, yazgısı kötü hükümdara tanrıların isteğini bildirdi. Kenti uğursuzluktan kurtarmak için tanrılar insanlardan bir kurban istiyordu. *Iokaste*'nın babası *Menoikeus*, yurt sevgisiyle büyük bir yüreklilik göstererek kendini öldürdü. Ne var ki tanrıların belirlediği kurban o değildi. O zaman *Teiresias*, durumu olanca çıplaklığıyla ortaya koydu: Annesinin oğlu ve kocası olan *Oidipous*, babası *Laios*'un katiliydi. Bu acı gerçeğin kanıtı *Periboia*'nın bir mektubuyla geldi. *Polybos* ölmüştü ve Korinthos kraliçesi, *Oidipous*'a onu hangi koşullarda bulduklarını, daha sonra da nasıl evlat edindiklerini anlatıyordu.

Thebai hükümdar ailesinin üzerinde kara bulutlar dolaşıyordu. *Iokaste* durumu öğrenir öğrenmez utancından kendini öldürdü. *Oidipous* ise mutsuz yazgısına başkaldırarak, kraliçenin giysisinden aldığı bir altın çengelli iğneyle gözlerini kör etti. *Oidipous*, kraliçenin erkek kardeşi *Kreon* tarafından kovuldu; ancak o da kentten ayrılmadan önce oğulları *Eteokles* ile *Polyneikes*'i kendisine küstahça davrandıkları için lanetledi. Kör, acılar içinde, mutsuz ve yaşlı *Oidipous* uzun süre oradan oraya dolaştı. Kendisine, ona sadık kalmış

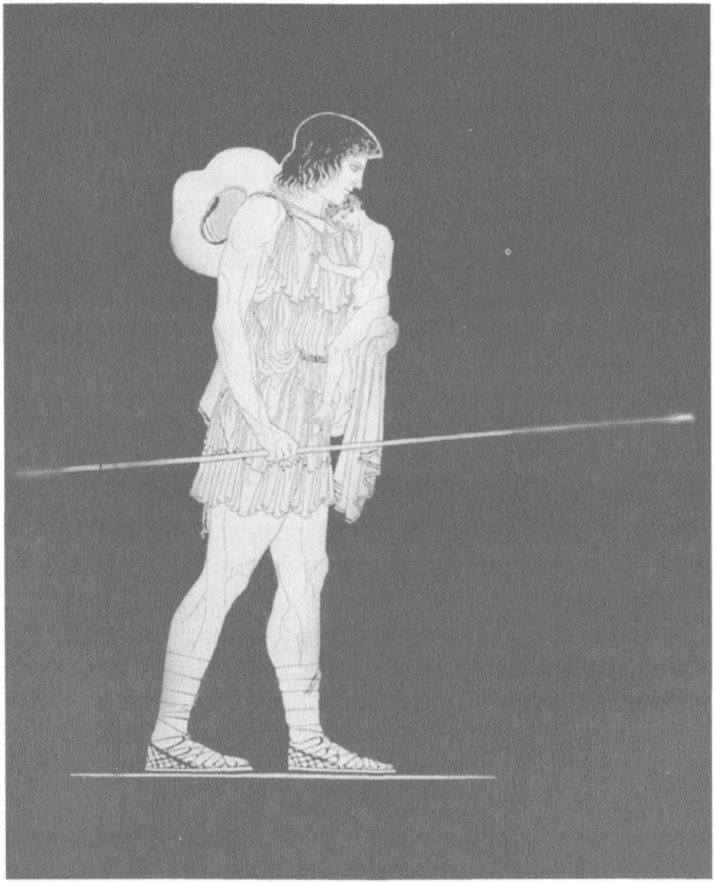

Çoban Euphorbos, çocuk Oidipous'u Korinthos hükümdarı Polybos'a götürürken. Vulci'den Akhilleus Ressamı'na ait kırmızı figürlü Attika amphorasından ayrıntı. İ.Ö. 450 civarı.

kızı genç *Antigone* eşlik ediyordu. Kötü yazgılı kahraman, sonunda Attika Yarımadası'nın Kolonai yöresinde, Atina hükümdarı *Theseus*'un koruması altında, huzur içinde bir ölüm bulabildi. Sanki yaşamında çektiklerini iyice ortaya koyar gibi, acılı yolculuğu *Erinys*lerin alanında son bulmuştu.

Thebai'e Karşı Yedi Komutan

Evlenecek yaşta iki tane çekici ve güzel kızı olan Argos hükümdarı *Adrastos* damat seçmekte zorlanıyordu. *Argia* ve *Deipyle* adlarındaki kızlarına çıkan birçok talip arasında hoşnutsuzluk yaratmak, saltanatına düşman kazanmak istemediği için Delphoi bilicisine başvurmaya karar verdi. Gelen yanıt pek açık değildi; *Adrastos*, kızlarına koca diye bir yabandomuzu ile bir aslan seçmeliydi!

Argos'a kız istemeye gelen prenslerin arasında *Eteokles*'in kardeşi *Polyneikes* de vardı. *Oidipous*'un, ülkeden ayrılıp kendi kendini sürmesinden sonra, iki kardeş saltanatı dönüşümlü yürütmeye karar vermişti. Bir tanesi bir yıl boyunca hükümdarlık ederken, öteki kendi isteğiyle uzaklaşıp sürgüne gidecekti. Tahta önce *Eteokles* çıktı. Bilgeydi, kendini tümüyle yurdun refahına vermişti. Ne var ki bir yıl dolduktan sonra tahtı, açgözlü ve hain biri olan ikiz kardeşi *Polyneikes*'e devretmeye yanaşmadı; onu Thebai'den uzaklaştırdı. Bunlar olurken başka bir delikanlı da, aşağılık bir hareketinden ötürü Kalydon kentinden kovuluyordu. Bu, hükümdar *Oineus*'un oğlu *Tydeus* idi ve bir yakınını öldürerek Argos'a gitmişti.

Adrastos, Thebai kentinin armasında aslan, Kalydon'undakinde de yabandomuzu bulunduğunu görünce, kızlarını evlendireceği kişiler hakkında kuşkusu kalmadı. *Argia*'yı *Polyneikes*'le, *Deipyle*'yi de *Tydeus* ile evlendirdi ve her iki damadına da tahtlarını yeniden kazanmada onlara yardımcı olacağı sözünü verdi. Daha sonra güçlü bir Argos ordusu kurup komutanlığına *Polyneikes*'i getirdi. O orduyla Thebai'i kuşatılacaktı. *Adrastos*'un çağrısına şanı büyük kahramanlar koşmuştu. Tek bir kişi, enistesi *Amphiaraos* açık bir yanıt vermekten kaçınmıştı.

Oikles'in oğlu, *Eriphyle*'nin kocası olan *Amphiaraos*, değerli bir savaşçı olmasının dışında becerikli bir biliciydi. Thebai'i kuşatmanın bir işe yaramayacağını, sefere katılanların tümünün kırılacağını bilirdi; o nedenle de, hem katılma çağrısını geri çevirdi hem de

kendisinin nereye gittiğini kimseye söylemedi. Bunun üzerine *Polyneikes*, *Eriphyle*'ye gidip *Aphrodite*'nin düğün armağanı olarak *Harmonia*'ya taktığı görkemli altın gerdanlığı sundu. Kadından ricası, kocasını *Adrastos*'a boyun eğmeye razı etmesiydi. Karısının ihanetinden de kendisinin sağ dönmeyeceğinden de haberi olan bilici asker, o boşuna savaşa katılmayı gönülsüzce kabul etti.

Ordu Thebai'e doğru yola çıktı. Seferde Yunanistan'ın en ünlü komutanları olan *Adrastos*, *Polyneikes*, *Tydeus*, *Amphiaraos*, *Kapaneus*, *Hippomedon* ve Arkadialı *Parthenopaios* yer alıyordu. Yol üzerinde Nemea'ya uğradılar. Orada *Lykourgos* saltanat sürmekteydi. Saraydaki sütnine onları dinlensinler diye yakındaki bir pınar başına götürdü. Eskiden Lemnos Adası'nın kraliçesi olan bu kadın, artık Nemea hükümdarının hizmetinde bir esireydi. *Lykourgos*'un oğlu *Arkhemoros*'a bakmakla görevliydi ve bir bilicinin öngörüsü uyarınca çocuğu kendi başına yürüyebilceği güne kadar yere bırakmaması gerekiyordu. Ne var ki Argos ordusunun yarattığı telaşla, küçük *Arkhemoros*'u bir yabani kereviz bitkisinin dibine bırakıverdi. İri bir yılan da gelip *Lykourgos*'un minik oğlunu öldürdü. Argoslular döndüklerinde, yılanı öldürüp çocuğu gömmekten başka bir şey yapamadılar. Olayı izleyen törensel yas oyunları daha sonra iki yılda bir düzenli yinelenir oldu ve bunlara 'Nemea Oyunları' denildi.

Argoslu yedi kahraman, en sonunda Thebai kentinin yedi kapısının önüne vardı. *Adrastos*, saltanatın *Polyneikes*'e devredilmesi görüşmelerini yürütmek üzere *Eteokles*'e, belirgin bir kişiliği olmamakla birlikte tehditkâr davranışları bulunan *Tydeus*'u gönderdi. Elçilik görevinde tanrıların koruması altında bulunan *Tydeus*, karşı taraftan pek çok genç savaşçıya meydan okudu ve onları yendi. Bu olay Thebailileri, surların gerisinde sıkı düzen alıp savunmalarını güçlendirmeye zorladı. Argoslular kentin kapılarına yaklaşıp yedi usta Thebai savaşçısı ile yedi düello yapmayı önerdi.

Bu arada, Argosluların bir gece saldırısında bulunacakları, *Teiresias* tarafından *Eteokles*'e bildirilmişti. Thebaililer, kuşatmayı hızla yarmaya çalıştılarsa da başarılı olamadılar. Savaş lehlerine dönmek-

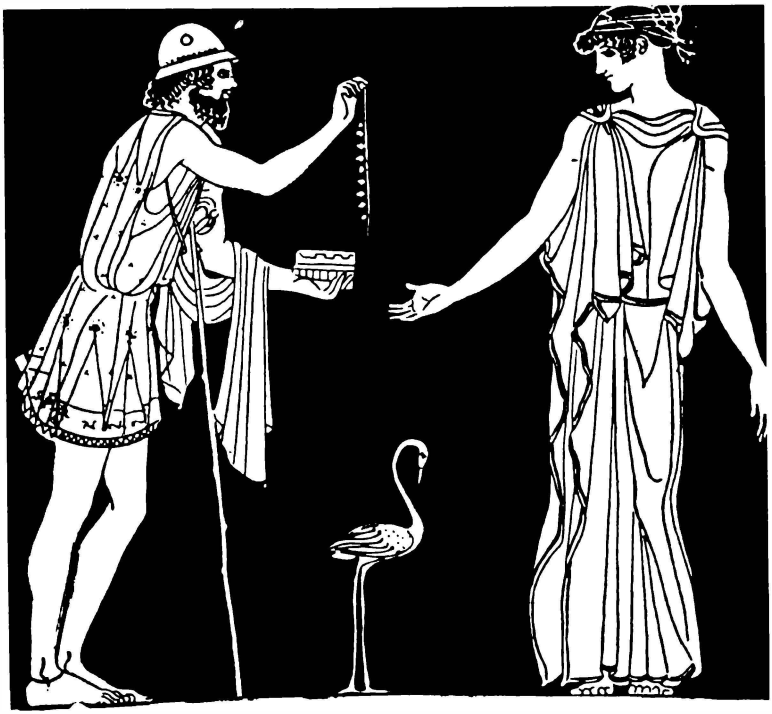

Hypsipyle; bir Eski Yunan buluntusundan ayrıntı.

teydi ki, *Euadne*'nin kocası *Kapaneus*, tanrıların ne düşündüğüne aldırmadığını söyleyerek kentin surlarına bir merdiven dayadı. *Zeus*, bu kendini beğenmiş davranışından ötürü onu yıldırımla çarptı. *Euadne* de kocasının cenaze ateşinin üzerinde kendini öldürdü. *Atalante*'nin oğlu *Parthenopaios* ile *Hippomedon* da çarpışmada öldü. *Astakos*'un oğlu *Melanippos*, kıran kırana bir dövüşten sonra *Tydeus*'u ağır yaraladı. *Pallas Athena* çok sevdiği bu kişinin imdadına koşarak iyileştirmeye çalıştı. Acılar içinde yerde yatan *Tydeus*, düşmanı *Melanippos*'un başını eline geçirmesi için bilici *Amphiaraos*'tan yardım rica etti. *Amphiaraos* ise *Tydeus*'ten nefret ederdi. İşin sonunda ne olacağını bildiği için, *Melanippos*'u öldürdü ve başını kesip *Tydeus*'e fırlattı. Bu korkunç sahne tanrıça

Athena'nın önünde gerçekleşiyordu. O sevdiği *Tydeus*, kesik başı kavrayıp beyni emmeye başladı. Tiksintiyle dehşete kapılan tanrıça oradan uzaklaşıp *Tydeus*'u ölümle baş başa bıraktı.

Hayatta kalan üç Argoslu komutan *Polyneikes*, *Adrastos* ve *Amphiaraos* idi. Bu sonuncusu, *Poseidon*'un oğlu *Periklymenos* tarafından kovalanmaktaydı. Kurtulmak için kaçtı, kaçarken birçok ülkeden geçti. Sonunda *Zeus*, onun kendi günahı olmayan işlerden ötürü suçlandığını kabul etti; yenilenleri bekleyen daha acı sondan kurtulması için onun bir mağara tarafından yutulmasına izin verdi.

Çok insan kanı dökülmüştü. Bu nedenle *Polyneikes*, Thebai'in taht sorununu *Eteokles* ile yapacağı bir ikili çarpışma ile çözümlemeye karar verdi. Karşılıklı kardeş kanının döküldüğü, hem *Laios* hem de *Oidipous*'un lanetlenmelerinin anısı henüz canlıyken yapılan bu karşılaşma pek canavarca oldu. Sonunda dövüşçülerin ikisi de öldü.

Labdakos'un lanetli soyundan iki kız kardeş, *Antigone* ile *Ismene* kalmıştı. *Ismene* savaş sırasında sevgilisi *Periklymenos*'a giderken, *Athena*'nın buyruğu üzerine *Tydeus* tarafından öldürüldü.

Oidipous'un iki oğlunun ölümünden hemen sonra yeni hükümdar *Kreon*, bir buyrukla *Polyneikes*'nin cesedinin gömülmesini yasakladı. *Antigone*, *Kreon*'un buyruğunu dinlemedi ve kardeşinin cesedini cenaze ateşi için hazırlanmış odun yığının üzerine yerleştirdi. Kardeş sevgisinin dürtüsü altında yeni hükümdarın yasağını çiğniyor, böylece ahlak yasalarını toplum yasalarının önüne geçirmiş oluyordu. Ailesinin belirgin niteliği olan kine bulaşmamış bir kişiliği vardı bu kızın; ne var ki, *Kreon* tarafından şiddetle cezalandırıldı. Yine aynı *Kreon*'un oğlu *Haimon* ile evlenmek üzereyken kurban edilmek istenmesi, olaya daha da acıklı bir nitelik verdi. Genç nişanlı, *Antigone*'nin bir yeraltı mahzenine diri diri gömülmesi yolunda babasının verdiği buyruğu yerine getirmedi ve onunla evlendi. Sonra da karısını dağlarda, çobanların arasına gizledi. Bir oğulları oldu; büyüdüğünde Atina'da yas oyunlarına katıldı. Dedesi *Kreon* görüp de kim olduğunu anlayınca torununu öldürttü. *Haimon* umutsuzluk içinde önce karısı *Antigone*'yi, sonra da kendini öldürdü.

Adrastos tarafından yönetilen seferde yenilmiş yedi Argoslu komutanın oğulları, daha sonraki yıllarda babalarının öcünü almak istediler. Onlara *Epigonlar* denilirdi. Bunlar Thebai üzerine yürüdü ve çok çetin bir savaştan sonra kenti yerle bir etti.

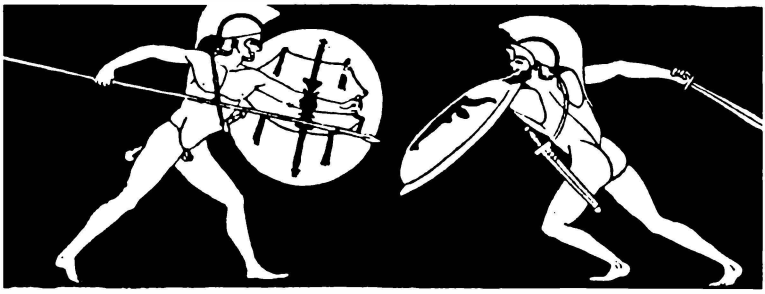

Akhilleus ile Hektor'un Troia'daki mücadelesi. Berlin Ressamı'nın boyadığı volütlü kraterden ayrıntı. İ.Ö. 500-480. British Museum, Londra.

PELOPSOĞULLARINDAN ATREUS SOYUNUN SERÜVENİ

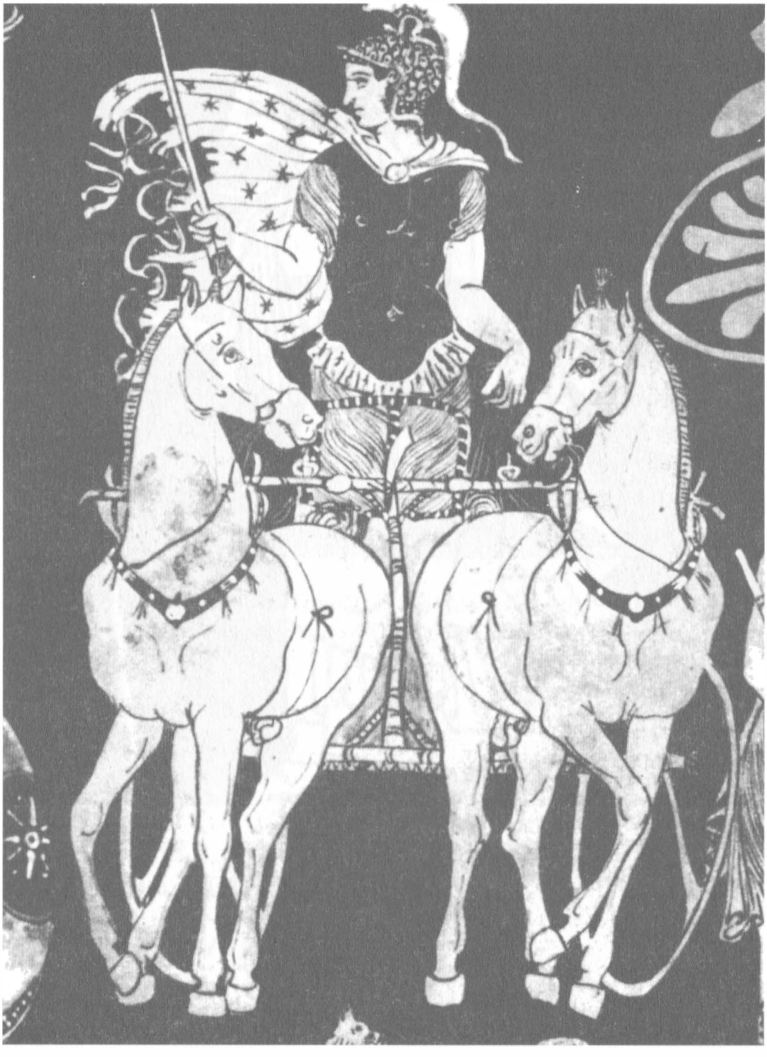

Pelops'unkine benzer bir araba; bugün Atina'da bulunan bir kâseden.

Pelops ve Oğulları

Phrygialı *Tantalos*'un şirin oğlu *Pelops*, tanrılarca pek sevilirdi. Hele ölümsüzlerin katıldığı bir şölende babasının yemek diye oğlunun etini sunmasından sonra, bu sevgi doruğuna varmış, çocuk yaşama döndürülmüştü. Ne var ki *Pelops*'un bir kürekkemiği fildişindendi. Çünkü hiçbir şeyden haberi olmayan *Demeter*, işlenen cinayetin farkına varmadan önce çocuğun o omzunu yemişti.

Tanrıların onu kayırmaları, sadece diriltme eylemiyle sınırlı kalmadı; *Pelops*'un huzur içinde bir ülke arama girişimine *Zeus*'un bizzat kendisi seve seve yardımcı oldu. Tanrısal adalet, *Tantalos*'u sonsuza dek sürecek korkunç bir cezaya çarptırdıktan sonra *Pelops* Phrygia'dan ayrıldı ve kendisini bırakmayıp peşinden gidenlerle birlikte başka bir bölgeye yerleşti. Ege'nin öte yakasına geçmiş ve sonradan onun adından ötürü, 'Pelops'un Yarımadası' anlamında Peloponnesos denilecek olan yere taşınmıştı. Durumundan oldukça hoşnuttu ama bir eşin eksikliğini duyuyordu; bu nedenle *Hippodameia*'yı istedi.

Pisa ve Elis hükümdarı *Oinomaos*'un kızı güzel *Hippodameia*'nın dayanılmaz fakat kuşku veren, güvenilmeyen bir çekiciliği vardı. Atlara olan tutkusu herkesçe bilinen *Oinomaos*, kızını alacak gence pek korkunç bir şart koşuyordu. Şöyle ki, kızını ancak babasını yani kendisini bir araba yarışında yenecek kişiye verecekti. Yarış bir kaçırma biçiminde gerçekleşecekti. Kızı kim arabayla kaçırabilirse o seçilecekti. Ancak, arabayı da *Oinomaos* kovalıyor olacaktı. Hükümdarın kimselerinkine benzemeyen bu canavarlığına ek olarak iki tane de hiç yenilmez kısrağı vardı. *Psylla* ve *Harpyia* adlı bu hayvanları ona *Ares* vermişti. Yarışta yenilen yani geride kalan *Oinomaos* tarafından öldürülüyordu. Bu yolla kellesi sarayı süsleyenlerin sayısı on üçü bulmuştu.

Pelops'un başarı olasılığı yüksekti, çünkü *Zeus*'un desteği ondan yana olduğu gibi *Poseidon* da onu severdi. Deniz Tanrısı *Poseidon*

ona yaldızlı bir arabayla, kanatlı atlarından ikisini verdi; kesin zaferi kazandığını ilan eden de Olympos'un efendisi oldu.

Fakat *Pelops*'un başarısında, *Oinomaos*'un arabacısı ve *Hermes*'in oğlu olan *Myrtilos*'un da yardımı vardı. *Hippodameia*, yakışıklı *Pelops*'a tutulmuştu; ancak *Myrtilos* da *Hippodameia*'ya aşıktı. Kız o gösterişli damat adayı ile evlensin diye, aşık arabacı, efendisine sadakatsizlik etmeyi göze almıştı. *Pelops* yarışın bitim noktasına yani Korinthos Kıstağı'ndaki Poseidon Sunağı'na varırken *Oinomaos* koşumlara takılıp arabadan düştü ve öldü; ölürken kendisine hıyanet eden arabacısını lanetliyordu.

Pelops kendisini gerçekten mutlu sayabilirdi ama çok büyük bir yanlışa düştü. O da *Myrtilos*'un öldürülmesi olayıydı. Herhalde arabacı, *Hippodameia* üzerinde birtakım haklar ileri sürüyor ya da ettiği yardıma bir karşılık bekliyor olmalıydı. Bunlardan hangisi doğru olursa olsun, *Pelops* adamı doğuya doğru fırlatıp Ege Denizi'ne attı. Bunu yapmakla iyiliğe kötülükle yanıt vermiş, bu yoldaki ahlak kurallarını çiğnemiş oluyordu. Bu hareketi ayrıca *Myrtilos*'un *Pelops* soyunu lanetlemesine yol açmıştı.

Pelops, Olympos Oyunları'nı kurdu; *Myrtilos*'u ve *Hippodameia*'nın mutsuz taliplilerini onurlandıracak davranışlarda bulundu. *Hippodameia* ise, dört yılda bir kızlar arasında yapılacak koşu yarışması olan Hera Oyunları'nı başlattı.

Pelops hükümdarlık ailesinin uğradığı belalar dizisi, *Erinysler*den birinin başının altından çıktı ve *Pelops*'un ölümünden sonra, *Myrtilos*'un babası *Hermes* tarafından gönderilen Altın Postlu bir koçun varlığı ile başladı. Bu tanrı armağanı hayvan, *Pelops*'un iki oğlu *Atreus* ile *Thyestes* arasında bir çekişmeye neden oldu. Ancak daha *Pelops* yaşarken ailenin başına bir bela gelmişti. *Atreus* ile *Thyestes*, annelerinin kışkırtması üzerine, çok güzel bir çocuk olan üvey kardeşleri *Khrysippos*'u, tahta çıkma sırasında önlerine geçmemesi için öldürmüşlerdi.

Pelops ölünce *Atreus* Mykenai'a sığındı. Orada yeğeni *Eurystheus*, ülkenin yönetilmesinde naipliği bir süre için ona verdi. Mykenai tahtı boşalınca iki kardeş arasında 'Altın Post'u ele geçirmek için

büyük bir çekişme başladı, çünkü bilicinin verdiği habere göre Mykenai hükümdarı olmanın koşulu buydu. *Thyestes*, kardeşi *Atreus*'un karısı *Aerope*'yi baştan çıkarmıştı ve o kadının yardımıyla postu kardeşinin elinden aldı. *Atreus*, kendisine karşı oynanan bu oyunu fark ettiğinde, öcünü hemen ve pek şiddetli biçimde aldı. Her şeyden önce sadakatsiz karısı *Aerope*'yi öldürdü, sonra kardeşinin aleyhine çok korkunç bir işe girişti. Önce onun oğullarını öldürüp sonra kendisini bir şölene çağırdı ve o şölende suçsuz çocukların etini babalarına sundu. Çocuğa ve aile bağlarına her türlü saygıdan uzak işlenen bu korkunç suç, Mykenai hükümdarına uğursuz ve iğrenç bir ün getirdi. *Thyestes*, kardeşinin iğrenç hareketinin farkına varınca afalladı ve ailesini, gelecek kuşaklarını lanetleyerek o tiksindirici yemeği kustu.

Mykenai'dan sürülen *Thyestes*, kızı *Pelopia*'nın rahibe olduğu Sikyon topraklarına sığındı. Yıldızsız bir gecede, kız bir su birikintisinde yıkanmak isterken, *Thyestes* kim olduğunu tanıyamadan onun ırzına geçti. Kızın tanımadığı bu kişiyle kısa süren birlikteliğinden sadece adamın kılıcı kalmıştı. Bu arada *Atreus* da Sikyon'a gitmiş ve *Pelopia*'ya aşık olup onunla evlenmişti. *Thyestes*'den gebe kalmış olan *Pelopia*, bir erkek çocuk doğurdu. *Atreus*'un kendisinden olduğunu sandığı bu çocuğu annesi keçi çobanlarına emanet edip adını da 'Keçiden Kuvvet Almış Olan' anlamında *Aigisthos* koydu.

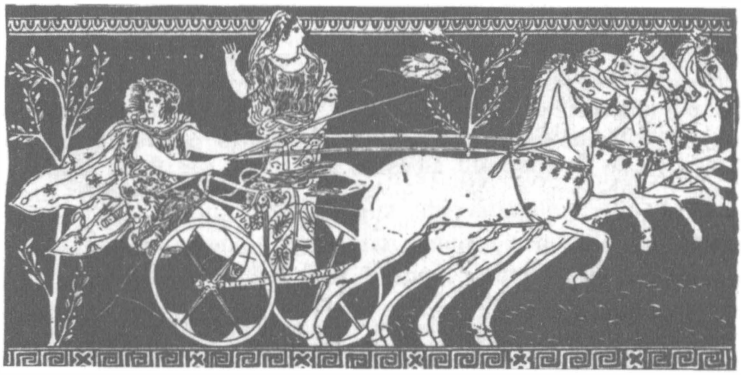

Fakat *Atreus* çocuğu buldu ve çobanlara bırakılmış olmasını, karısının geçici bir deliliğine vererek saraya getirip sevgiyle büyüttü.

Birkaç yıl sonra *Atreus* kardeşi *Thyestes*'yi Mykenai'a çağırdı. Gelir gelmez de onu bir hapishaneye kapattı. Sonra küçük *Aigisthos*'a, onu uykusunda öldürmesi yolunda buyruk verdi. Çocuk böyle bir şeye alışık değildi; *Thyestes* uyandı ve onu elinde kılıçla kendisini öldürmeye hazırlanırken yakaladı. Tam saldıracakken gözü çocuğun elindekine ilişince kala kaldı. Kendi silahını tanımıştı. Sikyon'da bir gecelik bir aşk yaşadığı kıza kaptırdığı kılıçtı. Çocuğa kendisini annesine götürmesini söyledi. *Pelopia* öz babasıyla karşı karşıya gelip de onun bir gecelik aşığı olduğunu kendi ağzından duyunca, düştüğü büyük acı ve utanç nedeniyle hemen kendini öldürdü. *Thyestes*'nin buyruğuyla küçük *Aigisthos*, *Atreus*'u öldürdü. Böylece babası Mykenai tahtına çıkabildi.

Agamemnon ile Klytaimnestra

Atreus'un ölümünden sonra iki oğlu, *Agamemnon* ile *Menelaos* belirsiz, düzensiz bir dönem yaşadı. Önce Sikyon hükümdarı *Polyphemos*'un yanına yerleşmişlerdi. Daha sonra Aitolia hükümdarı *Oineus*'un sarayına gittiler; en son olarak da Sparta hükümdarı *Tyndareos*'un yardımıyla Mykenai'yı yeniden ele geçirdiler. Taht *Agamemnon*'un oldu; uğursuz *Thyestes* de oğlu *Aigisthos* ile birlikte sürgüne gitmek zorunda kaldı.

Mykenai'ın büyük hükümdarı ve değerli savaşçı *Agamemnon*'un evlendiği kız, *Tyndareos*'un kızı ve *Helene*'nin kardeşi *Klytaimnestra* idi. *Helene* ise, ileride Sparta hükümdarı olacak olan *Menelaos* ile evlendi. Birinci çiftin evliliğinden *Orestes* adında bir oğlanla *Elektra*, *Iphianassa* ve güzeller güzeli *Iphigeneia* adında üç kız çocuğu oldu.

Priamos'un oğlu *Paris*'in *Helene*'yi kaçırdığı haberi üzerine *Agamemnon*, ailesini de Mykenai topraklarını da bırakıp Troia Savaşı'nda Akhaların komutanlığını üstlendi. Yolculuğunun sıkıntısız geçmesi dileğiyle, yola çıkmadan önce *Artemis*'e pek gösterişli bir kuzu kurban etti. Kurban töreni sırasında bir pot kırmış, tanrıçaya böyle bir kurbanlığı tanrıçanın kendisinin de bulabileceğini söyleyerek ona saygısızlık etmişti. Hava koşulları bir türlü düzelmiyor, donanma bir türlü yola çıkamıyordu. *Agamemnon* ordunun bilicisi *Kalkhas*'a başvurmaya karar verdi. *Kalkhas* ise ona çok acı bir şey öğütledi: O, güzel kızı *Iphigeneia*'yı kurban etmeliydi. Kızcağız *Akhilleus* ile evlendirilmek üzere Elis'e götürülüyor aldatmacasıyla anasından çekilip alındı, sonra da üzüntüsünden kahrolan *Agamemnon*'un kendisi tarafından *Artemis*'e sunuldu. Bu çok korkunç ve her türlü ölçüyü aşan kurban işinden ötürü duygulanan, acılara kapılan tanrıça *Artemis*, son anda bir geyiği kızın yerine geçirdi ve kızı kaçırıp uzakta bir tapınağa götürdü.

Agamemnon'un ölümü; bir Eski Yunan buluntusundan.

Şurası kesin ki, *Leda*'nın kızı ve *Dioskourlar*ın kardeşi olan *Klytaimnestra*, küçük yaşlarda da, Pisa hükümdarı *Tantalos* ile evlendirildiği zaman da, elbette kolay bir yaşam geçirmemişti. Ayrıca, *Atreus*'un sert ve kaba oğlu *Agamemnon* ona kendini sevdirme fırsatı yaratmamıştı. İkinci kocasının, onu *Tantalos*'tan dul bıraktıktan sonra kendisiyle evlenmeye nasıl zorladığını acıyla ve öfkeyle anımsardı. Şimdi de güzel *Iphigeneia*'yı kurban etmekle kötü kalpli *Agamemnon*, zavallı kadının analık sevgisine büyük bir darbe indirerek duygularını bir kez daha yaralıyordu. Kocası, Troia Savaşı'na giderek onu uzun bir zaman için yalnız bıraktığından, *Klytaimnestra*'nın tasaları artmıştı. Üstelik adamın, *Priamos*'un kızı olan ve 'her zaman doğru konuşan fakat hiçbir zaman kendisine inanılmayan' bilici *Kassandra* ile bir gönül ilişkisi bulunduğunu, onu Mykenai'a getirtmek üzere olduğunu da duymuştu. Erkeğine karşı öylesine kin duyuyor, onu öylesine aşağılık bulunuyordu ki, öç almayı düşünmeye başladı.

Bu arada *Aigisthos*, babasının uğradığı haksızlıkları unutmuş değildi, o da öç alma gününü bekliyordu. Amcası *Agamemnon*'un yola çıktığını, *Klytaimnestra*'nın durumunun uygun olduğunu öğrenince Mykenai'a gitti ve pek zorluk çekmeden kraliçenin aşığı oluverdi.

On yıl süren savaştan sonra *Agamemnon* Nauplia'da karaya çıktığında mutluluktan uçuyor, *Kassandra*'nın tasalarına aldırmıyordu. Koruyucusu *Hera*'ya büyük bağlılıkla teşekkür etti ve onuruna verilen coşkun kutlama eğlencelerine, yorgunluğunu zorlukla yenerek katıldı. *Klytaimnestra* ona sıcak bir banyo hazırlattı. Bu çok düşünceli davranışıyla korkunç tuzağını gizliyordu. *Agamemnon* dinlendirici banyodan çıkıp da havlusunu isteyince, kadın adamın üstüne, onu kıskıvrak bağlayan bir ağ attı. *Aigisthos* birçok kez kılıçla vurduktan sonra, kendini beğenmiş kahramanın başını gövdesinden ayırma işini de kraliçe tamamladı. *Agamemnon* da babasının, kendi suçu yüzünden değil, tanrıların öfkesine kurban olmuş olan babasının günahını yaşamıyla ödemiş oluyordu. *Klytaimnestra* daha sonra, *Agamemnon*'a savaş kazanımı diye verilmiş olan *Kassandra*'yı da acımasızca öldürdü ve vahşi girişimini hiçbir vicdan azabı duymaksızın ve o günü tanrılara çeşitli şeyler sunma yoluyla bir bayram günü gibi kutlayarak tamamladı.

Paris ve Helena. Bir hydria resmi. St. Petersburg, Eremitage Müzesi.

Orestes

Agamemnon'un öldürülmesinin uğursuzluğu Mykenai hükümdar soyunun üzerine çöktüğü zaman, *Orestes* henüz yeniyetme çağındaydı. *Klytaimnestra*'nın işlediği cinayetten hemen sonra, genç delikanlı büyük gizlilik içinde kentten kaçmayı başardı. Bunu yapmaya onu yüreklendiren, kendisini seven kız kardeşi *Elektra* olmuştu. Kendisine sadık yaşlı *Talthybios*'u yanına alarak yola çıkan *Orestes*, önce dağlarda bir yere, sonra Parnassos eteklerindeki Khryse kentine sığındı. Orada *Agamemnon*'un kız kardeşi *Astyokhe*'nin kocası *Strophios* saltanat sürmekteydi ve bu kişi *Atreusoğullarının* dostuydu. Mutsuz delikanlıyı bağrına bastı; oğlu *Pylades* ile *Orestes* birbirlerinden ayrılmaz, candan iki arkadaş oldu.

Orestes, konuksever ve gürültüsüz patırtısız bir ortamda büyürken, Mykenai'da kalmış olan kız kardeşleri bundan çok farklı bir durumdaydı. Orada, *Agamemnon*'un görevleri de hakları da tümüyle *Aigisthos* tarafından devralınmıştı. Pek açık bir kişiliği olmayan, ahlak düşkünü *Aigisthos*, hükümdarlığa ait anamalı har vurup harman savuruyor, bir yandan da ülkenin kraliçesi *Klytaimnestra*'nın aşığı ve uşağı olmayı sürdürüyordu. Sürekli olarak *Orestes*'ten gelebilecek bir öcün korkusu ve uğrayacağı herhangi bir saldırıya karşı önlemler almanın tasası içindeydi. Tanrının öfkesinden korkan *Klytaimnestra* karşı çıkmamış olsaydı, gözünü kırpmadan *Elektra* ile *Khrysothemis*'i yok ederdi. Yine de *Elektra* ile ilgili birtakım önlemler almıştı. Çünkü *Khrysothemis*, babasının ölümüne öyle büyük tepki göstermeyip Mykenai hükümdar sarayındaki değişikliklere onursuzca kendini uydurmuştu. Buna karşı *Elektra*, işlenen cinayeti bir türlü içine sindirememişti, evlilik dışı ilişki yaşayan o iki iğrenç kişinin yaptıklarını herkesin içinde eleştiriyordu. Gösterişsiz ve namuslu bir köylüyle evlenmek zorunda kalmış, bu evliliğinden çocuğu olmadığı gibi, bir aşk yaşamı da olmamıştı. 'Gençliğinde Yüzü Gülmeyen' *Elektra*, bezgin bir biçimde sıradan bir yaşam sürdürüyordu. Kendisini ayakta tu-

Aigisthos'un öldürülmesi; bir Antik Dönem buluntusundan.

tan iki şey vardı. Biri, sürekli olarak annesine karşı beslediği hor görme duygusu; öteki, ağabeyinin döneceğine olan umudu idi.

Agamemnon'un ölümünün üzerinden sekiz yıl geçmişti. *Orestes*, kız kardeşinin gizliden ilettiği isteklerin baskısı altında, Delphoi bilicisine başvurup tutacağı yolu danışmaya karar verdi. Çünkü kendisi, babasının ölümünün öcünü, annesini öldürerek alıp almamakta kararsızdı. *Agamemnon*'un öcünün alınması için katillerinin öldürülmesi gerekiyordu. O durumda da, ana katili olarak kendini o acımasız *Erinyslere* karşı, *Apollon*'un verdiği bir tılsımlı yayla savunması gerekecekti.

Pallas Athena'nın yardımını alarak yurduna dönen *Orestes*, yanına *Pylades*'i alıp *Agamemnon*'un kabrini ziyarete gitti. Mezarın başında duasını ederken çıkagelen bir kadın kalabalığını görüp saklanmak zorunda kaldı. Aralarında *Elektra* da vardı ve ağlıyordu; coşkulu bir sesle *Agamemnon*'un öcünün alınmasını istiyor, ağabeyinin kısa zamanda dönmesi yolundaki dileğinin bir tutkuya dönüştüğü anlaşılıyordu. Bu durumda *Orestes* kendini göstermeye karar verdi. Kız kardeşini hüzünlü bir sevgiyle selamladı, o da onu coşkuyla karşıladı. Kızın içi rahat etmişti. *Pylades* ve *Elektra* ile birlikte, başka birinin kimliği altında saraya kabul edilmek için bir plan hazırladı. Ertesi gün, hükümdarlık sarayı kapı görevlisine başvurarak kraliçeyle görüşmek istediğini söyledi. *Klytaimnestra* onu kendi mevkiine yaraşır bir nezaketle kabul etti; oğlunu tanımamıştı.

Orestes'in Pallas Tapınağı'nı ziyareti; bir Eski Yunan buluntusundan.

Phokis'ten gelmiş gibi yapan *Orestes*, kraliçeye acı haber getirdiğini söyledi. Oğlu *Orestes* apansız ölüvermişti; yakında külleri bir çömlek içinde annesine gönderilecekti. *Klytaimnestra* bir görevliyi *Aigisthos*'yi çağırmaya gönderdikten sonra içeriye, elinde tunçtan bir kül kabıyla *Pylades* girdi ve kabı Mykenai hükümdarına vereceğini söyledi. *Aigisthos* ile *Klytaimnestra*, atlattıkları tehlikeden dolayı duydukları sevinci saklama zahmetine katlanmaksızın, durumdan hoşnut bakışırlarken *Orestes* kılıcını çekip amcasını öldürüverdi. Gerçeği anlayan *Klytaimnestra* büyük korkuya kapılıp yaşamını kurtarmak için umutsuzca çabaladı. Acıma dilendiği oğlu bir vuruşta başını kopardı.

Halk, öldürülenlerin yakınları ve tanrılar, bu çifte cinayetin ahlaksal sonuçlarını tartışmak üzere toplanacaklardı. Mykenailılar, *Atreus* soyundan olan gencin tarafını tutarken tanrılar olayı şiddetle kınadı. Örneğin *Erinysler* daha o gece *Orestes*'e korkutucu bir biçimde rahatsızlık vermeye başladı. Bu onun yaşamı boyunca sürecekti. *Klytaimnestra*'nın Sparta'da bulunan yaşlı babası *Tyndareos* çıkıp geldi ve dökülen kanın öcünün alınmasını istedi. Dava açmıştı; Mykenai eşrafından kimseler *Orestes* ile *Elektra*'yı yargılamaya çağrılmıştı. Sparta'nın acılı hükümdarı, kızına verilmiş cezayı fazlasıyla ağır buluyor ve kızının kendisiyle zina yaptığı kişiyle birlikte sürülmesinin yeterli ceza olacağı görüşünde direniyordu. Ölümlülerin yeryüzündeki bu mahkemesinde *Menelaos* da hazır bulundu. Myke-

nai'a, *Helene* ve kızları *Hermione* ile birlikte gelmişti. *Tyndareos* ona yaklaşıp kendisiyle konuştu ve onu iki ana katilinin ölüme mahkûm edilmesi gerektiğine inandırdı.

Orestes'in mahkemede yaptığı savunma öyle etkileyici ve inandırıcı oldu ki, orada bulunanların hiçbiri olumsuz bir karar çıkacağına inanmıyordu. Fakat *Menelaos*, belki korkaklığından, *Agamemnon*'un iki çocuğunu aklayacak gücü bulamadı kendinde ve her ikisini de kendilerini öldürme cezasına çarptırdı. *Elektra*'nın nişanlısı *Pylades*, sevgili arkadaşı *Orestes*'i ve onun bahtı kara kız kardeşini bırakmak istemediğinden onlarla birlikte ölmeye karar verdi. Fakat daha önce *Menelaos*'tan öç alacaktı. Üç genç saraya gitti ve *Orestes Helene*'yi öldürmeye girişirken, *Elektra* da *Hermione*'nin elini kolunu tuttu.

İş bu noktadayken *Zeus* duruma el koydu ve *Apollon*'a *Helene*'yi kaçırıp Olympos'a götürmesi yolunda buyruk verdi. Sonra da *Menelaos*'un kızını öldürmek üzere olan *Elektra*'nın elini durdurdu. *Apollon*, *Hermione*'nin *Orestes* ile evlenmesine karar verdi. Böylece *Menelaos*'ın tarafsızlığı resmen sağlanmış oluyordu.

Orestes bütün bir yıl boyunca, bir yandan vicdan azabı çekip öte yandan da *Erinysler*ce kovalanırken, orada burada hedefsiz, amaçsız dolaşmak zorunda kaldı. Bu korkunç Öç Tanrıçalarının verdiği huzursuzluk, zina işlemiş iki katilin öldürülmesinin *Orestes*'e verdiği zafer duygusunu acı bir bozguna, başarısızlığa çevirdi.

Yılın sonunda *Orestes* Atina'ya, *Pallas Athena*'nın Akropol üzerindeki tapınağına gitti. Kahramanın içinde bulunduğu sıkıntılar ve üzüntülerden duygulanan tanrıça, konuyu Areios pagos kuruluna sundu. Atina'nın bu en yüksek başvuru mercii, bir ceza mahkemesi olmuştu. Aklamak yetkisini elinde tuttuğu gibi, yapılan yanlışları onarma kararı da verebilirdi; yani *Pelops* soyundan *Atreusoğullarını* lekeleyen kanlı suçlar zincirini kırabilecekti. Tüm suçlardan aklanan *Orestes*, Argos topraklarına dönebildi. *Athena*, *Erinysler*in öç isteğini yatıştırma işini üzerine almıştı. Bunu, adlarını 'İyi Niyetliler' anlamında *Eumenidler* diye değiştirerek başardı. Fakat aralarından birkaçı hiç değişmedi. Delphoi'deki Apollon Tapınağı'na sı-

ğınmış olan *Orestes* umutsuzdu; *Apollon*'dan yardım diledi ve içinde bulunduğu korkunç sıkıntı dinmezse kendisini öldüreceğini söyledi.

Bilici yılan *Python*, onu Tauris'e gönderdi. Yerine getirmesi gereken iş, *Iphigeneia*'ya verilmiş olan tahta *Artemis* heykelini oradan getirmekti. *Agamemnon*'un küçük kızını, kaçırıldığı kurban sunağı üzerinden kurtaran Taurisliler, onu tanrıça *Artemis*'in rahibesi yapmıştı. *Orestes* ile *Pylades* kızla görüşmeyi başardı ve onun yardımıyla dönüş yoluna koyuldu. Önce Sminthion'a uğradılar. Sonra Mykenai'a gittiler, sonunda *Orestes* orada o uğursuz *Erinysler*den kurtuldu. Teyze kızı *Hermione* ile evlendi ve ondan *Tisamenos* adında bir oğlu oldu.

TROIA DESTANI

Peleus ile yaptığı evlilikten Akhilleus'u doğuracak olan Tethys.

Troia Savaşı'nın Nedenleri

O sabah toplanacak olan genel kurul nedeniyle Olympos'ta büyük telaş vardı. Az sonra açılacak oturumdan başka bir şey düşünemeyen *Zeus*'un tedirginlik ve hırçınlığını, *Hephaistos*'un yapıtı olan görkemli saraydaki karmaşa daha da belirginleştiriyordu. Bu toplantıya katılmaktan seve seve vazgeçerdi ama gündemde göz ardı edi-

lemeyecek düzeyde bir tanrıça tarafından getirilmiş, fazlasıyla önemli ve ivedi bir sorun vardı. Göz ardı edilemezdi, çünkü büyük toprak ana *Gaia*, yeryüzü nüfusunun hızlı artışı altında ezilmekteydi ve bu ağırlığa katlanamadığından bir azaltma isteminde bulunmuştu. Tanrılar kurulu tüm görkemiyle toplanmış olarak, yaşlı tanrıçanın yakınmalarını dinledi ve ona hak verdi. İnsan nüfusu, çok uzun ve kıran kırana bir savaşla azaltılacaktı.

Zeus, tasarısını uygulamak için hemen harekete geçti. Her şeyden önce, 'ölümlülerin gözünü gönlünü açan' güzeller güzeli *Helene*'yi dünyaya getirmek için gereken adımı attı. O da şöyle oldu: Kendisi bir kuğu görünümüne bürünerek Öç Tanrıçası *Nemesis* ile birlikte oldu. Bu hayvansal biçimdeki birleşmeden olan yumurta, Sparta Kraliçesi *Leda* tarafından sevgiyle kabul gördü ve saraya götürüldü.

Güzel *Helene* doğduğunda, *Leda*'nın kocası *Tyndareos* bile onun tatlı yüzüne öylesine şaşırıp hayran kaldı ki, çocuğu bir baba sevgisiyle bağrına basıp büyüttü.

Bu arada *Kronosoğlu Zeus*, hem insanları hem tanrıları kapsayacak büyük ve korkunç savaşı başlatmaya uygun anı kolluyordu. O sırada tanrıça *Thetis*'in, ölümlüler âleminde yapılacak düğününün hazırlıkları vardı ve *Zeus* beklediği fırsatın bu olduğunu düşündü. Şöyle ki, daha önce bu güzel *Thetis*'i hem *Poseidon* hem de *Zeus*'un kendisi istemişti. Ne var ki Adalet Tanrıçası *Themis*, her iki talibe de bu işten vazgeçmelerini öğütlemişti. Çünkü bu kızdan, yani Deniz Tanrıçası'ndan doğacak çocuğun türdeşleri tarafından yenilemez bir varlık olacağını biliyordu. Şu halde kızın bir ölümsüz doğurması durumunda, Olympos'ta büyük zorluklarla kurulmuş olan düzen sarsılabilecekti.

Thetis'e koca olarak ölümlüler arasından *Aiakos*'un oğlu *Peleus* seçildi. İlk gençliğini Thessalia dağlarında geçirmiş ve bir *Kentauros* olan *Kheiron* tarafından yetiştirilmişti. *Akastos*'un karısı ve Iolkos kraliçesi olan *Astydamie*, genç kahramanın yakışıklılığına tutulmuş, ancak aşkına karşılık göremeyince delikanlıya iftira etmiş, üstelik kocasının öç almasını istemişti. *Aiakos*'un oğlu, *Akastos*'un ölüm tuzağından kıl payı kurtularak dağlara kaçıp saklanmıştı. İş-

Paris ile Helena'nın kaçışı; bir Eski Yunan buluntusundan.

te *Thetis* ile evlenmesi konusundaki tanrı buyruğu o sırada ona ulaştı. Pek görkemli bir düğün yapıldı. Gerek eğlenceler gerek armağanlar kolay unutulur çeşitten değildi.

Ölümsüzler, Olympos'tan inerek gelinle damadın mutluluğuna katılıp o neşeli günü paylaşmaya gitti. Bilge *Themis*, *Zeus*'a, orada bulunan tanrıçalar arasında bir uyuşmazlık çıkarmak için fırsattan yararlanmasını öğütledi. Uyuşmazlık Tanrıçası *Eris*, Hesperidlerin Bahçesi'nden koparılmış bir altın elmayı hazır bulunanların ortasına atıverdi. Bunu Olympos hükümdarının buyruğuyla yapıyordu ve elma düğün yemeğine katılmış kadınların, kızların en güzeline bir armağan olacaktı. *Eris*'in bu tuzağı, *Hera*, *Athena* ve *Aphrodite* arasında bir yarışmaya yol açtı. *Kheiron*'un mağarasında başlayan tartışma Ida Dağı'nın tepesinde son buldu. Orada, Troia hükümdarının bir ölümlü olan oğlu *Paris*, altın elmanın kime gideceğine karar verecekti. Böylece kahramanlar soyunun tükenmesine, Troia'nın yıkılmasına giden yol açılmış oluyordu.

Paris'in, Tanrı isteğinin yerine gelmesinde bir araç olacak olan seçimi, daha onun doğumundan önce belirlenmişti. Anası *Hekabe*

ona gebeyken düşünde Troia'yı yakacak bir meşale doğuracağını görmüştü. Bu kabustan çok rahatsız olmuş, düşünü kocası *Priamos*'a anlatmıştı. O da bir bilici olan oğlu *Aisakhos*'a danıştı. Oğlu, insan soyunun yıkılmasına yol açacak bebeğin doğar doğmaz öldürülmesini öğütledi. Fakat Troia hükümdarı, kendi eliyle evlat katili olmayı göze alamadı; çocuğu çoban *Agelaos*'a vererek yok etmesini tembihleyip ondan kurtulmayı düşündü. İyi yürekli çoban bu aşağılık görevi yerine getirmedi ve küçük *Aleksandros*'u yani *Paris* diye bilinecek olan çocuğu dağlara çıkarıp orada bıraktı.

Bir dişi ayının emzirdiği, sonra da nazik huylu bir adam olan *Agelaos* tarafından yeniden bulunup yetiştirilen ve *Paris* adını alan Troialı prens, hem büyük fiziksel beceriye hem de keskin zekaya sahip yakışıklı bir savaşçı oldu. Bilge diye ünlenmişti; zaten *Zeus*'un, en güzel olanı belirlesin diye üç tanrıçayı *Hermes*'in yanına katıp ona göndermesi de bu nedenledir. *Paris* başlangıçta bu işe pek istekli görünmemişti. Ölümsüzlerin fiziksel görünümü konusunda bir yargıda bulunacak düzeyde bulmuyordu kendini; aynca seçimi yitirecek olanlann tepkisinden de ürküyordu. Tanrıçalar ve bizzat *Hermes*, vereceği yargıyı kesin ve bozulmaz diye kabul edecekleri, herhangi bir öç almaya gidilmeyeceği yolunda güvence verdiler. Bunun üzerine *Paris* üç tanrıçayı ayrı ayrı inceledi, her üçü de kendisinin seçilmesi karşılığında ona bir rüşvet önerdi. İncelemeden ilk geçen *Hera*'nın vereceği, Asia Bölgesi'nin efendisi olmasıydı. *Pallas Athena*, bilgeliği ve savaşta yenilmezliği öneriyordu. Seçilen ise *Aphrodite* oldu. O, yarışmadan önce pek çarpıcı güzelliğiyle *Paris*'i büyülemişti ama vaat ettiği şey de üstelik onun *Helene* ile evlenmesiydi.

Sarışın, kırılgan ve çok çekici olan *Helene* çocukluktan çıktıktan sonra, Yunanistan'ın tüm ileri gelenlerince istenmiş, bu da babası *Tyndareos*'un başına önemli sorunlar çıkarmıştı. Taliplilerin yüksek düzeyi, sunulan armağanların zenginliği adamı şaşkına çevirmişti. Başvuranlar arasında *Odysseus* da vardı ama elinde rakipleriyle baş edecek bir servet olmadığının farkındaydı. Bu nedenle *Tyndareos*'a bir anlaşma önermişti. O, *Helene*'ye koca seçmede babaya fikir verecek, baba da onun *Ikaros*'un kızı *Penelope* ile evlenmesine yar-

dımcı olacaktı. *Tyndareos* öneriyi benimsedi. *Laertes*'in iş bitirir oğlu da zihninde tasarladığı şeyi anlattı. Sparta hükümdarı, *Helene*'nin taliplilerinin her birinden, aralarından hangisi seçilirse seçilsin, o kimseyi savunup koruyacakları yolunda söz alacaktı. Öyle yapıldı ve damatlığa *Agamemnon*'un kardeşi *Menelaos* kabul edildi.

Artık hükümdar *Priamos* tarafından meşru oğul olarak kabul edilmiş olan *Paris*, *Aphrodite*'nin kendisine söz verdiği ödülü almak için Sparta'ya gitti. Gidişine bahane olarak da *Menelaos* ile görüşeceğini ileri sürdü. *Menelaos*'tan, vaktiyle istemeden işlemiş olduğu bir cinayetten ötürü kendisini arındırmasını rica etti. *Menelaos* konuğu nezaketle kabul etti, isteğini yerine getirdi ve onuruna dokuz gün süren eğlentiler düzenledi. *Paris* güzel ev sahibesine duyduğu aşk ve istekten yanıp tutuşurken, *Menelaos*'un beklenmedik bir anda uzaklaşması, tasarılarının gerçekleşeceği yolunda bir umut ışığı yaktı. Kocanın yola çıktığı günün akşamı, *Helene* ile *Paris* kaçtı. Kıbrıslı tanrıça *Aphrodite* bu günahkâr aşıkları koruması altına almıştı; öylelikle Troia'ya vardılar. Güzel kraliçe orada kent halkı tarafından sıcak ve coşkulu bir biçimde karşılandı.

Paris'ten öç almak için uygun anı kollayan *Hera*, hemen *Iris* aracılığı ile *Menelaos*'a haber gönderdi. *Menelaos* şaşırmış ve öfkelenmişti. Önce karısının kendisine geri verilmesini istedi ama bir sonuç alamadı. Sonra da Troia'ya bir sefer düzenlemek üzere ağabeyi *Agamemnon*'a koştu. *Helene*'nin kocasını savunacaklarına, onu koruyacaklarına ant içmiş olanlar, yani kadının eski taliplileri, sefere katıldı; Yunanistan'ın yiğit savaşçıları da bu girişimde yer alıyordu. Korkunç ve yıkıcı çatışma, her iki tarafın da kahramanlarının kırımına yol açarak tam on yıl sürdü.

Akhilleus

Akhilleus gösterişli sahra çadırında sinirli sinirli bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Öfke ve kızgınlık içindeydi. Neden böylesine bir hakarete uğradığını bir türlü anlayamıyordu. *Agamemnon*'un ile arasındaki ilişkiler hiçbir zaman sevgi ya da incelik ölçülerinde olmamıştı ama hiç değilse hoşgörü ve karşılıklı saygı vardı aralarında. Şimdi ise, o burnu büyük *Atreusoğlu Agamemnon*'un inadıyla o kadarı da yok olmuş, adam her zamanki şişinmesiyle, herhangi bir açıklamaya gerek duymadan *Briseis*'i elinden almıştı. *Akhilleus,* kendisine böylesine büyük acı bir öfke veren olayı anımsadıkça hırsından titriyordu. Bir tanrıça oğluydu, böyle utanç verici bir duruma düşürülmesine dayanamıyordu. Üstelik bu gülünç savaşa sadece bir savaşçı dürtüsü altında katılmıştı, yoksa herhangi bir kişisel öç amacı gütmüyordu.

Annesi *Thetis*'in pek kolay olmayan o seçimi önerdiğinde söylediklerini düşündü: Uzun ama heyecansız, tatsız bir yaşam sürmek ya da şan şerefle yaşayıp genç ölmek. O, anne ve babasının, onu bu savaştan uzak tutmak için gösterdikleri tüm çabaya karşın, ikinci yolu seçmekte hiç duraksamamıştı. Thessalia Bölgesi'nin tepelerinde, *Kentauroslar*dan *Kheiron*'un eğitimi altında sıradışı bir çocukluk geçirmişti. *Kheiron* onu hep yaban hayvanı etiyle beslemiş, ona avcılığı, koşuculuğu öğretmişti. Bir gün de, o nazik *Thetis*'in onu ölümsüz yapmak için, bir yeraltı ırmağı olan Styks'te bebekken yıkadığını anlatmıştı. Tanrıça, küçük *Akhilleus*'u topuğundan kavrayıp suya sokmuştu; işte vücudunun güçsüz olan tek noktası da suya batmamış olan o topuktu.

Thetis, oğlu Troia Savaşı'na giderse bir daha dönmeyeceğini bildiğinden, onu kız gibi giydirip Skyros hükümdarı *Lykomedes*'in sarayında saklamıştı. Hükümdarın kızı güzel *Deidameia*'yı ve Skyros'ta yaşadığı günleri şenlendiren o sevgi dolu anları düşünür-

ken *Peleusoğlu Akhilleus*'un yüzündeki acı çizgiler yumuşuyordu. Oraya *Akhilleus*'u almak üzere, gezgin tacir kılığına girmiş olarak *Odysseus*, *Nestor* ve *Aias* gelmişti. *Akhilleus* olmadıkça Yunanlılar hiçbir zaman Troia'yı ele geçiremeyeceklerdi. Üç kahraman, hükümdarın kızlarına kadın giysileri gösteriyordu ama malların arasında silahlar saklıydı. *Akhilleus* silahları görür görmez hemen üzerine atıldı ve onun kız değil, savaşçı bir erkek olduğu ortaya çıktı.

Böyle alelacele yola çıktığından ötürü pek yazıklanmıyordu; belki arkasında *Deidameia* ile olan birlikteliğinden doğmuş küçük *Neoptolemos*'u bırakmak pek hoşuna gitmemiş olabilirdi. Yola çıkmadan önce, oğlunun şen tasasızlığına bakıp derinden hüzünlemişti. Ona, kanatlı ve konuşma yetisine sahip ölümsüz atlarıyla, kendisine verilmiş bir düğün armağanı olan dişbudak tahtasından yapılmış yenilmez mızrağı verdi. *Akhilleus* ile birlikte, onun yakın hısımı ve daima birlikte olduğu arkadaşı *Patroklos* da gidiyordu.

Sadece varlığı bile düşmanlarda korku ve bozgun yaratan kahraman, en yüksek konumdaki Yunan kahramanı kimliğiyle *Akhilleus*, o sırada çok büyük öfke içindeydi. Genç yaşında ölmeye yazgılı olmasına karşın, onurlu bir ün uğruna onca zafer kazanmıştı. Yine de Akha ordusu başkomutanı *Agamemnon*'dan hakaret görmüştü. Troia ile bağdaşık birçok kentin ele geçirilmesinden ve yağmalanmasından sonra, savaş kazanımları arasında çok gösterişli iki genç kız dikkati çekiyordu. Bunlar, *Khryses*'in kızı *Khryseis* ile *Kalkhas*'ın zarif kızı *Briseis* idi. Kızların kendilerine sormadan, birincisini *Agamemnon*'a, ikincisini *Akhilleus*'a vermişlerdi.

Bir *Apollon* rahibi olan *Kryses*, kızını geri almak için Yunan saflarına gitmiş, orada *Atreusoğlu Agamemnon* tarafından kötü karşılanmıştı. Troialılara yardım eden *Apollon*, gerek kendi tapıncına bağlı *Khryseis*'in kaçırılmasına, gerek kendi rahibi *Khryses*'in gördüğü aşağılık karşılamaya çok öfkelendi. *Leto*'nun oğlunun öcü pek yaman oldu: Dokuz gün dokuz gece öldürücü oklarını yağdırıp önce hayvanlar, sonra da savaşçılar arasında kırım yarattı. Bunun üzerine *Agamemnon*, *Kalkhas*'ın öğüdüne uyarak kızı babasına geri verdi. Fakat hemen arkasından *Briseis*'i *Akhilleus*'tan çekip alarak kendi kaybını kapattı. *Akhilleus*, başkomutanın bu dav-

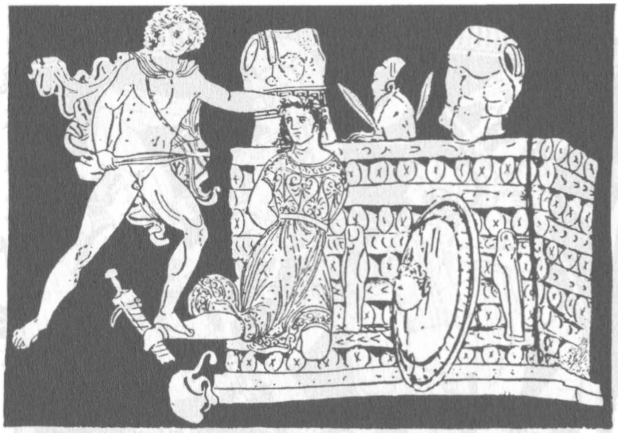

Patroklos'un cenazesi; bir Eski Yunan buluntusundan.

ranışı karşısında hem tiksinmiş hem çok öfkelenmişti. Thessalia birliklerinin komutanı olarak dönüp anayurdu *Phthia*'ya döneceği tehdidini ortaya attı. Aslına bakılırsa o 'öldürücü öfkesi', esir kıza duyduğu sevgiden çok, yaralanan gururundan geliyordu. *Pallas Athena*, *Peleusoğlu*'nu sarı saçlarından kavrayıp çekerek araya girmeseydi, sorun ikili bir dövüşe kadar gidecekti.

Kendisini gururlu kişiliğinin içine hapsetmiş olan *Akhilleus*, *Hektor*'un ikili döğüş için meydan okumasını yanıtsız bırakmış ve kendi zırhını *Patroklos*'a vermişti. Bu arada *Akhilleus*'un hiçbir şey yapmamasından yararlanan Troialılar yeniden saflarına dönüyor ve zafer kazanıyordu. *Protesilaos*'un gemisi *Hektor* tarafından yaktırılmış, alevleri gören *Patroklos* da gemicilerin yardımına koşmuştu. Sırtındaki zırhtan ötürü Troialılar onu *Akhilleus* sanıp kaçtı. Yangını söndürüp gemiyi kurtarmakla da yetinmedi ve saldırganları Troia kenti surlarına kadar kovaladı. Üç kez surlara saldırdı, sonunda *Apollon* saldırılarını durdurdu. *Peleusoğlu*'nun sevgili arkadaşı ordugâha dönerken *Hektor* ile karşılaştı ve onun tarafından öldürüldü. *Menelaos* koşup cesedi aldı.

Dostunun öldürülmesi haberi *Akhilleus*'u çok üzdü. Kızgınlık ve büyük acı, onu sarsıp düştüğü uyuşukluktan kurtardı ve öfkeli bir çarpışmaya itti. *Hephaistos* tarafından yapılmış yeni silahlarla oğ-

Akhilleus, Amazonlarla savaşta; bir Eski Yunan buluntusundan.

lunun çadırına gelmiş olan *Thetis* bile onu *Hektor*'a karşı girişeceği ve sonunda *Hektor*'un öleceği o ikili dövüşten caydıramadı. *Myrmidonlar*ın başı *Akhilleus*, Troialı kahramanı öldürdükten ve cesedini aşağıladıktan sonra, *Patroklos*'un dinsel usullere uygun yapılacak cenaze törenini ele aldı. Onun anısına on iki Troialı savaş esirini kurban etti. Sonra bu aşırı acımasızlığını, oğlu *Hektor*'un cesedini vermesi için kendisine yalvaran yaşlı Troia hükümdarı *Priamos*'un ricasını kabul etmekle dengeledi. Bunda ayrıca, kendisinin erken öleceğini bilmesinin de etkisi vardı. *Akhilleus* daha sonra, hükümdarın kızı *Polyksene*'yi sevdi ve kızın babasının onayını alarak onunla evlendi.

*Akhalar*ın zaferini hazırlayan şeyin, *Priamos*'un oğlu *Troilos*'un ölümü olacağını yazgı belirlemişti. *Akhilleus*, su almaya gelen kadınların yanındaki çocuğu çeşmenin başında görür görmez aşık oldu. Ancak, *Troilos* onun sevgi gösterilerini geri çevirerek kaçtı. 'En Hızlı' denilen kahraman *Akhilleus*, gencin peşine düşüp Thymbra

Khiton üzerine panter derisi giymiş Amazon Penthesileia, mızrağını boynuna saplayan Akhilleus'a bakıyor. Vulci'den çömlekçi Eksekias imzalı, siyah figürlü Attika amphorasından ayrıntı. İ.Ö. 530 civarı.

kentindeki Apollon Tapınağı'nda onu kıstırdı ve genci acımasızca hırpalayarak ırzına geçti. Tanrı *Apollon*'un, kirletilen tapınağının öcünü almak için daha sonra altın yayıyla fırlattığı oklarla öldüreceği *Akhilleus*'a olan düşmanlığı, işte bu vahşet olayıyla başlamıştır.

Ölümlülerle yaptığı karşılaşmaları her zaman kazanan *Akhilleus*, tanrılara karşı güçsüzdü. Irmak Tanrısı *Skamandros* ile yaptığı dövüşte *Hephaistos* hızır gibi yetişmeseydi, sulara gömülmesine ramak kalmıştı. Demirci Tanrı *Hephaistos*, bir sıcak dalgasıyla ırmağı kuruttu, *Akhilleus*'un yaşamını kurtardı.

Amazonlar Kraliçesi *Penthesileia*, istemdışı kız kardeşi *Hippolyte*'nin ölümüne neden olduğu için *Erinysler* tarafından tehdit edilip kovalanmaktaydı. *Ares*'in ateşli ve güzel kızı Troia'ya gitti ve orada *Priamos* tarafından arındırıldı; gördüğü konukseverliğe karşı da savaşta yardım etti. Birçok kez *Akhilleus*'un saldırılarını etkisizleştirdiyse de sonunda onun tarafından öldürüldü. Kollarındaki cesedin güzelliğini görünce *Akhilleus* öylesine güçlü bir tutkuya ka-

Akhilleus, yaralanan arkadaşı Patroklos'u tedavi ediyor. Kırmızı figürlü Attika vazosunda Sosias Ressamı'nın betimi. İ.Ö. 500.

pıldı ki, bir ölüyle cinsel ilişkiye girmeyi göze alıp *Amazonlar* kraliçesiyle birlikte oldu.

Peleusoğlu Akhilleus, Priamos'un Thrakialı bağlaşığı *Kyknos* ile dövüşüp onu öldürdükten sonra bu kez, Aithiopia hükümdarı *Memnon* ile ikili bir dövüş yaptı. Genç ve çok zeki olan *Memnon*, adeta *Akhilleus*'un esmer örneğiydi. Babası *Tithonos*'un yakın arkadaşı *Priamos*'un yardımına koşmak için uzun ve serüvenli bir yolculuk yapmıştı. *Akhilleus*'un onunla dövüşmesinin nedeni, yaşlı hükümdar *Nestor*'un oğlu *Antilokhos*'un öcünü almak istemesiydi. *Antilokhos*, babasının yardımına koşmak isterken Aithiopialı kahraman tarafından öldürülmüştü. İkili dövüş, artık yazgısından kurtulamayacağı belli olan *Akhilleus*'un son şerefli edimi oldu. Sonucu *Zeus* ve Yazgı'nın terazisi tarafından belirlenen karşılaşmada, Deniz Tanrıçası *Thetis* ile Gök Tanrıçası *Eos* da hazır bulundu. Her ikisi de üzülüyordu, çünkü önce *Memnon*, sonra da *Akhilleus* ölecekti. Aithiopialı'nın naaşı, kendisinin kanatlı kardeşleri olan rüzgârlar tarafından ve *Eos*'un ısrarlı yalvarması üzerine Aisepos Nehri'ne taşındı.

Kazandığı sayısız zaferlerle gücü kanıtlanmış olan *Akhilleus*, Troialıları çılgıncasına kovalamaya başladı. Fakat yazgısı mühürlenmişti. Öyle çok yanlışa düşmüştü ki, artık onu ne *Poseidon* bağışlardı ne de *Apollon*. *Hektor* ile ikili dövüşü yaptıkları yer olan Skeia Kapıları yakınında okla yaralanarak öldü. Oku atan *Paris* ise de, onu yönlendiren tanrı *Apollon* idi. Birinci ok, *Akhilleus*'un tek güçsüz noktası olan topuğuna saplandı; o başına gelen şeye pek inanmadan arkasına dönünce, ikinci ok göğsünün orta yerini buldu. Cesedin çevresinde kıran kırana bir çatışma başlamıştı ki, *Odysseus*'un yardımıyla Salamisli *Aias* cesedi ok yağmuru altında Yunan saflarına sürüklemeyi zar zor başardı.

Şanlı *Peleusoğlu*'nun, tanrılar ve yarı tanrıların katıldığı cenazesinin yankıları pek büyük oldu. *Thetis* gözyaşlarına boğuldu, *Nereuskızları* ve *Mousalar* on yedi gün on yedi gece yas havaları okudu. *Akhilleus*'un külleri *Patroklos*'unkilerle birlikte, *Hephaistos* tarafından yapılmış bir altın urnaya* konuldu. Daha sonra, Sigeion Burnu'nda çok büyük bir mezar yapılıp urna oraya konuldu.

Akhilleus'u, Amazonlar Kraliçesi Penthesileia'yı öldürürken betimleyen tabak. Münih.

* *Urna: İçine ölü külleri konulan, çeşitli metal veya taştan yapılma kapaklı kap. Ölü külü saklama dışında başka işlerde de kullanılırdı. (r.n.)*

Telemon'un oğlu olan ve *Aiakos*'un soyundan gelen *Aias*, akrabası *Akhilleus*'tan sonra Yunan kahramanlarının en güçlüsüdür. Her ne kadar başarı kazanma olasılığı daha başlangıçta pek zayıfsa da, *Helene*'nin talibi olarak Sparta hükümdarı *Tyndareos*'un sarayında boy gösterenler arasında o da vardı. Büyük bir komutandı; Troia kuşatması sırasında herhangi bir tanrısal yardım almaksızın sıradışı bir savaş vermişti. Yürekliliği ve savaş becerisiyle öne çıkmadığı olayların sayısı pek azdı.

Agamemnon tarafından *Briseis*'ten yoksun bırakılmasına öfkelenen *Akhilleus*, *Hektor* tarafından önerilen ikili dövüşü geri çevirdiğinde, büyük *Aias* onun yerini almak istedi. Karşılaşma çok hareketli ve heyecanlı ama dengeli oldu; hava kararırken son buldu. İki kahraman dostça birbirlerini kutladı ve karşılıklı armağanlar sunuldu. *Aias*'ın dara düşmüş arkadaşlarını kurtardığı sık görülmüştür; hele öldürülen dostları ile ilgili davranışları herkese örnek olacak çeşittendir. Kendi yaşamını tehlikeye atarak, *Patroklos* ile *Akhilleus*'un naaşlarını kurtarmış olması, böyle bir harekettir. Çok cüsseli bir vücudu vardı ve kendini savunmada üvey kardeşi *Teukros* ile birlikte kendilerine siper olacak büyüklükte kocaman bir kalkan kullanırdı.

Doğumunda ve güçlü kuvvetli yapısında, *Zeus*'a *Herakles* tarafından yapılmış bir başvurunun etkisi olduğu anlaşılıyor. Bir gün Salamis hükümdarı *Telemon* ve karısı *Eriboia* ile birlikte bulunan *Herakles*, babası tanrıdan, dostu olan bu çiftin pek güçlü ve değerli bir çocuk sahibi olmasını rica etmişti. *Zeus*'un bu ricayı kabul ettiğinin belirtisi olarak, bir kartalın, kahramanın yakınında uçtuğu görüldü. *Herakles*, dileğinin gerçekleştiğini anladı ve doğacak bebeğe kartal anlamına gelen *'aietos'* sözcüğünden *Aias* adının verilmesini önerdi.

Akhilleus'un ölümünde, onun ünlü silahlarını kimin alacağı konusunda *Aias* ile *Odysseus* arasında bir çatışma çıkmıştı. *Thetis*'in is-

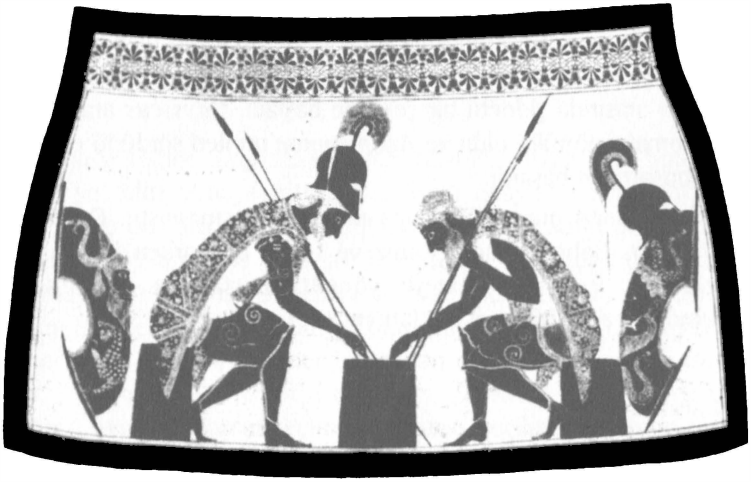

Akhilleus ile Aias zar atarlarken; Aziz Gregorius Etrüsk Müzesi'nde bir amforadan, Vatikan.

teği uyarınca, Yunanlı komutanlar arasında kim en değerliyse silahlar ona verilecekti. Hangi komutanın en değerli olduğuysa Troialılar arasındaki bir oylamayla belli olacaktı. *Pallas Athena*'nın hilesi sonucunda haksız olarak kazanan *Odysseus* oldu ve tılsımlı silahlar *Agamemnon* tarafından ona teslim edildi.

Aias uğradığı bu hakareti içine sindiremiyordu. Umutsuzluğa kapılıp sevgili akrabası *Akhilleus* için çılgınca gözyaşları döktü. *Akhilleus* sağ olsaydı, *Agamemnon* ya da *Menelaos*'un böylesine haddini aşmasına asla izin vermezdi diye düşünüyordu.

Hemen öç almayı düşündü. O zaman *Odysseus*'un koruyucusu *Athena* onu aklından etti. *Telemon*oğlu *Aias* tümden delirmiş olarak, *Atreusoğullarını* yok ettiğini sanıp sığır sürülerini öldürmeye başladı. Aklı başına geldikten sonra yaptığından utandı ve utancından kendini öldürmeye karar verdi. Oğlu *Eurysakes* ile karısı *Tekmessa*'yı erkek kardeşi *Teukros*'a emanet edip denize doğru uzaklaştı. Kılıcını, keskin yanı yukarıda olmak üzere toprağa sapladı ve kendini *Zeus*'un ellerine bırakarak hızla silahının üzerine atılıp ölüme gitti.

Agamemnon, cenaze töreni yapılmasını reddetti ve cesedinin akbabalara yem olarak bırakılmasına karar verdi. Bu arada olan biteni *Zeus*'tan öğrenip Mysia'ya dönen *Teukros* ile Mykenai'ın kudretli hükümdarı arasında şiddetli bir çekişme başladı. *Odysseus* arabuluculuk yapmaya gönüllü oldu ve *Agamemnon*'un ileri sürdüğü engelleri yumuşatmayı başardı.

Aias'ın incinen gururu bir daha rahata kavuşmamıştır. *Odysseus*, Asphodelos Bahçeleri'nde* yalnız ve sessiz dolaşırken karşılaştığı, *Telemon*'un oğlunda çevreye yönelttiği uzak ve küçümseyici tutumdan başka bir şeye rastlamamıştı.

* *Öte dünya, ölüler âlemi. (ç.n.)*

'Aldatmaca Ustası' *Odysseus* kendi tuzağına düşmüştü. Sparta'ya *Helene*'ye talip olmaya gittiğinde, öteki adayların zenginliklerini şöyle böyle bir tartması, beslediği övüngen umutların gerçeklikten uzaklığını algılamasına yetmişti. Rakipleriyle arasında herhangi bir çatışmaya girmektense, *Penelope* ile evlenmek üzere *Tyndareos*'tan yardım istemenin daha iyi bir yol olduğunu düşünmüştü. İyi yürekli Sparta hükümdarı, ona her bakımdan olumlu yanıt verdi: *Odysseus, Penelope* ile evlenmeyi başarmış, *Helene*'nin çevresinde dönenlerin hepsi de damat seçimi sonucunu, seçilen kim olursa olsun kabulleneceklerine ve damadın mutluluk ve onurunu savunacaklarına açıkça ant içmişti.

Helene'nin kaçırılmasından sonra *Agamemnon* Troia'ya sefer düzenlerken, geçmişte kendisinin rakibi olmuş adayların tümünü çağırmaya karar verdi. *Odysseus* o sırada, genç karısı ve bu arada doğmuş olan oğlu *Telemakhos* ile birlikte mutlu bir yaşam sürmekteydi. Savaşa gitmek gibi bir niyeti yoktu. Üstelik bir bilici, bu savaşın on yıl süreceğini söylemişti.

Atreusoğulları ve *Nauplios*'un oğlu *Palamedes*, sefere yazılması için çağrıda bulunmaya gittiklerinde, *Odysseus* savaşa katılmamak için kendini delirmiş gibi gösterdi. O değerli komutanların karşısına, sırtında deli giysileri, başında gülünç bir serpuş, bir öküz ve bir katır koşulmuş sabanıyla çift sürerken çıktı. *Palamedes* onu bir süre gözlemledikten sonra, uslu bir çocuk olan *Telemakhos*'u sabanın önüne koyuverdi. Oğlunu öldürmeyi göze alamayan *Odysseus* pes etti, silahlanıp Troialılarla savaşmaya hazır olduğunu söyledi.

Amacına böyle bir hileyle varan *Palamedes* ise, *Odysseus* karşısındaki bu aldatmacalı davranışını pahalı ödedi. Şöyle ki, *Odysseus*, onun hain olduğu hakkındaki birtakım sahte kanıtlar göstererek *Palamedes*'i Troia surları dibinde, kendi silah arkadaşlarına parçalattı.

Neoptolemos, Odysseus'a Akhilleus'un silahlarını veriyor; Duris'in bir kupasından.

Laertes ile *Antikleia*'nın oğlu olan *Odysseus*, ana tarafından dedesi *Autolykos*'a çekmişti; ondan, koşullara göre değişebilmekte büyük bir yetenek ve uyanık bir zeka almıştı. Yolculuk yapmayı, avlanmayı severdi. *Laertes* ona pek genç yaşında İthake prensliğini vermişti. Troia seferine çıkmak zorunda kaldığında hükümdar olmanın tadını çıkarmaya daha yeni başlıyordu. Kentin kuşatılmasına kahramanca katıldı, gerek bedensel gücü gerek buluşlarının kapsamı ve gözüpekliğiyle zaferin kazanılmasında payı oldu. Uyuşmazlıklarda arabulucu olur, sorunları çözümlerdi. *Atreusoğullarının* vazgeçilmez yardımcısıydı. *Klytaimnestra*'dan kızı *Iphigeneia*'nın kurban edilmesi için izin istendiğinde, anayı kandırma göre-

vi ona verilmiş; kızcağız, *Akhilleus* ile evlendiriliyormuş gibi yapılıp kurban edileceği yer olan Elis'e götürülmüştü.

Akhilleus'un ölümünde, Troialı savaş esirlerinin genel görüşü, *Peleus*'un oğlunun ordusunu devralmaya layık kişi olarak o seçilmeliydi. Salamisli *Aias* buna pek öfkeli bir tepki gösterdi. *Odysseus*'un kendisiyse, bu soyut zafere şişinmedi. Tersine, *Telamonoğlu*'nun o aşırı tepkisini *Agamemnon*'a hafif gösterecek girişimlerde bulundu.

Laertes'in oğlu *Odysseus* adımlarını sakınarak atar, önlemleri zamanında alır, bu yolda öğütler verirdi ve taraflar arası ilişkileri sürdürme sanatında, uyuşmazlıkları giderme becerisiyle çok ince bir uzgörürlüğü birleştirirdi. Birtakım özel sihirli araçların varlığı ve kullanımı olmadıkça Troia Savaşı'nın kazanılmayacağına inanmıştı. Her şeyden önce, *Herakles*'in ölmeden az önce *Poias*'ın oğlu *Philoktetes*'e verdiği tılsımlı yayın ele geçirilmesi gerek diye düşündü. Yunanlılar, iyileşmez bir yarası olan ve bu yarasından iğrenç, dayanılmaz bir koku yayılan *Philoktetes*'i Lemnos Adası'na bırakmıştı. Yara, Yunanlıların Tenedos'a bir uğrayışlarında, *Apollon* onuruna yapılan kurban töreninde, saldırısına uğradığı yılanın ısırığından olmuştu. On yıl oturmak zorunda kaldığı Lemnos'ta insan yaşamıyordu. Birçok zorluklar atlatıp hayatta kalabilmişti.

Odysseus, bilici *Helenos*'u ele geçirdikten ve ondan geleceği öğrendikten sonra, Lemnos'a gidip *Poias*'ın oğlu *Philoktetes*'i Troia'ya gitmeye ikna etme işini üstlendi. Çünkü *Philoktetes*'in terk edilmesi onun buyruğuyla olmuştu. *Asklepios*'un geleneğini sürdüren tabiplerce yarası iyileştirilen *Philoktetes*, tılsımlı yayla *Paris*'i öldürdü. Troia'nın mutsuz prensinin ölümüyle de kentin düşüşü başlamış oldu.

Palladion'un kaçırılmasını ustaca düzenleyen de yine *Odysseus* olmuştur. Çok eski çağlardan kalma ve sihirli güçlere sahip bu put, *Pallas*'ı gösteren bir yontuydu; *Zeus*'un Troia'ya gökten düşmüş bir armağanı gibiydi. Yontu, tanrıçayı yani *Athena*'yı ayakları bitişik, bir elinde mızrak, ötekinde kirmen tutar durumda gösterirdi. Çalınmasını önlemek için, değişik boyutlarda çeşitli kopyaları yapılıp bir tapınağa konulmuş, orada saklanırdı. *Odysseus*, tanınma-

Odysseus ve arkadaşlarının, Kyklopslardan Polyphemos'un gözünü, ucunu sivrilttikleri bir zeytin dalıyla kör edişleri. İ.Ö. 530-510'a ait bir hydria resminden. Villa Giulia, Roma.

mak için görünümünü değiştirmiş ve dilenci gibi giyinmişti. Bu işi birlikte yapmak için yanına *Tydeus*'un oğlu olan dostu *Diomedes*'i almıştı. İki Yunanlı gizlice hükümdar sarayına gitti. Çünkü *Helene*'nin yardımı olmazsa gerçek *Palladion*'u onca taklidinin arasından asla fark edip çıkaramazlardı. Saraya girince, *Paris*'in ölümünden sonra *Deiphobos*'a varmış olan *Helene* ile konuştular. Kadın onları nezaketle karşıladı; sıla özlemi çektiği görülüyordu. Onlara gerekli bilgileri verdi. Dönüş yolunda, *Odysseus* ile *Diomedes* arasında *Palladion*'a sahip olma konusunda bir anlaşmazlık çıktı. *Odysseus*, arkadaşına saldırmaya kalktıysa da arkadaşı ay ışığında parlayan silahı farketti ve geriye atılarak kendini kurtardı.

Laertesoğlu'nun Troia'nın düşürülmesine başka bir önemli katkısı, kocaman bir tahta at yapma tasarısı olmuştur. O tahta at, Ilion zaferinin yani Troia'nın düşüşünün dayandığı en önemli şeydir. Gövdesi çam ağacından, çatkısı madenden olan bu yapay at, içine yirmiden fazla savaşçı alabiliyordu. Çok büyük boyutlardaydı ve Troialılar onu kente taşıyabilmek için Skeia Kapısı'nı yıkmak zorunda kaldı. O kapının yıkılması, Yunanlıların zaferi için zorunlu bir adım diye daha önceden değerlendirilmişti. Gizli bir güce sahip ve

son darbeyi vuracak olan atı inşa eden *Epeios* ise de, aslında doğa üstü niteliklerinden ötürü bir ölümlü yapıtı olamayacak atın asıl yaratıcısı, Argo Gemisi'ni de yaratan *Pallas Athena*'dır.

Odysseus, atın karnında saklı savaşçıların yönetimiyle uğraşıyor ve arkadaşlarını dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı uyarmaya büyük dikkat gösteriyordu. Örneğin *Helene*, içerideki savaşçıların karılarının seslerini taklit ederek atın ayakları dibinde dolanıyordu. *Odysseus*'un bu durumda adamları dışarı çıkmaktan alıkoyması pek kolay olmadı.

Troia'nın yakılıp yıkılmasından sonra *Odysseus* doğduğu yere, Ithaki'ye doğru yorucu ve tersliklerle dolu dönüş yolculuğuna başladı. *Atreus*'un iki oğlu arasında bir görüş ayrılığı baş göstermişti. *Menelaos* yurda dönmekte sabırsızlanıyor, bir an önce yola çıkmak istiyordu. *Agamemnon* ise *Athena* onuruna yapılacak saygı sunma törenleri için bir süre daha kalmak istiyordu. *Odysseus*, önce *Menelaos*'tan yana olduysa da sonradan ona karşı çıkıp Troia'ya, *Agamemnon*'un yanına geri döndü. Yolculuğa başladıklarında, Troia Savaşı'nın bu iki büyük kahramanı, aniden çıkan büyük bir fırtına yüzünden birbirlerinden ayrılmak zorunda kaldı. *Odysseus*, Thrakia'daki *Kikonlar* ülkesine yönelerek, yol arkadaşlarıyla birlikte orayı yakıp yıktı. Halkın tümü kılıçtan geçirildi. Sadece *Apollon*'un rahiplerinden *Maron*, kurtulmalık olarak şarap ödeyerek canını kurtardı. Tatlı bir gevşemeyle kendilerinden geçip sarhoş olmuş Yunanlılar, tam demir almaya hazırlanıyorlardı ki, katliamdan arda kalabilmiş *Kikonlar*ın şiddetli saldırısıyla dağılıverdi.

Maceralı bir yola çıkıştan sonra *Odysseus* Maleas Burnu'na vardığında, şiddetli bir rüzgârla Kythira'ya savruldu. Teknesinin müretteбatı yorgun ve susuz, Lotos Yiyenler Ülkesi denilen topraklara çıktılar. Birkaç tayfaya su bulma görevi verilmişti. İçerilere doğru uzanınca çok konuksever yerlilerle karşılaştılar. Yerliler, gelenlere birtakım lezzetli, tatlı yemişler sundularsa da, bunların insana yurdunu, aile sevgisini unutturma gibi bir kusuru vardı. Gidenlerin gecikmesinden tedirgin olan *Odysseus* onları aramaya çıktı ve adamları gemiye zorla ve çeke çeke bindirdikten sonra açıldılar.

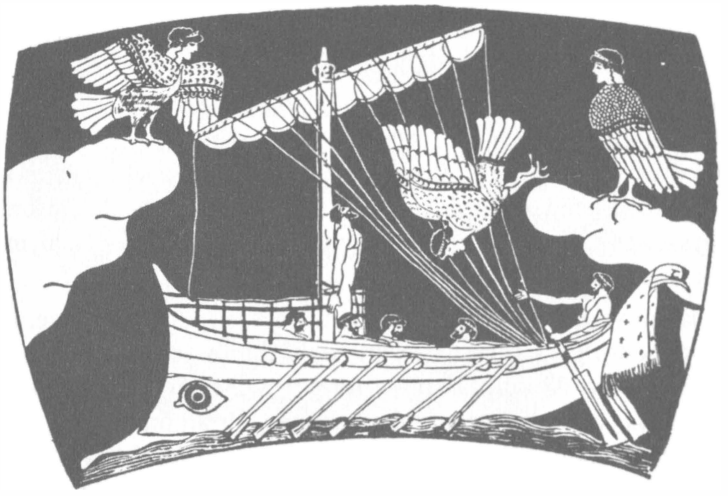

Seirenelerin şarkısına direnen Odysseus.

Bir sonra uğradıkları yerde, göze pek güzel görünen zengin, çiçekli bir bitki örtüsü vardı. Ancak aynı zamanda orası korkutucu bir tuzak da saklıyordu. Bu adanın egemenleri yabanıl ve yamyam bir topluluk olan *Kyklopslar*dı. Ateşi kullanmayı ve madenleri işlemeyi epeyce zamandır biliyorlardı. *Odysseus* ile arkadaşları büyük bir mağara gördüler ve içinde ne olduğu merak edip girdiler. İçerinin görünümü hoştu ve yiyecek doluydu. Talihlerinin böyle yaver gitmesine sevinen Yunanlılar neşeyle yiyip içmeye başladı; ancak gece olurken mağaranın, dev gibi iri ve kaba sahibi çıka geldi. Bu dev, *Poseidon*'un iğrenç yabanıl oğlu *Polyphemos* idi. Hiçbir şeyden haberi olmayan konukların varlığını fark eder etmez, adamları ikişer ikişer gövdeye indirmeye başladı. Bu arada, kendini 'Hiçkimse' diye tanıtmış olan *Odysseus*, *Maron*'un verdiği o çok güzel şaraptan *Polyphemos*'un bardağına sürekli koyuyordu. Böyle bir içkiyi tanımayan, doğuracağı sonuçları bilmeyen *Kyklops* sızıp kaldı. Yunanlılardan sağ kalanlar, büyük bir zeytin dalını yontup ucunu özenle sivriltti ve *Kyklops*'un tek gözüne saplayıp onu kör etti. *Polyphemos*'un acıyla attığı müthiş çığlığı duyan tüm kardeşleri yardımına koştu. Ancak

ne olduğunu sorduklarında *Polyphemos*, 'Hiçkimse'nin suçu' diye yanıt verince, onlar da dönüp gitti. Giderlerken canları sıkkındı ve kendilerini gereksiz yere uyandıracağına, babası tanrıya yani *Poseidon*'a başvursaydı daha iyi ederdi diye homurdanıyorlardı.

Laertes'in kurnaz oğlu *Odysseus*, kendisini ve arkadaşlarını koyunların altına saklayarak, *Polyphemos*'un dikkatinden kaçınmayı başardı. Üstelik, kurtulmuş olmakla yetinmeyip gözünü çıkardığı *Kyklops*'a kendisinin gerçek kimliğini söyleyerek onu alaya aldı. O da hemen çılgınlar gibi denize kayalar fırlatarak *Poseidon*'a öcünü alsın diye yalvarmaya başladı.

Rüzgârlar Hükümdarı *Aiolos*'un çok güzel armağanı *Odysseus*'a uğur getirmedi. Armağan şuydu: Sihirli deri tuluma bütün rüzgârlar tıkılmış olacak, *Odysseus* bunlardan istediklerini seçecek ve şiddetlerini belirleyecekti. İthake açıklarına vardıklarında, tulumda hazine bulunduğuna inanmış olan yol arkadaşlarının kör hırsı rüzgârları boşaltıverince, korkunç bir kasırga koptu.

Kendilerini *Laistrygonlar*ın topraklarında buldular. Bunlar yabanıl, yamyam bir topluluktu. Mürettebattan birkaç kişiyi yediler. Uzağı görüp önlemini alan *Odysseus*'unki dışında tüm gemiler parçalandı. Alelacele yeniden denize açılıp *Kirke*'nin saltanat sürmekte olduğu Aia Adası'na vardılar. Bu *Kirke*, *Helios*'un kızı ve Kolkhis'in içten pazarlıklı hükümdarı *Aietes*'in kız kardeşiydi. *Odysseus*'un yirmi iki tane arkadaşını domuza çevirdiyse de, *Hermes*'in bu sihirbaz kadının büyülü içkilerine karşı iyi gelir diye verdiği panzehirle adamlar yeniden gerçek görünümlerine dönebilmişlerdi. *Odysseus*, kadına kendi isteklerini kabul ettirdi, onun aşığı oldu ve bu birliktelikten *Telegonos* adı verilen bir erkek çocuk doğdu. *Odysseus* onu bırakmak niyetinde olduğunu belli ettiğinde, *Kirke* ona dönüş yolunu ve Thebaili *Teiresias*'a geleceği konusunda danışabilsin diye *Hades*'in okyanusun öte ucundaki ülkesinin yolunu tarif etti.

Karanlıklar Ülkesi'nde kısa bir süre kaldıktan sonra güneş aydınlığına dönen *Odysseus*'un canlılar dünyasına alışması kolay olmadı. Yakınlarının ve dostlarının artık birer solgun gölgeye dönüşmüş yüzlerini anımsamak ona derin acılar veriyordu. 'Büyük cezalılar'ın

görünümü, cehennem ırmaklarının kulakları rahatsız eden bir sesle şarıldamaları, kan dilenen ruhların yürek paralayıcı yalvarışları, öte dünyadaki yolculuğuna bir düş niteliği katıyor gibi geldi ona.

Kirke'nin değerli öğütleri ve *Teiresias*'ın ileriye yönelik verdiği bilgilerin yardımıyla *Odysseus*'un gemisi iki kaya arasındaki tehlikeli boğazı geçebildi. Bu boğazın tehlikeli olması, iki kayada birer canavarın oturmasındandı. Birinde altı başlı, on iki pençeli *Skylle*, ötekinde *Poseidon*'un kızı *Kharybdis* yaşardı. *Odysseus*, tılsımlı çalgılar çalarak uçan, her an gemicileri kapmaya hazır kuş kadınlar olan *Seirenler*in büyüleyici şarkılarının tehlikeli tuzağını da atlattıktan sonra Sicilya'ya vardı.

Arkadaşları buyruklarına karşı gelip de *Helios*'un kutsal danalarını kesip yemeselerdi, *Odysseus* yedi yıl boyunca Ogygia Adası'nda, kendisine tutkun *Kalypso*'nun eline bakarak yaşamak zorunda kalmayacaktı. Kalmayacaktı çünkü *Helios*, kendisine yapılan o saygısızlık üzerine *Zeus*'a yakınmış, ondan korkunç bir fırtına sağlayarak, o günahı işlemiş mürettebatın kırılmasını sağlamış olacaktı.

Atlas'ın kızı ve güzel bir *Nymphe* olan *Kalypso*, gür ağaçlarla çevrilmiş görkemli bir mağarada otururdu. Kasırganın kumsala fırlattığı *Laertesoğlu Odysseus*'u baygın yatar bulup adama aşık oldu ve onu konuk ederek nazik elleriyle iyileştirdi. Uzaklarda, *Odysseus*'un anılarında kalmış *Penelope*'nin yerini almaya, adamı öylelikle yanında tutmaya çalışıyordu. Fakat yıllar geçti ve *Odysseus*'ta sıkılma ile yurt özlemi belirtileri görülmeye başladı. Düştüğü üzüntülü durum Olympos'ta acıma duyguları uyandırınca, *Hermes*, mutsuz kahramanı özgür bırakması yolunda *Kalypso*'yu uyarmakla görevlendirildi. *Atlaskızı*'nın beklenmedik bir sırada böyle izin vermesine pek güvenmeyen *Odysseus*, bir sal yapıp denize açıldı.

Hâlâ *Poseidon*'un engellemesi altında olmakla birlikte, tanrıça *Ino*'nun verdiği tılsımlı yelkenin yardımıyla Drepanon Adası'na yanaşabildi. Orada bilge *Alkinoos* ve karısı *Arete*'nin yönetimi altında *Phaiaklar* otururdu. Dalgalar tarafından adanın kumsalına atılan *Odysseus*, orada derin bir uykuya daldı ve ertesi gün sevimli

kızların neşeli cıvıltılarıyla uyandı. Aralarında hükümdarın kızı *Nausikaa* da vardı. Kız kahramana aşık oldu ve onu saraya götürdü. Ancak *Odysseus*, kendisine gösterdikleri konukseverlikten ötürü Phaiak hükümdar ailesine sonsuz şükran duymakla birlikte, *Nausikaa* ile evlenme önerisini, aklı kızda kalsa da geri çevirdi ve sevgili ülkesi İthake'ye gitmek istediğini bildirdi. *Alkinoos* ona mürettebatıyla birlikte bir gemi verdi ama *Poseidon* bu can düşmanına gösterilen nezakete kızdı ve öç almak için tekneyi de tayfaları da koca bir kayaya dönüştürdü.

Odysseus, İthake topraklarında uyandığında adasını tanıyamadı. Genç bir çoban görünümüne bürünmüş olan *Athena*, ona saraydaki değişiklikleri ve ne gibi önlemler alması gerektiğini anlattı. Onu yaşlı bir dilenciye dönüştürdükten sonra sadık çoban *Eumaios*'un yanına götürdü. *Telemakhos* da oraya, babası *Odysseus*'un yanına geldi. *Telemakhos*, babasından haber almak üzere gittiği Sparta'dan yeni dönmüştü. *Odysseus*'un yirmi yıllık yokluğu sırasında, komşu adaların soylu savaşçılarından birçok kişi -yüzü aşıyordu sayıları- İthake'ye gelmişti. Bunlar hükümdarın öldüğünü ileri sürerek, onun yerini alma hırsı içinde bahtsız *Penelope*'ye evlenme öneriyor, kadını rahatsız ediyordu. Hükümdar sarayı yol geçen hanına dönmüştü. Talipliler sarayın mallarını ziyan ediyor, hizmetkârları hırpalıyor, *Telemakhos*'a karşı düzenler kuruyordu. *Penelope* koca seçiminde zaman kazanma yollarını aramıştı ama bunun için yararlandığı o ünlü gündüz dokuduğu bezi gece sökme hilesi ortaya çıkmıştı. Artık karar vermek zorundaydı.

Sevgili evini yeniden görmekle *Odysseus*'un duyduğu mutluluk, kısa sürede, evin bulunduğu harap durumla acı ve hüzne dönüştü. Burnu havada adayların masaları arasında dilenir gibi dolaşırken kendi öz mallarının nasıl har vurulup harman savrulduğunu, o istenmeyen konukların aşağılık davranışlarını gözlemledi. *Iros* adında kaba saba bir dilenciyle yumruk dövüşü yapmaya zorlanınca, adamcağızı fazla yaralayıp berelemeden uygun bir anda yarışmayı kazandı. Bu arada *Penelope*, yitik kocasının yayı ile bir yarışma düzenlemişti. İkinci evliliğini bu yarışmayı kazanacak kişiyle yapacaktı. Adayların hiçbiri yayı geremedi. *Odysseus* ise, yayı kavrar kavra-

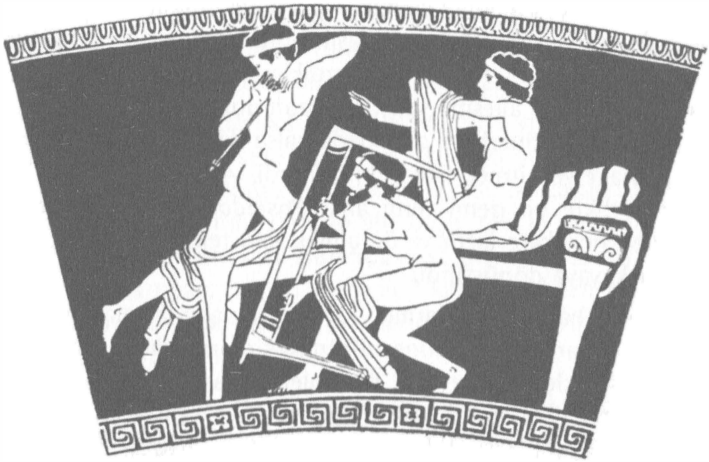

Odysseus tarafından öldürmek üzere olan Penelope'nin taliplileri. Tarquinia'dan kırmızı figürlü bir Attika skyphosundan ayrıntı. İ.Ö. 440 civarı.

maz okları, birbiri arkasına sıralanmış on iki halkadan geçiriverdi. Küstah savaşçılarla sadakatsiz hizmetkârları öldürüldü ve daha sonra saray arındırılarak kutsandı.

Her ne kadar yurdunu ve ailesini çok sevse de, huzursuz ve mutsuz kahraman *Odysseus*'un bunların keyfini çıkarması pek de uzun sürmedi. Çünkü bir yargıçlar kurulu toplanıp adayları öldürmesinin cezasını saptadı. *Neoptolemos* tarafından, bir on yıl daha adadan uzaklaşmaya mahkûm edilmesi üzerine, yorucu bir yolculuğa çıktı. Yorucuydu, çünkü yaya gidiyordu. Acı yazgısı gereği çocuklarından biri tarafından öldürülecekti. *Kirke*'den olan oğlu *Telegonos*, babasını aramak için İthake'ye gelmişti. Genç adam, adanın sürülerinden hırsızlık yapıyor, bundan da çobanlar uzun uzun yakınıyordu. *Odysseus* zarar gören halkını savunmak için döndü; yabancı ile arasında bir çatışma çıkması kaçınılmazdı. İşte o çatışmada da öldürüldü. *Telegonos* babasını tanıyınca, ona şanına yaraşır bir cenaze töreni yaptıktan sonra, *Telemakhos* ve *Penelope* ile barıştı ve Aiolia'ya döndü. Bu sihirli adaya, ölen mutsuz *Odysseus*'un eşleri de gitti; *Telegonos* ile *Penelope* ve *Telemakhos* ile *Kirke* iki çift oluşturdu.

Aineias'ın, savaş sanatlarında sıradışı becerileri ile insandaki en katıksız iyi değerleri bir araya getiren karmaşık bir kişiliği vardır. *Aphrodite*, Phrygialı bir soylu kız görünümüne girip Troialı ve yakışıklı bir çoban olan *Ankhises* ile birlikte olmasının ardından *Aineias*'a gebe kalmıştı. Küçük oğlan, baksınlar diye Ida Dağı'ndaki *Nymphelere* verildi. *Aphrodite*'nin oğlu çok güzel bir çocuk oldu, ayrıca ölümsüzlerin fiziksel ve tinsel niteliklerine de sahipti. *Agkhises*, bir sarhoşluk anında tanrıça ile ilişkisinden söz edince, *Zeus* öfkelenip yakışıklı çobanı, kolları ve bacakları eğri büğrü bir adam yaptı. *Aphrodite*, Troialı aşığını bıraksa da, o birlikteliğin meyvesi olan çocuğu eksilmeyen bir sevgiyle gözetmesini sürdürdü. Tanrıçanın koruyucu eli, *Aineias*'ın sayıları hiç de az olmayan serüvenlerinde her zaman belirleyici olmuştur.

Aineias daha çocuk yaştayken dağlardan alınıp Troia'ya götürüldü; *Ankhises* orada, *Hippodameia*'nın kocası olan yakını *Alkhathoos*'a eğitimi için onu teslim etti. *Zeus*'un oğlu *Dardanos*'un soyundan gelen, yani *Priamos* ailesiyle akraba olan *Aineias*, Troialıların en yiğidiydi, onun üzerine *Hektor*'dan başkası yoktu. *Helene*'nin kaçırılması ve Troia'nın, kadını *Menelaos*'a geri göndermeyi reddetmesi, *Aineias* tarafından uygun bulunmuştu ama özellikle savaşın ilk yıllarında hemen hemen tarafsız bir tutumu yeğlemişti. Her ne kadar annesi onun için yönetimde etkin bir işlev düşünmüşse de, akrabasından olan *Priamos*, karşılaşmalarında ona pek saygılı davranmıyor, bu da onu yaralıyordu. İlk çarpışmalara katılmak istemeyişi bundandı.

Akhilleus'un büyük zararlar veren bir yağması üzerine, *Dardanosoğullarının* başında savaşa katılmaya karar verdi. *Peleus*'un güçlü oğlu ile Ida Dağı'nda karşılaştı ve çatışma, *Poseidon*'un koşup *Aineias*'ı kurtarmasıyla son buldu. Aslında Deniz Tanrısı'nın bu yardımı, kahramana olan sahici bir sevgiden kaynaklanmıyordu;

yaptığını, 'yazgı' yasalarına uygun davranma gereğinden yapmıştı. Tanrıların koşulsuz desteği, başka birçok olayda da işe karışmalarıyla doğrulanacaktı. Örneğin, *Diomedes* tarafından yaralandığında, *Aphrodite* onu yani *Aineias*'ı kurtarmak istemiş, ancak kendisi de yine Kalydonlu kahramanın eliyle yaralanmıştı. Bunun üzerine *Apollon* koşup *Aineias*'ı savaş alanından çekip uzaklaştırmış ve bir bulutun içine saklamıştı.

Kısa sürede iyileşerek *Hektor*'un yanı başında savaşa etkin olarak katıldı ve birçok Yunanlı düşman öldürüp sağ kalanlarını da kaçırttı. *Krethon*, *Orsilokhos* ve *Idomeneus* gibi değerli Yunan kahramanlarıyla karşılaşıp onları yendi. Fakat, *Patroklos*'un cesedi başında savaşırken *Akhilleus* ile aralarında çıkan ikinci bir çatışma onun için kötü sonuç verecekken, yine *Poseidon*'un yardıma koşarak onu bir bulutun içine saklamasıyla kurtuldu. Bu olay sırasında *Poseidon* açıkça *Aineias*'ın parlak bir yazgıyla donatıldığını, doğacak çocuk ve torunlarıyla birlikte Troialılar üzerinde egemen olacağını, bu soyun tanrılarca sevilmeyen *Priamos* dalının ise dağılacağını ilan etti.

Aineias, kentinin sonu için tanrıların kötü bir karar verdiğini, daha rahip *Laokoon*'un o acayip ve korkunç ölümünde anlamıştı. Troia koskoca bir yanar odun yığınına dönüşüp de bozgunun kaçınılmaz olduğu açıkça anlaşıldığında, son bir umutla direnme girişiminde bulundu. Sonra annesi, çarpışmanın yararsız olduğunu bildirince kaçmaya hazırlandı ve Akhalar Troia'yı yağmalarken o, babası *Ankhises*'i sırtına alıp küçük yaştaki oğlu *Askanios*'un elinden tuttu ve yola çıktı. Bu hayran olunacak evlat ve baba sevgisi örneğini gören *Agamemnon* duygulandı ve o değerli düşmana dokunulmaması yolunda buyruk verdi. *Aineias* birden, karısı *Kreousa*'nın kalabalık arasında kaybolduğunu farketti. Hemen dönüp yakılıp yıkılmış kentin sokaklarında karısını aramaya başladı. Fakat sevgisinin dürtüsü altında gösterdiği çabalar sonuç vermedi ve sağ kalanların toplandığı yere yöneldi yeniden. Tanrıların dostça ve eksiksiz ilgisini görüp de böylesine acı çeken, böylesine umutsuz acılara düşen başka bir kahraman yoktur. Yine de düşmanlarının göz-

Aineias, babası Ankhises'i sırtına almış, küçük oğlu Askanios'un elinden tutmuş Troia'dan kaçarken. Raaffael'in (1483-1520) bir freskinden Ugo da Carpi'nin ahşap üzerine çalışması.

yaşları ve kanı yüzüne, ellerine sıçrayan *Aineias* kendisine acıma, sızıldanma yoluna gitmemiştir.

Mutlu çocukluğunu geçirdiği fakat artık birkaç Troialı sığınmacıyı barındıracak olan Ida Dağı'na dönünce, yol hazırlıklarına başladı. Troia gemileri, tanrıların istenciyle Troas kıyılarından ayrılıp yeni bir yurt aramak üzere batıya doğru açıldı. *Aphrodite*'nin oğlu, Thrakia ve Makedonia'da kısa bir moladan sonra biliciye danışmak üzere Delos'a gitmeye karar verdi. Bilici ona ailesinin ilk yurdunu aramasını öğütleyince, atalarından birinin geldiği yer olan Girit'e yöneldi. Orada, babası *Ankhises*'in yanında getirdiği *Penatlar* rüyasına girip de onu İtalya'ya gitmeye yüreklendirinceye kadar, adamlarını veba salgını kırdı.

Sonunda *Aineias* Güney İtalya'ya vardı ve pek sıcak karşılandı. Oradan Sicilya'ya gitti, o adada çok büyük bir kayba uğradı: Yaşlı *Ankhises* öldü ve oğlu onu Eryks Dağı'nda toprağa verdi. Gemiler yeniden denize açıldığında, çok güçlü bir fırtına Troialıları Afrika kıyılarına attı.

Kartaca halkı tarafından nazik bir konukseverlikle karşılanan Troialılar, onurlarına verilen bir şölene çağrıldı. Kraliçe *Dido*, yabancıların gelişini kutlamak istiyordu. Kendisi *Synkhaios* ile evlenmiş, ancak o sırada kentin egemeni olan sapık kardeşi *Pygmalion* eniştesini öldürmüştü. *Dido* duldu ama büyük bir kraliçe kimliğine sahip bu kadın, sevdiği *Synkhaios*'un anısına da bağlıydı. *Aineias*'ın ağır kişiliği ve yakışıklı görünümü kadını hemen etkiledi. Her ne kadar güzel kraliçe kendisinde böyle duyguların uyandığını kabul etmek istemese de kahramana umutsuzca aşık oldu ve zamanının çoğunu onunla geçirdi. Bir av partisinde, şiddetli bir yağmur boşanıp da ikisi aynı mağaraya sığınınca, *Hera* ile *Aphrodite*'nin de yardımıyla birlikte oldular ve ilişkiyi sürdürdüler. *Dido* açısından bu birliktelikte büyük bir aşkta ne aranırsa vardı; bu nedenle de *Aineias*'ı Kartaca'ya sürekli yerleşmeye razı etmenin yollarını arıyordu. Ne var ki *Zeus*, Troialı'nın hemen *Dido* ile ilişkisini kesip yola çıkmasını istedi. *Dido* ise, aşığının gittiğini öğrenince kentin en yüksek tepesinde çok büyük bir ateş yaktırdı ve Troia filosu uzaklaşırken kendini kendi cenaze ateşinin alevlerine attı.

Yeniden yola düşmüş olan *Aineias*, tanrı buyruklarına uyarak İtalya'ya döndü. Fakat uzun yolculuktan bıkkınlık getirmiş, yaşamını dingin biçimde sona erdirmek isteyen yaşlı Troialıları, kısa bir uğrak verdiği Sicilya Adası'na bıraktı. Sonra Kyme'de karaya çıkıp o becerikli *Daidalos*'un yapıtı olan Apollon Tapınağı'na gitti. Duvarlardaki süslere, yontulara büyük beğeniyle bakarken yanına yaklaşan *Apollon* rahibesi *Sibylle* onu kurban törenine çağırdı. *Aineias* daha sonra kadından *Avernus*'a inme izni rica etti. Sevgili babası *Ankhises*'i görecekti. *Sibylle*, girişeceği bu işin tehlikeleri konusunda *Aineias*'ı uyarmakla birlikte, izni verdi. Yeraltına giden karanlık yola koyuldular. Aşağıda *Aineias*, cehennemin korkunç görevlilerinden ürküp korunmak için kılıcını çekti fakat *Sibylle* hemen

engel oldu. Ölmüş arkadaşlarının acıklı görünümü onu çok duygulandırmıştı. O kadar ki, gözlerinden sel gibi yaşlar boşandı. Sonunda Elysion Bahçeleri'nde bulduğu *Ankhises* ona, 'Yazgı' tarafından soylarına ne denli onurlu bir yol çizilmiş olduğunu anlattı.

Cehennemden ayrılan *Aineias*, Latium yönüne gitti ve sonunda yolculuğunun bitim noktası olan Tiberis Irmağı ağzında karaya çıktı. Laurentum hükümdarı *Latinus* onu candan karşıladı ve kızı *Lavinia* ile evlendirdi. Kızı daha önce nişanladıkları *Rutullar* hükümdarı *Turnus*, *Latinus*'un bu kararından hiç hoşlanmadı. Kendini, aşağılayıcı bir ihanete uğramış sayıyordu. *Aineias*, bu olayın arkasından çıkan savaşta kendine yandaşlar bulmak zorunda kaldı. *Pallasoğulları*nın başı *Euandros* ile Etrüsklerin başı *Tarkhon* onun safında yer aldı. Çetin bir çatışma oldu. Sonuç ise ancak, *Turnus* ile *Aineias*'ın o ünlü kıran kırana ikili dövüşte karşı karşıya gelmesiyle belirlenebildi. Bu karşılaşmada *Turnus* öldü; *Aineias* da sağ kalan Troialılar için yeni bir kent kurma görevini üstlendi.

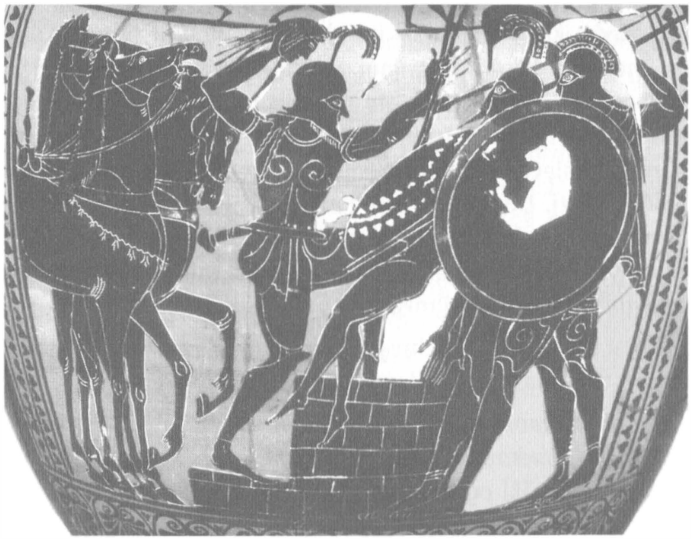

Akhilleus, Troilos'un koparttığı başı ile Troialılara saldırırken. Siyah figürlü Attika hydrasından ayrıntı. İ.Ö. 510 civarı.

Troia'nın alınışını tanrılar istemiş, onca insan da tanrıların tasarıları doğrultusunda ölmüştü. Öyle istemişlerdi, çünkü bu büyük Troia felaketi, onları yeryüzü sorunlarına doğrudan doğruya bulaştırmadan, kahramanlar ve yarıtanrılar dönemini kapatacaktı.

Laokoon ile *Kassandra*'nın 'Tahta At'ın parçalanması için gösterdikleri çabaya karşın, 'at' tanrıça *Athena*'ya sunulduğundan, *Priamos* bu tuzağı yakıp da tanrıçanın öfkesini çekmeyi göze alamıyor ve ne yapılacağına da bir türlü karar veremiyordu. Yunanlılar beklenmedik biçimde çıkıp gitmişti. Gürültülü konak yerlerinde küllerden, bir de o ahşap çirkinlikten başka bir şey kalmamıştı. Belki bu 'at', sonunda erişildi gibi görünen barışın bir göz boyaması olabilirdi; ama yaşlı hükümdar, tanrıları gücendirme sorumluluğunu üstlenemiyordu.

Onun böyle ikircikli kalması iki olaya dayanıyordu. Bunlardan birinin, inançlarla ilgili bir anlam taşıdığı açıktı. Bu işaretlerden biri hükümdara, *Sinon* adında bir Yunanlı esirin sözleriyle belli edilmişti. *Odysseus*'tan dersini iyi ezberlemiş olan esir, ordunun dönüşünde yapılacak şükran törenlerinde kendisinin kurban edileceğini söylemişti. Dediğine göre, *Palladion* denilen yontunun çalınmasından sonra Yunanlılar, *Athena*'nın öfkesinin pek korkutucu işaretleriyle karşılaşmışlar. Kurban diye bu esir seçilmişmiş, ancak işi rast gitmiş de kaçabilmiş.

'At'ın dev boyutlarda yapılmış olması, yapanların bunun Troia surları içine taşınmasını engelleme niyetini gösteriyordu.

Bu arada *Laokoon*, törensel *Poseidon* ayinlerini yürütmek üzere uzaklaşmıştı. Birdenbire denizden iki tane koskocaman yılan çıkıp rahip ile rahibin iki oğulcuğuna saldırdı. Üçü de öldü. *Priamos* bu korkunç sıradışı olayı, tanrıların inançsız rahibe verdiği bir ceza olarak değerlendirdi ve hiç beklemeden, kentin kapılarının bir bölümünün yıkılarak aldatmaca 'at'ın içeri alınmasını buyurdu.

Polyksene'nin öldürülüşü; bir Eski Yunan buluntusundan.

On yıl süren savaştan sonra Troialıların geçirdiği ilk patırtısız gece, onların aynı zamanda kıyamet gecesi, topluca öldürüldükleri gece oldu. Kent halkı, tehlikenin atlatıldığını sanarak yanıltıcı bir güvenlik içinde, mutlulukla düzenledikleri eğlentilerden yorgun düşmüş, derin bir uykuda dinleniyordu.

Oysa Akha donanmasıyla birlikte bir koyda saklanmış olan *Agamemnon* ile *Helene* ateşle işaretleşiyordu. Yunanlılar Troia'ya hem içeriden hem dışarıdan saldırdı. Halk, acımasızca her türlü ahlak tasasından uzak bir tutumla kırılıp geçirildi. Kentin alınması sürecinin doruk noktasında, *Helene*'nin üçüncü kocası *Deiphobos*'un parçalanarak öldürüldükten sonra kadının, adamın evinden alınıp götürülmesi yer alır. *Menelaos*, *Helene*'yi öldürmek isteyerek evden dışarı sürüklediyse de öldürücü darbeyi savuramadan kılıcını elinden düşürdü. *Zeus*'un kızı olduğu, yani ölümlülerin vuruşlarından etkilenmeyeceği için *Helene*, eski kocasının intikam vuruşuna gönüllü olarak kendini sunmuştu ama *Menelaos* onun o tanrısal güzelliği karşısında kendinden geçip kılıcını düşürmüştü. Artık eskisinden daha aşıktı. İlk düşündüğü şey, onu saklayıp kurtarmak oldu.

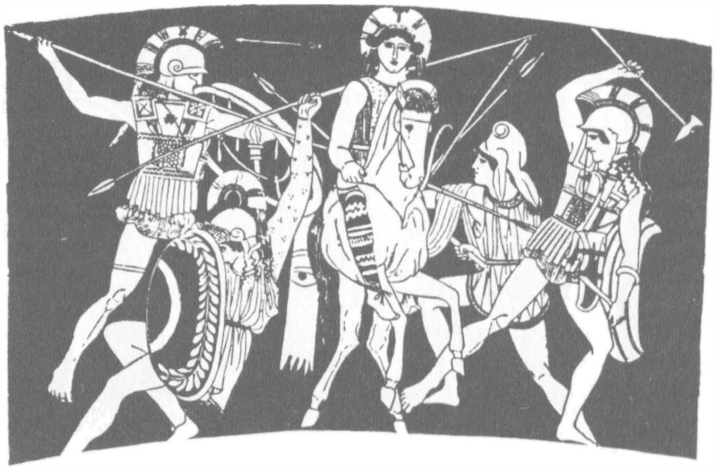

Troia'nın düşüşü; bir Eski Yunan vazosundan ayrıntı.

Troia kentinin yakılıp yıkılması sırasında *Priamos* da, en gaddar Akha olan *Neoptolemos* tarafından öldürüldü. *Akhilleus*'un oğlu olan bu kişi, acımasız, soğuk ve katı babasına çekmişti. Troia'nın yaşlı hükümdarını Zeus Tapınağı'nın basamaklarında öldürmekle, cinayetini aynı zamanda tanrıya saygısızlıkla birleştirmiş oluyordu. Ayrıca, *Hektor*'un oğlu küçük *Astyanaks*'ı kentin kulesinden aşağı fırlatıp öldürmüştü. *Hekabe* çocuğun cesedini bulup babasının kalkanının üzerine yatırdı.

Korkunç şiddette başka bir olay da, Athena Tapınağı'na sığınan *Kassandra*'ya yapılandır. *Palladion*'un yerini almış olan heykele sarılan kadını, Lokris hükümdarı *Oileusoğlu Aias*, o kutsal sunaktan zorla çekip ayırdı ve *Agamemnon*'a götürdü. *Agamemnon* da *Kassandra*'yı en sevdiği cariyesi yaptı. *Küçük Aias* denilen *Oileusoğlu Aias*'ın kutsal yere gösterdiği saygısızlık çok büyük günahtı; bunun için de bu saygısızlığını yaşamıyla ödedi. Şöyle ki, bindiği gemi battı, denizin üzerinde yükselen bir kayaya sığınmaya çalışırken *Poseidon*'un üç dişli yabasını saplamasıyla ölüp denize düştü.

Kahraman savaşçı *Akhilleus*, *Polyksene*'ye sahip olmayı dilemiş, vakitsiz ölümünden sonra da birçok savaşçıya görünerek sağlığın-

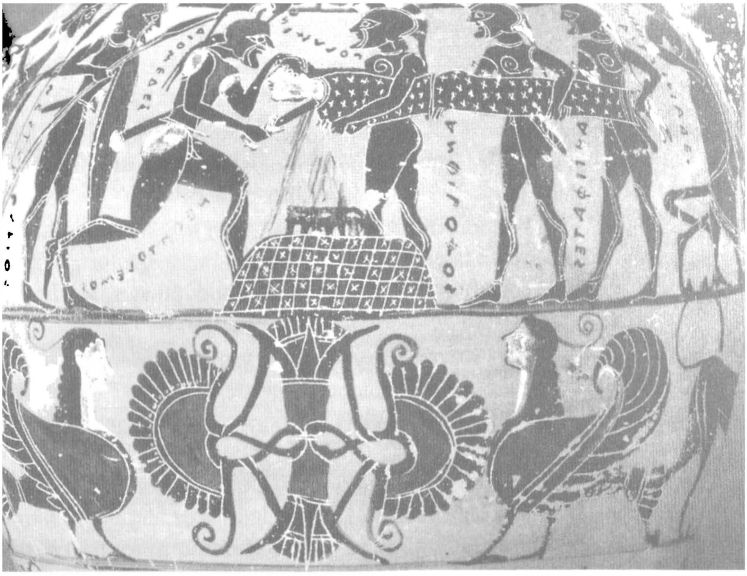

Neoptolemos'un Akhilleus'un mezarı başında Polyksene'yi kurban edişi. Siyah figürlü Attika amphorasından ayrıntı. İ.Ö. 570/60.

laki bu isteğin yerine getirilmesini istemişti. Bunun üzerine *Kalk-*
ıas, zaten kin dolu olan *Peleusoğlu*'nun ruhunu daha fazla kızdır-
namak ve Yunanlıların dönüşünü kolaylaştırma amacıyla, bir kur-
ban vermek için kızın öldürülmesini teklif etti. Önce *Agamemnon*
öneriye karşı çıktıysa da hem öteki komutanların inadı hem de
Odysseus'un araya girmesiyle, o da bu boşuna kan dökme olayını
onayladı ve *Polyksene*, *Akhilleus*'un mezarı başında kurban edildi.

Priamos'un bu güzel kızı, *Akhilleus* tarafından öylesine sevilmiş
olan o kız, acıklı Troia serüvenine yol açmış olan başka bir kurba-
nın, *Iphigeneia*'nın sonuna benzer biçimde hiçbir suçu olmadan
öldürüldü.

SÖZLÜK

Abas: Argos hükümdarı. Lygkeus ile Hypermestra'nın oğlu.

Admete: Mykenai hükümdarı Eurystheus'un kızı. Herakles, Amazonların kraliçesi Hippolyte'nin kemerini onun için eline geçirmiştir.

Admetos: Thessalia'da Pherai ülkesinin hükümdarı. Apollon ona, gökler hükümdarlığına girme saati geldiğinde yerine başkasını koyması izni vermiştir. Iolkos hükümdarı Pelias'ın kızı Alkestis ile evlenir.

Adonis: Çok yakışıklı bir erkektir. Aphrodite tarafından sevilmiştir. Ölümü anında, Ölüler Diyarı'nda yılın sadece bir bölümünü geçirme iznini elde etmiştir. Bir yabandomuzu tarafından öldürüldüğünde, ilkbahar ve yaz mevsimlerinde yaşama dönmesine izin verilmiştir.

Adrastos: Argos hükümdarı. Kızlarını Polyneikes ve Deipyle ile evlendirir. Her iki damadı da Thebai'den kovulduklarında, onların yardımına koşmak için Thebai'e karşı yola çıkan sefere katılır. İstemdışı erkek kardeşini öldürmesinden doğan acıyla intihar eder.

Agamemnon: Atreus'un oğlu. Thyestes'in kovulmasından sonra Mykenai tahtına çıkabilmiştir. Menelaos'un karısı Helene kaçırıldığında, kalabalık bir savaşçı topluluğunun başına geçerek Troia üzerine yürür. Karısı Klytaimnestra ile onun aşığı Aigisthos tarafından öldürülür.

Aerope: Atreus'un karısı; kocasını, kayınbiraderi Thyestes ile aldatır.

Aganippe: Irmaklar hükümdarı Permessos'un kızı. Thespiai'da bulunan Aganippe Pınarı'nın yakınında oturur.

Agaue: Kadmos'un kızı ve Pentheus'un anası. Bir delilik nöbeti sırasında oğlunu öldürür.

Agdistis: Zeus'tan dünyaya gelmiş, yarı erkek yarı dişi bir ucube.

Agelaos: Penelope'nin taliplilerinden biri.

Agenor: Dido hükümdar ailesini kuran kişi. Sayda kentinin kurucusu. Fenike hükümdarı. Adı ünlü olmuş çocukları Kadmos ve Europe'dir.

Ankhises: Troia hükümdarının damadı. Aphrodite ile olan ilişkisinden doğan çocuk Aineias'tır.

Aglaia: Güzellik Tanrıçası. Kharitlerden biri.

Aglauros: Kekrops'un kızı, Herse ile Pandrosos'un kız kardeşi. Bilici, uzun süredir kuşatma altında olan Atina kentinin kurtulması için bir kişinin kendini feda etmesi gerektiğini söylediğinde, kendini Akropol'ün duvarından aşağı atmıştır.

Aiakos: Zeus ile Aigina'nın oğlu. Aigina Adası'nın hükümdarı. Telamon ile Peleus'un babası. Aias ile Akhilleus'un soy atası.

Aias: Troia kuşatması sırasında değerli yararlıklar gösteren kahramanlardan. Athena Tapınağı'nda bulunan Kassandra'nın kaçırılmasından sonra cezalandırılır ve yaşamının sonu gelir. Hızına yalnızca Akhilleus yetişebilirdi.

Aietes: Kolkhis hükümdarı. Phriksos'un Altın Post'u getirmesi onun saltanatına rastlar.

Aigeus. Atina hükümdarı ve Theseus'un babası. Androgeos'u öldüren kişi.

Aigisthos: Thyestes'in oğlu. Hayatına kasteden amcasını öldürüp hakkı olmadığı halde Mykenai tahtına oturur. Agamemnon'un karısı Klytaimnestra'yı baştan çıkarıp ikisi birlikte Agamemnon'u savaş dönüşünde öldürürler.

Aigyptos: Belos'un oğlu ve Danaos'un ikizi. Elli tane oğlu olur, ancak biri dışında hepsi Danaoskızları tarafından öldürülür.

Aineias: Ankhises ile Aphrodite'nin oğlu ve hükümdar Priamos'un kızı olan Kreousa'nın kocası. Troia Savaşı'ndan sağ kalanlardan biri.

Aiolos: Rüzgârlar Tanrısı.

Akamas: Theseus ile Phaidra'nın oğlu. Troia'nın düşmesine olanak sağlayan dev boyutlardaki 'Tahta At'ın karnındaki savaşçılardan biri.

Akastos: Iolkos hükümdarı ve Pelias'ın oğlu. Argo Gemisi yolcularının serüvenine katıldı. Karısı Astydamie'dir.

Akestes: Sicilya hükümdarı. İki kez, Troialı kahraman Aineias'a içten konukseverlik sunar.

Akhaios: Erethkheus'un torunu. Akhalar soyunun başı.

Akhates: Dionysos'u kaçıran korsanların gemisinde dümenci. Tanıyıp da yardım ettiği için, mürettebat içinde Dionysos'un gazabına uğramayan tek kişi.

Akheloos: Irmak Tanrı. Okeanos ile Tethys'in oğlu. Herakles ile güreşip ona yenilir.

Akheron: Yeraltında, Kharon'un bir kıyısından ötekine ölülerin ruhlarını taşıdığı ırmak. Gömülmemişlerin ruhları bunun kıyılarında dolaşır.

Akhilleus: Peleus'un bir Nereuskızı olan Thetis'ten olma oğlu. Thessalia'daki Phthia kentinde doğmuştur. Yaralanmaz olsa da Apollon'un elinden ölümü bulur. Söylenceye göre, her türlü yaraya bağışık olsun diye Styks

Irmağı'na daldırılmış, ancak topuğu dışarıda kalmıştır. Troia Savaşı'na katılmamak için kadın kılığına bürünmüştür. Becerikli ve korkmaz bir savaşçıdır, Troialıların kırılmasında payı büyüktür.

Akrisios: Perseus tarafından öldürülür. Bilici kendisine, tahtından torunu tarafından kovulacağını bildirmiştir. Kızını yeraltına bir zindana atar.

Aktaion: Kadmos'un torunu, becerikli bir avcı. Avcılıktaki becerisinden ötürü aşırı övünmesi Artemis'in öfkesini çeker; tanrıça onu geyik derisiyle kaplar ve üzerine köpekleri salıp parçalatır.

Alekto: Erinyslerden biri.

Brauron Artemisi, Praksiteles tarafından yapılmış yontunun Roma kopyasından desen.

Alirrozio: Poseidon'un oğlu. Ares tarafından öldürülmüştür.

Alkaios: Perseus ile Andromede'nin oğlu. Tiryns hükümdarı ve Amphitryon'un babası.

Alkathoos: Pelops ile Hippodameia'nın oğlu. Megara hükümdarı Megareus'un kızı ile evlendi. Apollon'un yardımıyla Megara surlarını yeniden yaptı.

Alkestis: Pelias'ın kızı. Kocasına olan sevgisi onun yerine ölmeyi kabul edecek kertede olduğundan, ölümlüler için örnek kabul edilmiştir.

Alkinoos: Phaiakların hükümdarı. Nausikaa'nın babası.

Alkmene: Amphitryon'un karısı. Zeus, uzakta bulunan kocasının görünümüne bürünerek kadını baştan çıkarır. Herakles ile Iphikles'in anasıdır.

Alkyoneus: Devler Savaşı'nda öldürülen Devlerden biri.

Aloadlar: Iphidemeia ile Aloeus'un oğulları olan Otos ve Ephialtes adında iki Dev (Gigant). Olympos'a saldırmak için Ossa Dağı'nı Pelion Tepesi'nin üzerine koymaya çalışmışlarsa da başarılı olamamışlardır.

Aloeus: Poseidon'un oğlu ve Aloadların babası.

Althaia: Oineus'un karısı. Oğlu Meleager'i doğurduğunda, Moiralar çocuğun yaşamının yanar bir kömür parçasına bağlı olacağını söyler. Daha sonra Meleager, Althaia'nın erkek kardeşlerini öldürür, kadın da onların öcünü almak için, önceden saklamış olduğu aynı kömür parçasını ateşe atarak oğlunun ölümüne yol açar.

Amazonlar: Anadolu'da savaşçı kadınlardan oluşan bir topluluk. Topluluğun kraliçesi Hippolyte'nin kemerini çalma, 'Herakles'in İşleri'nden biridir. Başka bir Amazon kraliçesi olan Penthesileia, Akhilleus'un mezarı başında kurban edilmiştir.

Amphiaraos: Argo Gemisi yolcularının bilicisi. Bir daha geri dönemeyeceğini bile bile Altın Post'un aranması seferine katılmıştır.

Amphitrite: Nereuskızlarından. Poseidon'un karısı ve Triton'un anası.

Amphitryon: Herakles'in anası Alkmene'nin kocası.

Amykos: Poseidon'un oğlu. Becerikli dövüşçü.

Amymone: Danaos'un kızı. Poseidon ile birlikte olur ve ondan Nauplios'u doğurur. Poseidon onun adına bir pınar fışkırtır.

Andromakhe: Hektor'un karısı. Troia Savaşı'nda dul kalınca Akhilleus'un oğlu Neoptolemos ile evlenir.

Antaios: Poseidon ile Gaia'nın oğlu, Dev ve becerikli bir dövüşçü.

Anteia: Iobates'in kızı ve Argos hükümdarı Proitos'un karısı. Yalan yere Bellerophontes'i kendisine sarkıntılık etmekle suçlamıştır.

Anteros: 'Karşılıklı Sevgi' Tanrısı. Eros'un erkek kardeşi.

Antigone: Thebai hükümdarı Oidipous ile Iokaste'nin kızı. Erkek kardeşi Polyneikes'in cesedinin gömülmesi hükümdar Kreon tarafından yasaklandığında, bu yasağa yaşamı pahasına karşı gelir.

Antikleia: Laertes'in karısı ve Odysseus'un anası.

Antiphates: Laistrygonların hükümdarı. Odysseus'un düşmanı.

Aphareus: Messinia hükümdarı. Idas ve Lygkeus adındaki iki oğlu Dioskourlar ile ikili dövüşü göze alabilmiş kimselerdir.

Aphrodite: Çok eski söylencelerde, deniz köpüğünden ortaya çıkışı anlatılır. Zeus ile Dione'nin birlikteliğinden doğmuştur. Ona yalnızca Aşk ve Doğurganlık Tanrıçası olarak değil, aynı zamanda gemicilerin ve evrensel yaşamın koruyucusu olarak da tapınılır. Tanrı Hephaistos'un karısıdır. Bazı söylencelere göre de savaş tanrısı Ares ile evlenmiştir.

Aias ve Kassandra, "Cleofrade ressamı" diye tanınan sanatçının yapıtı bir testiden.

Apollon: Zeus ile Leto'nun oğlu, Artemis'in ikizi. İyilik, Müzik ve Güzellik Tanrısı; fakat aynı zamanda korkunç felaketler de getirmiştir.

Apsyrtos: Kolkhis hükümdarı Aietes'in oğlu. Küçüklüğünde Iason ile kaçan ablası Medeia tarafından götürülür; babalarının izlemesini önlemek için, yine Medeia tarafından öldürülüp parçaları denize atılır. İki sevgili, yaşlı Aietes'in sevgili oğlunun parçalarını toplamak için durması üzerine kaçabilir.

Arakhne: Bir dokuma yarışmasında Athena'ya meydan okuyup onu yenen, bu yüzden örümceğe dönüştürülen genç kız.

Ares: Zeus ile Hera'nın oğlu, Savaş Tanrısı. Aphrodite'nin aşığı olmuştur.

Argonautlar / Argo Gemisi Yolcuları: Aietes'in elindeki 'Altın Post'u ele geçirmek üzere Argos Gemisi'yle Kolkhis'e giden kahramanlar.

Ariadne: Girit hükümdarı Minos ile Pasiphae'nin kızı. Theseus'a yardım ederek Minotauros'un öldürülmesini sağlar. Theseus tarafından terk edilir. Daha sonra Dionysos tarafından sevilir.

Aristaios: Apollon'un oğlu. Tarım Tanrısı.

Arkas: Zeus ile sonradan Hera tarafından ayıya dönüştürülecek olan Kallisto'nun oğlu. Anasını öldürmek üzereyken Zeus onları Büyük Ayı ve Küçük Ayı takımyıldızlarına dönüştürür.

Artemis: Zeus ile Leto'nun kızı, Apollon'un ikizi. Av Tanrıçası bakire.

Askanios: Aineias ile Kreousa'nın oğlu. Babasıyla birlikte İtalya'ya kaçar.

Asklepios: Apollon ile Koronis'in oğlu. Tıp Tanrısı. Kheiron tarafından eğitilir. Ölüleri diriltme yeteneğine sahiptir.

Astraios: Eos'un kocası ve dört rüzgârın babası olan Titan.

Astyanaks: Hektor ile Andromakhe'nin oğlu. Troia'nın düşüşü sırasında öldürülür.

Atalante: Iasios ile Klymene'nin kızı. Kalydon yabandomuzunu vuran becerikli avcı. Melanion tarafından bir yarışmada yenilince delikanlıyla evlenmeyi kabul eder.

Athamas: Orkhomenos hükümdarı. İlk karısı Nephele'den Phriksos ve Helle adında iki çocuğu, Kadmos'un kızı olan Ino'dan da Learkhos ve Melikertes adında iki çocuğu olur.

Athena: Zeus ile Metis'in kızı. Bilgeliğin bakire tanrıçası.

Atlas: Titanlardan Iapetos'un oğlu. Göğe çıkmaya kalktığı için, gökkubeyi sırtında taşımaya mahkûm edilmiştir.

Atreus: Pelops ile Hippodameia'nın oğlu, Agamemnon ile Menelaos'un babası. Kardeşi Thyestes'e, adamın kendi çocuklarının etini yedirdiği için hem kendi üzerine hem de soyunun üzerine tanrıların lanetini çekmiştir.

Atropos: Moiralardan biri.

Augeias: Elis hükümdarı. Antik Dönem'in en geniş sürülerine sahip olan kimse. Otuz yıldan beri temizlenmemiş ahırlarının temizlenmesi, 'Herakles'in İşleri'nden biridir. Herakles'e söz verdiği ödülden caydığı için onun tarafından öldürülür.

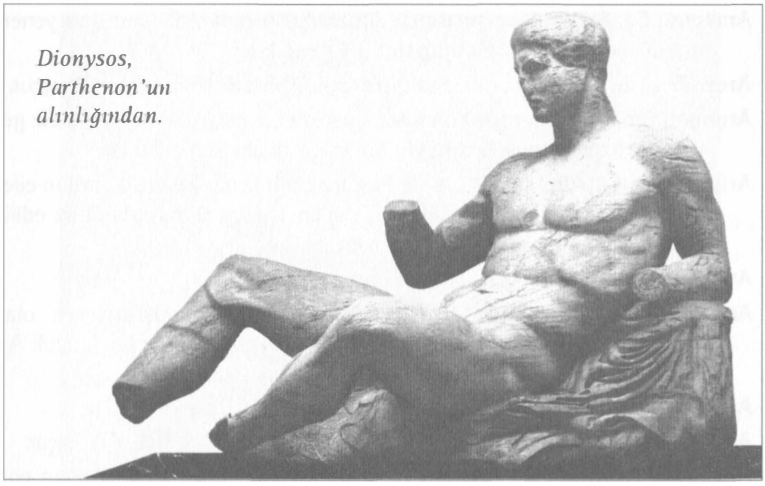

Dionysos, Parthenon'un alınlığından.

Autolykos: Hermes ile Khione'nin oğlu. Antik Dönem'in en becerikli, en eli çabuk dolandırıcısı. Babası Hermes'in becerilerini almış ve onları kız tarafından torunu Odysseus'a geçirmiştir.

Bakkhalar: Dionysos'un peşinden dağ bayır dolaşan ve ona hayran coşkulu kadınlar.

Bellerophontes: Korinthos hükümdarı Glaukos'un oğlu. Argos sarayında hükümdar Proitos'un karısının iftirasına uğrar, Khimaira'yı öldürmeye zorlanır ve Athena ile Pegasus'un yardımlarıyla o işi yapar.

Belos: Poseidon'un oğlu ve Danaos ile Aigyptos'un babası.

Boreas: Astraios ile Eos'un oğlu. Poyraz (kuzey rüzgârı) Tanrısı.

Boreasoğulları: Boreas ile Oreithyia'nın, Kalais ve Zetes adlı ikiz oğulları.

Bousiris: Mısır'ın acımasız hükümdarı; Herakles tarafından öldürülür.

Boutes: Zeuksippe ile Pandion'un oğlu. Khthonia'nın kocası.

Briareos: Hekatogkheirlerden (Yüz Kollulardan) bir tanesi.

Briseis: Apollon rahibi Brises'in kızı. Akhilleus'un cariyesiyken Agamemnon tarafından el konulur; bu olay Akhilleus'u son derecede öfkelendirir.

Cacus: Ağzından alev ve ateş saçan bir yırtıcı hayvan. Herakles tarafından öldürülür.

Daidalos: Mimar; yeğeni ve öğrencisi olan genci öldürdüğü için Athena tarafından ölüme mahkûm edilir.

Danae: Akrisios'un kızı.

Danaos: Libya hükümdarı Ankhinoe ile Belos'un oğlu; elli tane kızı, onun öğüdüyle kocalarını öldürür.

Danaoskızları: Danaidler de denilir. Libya hükümdarı Danaos'un elli kızı.

Daphne: Apollon'un sevgilisi olan Nymphe; defne bitkisine dönüştürülmeyi dilemiştir.

Deianeira: Aitolia hükümdarı Oineus'un kızı ve Herakles'in karısı.

Deidameia: Lykomedes'in kızı. Akhilleus'tan Neoptolemos'u doğurur.

Deioneus: Iksion'un kayınpederi; damadı tarafından ihanete uğrayıp öldürülür.

Deiphobos: Hektor'un erkek kardeşi. Paris'in ölümünden sonra Helene ile evlenir. Troia'nın yakılıp yıkılmasından önce Helene'nin hıyanet öğütlediği Menelaos tarafından korkunç biçimde parçalanarak öldürülür.

Deipyle: Adrastos'un kızı ve Tydeus'un karısı.

Demeter: Kronos'un kızı. Hasat ve Tarım Tanrıçası. Zeus'tan Persephone adlı bir kız çocuk doğurur.

Demophon: Eleusis toprakları kraliçesi Metaneira'nın oğlu.

Deukalion: Zeus, suçlu insanlık âlemini bir tufanla yok ettiğinde, -karısı Pyrrha ile birlikte- sağ kalan tek insan.

Dido: Sur (Tyr), sonra da Kartaca ülkelerinin kraliçesi. Kocası Sykhaios, kadının erkek kardeşi Pygmalion tarafından öldürülür.

Diomedes: Argos hükümdarı Tydeus'un oğlu ve Troia'ya karşı verilen savaşta en büyük yararlığı görülen kahramanlardan biri.

Dione: Zeus'un karılarından biri.

Dionysos: Zeus ile Semele'nin oğlu. Emanet edildiği Nympheler tarafından büyütülür.

Dioskourlar: Zeus ile Leda'nın oğulları. Kastor ölümlü, Polydeukes ölümsüzdür. Argo Gemisi yolcularının seferine katılırlar.

Dryope: Apollon'un sevgilisi ve Amphissos'un anası olan Nymphe.

Eileithyia: Ebelerin koruyucusu.

Ekhidna: Yarı kadın yarı yılan bir varlık.

Ekho: Boiotia ülkesinden bir Nymphe; Narkissos'a aşık olursa da karşılık göremez.

Elektra: Agamemnon ile Klytaimnestra'nın kızı, Iphigeneia'nın kardeşi ve Pleiadlardan biri.

Elektryon: Perseus ile Andromede'nin oğlu, Alkmene'nin babası ve Mykenai

hükümdarı.

Endeis: Aiakos'un karısı ve Peleus ile Telamon'un anası.

Endymion: Bir Elis hükümdarının oğlu; Ay Tanrıçası Selene tarafından sevilir. Zeus ona sonsuz gençlik bağışlar.

Eos: Hyperion'un kızı; Astraios ile birleşmesi sonucunda rüzgârların anası olur; Kephalos ile Tithonos'u kaçırır; bunların ikincisinden Emathion ile Memnon adında iki erkek çocuk doğurur.

Epaphos: Zeus ile Io'nun oğlu ve Memphis kentinin kurucusu.

Epeios: 'Troia Atı'nı yapan usta.

Ephialtes: Iphimedeia ile Aloeus'un oğlu ve Otos'un kardeşi.

Epimetheus: Klymene'nin oğlu.

Erethkheus: Hephaistos'un dölüyle Gaia'dan doğar; Athena tarafından yetiştirilir. Atina hükümdarı olur ve kendisiyle ünlü bir sülale başlar.

Erinysler: Eumenidler (İyilik İsterler) denilen Öç Tanrıçaları. Adları: Alekto, Tesiphone ve Megaire'dir.

Eriphyle: Bilici Amphiaraos'un karısı; kocasını, Yediler'in Thebai karşısındaki serüvenine katılmaya, dürüstlükten uzak bir yöntemle zorlar ve kocası o seferde ölür.

Eris: Gece'nin (Nyks) kızı ve Anlaşmazlık Tanrıçası.

Eros: Aşk Tanrısı; Psykhe ile evlenir.

Eteokles: Oidipous ile Iokaste'nın oğlu. Kardeşi Polyneikes ile ikili bir dövüşe girer, birbirlerini öldürürler.

Eumaios: Odysseus'a sadık domuz çobanı.

Eumolpos: Demeter rahibi; Eleusis dinsel oyunlarını ilk başlatan kişi.

Europe: Fenike hükümdarı Agenor'un kızı; boğa görünümüne bürünen Zeus tarafından kaçırılır.

Euros: Güneybatı rüzgârı.

Euryalos: Argo Gemisi'nin seferine ve Troia Savaşı'na katılmış kahraman.

Eurydike: Orpheus'un karısı; karısının genç yaşta ölümünden sonra Orpheus onu yeryüzüne geri getirmek için Ölüler Diyarı'na inerse de başarılı olamaz.

Eurykleia: Laertes'in kölesi ve Odysseus'un sütninesi.

Eurystheus: Mykenai'ın kötü yürekli hükümdarı; Herakles ünlü 'On İki İş'ini onun buyruğunu yerine getirmek üzere yapar.

Eurytion: Peirithoos'un karısı Hippodameia'ya sarkıntılık eden ve bu yüzden kendi topluluğu ile Lapithler arasında savaş çıkmasına neden olan Kentauros.

Gaia: Çok eskiden beri tapınılan Yer Tanrıçası.

Galatia: Deniz Tanrısı Nereus'un kızı.

Ganymedes: Yakışıklılığı nedeniyle Zeus'un sakiliğine seçilen genç.

Geryoneus: Karnından yukarı üç gövde yükselen canavar. Herakles tarafından öldürülür.

Glaukos: Gelecekten bilgi veren Deniz Tanrısı; sade bir balıkçıyken denizden çıkan bir otu tattığı için ölümsüze dönüşür.

Graialar: Phorkys'in kızları ve Gorgoların kardeşleri.

Gyges: Hekatogkheirlerden biri.

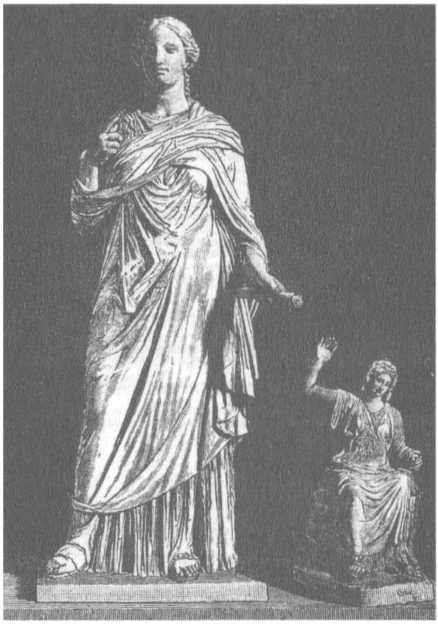

Mousalardan Kalliope, Napoli Ulusal Müzesi'ndeki bir heykelin gravürü.

Hades: Kronos ile Rhea'nın oğlu. Dünyanın paylaşılması sırasında Hades'e (yerin iç kesimi) düşmüştür. Hades adı yalnızca bu tanrıyı değil, aynı zamanda saltanat sürdüğü yeri de belirler.

Harmonia: Ares ile Aphrodite'nin kızı. Kadmos ile evlenmiştir.

Harpyialar: Ölüm şeytanları olan kanatlı ucubeler.

Hebe: Zeus ile Hera'nın kızı, Gençlik Tanrıçası ve Herakles'in karısı.

Hekabe: Troia hükümdarı Priamos'un karısı ve Hektor, Paris, Kassandra ve Kreousa'nın ve daha birçok çocuğun anası.

Hekate: Gökyüzünde Ay, yeryüzünde Artemis, Ölüler Diyarı'nda Proserpina ile özdeşleştirilen tanrıça. Betimlemelerde üç vücut ve üç başlı gösterilir.

Hekatogkheirler: Yüz kollu üç devden oluşan bir grup: Briareos, Kottos ve Gyges (Gyes).

Hektor: Priamos ile Hekabe'nin oğlu. Andromakhe ile evlenir ve ondan Astyanaks adında bir oğlu olur. Troia Savaşı sırasında Akhilleus tarafından öldürülür.

Helene: Zeus ile Leda'nın kızı ve Menelaos'un karısı; Troia Savaşı'na neden olur.

Helenos: Priamos ile Hekabe'nin oğlu. Bilicilik yeteneği vardır. Troia'nın düşüşünden sonra Epeiros ülkesine tutsak olarak götürülür ve Andromakhe ile evlenir.

Helios: Hyperion'un oğlu, Güneş Tanrısı, Selene ile Eos'un kardeşi. Her şeyi bilir ve görür; çok çocuğu vardır. Kendine olan aşırı güveni yüzünden yok olan Phaethon da onun oğludur.

Helle: Athamas ile Nephele'nin kızı.

Hephaistos: Zeus ile Hera'nın oğlu, ateşin ve metallerin tanrısı. Anası, topal doğduğu için çocuğu Olympos'un tepesinden denize fırlatmıştır.

Hera: Zeus'un burnu havada ve aynı zamanda inatçı kardeşi ve karısı; Zeus, çoğu zaman yetkesini ona kabul ettirmek zorunda kalır; o da kocasının bitmez tükenmez sadakatsizliklerine zor dayanır.

Herakles: Alkmene'nin Zeus'tan doğurduğu çocuk. Daha ana karnındayken Hera'nın kıskançlığından çekmeye başlar. Eurystheus'a hizmette zorlanır ve Olympos'a çıkmadan önce 'On İki İş'i yerine getirmesi gerekir.

Hermaphrodite: Hermes ile Aphrodite'nin oğlu. Salmakis adlı Nymphe'ye aşık oldu ve vücudu sonsuza dek onun vücuduyla bütünleşti.

Hermes: Zeus ile Maia'nın oğlu. Hırsızlık ve Ticaret Tanrısı. Ruhlara eşlik eder, tanrıların habercisidir.

Hermione: Menelaos ile Helene'nin kızı.

Herse: Kekrops'un kızı, Kephalos'un anası.

Hesperidler: Gece'nin kızları; Gaia tarafından Hera'ya armağan edilmiş olan ve içinde altın elmalar bulunan ünlü bir bahçenin bekçileri.

Hestia: Ocak Tanrıçası.

Hippodameia: Peirithoos'un karısı. Kentauroslar ile Lapithler arasındaki çatışma onun düğün günü başlar.

Hippolyte: Amazonlar kraliçesi; Theseus ile evlenir.

Hippolytos: Theseus ile Antiope'nin oğlu, üvey anası Phaidra ona aşık olur.

Hippomedon: Thebai'e karşı savaşan yedi hükümdarın seferine katılanlardan.

Hippomenes: Megareus'un oğlu. Arkadia'da bir yarışma kazandıktan sonra hükümdarın kızı Atalante ile evlenir; işledikleri bir günahtan ötürü her ikisi de aslana dönüştürülür.

Horalar: Zeus ile Themis'in kızları; mevsimleri temsil ederler.

Hyakinthos: Apollon'un aşık olduğu bir genç. Apollon'un yanlış savurduğu bir diskin çarpmasıyla ölür.

Hyperion: Ouranos'un on iki oğlundan biri. Helios, Selene ve Eos'un babası.

Hypsipyle: Lemnos hükümdarı Thoas'ın kızı. Argo Gemisi yolcuları Lemnos'ta kaldıkları sırada lason ile birlikte olur ve ondan Thoas ve Euneos adlarında iki erkek çocuk doğurur.

Iapetos: Atlas'ın babası olan Titan.

Iason: Iolkos hükümdarı Aison'un oğlu; eğitimi Kentauroslardan Kheiron'a verilir. Büyücü bir prenses olan Medeia ile evlenir. Argo Gemisi'nin Altın Post'u bulmak için çıktığı sefere mürettebatın başı olarak katılır.

Ikarios: Erigone'nin babası ve Yunanistan'da bağcılığı yayan kişi.

Ikaros: Daidalos'un oğlu.

Iksion: Lapithlerin hükümdarı. Hera'ya duyduğu istek yüzünden Tartaros'a atılarak cezalandırılır. Kentaurosların soy atasıdır.

Ino: Thebai hükümdarı Kadmos ile Harmonia'nın kızı.

Io: Argos hükümdarı Inakhos'un kızı. Zeus'un sevgilisi olur. Zeus tarafından genç bir ineğe dönüştürülür.

Iokaste: Laios'un karısı ve kim olduğunu bilmeksizin evlendiği Oidipous'un anası; gerçeği öğrenince kendini asar.

Iolaos: Iphikles'in oğlu ve Herakles'in dostu.

Iole: Eurytos'un kızı. Herakles'in sevgilisi olur.

Ismene: Oidipous ile Iokaste'nin kızı.

Kabeirler: Doğurganlık cinleri olduğu sanılmaktadır. Dioskourlar ile bir tutuldukları olur.

Kadmos: Tyr (Sur) ülkesi hükümdarı Agenor'un oğlu. Thebai kentinin kuru-

cusu. Ares kızı Harmonia'nın kocası.

Kaineus: Kadın olarak doğmuş, erkeğe dönüşme izni elde etmiş, Kentauroslara karşı savaşan Lapithlere ikinci kimliği ile katılmıştır.

Kalais: Hükümdar Phineus'u Harpyialardan kurtarmasıyla ünlüdür. Kardeşi ile birlikte anılır.

Kalkhas: Ünlü bilici ve Thestor'un oğlu. Birçok öngörüsü arasında, Troia Savaşı'nın ne kadar süreceğini bilmesiyle de ünlüdür.

Kalliope: Orpheus'un annesi olabilir. Dokuz Mousa'nın en büyüğü, epik şiir ve güzel konuşma Mousa'sıdır.

Kallirroe: Okeanos'un kızı, Ekhidna'nın anası.

Kallisto: Lykaon'un kızı. Zeus ile birlikte olmuş, ondan bir erkek çocuk doğurmuştur.

Kalydon yabandomuzu: Tanrıça Artemis'e bir anma kurbanı vermeyen Oineus'un saygısızlığı sonucunda ortaya çıkar. Tanrıça ayrıca Kalydon kentinin yıkılmasını da buyurur.

Kalypso: Odysseus'a ölmezliği sağlamaya söz vermesiyle, ona karısını ve yurdunu unutturamamasıyla anılır. Oğulları Nausithoos ile Nausinoos adlarını taşır.

Kampe: Ölüler Diyarı'nda yaşlı bir dişi bekçi.

Kassandra: Priamos'un kızı. Apollon'dan bilicilik yeteneği alır.

Kassiepeia: Kepheus'un karısı. Güzellikte Nereuskızlarından ileri kabul edilir.

Kekrops: Attika'nın ilk hükümdarı. Atina akropolünü yaptıran kişi.

Keleos: Eleusis hükümdarı. Demophon ile Triptolemos'un babası. Demeteri evinde barındıran kişi.

Kentauroslar: Yarı insan yarı hayvan varlıklar. Thessalia'da yaşarlarken bir savaş sırasından Lapithler tarafından kırılırlar.

Kephalos: Hermes ile Herse'nin oğlu. Erethkheus'un kızı Prokris ile evlenir. Bir av partisinde yanlışlıkla kayınpederi tarafından öldürülür.

Kerberos: Typhon ile Ekhidna'nın oğlu ve Ölüler Diyarı'nın bekçisi üç başlı köpek. Eurystheus'un buyruğu üzerine Herakles tarafından yakalanır.

Kerkyon: Poseidon ya da Hephaistos'un oğlu. Eleusis yakınlarında oturur.

Khaos: Her şeyin kaynaklandığı boşluk. Erebos ile Nyks (Gece) ondan doğmuştur.

Kharon: Erebos ile Nyks'in oğlu. Ölenlerin ruhunu Akheron Irmağı'nın öte yakasına geçirir.

Kharybdis: Poseidon ile Gaia'nın kızı.

Kheiron: Kronos ile Philyra'nın oğlu olan bu Kentauros, bilgi ve bilgelikte çok ileridir. Aralarında Iason, Theseus ve Akhilleus'un da bulunduğu birçok kahramanın eğiticisi ve ustası olmuştur.

Khimaira: Aslan başlı, keçi vücutlu, ejderha kuyruklu ucube. Bellerophontes tarafından öldürülür.

Khrysaor: Başı kesilmiş olan Medusa'dan doğar.

Khryseis: Khryses'in kızı ve Agamemnon'un cariyesi.

Khryses: Apollon rahibi ve Khryseis'in babası.

Khrysippos: Pelops'un oğlu. Kardeşleri Atreus ile Thyestes tarafından öldürülür.

Kirke: Güneş'in bir Nymphe olan Perseis'ten doğma kızı. Büyücüdür ve Aia Adası'nda oturur. Odysseus ile birlikteliğinden doğan oğlunun adı Telegonos'tur.

Klio: Mousalardan biri.

Klotho: Moiralardan biri.

Klymene: Bir Nereuskızı. Iapetos'un karısı olmuş, ondan Atlas, Menoitios, Epimetheus ve Prometheus adlı dört çocuğu olmuştur.

Klytaimnestra: Agamemnon'un karısı, Tyndareos'un kızı. Kocasını Aighisthos ile aldatır; Agamemnon, Troia Savaşı'ndan döndüğünde onu öldürür.

Kokalos: Zanaatçı Daidalos'u konuk eden Sicilya hükümdarı.

Koronis: Apollon'un sevgilisi olan Thessalialı prenses; tanrıya hıyanet eder ve Asklepios'a gebeyken Artemis tarafından öldürülür. Bebek kurtulur.

Kottos: Hekatogkheirlerden biri.

Kreon: Iokaste'nin erkek kardeşi. Laios'un ölümünden sonra Thebai hükümdarı.

Kreousa: Priamos'un kızı ve Aineias'ın karısı.

Kronos: Ouranos ile Gaia'nın oğlu. Babasını hadım ederek tahtından indirmiştir.

Kyklopslar: Alınlarında tek bir göz bulunan Devler. Etna çevresinde otururlar. Ouranos ile Gaia'nın oğulları kabul edilirler.

Kyknos: Ligurların hükümdarı Sthenelos'un oğlu; tanrılar tarafından kuğuya dönüştürülür.

Kyparissos: Telephos'un oğlu. Apollon tarafından servi ağacına dönüştürülür.

Kythira: Aphrodite'ye verilen bir başka ad. Aynı zamanda Lakonia'nın güneyinde bulunan bir adanın adıdır.

Labdakos: Thebai hükümdarı, Oidipous'un dedesi.

Laertes: Odysseus'un babası.

Laios: Thebai hükümdarı Labdakos'un oğlu. Karısı Iokaste, oğlu Oidipous'tur.

Lakhesis: Yazgı dokuyucusu Moiralardan biri.

Laodameia: Bellerophontes'in kızı. Zeus ile birlikte olur ve ondan Sarpedon adlı oğlunu doğurur.

Laokoon: Ankhises'in kardeşi ve Apollon rahibi. Troialıları 'Tahta At'a karşı uyarmaya çalışırsa da sözünü dinletemez.

Laomedon: Ilos'un oğlu, Troia surlarını yaptıran kişi. Herakles tarafından öldürülür.

Lapithler: Kentauroslarla yaptıkları ve onları yendikleri savaşla ünlü halk.

Lavinia: Latinus ile Amata'nın kızı.

Learkhos: Athamas ile Ino'nun oğlu. Çıldıran babası tarafından öldürülür.

Leda: Thestios'un kızı. Sparta hükümdarı Tyndareos ile evlenir; Zeus ile bir ilişkisi olur.

Leto: Bir Titan olan Koios ile Phoibe'nin kızı. Zeus ile birlikte olur ve ondan Apollon adlı oğluyla Artemis adlı kızını dünyaya getirir.

Leukippos: Messinia hükümdarının oğlu ve Hilaira ile Phoibe'nin babası.

Lygkeus: Aigyptos'un oğlu. Hypermestra ile evlenir. Danaoskızlarının kocalarını topluca öldürmesi olayından sağ çıkar.

Lykourgos: Thrakia'da yaşayan Edonislerin hükümdarı Dryas'ın oğlu. Bakkhaları rahatsız ettiği için öldürülür.

Maia: Atlas ile Pleione'nin kızı. Zeus ile olan birlikteliğinden Hermes'i doğurur.

Marsyas: Çifte flüt çalan Satyros. Apollon'a meydan okuduğu için derisi yüzülür.

Medeia: Kolkhis hükümdarı Aietes'in kızı. Iason'un 'Altın Post'u aramasına yardımcı olur.

Megaire: Eumenidler de denilen Erinyslerden biri.

Melanippe: Hippolyte'nin kız kardeşi. Herakles tarafından hapsedilir ve ancak kraliçenin kuşağını verince salıverilir.

Meleagros: Oineus ile Althaia'nın oğlu. Argo Gemisi'nin seferine katılanlardan.

Melikertes: Athamas ile Ino'nun oğlu.

Memnon: Tithonos ile Şafak Tanrıçası Eos'un oğlu. Troia'nın fethine katılır.

Menelaos: Atreusoğullarından, Agamemnon'un kardeşi, Helene'nin kocası. Helene Paris tarafından kaçırıldığında Troia'ya karşı sefer düzenler.

Menoitios: Iapetos ile Klymene'nin oğlu. Zeus tarafından Tartaros'a gönderilir.

Merope: Atlas'ın kızı ve Sisyphos'un karısı olan Pleiad.

Metaneira: Eleusis kraliçesi, Keleos'un karısı ve Demophon'un anası.

Metis: Okeanos ile Tethys'in kızı, Zeka Tanrıçası. Zeus ile birleşir. Zeus onun doğuracağı bir erkek çocuğun kendisini yerinden edeceği korkusuna kapılır ve Metis'i yutar. Böylece onun karnındaki erkek değil kız çocuk, tanrıça Athena, Zeus'un başından dünyaya gelir.

Midas: Bir Satyros olan Silenos'u konuk eden Phrygia hükümdarı. Dionysos'tan, neye elini atsa altın olması dileğinde bulunur ve bu dileğinin kabul edildiğini acı bir şaşkınlıkla görür. Bu yolla açlığa mahkûm olunca Dionysos'un lütfundan yeni bir rica ile sıyrılır.

Minos: Zeus ile Europe'nin oğlu ve Girit hükümdarı. Karısı Pasiphae Minotauros'u doğurunca, mimar Daidalos'a bu canavarın çıkamayacağı bir yer olan Labirinthos'u yaptırır.

Minotauros: Minos'a Poseidon tarafından gönderilmiş çok gösterişli bir boğa ile Pasiphae'nin doğadışı ilişkisinden doğan yarı insan, yarı boğa ucube. Theseus tarafından öldürülür.

Mnemosyne: Bellek Tanrıçası. Zeus ile birlikteliğinden Mousaları doğurur.

Moiralar: Yazgı Tanrıçaları. Adları Klotho, Lakhesis ve Atropos'tur.

Mopsos: Argo Gemisi'nin seferine katılmış olan bilici.

Mousalar: Zeus ile Mnemosyne'nin dokuz kızı: Klio (Tarih), Euterpe (Müzik), Thalia (Komedi), Melpomene (Tragedia), Terpsikhore (Dans), Erato (Erotik Şiir), Polhymnia (Dinsel Şiir), Ourania (Astronomi), Kalliope (Epik Şiir).

Myrmidonlar: Korkunç bir hastalık salgınında, halklarının nüfusunun azalmasından sonra hükümdar Aiakos'un Zeus'dan, adasında bulunan karıncalar kadar çok sayıda insan dilemesi üzerine Thessalia'da meydana gelen halk.

Myrtilos: Hermes'in oğlu. Hippodameia'nın aşkı yüzünden efendisine hıyanet eder. Hippodameia'nın kocası Pelops ile arasında geçen bir ağız kavgası sonucunda denize atılır.

Narkissos: Kephisos ile Liriope'nin oğlu. Nymphe Ekho'nun aşkını geri çevirdiği için Aphrodite'nin hışmına uğrar ve onun tarafından kendi kendine aşık olmakla cezalandırılır. Bu aşkla yanıp tutuşarak nergis adlı çiçeğe dönüşür.

Nauplios: Poseidon ile Amymone'nin oğlu ve Nauplia kentinin kurucusu.

Nausikaa: Phaiaklar hükümdarı Alkinoos'un kızı. Odysseus'a tutulursa da karşılık görmez.

Nausithoos: İki ayrı kahramanın adı. Biri Odysseus ile Kalypso'nun oğlu, diğeri Poseidon'un oğlu ve Phaiaklar hükümdarı.

Nephele: Athamas'ın karısı ve Phriksos ile Helle'nin annesi.

Nereus: Pontos ile Gaia'nın oğlu. Deniz Tanrısı ve Nereuskızlarının babası.

Nessos: Tanrılar tarafından Euenos Irmağı'nın iki yakası arasında insan taşımakla görevlendirilen Kentauros. Deianeira'ya saldırmaya çalıştığı için Herakles tarafından öldürülür.

Nestor: Neleus'un oğlu ve Pylos hükümdarı. Troia Savaşı'na katılır.

Nike: Utku (Zafer) Tanrıçası. Çoğu zaman Pallas Athena'nın yanındadır.

Niobe: Tantalos'un kızı ve Amphion'un karısı. On dört çocuğu olduğu için Leto'ya cılız dölünden ötürü üstünlük taslar. Bunun üzerine Apollon ile Artemis, Niobidleri yani Niobe'nin çocuklarını öldürür.

Niobidler: Niobe'nin yedisi erkek yedisi kız olan çocukları.

Notos: Güney rüzgârı, Iodos.

Nyks: Gece Tanrıçası.

Odysseus: İthake hükümdarı Laertes'in oğlu. Troia'nın fethini gerçekleştirenlerin belli başlılarından. Yurduna dönüşü maceralı olur ve on yıl sürer.

Oiagros: Thrakia hükümdarı ve Orpheus'un babası.

Oidipous: Thebai hükümdar çifti Laios ile Iokaste'nin oğlu. Eteokles ve Polyneikes adında iki oğluyla Antigone ve Ismene adında iki kızı vardır.

Oikles: Amphiaraos'un babası ve Herakles'in dostu.

Oineus: Aitolia'da Kalydon ülkesinin hükümdarı. Althaia'nın kocası. Çocuklarından biri Meleagros'tur. Kalydon av seferi onun saltanatı sırasında başlar.

Oinomaos: Ares'in oğlu ve Hippodameia'nın babası. Katili Pelops, daha sonra onun kızıyla evlenir.

Okeanos: Ouranos ile Gaia'nın oğlu. Tethys ile evlenir.

Omphale: Lydia kraliçesi. Herakles yanında üç yıl kalır.

Oreithyia: Erethkheus'un kızı. Boreas ile evlenir ve Kalais ile Zetes adında iki oğlu olur.

Orestes: Agamemnon ile Klytaimnestra'nın oğlu. Henüz yeni yetişirken, babası, Klytaimnestra ve onun aşığı Aighisthos tarafından öldürülür. Yetişkinliğinde Mykenai'a döner ve yasak aşk yaşayan katil sevgilileri öldürür.

Orion: Artemis tarafından öldürülüp takımyıldıza dönüştürülen avcı.

Orpheus: Apollon ile Mousalardan Kalliope'nin oğlu. Çok iyi çalgıcı ve şarkıcıdır. Karısı Eurydike öldüğünde Ölüler Diyarı'na inerek kadını yaşama geri getirmek ister; ancak kendi dikkatsizliği yüzünden başarısızlığa uğrar.

Otos: Aloeus'un Dev oğlu ve Ephialtes'in kardeşi.

Ouranos: Göklerin tanrısı, Gaia'nın kocası ve Titanların, Kyklopsların, Hekatogkheirlerin babası. Oğlu Kronos tarafından alt edilir.

Palamedes: Nauplios ile Klymene'nin oğlu. Troia Savaşı'na katılır.

Palladion: Troia'da bir tapınç nesnesi olan tahta yontu.

Pallas: Tanrıça Athena'nın lakabı.

Pan: Hermes'in oğlu ve Ormanlar Tanrısı. Ayakları teke bacağıdır ve bir keçi kuyruğu vardır.

Pandora: İlk kadın. Zeus'un buyruğu üzerine Hephaistos tarafından yaratılır ve Epimetheus'a armağan olarak gönderilir. Açmaması buyruğuyla kendisine bir çömlek verilmiştir, ancak bu buyruğu dinlemez. İnsanlığın başına bela olan tüm kötülükler bu çömlekten çıkar.

Pandrosos: Kekrops'un kızı.

Paris: Priamos ile Hekabe'nin oğlu. Hera, Aphrodite ve Athena arasındaki güzellik yarışmasında hakem olarak seçilir. Oinone ile evliyken Leda'nın kızı ve Menelaos'un karısı olan Helene'yi kaçırır. Troia Savaşı'nda Akhilleus'u ölümüyle sonuçlanacak biçimde yaralar. Philoktetes tarafından öldürülür.

Pasiphae: Helios ile Perseis'in kızı ve Girit hükümdarı Minos'un karısı. Doğadışı bir aşka tutulup bir boğa ile birlikte olur ve ondan Minotauros'a gebe kalır.

Patroklos: Lokris hükümdarı Menoitios'un oğlu ve Akhilleus'un yakın dostu. Troia Savaşı sırasında Hektor tarafından öldürülür.

Pegasos: Gorgo'nun oğlu kanatlı at.

Peirene: Korinthos'ta Mousalara adanmış pınar. Bellerophontes, kanatlı at Pegasos'u bu pınarın dibinde yakalar.

Peirithoos: Zeus ile Dia'nın oğlu ve Kentauroslar öyküsünün bir kahramanı. Lapithler ile Kentauroslar arasındaki savaşa katılır. Ölüler Diyarı'na indiğinde Hades tarafından bir kayaya bağlanır.

Pelasgos: Pelasgos kavminin soy atası.

Peleus: Aiakos ile Endeis'in oğlu. Bir Nereuskızı olan ve kendisine tanrılar tarafından verilen Thetis ile evlenir ve bu evlilikten Akhilleus doğar.

Pelias: Poseidon'un oğlu ve Iolkos hükümdarı. İktidarı, akrabası Aison'dan haksızca ele geçerir fakat Aison'un oğlu Iason dönüp babadan kalan haklarını geri alır.

Pelops: Tantalos'un oğlu. Babası tarafından parçalanıp tanrılara yemek olarak sunulursa da tanrılar tarafından yaşama döndürülür. Atreus ile Theyestes'in babası.

Penelope: Ikarios ile Periboia'nın kızı. Kocası Odysseus'a onun katıldığı Troia Savaşı boyunca sadık kalır.

Penthesileia: Ares'in kızı ve Amazonların kraliçesi. Troia Savaşı'na katılır ve Akhilleus tarafından öldürülür.

Pentheus: Thebai hükümdarı. Bakkhaların bir içki âlemi sırasında çıldıran anası Agaue tarafından öldürülür.

Peome: Tanrıların hizmetinde tabip.

Periboia: Oidipous'u evlat edinen kadın. Polibos'un karısı.

Perieres: Messinia hükümdarı. Leukippos ile Aphareus'un babası.

Perigoune: Haydut Sinis'in kızı. Theseus ile birlikte olur.

Periklymenos: Neleus'un oğlu. Argo Gemisi mürettebatından.

Periphetes: Hephaistos'un ahlaksız oğlu. Theseus tarafından öldürülür.

Persephone: Zeus ile Demeter'in kızı. Enna Ovası'nda çiçek toplarken yer yarılır ve Ölüler Diyarı hükümdarı Hades tarafından arabasıyla toprağın içine çekilir, Ölüler Diyarı Tanrıçası olur.

Perseus: Zeus ile Danae'nin oğlu. Anasıyla birlikte bir sandığa kapatılıp denize atılır. Dalgalar sandığı Seriphos Adası'na taşır. Orada hükümdar Polydektes'in annesi, ana ile oğlu evine alır. Hükümdar, çocuğu bir dizi sınavdan geçirir; sınavların en önemlisi, Medusa'nın başının getirilmesiyle ilgilidir.

Phaethon: Helios ile Klymene'nin oğlu. Daha büyük yıkımlara neden olmasın diye Zeus tarafından yıldırımla çarpılır.

Phaidra: Minos ile Pasiphae'nin kızı. Atina hükümdarı Theseus'un karısı.

Pherousa: Nymphelerden biri.

Philammon: Şarkıcı ve çalgıcı. Babası Apollon'dur.

Philoktetes: Poias ile Meliboia'nın oğlu. Yedi gemiyle katıldığı Troia Savaşı'nda bir yılan tarafından sokulur.

Philyra: Okeanos'un kızı olan bir Nymphe. Ihlamur ağacına dönüştürülür.

Phineus: Agenor'un oğlu. İki oğlunu kör ettiği için tanrılar da onu körlükle cezalandırır.

Phlegyas: Ares ile Khrise'nin oğlu ve Phlegyalıların soy atası.

Phoibe: Ouranos ile Gaia'nın kızı. Leto ile Asteria adlı kızların anası.

Phoinike: Agenor ile Argiope'nin oğlu. Fenikeliler soyunun atası.

Phokos: Aiakos ile Psamathe'nin oğlu. Kardeşleri Peleus ve Telamon tarafından öldürülür.

Pholos: Bir Kentauros, Iksion'un oğlu. Herakles'in Kentauroslar ile savaşı sırasında öldürülmesi bir kayıp sayılır.

Phriksos: Athamas ile Nephele'nin oğlu. Khalkiope ile evlenir. Altın Postlu Ares'in ormanına götüren kişi.

Phyleus: Hükümdar Augeias'ın oğlu. Herakles, Elis ülkesini onun ellerine bırakır.

Phylonoe: Tyndareos ile Leda'nın kızı. Artemis tarafından ölümsüz kılınmıştır.

Pittheus: Pelops'un oğlu ve Troizen hükümdarı.

Pleiadlar: Atlas ile Pleione'nin yedi kızı. Gökyüzünde bir takımyıldız olarak yüceltilirler.

Polybos: Korinthos hükümdarı. Çobanları tarafından bulunan, anası babası tarafından terk edilmiş küçük Oidipous'u büyütür.

Polydeukes: Dioskourlardan biri, Kastor'un kardeşi.

Polyksene: Priamos'un kızı. Akhilleus'a aşık olur ve Troia'nın düşüşünden sonra sevdiği adamın mezarı başında kurban edilir.

Polyneikes: Oidipous ile Iokaste'nin oğlu, Eteokles'in kardeşi. Thebai yönetimiyle ilgili ve iki kardeşin birbirlerini öldürmeleriyle son bulan öykünün kişilerinden.

Polyphemos: Odysseus'un başından geçenlerde yer alan Kyklops. Poseidon ile Thoosa'nın oğlu. Odysseus'u mağarasına hapsederse de, o bir hile ile Kyklops'u kör eder; bunun üzerine Kyklops, Odysseus'a kötülükler eder. Ayrıca olay Poseidon'u öfkelendirir.

Pontos: Aither ile Gaia'nın oğlu. Birinci kuşaktan ve denizle ilgili tanrı.

Porphyrion: Herakles tarafından öldürülen Dev.

Poseidon: Kronos ile Rheia'nın oğlu ve Deniz Tanrısı. Karısı Amphitrite'dir ve hemen hepsi hareketli, coşkulu birçok çocuğu olmuştur.

Priamos: Laomedon'un oğlu, Hekabe'nin kocası ve Thebai hükümdarı. Pek çok çocuğu arasından en tanınmışları: Hektor, Paris, Helenos, Deiphobos. Akhilleus'un oğlu Neoptolemos tarafından öldürülür.

Proitos: Abas'ın oğlu. Argos hükümdarı ve Anteia'nın kocası.

Prokroustes: Gezginleri yatağa yatırıp işkence eden haydut. Theseus tarafından öldürülür.

Prometheus: Iapetos ile Klymene'nin oğlu. İnsanlığa iyilik edenlerden; ateşi çalıp yeryüzüne getirir. Zeus onu Kafkas Dağları'nın en yüksek tepesine zincirleyerek ve üzerine bir türlü tükenmeyen karaciğerini sürekli yiyecek bir akbaba musallat ederek cezalandırır. Prometheus sonunda Herakles tarafından kurtarılır ve Olympos'a dönmesine izin verilir.

Protesilaos: Iphiklos'un oğlu ve Laodameia'nın kocası. Troia Savaşı'na katılır.

Proteus: Denizlerle ilgili ve ileriyi görme ve görünümünü değiştirme yetisi bulunan bir tanrı.

Psykhe: Güzelliğiyle Aphrodite'nin kıskançlığını üzerine çeken bir genç kız. Aphrodite, onu cezalandırmak için Eros'a kızı çok çirkin bir adama aşık ettirme görevini verirse de, Aşk Tanrısı kızın güzelliğine vurulup bu görevi yerine getiremez; çeşitli maceralardan sonra kızla evlenir.

Pygmalion: Kendi yaptığı heykele aşık olmasıyla ünlü Kıbrıs hükümdarı. Aphrodite heykele can verir ve Pygmalion ile heykel evlenir. Narsisizmin çok ileri bir biçimi olan ve özünü doyurmanın kendi yaratısı bir nesneye yönlendirilmesi diye karşımıza çıkan 'Pygmalion kompleksi' deyiminin kökeni.

Pyrrha: Deukalion'un karısı.

Rhadamanthys: Zeus ile Europe'nin oğlu ve Knossos hükümdarı. Öldükten sonra, Ölüler Diyarı'na yargıç olarak atanır.

Rheia: Ouranos ile Gaia'nın kızı. Kronos'un yasal karısı ve Olympos tanrılarının anası.

Sarpedon: Zeus ile Europe'nin oğlu. Anadolu'ya göç edip Lykialıların hükümdarı olur.

Satyroslar: Yarı insan yarı hayvan orman tanrıları.

Seirenler: Yarı kadın yarı kuş ucubeler. Kayalık adacıklarda oturur ve denizcilere yollarını şaşırtarak gemilerinin karaya oturmasına neden olurlar.

Selene: Hyperion'un kızı ve Helios ile Eos'un kardeşi olan Ay Tanrıçası. Avcı Endymion'a duyduğu sevgiyle ünlüdür.

Semele: Kadmos ile Harmonia'nın kızı. Zeus ile birlikte olur ve Hera'nın öğüdü üzerine, birlikte olduğu adamdan kendisini gerçek görkemi ile ortaya çıkarmasını ister. Zeus kendisini inkâr edemez ve istemeden kızı yıldırımla çarpar. Karnındaki çocuk kurtulur; babası Zeus olan bu çocuk Dionysos'tur.

Silenos: Hermes'in oğlu ve Dionysos'un yaşlı lalası.

Silenoslar: Dionysos'un peşinde dolaştırdığı alayı oluşturan orman cinleri. Yaşlanmış Styrosların genel adı.

Sinis: Poseidon'un haydut oğlu. Gelen geçen yolcuların ayaklarını, eğdiği iki çam ağacına bağlayıp öldürür. Kendisi de Theseus'un elinden ölür.

Sisyphos: Aiolos'un oğlu, Korinthos'u kuran hükümdar. Kurnazlığı ile Ha-

des'i aldatır ve yaşama dönerse de bir dağın tepesinden aşağı yuvarlanan çok büyük bir kayayı sürekli olarak tepeye yeniden çıkarmakla cezalandırılır.

Skamandros: Zeus'un oğlu bir Irmak Tanrı.

Skylle: Poseidon'un kızı, köpek vücutlu bir canavar. Messina Boğazı yakınlarında, Kharybdis'in karşısında oturur.

Spartonlar: Kadmos'un öldürdüğü ejderhanın dişlerinden doğmuş adamlar.

Sphinks: Typhon ile Ekhidna'nın aslan görünümünde bir canavar olan kızı. Hera tarafından Thebai'a davet olunur, orada bilmecelerini yanıtlayamayan yolcuları öldürüp yer. Oidipous gerekli yanıtı verince, Sphinks kendini öldürür.

Steropes: Kyklopslardan biri.

Sthenelos: Perseus ile Andromede'nin oğlu. Mykenai hükümdarı.

Styks: Ölüler Diyarı'ndaki en büyük ırmak.

Syrigks: Tanrı Pan'ın sırnaşık aşkından kaçmak için kendisini kamışa dönüştüren Nymphe.

Tantalos: Zeus'un oğlu. Pelops'un babası ve Phrygia hükümdarı. Tanrılar tarafından sevilen bu kişi, onları çağırdığı şölende küçük yaştaki oğlu Pelops'un etini yemek olarak sunar. Bunun farkına varan tanrılar ona korkunç bir cezaya çarptırır: Yakınındaki bir ağacın meyvelerine elini uzattığında meyveler uzaklaşacaktır. Sonsuza dek açlık ve susuzluğa yazgılıdır.

Tartaros: Ölüler diyarı, cehennem.

Taygete: Atlas'ın bir Pleiad olan kızı ve Artemis'in arkadaşı.

Teiresias: Hera tarafından cezalandırılarak kör edilmesi üzerine, uğradığı bu belayı gidermek için Zeus'un geleceği görme yetisi verdiği Thebaili bilici.

Telamon: Aiakos'un oğlu. Aias ile Teukros'un babası ve Salamis hükümdarı. Önemli girişimlere katılır, Laomedon'un kızı Hesione ile evlenir.

Telemakhos: Odysseus ile Penelope'nin oğlu. Helene'nin taliplilerinin çatışmasında babasına yardımcı olur.

Telephassa: Agenor'un karısı. Kadmos ile Europe'nin anası.

Terpsikhora: Dans Mousa'sı.

Tethys: Ouranos ile Gaia'nın oğlu.

Thalia: Komedi Mousa'sı.

Thanatos: Ölümün korkutan tanrısı.

Thaumas: Pontos ile Gaia'nın oğlu bir Deniz Tanrısı.

Themis: Ouranos ile Gaia'nın kızı. Adalet ve Zeka Tanrıçası. Zeus'un ilk karısı. Aias ile Teukros'un anası.

Theseus: Aigeius ile Aithra'nın oğlu. Troizen'de doğar, yetişkin yaşta babasının yanına gitmeye karar verir ve Atina'ya kadar olan yolculuğu sırasında birçok kötünün hakkından gelir. Ariadne'nin yardımıyla Minos'un insan eti yiyen canavar oğlu Minotauros'u öldürür.

Thetis: Nereus ile yine bir deniz varlığı olan Doris'in kızı. Akhilleus'un anası.

Tithonos: Priamos'un erkek kardeşi. Ona aşık olan tanrıça Eos, Zeus'tan sevdiği erkeğe ölümsüzlük vermesini rica ederken sonsuz gençlik istemeyi unutur. Ölmemeye mahkûm olan Tithonos yaşlılığında bir ateş böceğine dönüşür.

Tityos: Leto'nun ırzına geçmeye çalışırken analarının yardımına koşan Apollon ve Artemis tarafından öldürülen Dev.

Triptolemos: Tanrıça Demeter'i evlerine kabul eden Keleos ile Metaneira'nın oğlu. Tanrıça gördüğü konukseverliğe karşılık olarak ona tarımın gizlerini açar.

Triton: Poseidon ile Amphitrite'nin oğlu olan bir Deniz Tanrısı.

Troilos: Priamos'un oğlu, Akhilleus tarafından öldürülür.

Troia Atı: Yunan ordusu, on yıl süren Troia kuşatmasından sonra geri dönüyor gibi yapıp arkasında, içine birçok kahramanın saklandığı çok büyük bir at bırakır. Troia'nın düşmesi bu savaş aldatmacasıyla sağlanır.

Turnus: Rutulların hükümdarı ve Lavinia'nın nişanlısı. Genç kız Aineias'a verilince iki damat adayı dövüşür, ölen Turnus olur.

Tyndareos: Sparta hükümdarı ve Zeus'tan Dioskourları, Klytaimnestra'yı ve Helene'yi doğuran Leda'nın kocası.

Typhon: Tartaros ile Gaia'nın oğlu, yüz tane ejderha başına, yüz tane kola sahip bir canavar.

Zagreus: Ölüler Diyarı Tanrısı.

Zephiros: Doğu rüzgârı.

Zetes: Boreas'ın oğlu ve Kalais'in kardeşi.

Zeus. Kronos ile Rheia'nın oğlu. Olympos'un birinci hükümdarı ve Hera'nın kocası. Kronos'un düşüşünden sonraki paylaşmada gökler saltanatına sahip olur. Birçok ilişkisinden pek çok çocuğu doğar.

Hermaphrodite

KAYNAKÇA

Eski Yunan inançları konusundaki kaynakça öyle zengindir ki, burada bunların ancak en önemlilerini verebiliyoruz.

Yunan inançlarının genel tarihi:

U. Bianchi, "La religione greca", *Storia delle Religioni*, (yay. haz. P. Tacchi-Venturi), Torino, 1962, 3 cilt.

L. Campbell, *Religion in Greek Literature*, Londra, 1898.

L. R. Farnell, "Greece, Greek Religion", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, (yay. haz. J. Hastings), Edinburgh, 1908-21.

O. Kern, *Die Religion der Griechen*, Berlin, 1926-38, 3 cilt.

M. P. Nilsson, *Geschichte der griechischen Religion*, Münih, I, 1955, II, 1961.

M. P. Nilsson, *Greek Popular Religion*, New York, 1940.

K. Prümm, *Religionsgeschichtliches Handbuch für den Raum der altchristlichen Umwelt*, Freiburg, 1943.

N. Turchi, "La religione dei Greci", *Storia delle Religioni*, (yay. haz. N. Turchi), Floransa, 1954, 2 cilt, I, s. 465-554.

Yunan inançlarının gelişmesi ve yorumu konusunda:

J. Adam, *The Religious Teachers of Greece*, Edinburgh, 1923;

A. Bremond, *La Piété grecque*, Paris, 1914.

F. M. Cornford, *Greek Religious Thought from Homer to the Age of Alexander*, Londra, 1950.

E. R. Dodds, *The Greeks and the Irrational*, Berkeley-Los Angeles, 1960.

V. Goldschmidt, *La Religion de Platon*, Paris, 1949.

J. E. Harrison, *Prolegomena to the Study of Greek Religion*, Cambridge, 1927.

W. Jaeger, *Paideia. Die Formung des griechischen Menschen*, Berlin-Leipzig, 1933-47, 3 cilt, 1954.

W. Jaeger, *The Theology of the Early Greek Philosophers*, Oxford, 1947.

W. Nestle, *Die griechische Religiosität in ihren Grundzügen und Ha-*

uptvertretern von Homer bis Proklos, Berlin-Leipzig, 1930-34, 3 cilt.

M. P. Nilsson, *Greek Piety*, Oxford, 1948.

R. Pettazzoni, *La Religione della Grecia Antica fino ad Alessandro*, Bologna, 1921.

D. Sabbatucci, *Saggio sul Misticismo Greco*, Roma, 1965.

J. P. Vernant, *Mythe et Pensée chez les Grecs. Etudes de Psychologie Historique*, Paris, 1965.

J. P. Vernant, *Mythe et Société en Grèce ancienne*, Paris, 1972.

J. P. Vernant ve M. Detienne, *Les Ruses de l'Intelligence, La Mètis des Grecs*, Paris, 1978.

F. G. Welcker, *Griechische Götterlehre*, Göttingen, 1857-1862, 3 cilt.

Mitolojik izleklerin ve tanrısal dünya kişiliklerinin en önemlileri Yunan inancının geçmişinden söz eden genel yapıtların hepsinde ele alınır. Aşağıda önerilenlerse özgün mitoloji yapıtlarıdır:

R. Graves, *Greek Myths*, Londra, 1958.

P. Grimal, *Dictionnaire de la Mythologie grecque et romaine*, Paris, 1951.

H. Hunger, *Lexikon der griechischen und römischen Mythologie*, Viyana, 1953.

K. Kerényi, *Die Mythologie der Griechen*, Zürih, 1954.

L. Preller ve C. Robert, *Griechische Mythologie*, Berlin, 1894-1926, 5 cilt.

W. H. Roscher, *Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie* (yay. haz. W. H. Roscher), Leipzig, 1884-1937, 6 cilt ve ek.

H. J. Rose, *A Handbook of Greek Mythology, Including its Extension to Rome*, Londra, 1928.

L. A. Stella, *Mitologia Greca*, Torino, 1956.

Özel yorumlar getiren birkaç yapıt:

P. Decharme, *Mythologie de la Grèce antique*, Paris, 1879.

P. Diel, *Le Symbolisme dans la Mythologie grecque. Etudes psychanalytique*, Paris, 1952.

J. Forsdyke, *Greece before Homer. Ancient Chronology and Mythology*, Londra, 1956.

M. Hadas ve M. Smith, *Heroes and Gods*, Londra - New York, 1965.

R. Hinks, *Myth and Allegory in Ancient Art*, Londra, 1939.

E. Howald, *Der Mythus als Dichtung*, Zürih, 1938.

C. G. Jung ve K. Kerényi, *Einführung in das Wesen der Mythologie*, Amsterdam - Leipzig, 1941.

K. Kerényi, *Die antike Religion*, Amsterdam, 1940.

G. S. Kirk, *The Nature of Greek Myths*, Londra, 1974.

G. Méautis, *Mythes inconnus de la Grèce antique*, Paris, 1944.

M. P. Nilsson, *The Mycenaean Origin of Greek Mythology*, Berkeley, 1932.

W. F. Otto, *Die Götter Griechenlands. Das Bild des Göttlichen im Spiegel des griechischen Geistes*, Bonn, 1929.

P. Philippson, *Origini e Forme del Mito Greco*, Torino, 1949;

Ch. Picard, *Les Origines du Polythéisme hellénique*, Paris, 1930-32, 2 cilt.

H. J. Rose, *Modern Methods in Classical Mythology*, London, 1930.

L. Séchan ve P. Lévêque, *Les grandes Divinités de la Grèce*, Paris, 1966.

E. Simon, *Die Götter der Griechen*, Münih, 1969.

Abas 165
Abila Dağı 228
Acıma 85, 300
Açlık 159, 227
Adalet 79
Adalet Tanrıçası 63, 305
Admete 227-228
Admetos 51, 58, 227
Adonis (Görünmeyen) 75, 144
Adrasteia 22-23
Adrastos 284-285, 287-288
Adria Denizi 231
Aedonlar 106, 174
Aerope (Kar Gibi Ak Çehreli) 256, 293
Aethon 97
Afrika 9, 133, 228-229, 232, 332
Agamemnon 57, 295-299, 301, 302, 308-310, 316-319, 321, 323, 330, 335-337
Agathyrsos 231
Agaue 107-108, 175
Agelaos 237, 243, 307
Agenor 35, 151, 171, 173, 268
Aglaia 34, 68, 165
Aglauros 43, 65
Agriope 195
Agrios 28
Ahlaksızlık 159
Aia Adası 96, 325
Aiaia 270
Aiakos 140, 144, 206-208, 305, 316
Aiakosoğlu 208
Aietes 96, 258, 270-272, 325
Aigaion Dağı 22
Aigaion Pelagos (Ege Denizi) 20
Aigeus 133, 180-181, 184-186, 188, 190
Aigina Adası 135
Aigisthos 293-295, 297-298, 300
Aigyptos (Nil) Irmağı 137
Aigyptoslu Proteus (Deniz İhtiyarı) 137
Aineias 76, 78, 329-333
Aiolia 16, 100, 104, 160, 328
Aiolia Adası 160
Aiolos 148, 150, 160, 260, 276, 325
Aisepos Nehri 314
Aison 260-261, 270
Aitne (Etna) Dağı 29, 69
Aither 18, 85-86
Aithiopia 91-92, 94, 171, 232, 314
Aithiopialı Kepheus 171
Aithra 133, 180-182, 184, 193
Aitolia 239, 242, 244, 275-276, 295
Akamas 192
Akastos 305
Akdeniz 36, 71, 229, 273
Akhalar 295, 310, 312, 330, 335-336
Akheloos 239
Akheron Bataklığı 147
Akheron Irmağı 143, 147, 234
Akhilleus 208, 309, 312, 316-317, 320

Akıl Tanrıçası (Metis) 23
Akrisios 35, 165, 167, 172
Akrokorinthos Kayası 150
Aksak (Sopalı Adam/Periphetes) 182
Akşam (Hesperarethousa) 88
Akşam Kızları (Hesperidler) 37
Aktaion 55, 108
Aldatmaca Ustası (Odysseus) 319
Alebion 230
Aleksandros 307
Alekto 20, 87, 147
Alesia 230
Alkaiosoğulları 219
Alkathoos 329
alke (cesaret) 215
Alkestis 273
Alkinoos 69, 272, 326-327
Alkippe 65, 201
Alkmeneoğlu 234
Alkyoneus 26
Aloeus 134
Aloeusoğulları 53, 60, 64
Alpheios 55-56
Alpheos Irmağı 226
Alpler 230
Althaia 242, 244
Altın Çağ 22, 155
Altın Dizginli Tanrı (Helios) 96
Altın Kılıç (Khrysaor) 170
Altın Köpekler 69
Altın Lüleli (Apollon) 45, 199
Amaltheia 22-23
Amazonios Irmağı 249
Amazonlar 64, 106, 179, 192, 227, 228, 249, 251-253, 270, 312-314
ambrosia 24, 45
Amon 106
Amphiaraos 243, 284-287
Amphidamas 244
Amphinome 273
Amphion 53
Amphitrite 130-133
Amphitryon 212-213, 215-218, 221
Amphitryonoğlu 231, 235
Amykos 133-134, 267, 275
Amymone 136
Amymone Pınarı 136
Ana Tanrıça 36, 52, 140
Anadolu 14, 16, 45, 85, 94, 100, 227, 258
Anaphe Adası 273
Anauro Irmağı 260
Androgeos 186-187
Andromede 168, 171
Ankelades 28
Ankeus 243
Ankhises 76, 78, 329-333
Antaios 229
Anteia 165, 176-177, 179
Anteros 65, 73, 80
Antheus 133-134
Antigone 282-283, 287
Antikleia 150, 182, 320
Antilokhos 314
Antiphates 133

Apate 73
Apesas Dağı 220
Aphareus 276-278
Aphidna 193
Aphrodite 21, 34, 38, 43, 48, 63, 65-66, 68, 71, 73-76, 78-81, 89-90, 98, 112, 114, 130-131, 140, 158, 175, 190, 192, 227, 230, 244, 249, 264, 268, 270-271, 285, 306-308, 329-332
aphros 71
Apollon (Altın Lüleli) 26, 34, 37, 39, 45, 47-53, 56, 58-61, 74, 81, 89-90, 114, 134-135, 144, 151-152, 180-181, 185, 187, 190, 195, 197-200, 204, 207-208, 210, 219, 224, 227, 235-236, 241, 263, 268-269, 273, 276-277, 279, 299, 301-302, 310-311, 313, 315, 321, 323, 330, 332
Apsyrtos 270-271
Arakhne 44
Areion 121, 132
Areios pagos 44, 65, 301
Ares 26, 28, 40, 42, 44, 53, 60, 63-65, 67-68, 73-74, 78-79, 89, 98, 134, 150, 174-175, 225, 227, 229, 231, 236, 242, 247, 249, 252, 258, 270-271, 291, 313
Ares Adası 270
Ares Pınarı 174
Ares Tepesi 44, 65
Arete 272, 326
Arges 19
Argia 284
Argo 262, 271
Argo Gemisi 78, 96, 132, 152, 195, 263-264, 266-274, 276, 323
Argolis 136
Argonautlar 195, 263
Argos 35, 37, 60, 146, 165, 170, 172, 213, 215, 220-222, 225, 231, 233, 239, 262, 266, 270, 279, 284-285, 288, 301
Aria 50
Aristaios 50, 195
Arkadia 22, 28, 36, 55, 58, 61, 65, 121, 123-124, 160, 207, 223-225
Arkas 55
Arkhemoros 285
Arripe 236
Artemis 28, 34, 37, 45, 48-50, 52-57, 73, 79, 89-90, 107, 121-122, 134-135, 151, 175, 192, 199, 222, 224, 236, 242-243, 249, 276, 295, 302
Artemision 92, 222
Arymnion 137
Asia 307
Askalaphos 234
Askanios 330
Asklepios 6, 45, 49-50, 90, 127, 144, 152, 199-200, 321
Askra 16
Asopos 150
Asopos Irmağı 206
asphodelos 144
Asphodelos Bahçeleri 318
Astakos 286
Asterios 35

Asterodia 270
Astronomi (Ourania) 34
Astydamie 305
Astyokhe 279, 298
Asya (Asia) 9, 35, 109, 111, 144, 236, 307
Aşk (Eros) 65, 79
Aşk Acılarının Avutucusu (Peregoros) 73
Aşk Acısı (Anteros) 73
Aşk Arzusu (Himeros) 73
Aşk Bağı (Hestia) 73
Aşk ve Cinsellik Tanrıçası (Aphrodite) 73
Aşk Tanrıçası (Aphrodite) 21, 68, 75-76, 78, 90, 130, 158, 244
At Eğiticisi (Poseidon Hippios) 134
At Kuyruklu Adamlar (Satyroslar) 106
Atalante 243-245, 263, 286
Ate 213
Athamas 104, 175, 257-259, 270
Athena 5, 26, 28, 33, 40-44, 48, 52-53, 64, 68, 70, 73, 78, 106, 114, 121, 133, 135, 140, 156-159, 169-170, 172, 174, 178, 180, 186, 200-201, 215, 219, 221, 225, 229, 232-233, 238, 262, 270, 276, 286-287, 299, 301, 306-307, 311, 317, 321, 323, 327, 334, 336
Atlantis 136
Atlas 23, 25, 58, 136, 154, 156, 170, 231-232
Atlas Dağı 37, 169, 231
Atlaskızı (Kalypso) 326
Atreus 57, 148, 256-257, 279, 292-296, 300, 323
Atropos 34, 87, 147
Attika 43-44, 92, 109, 182-184, 186, 191, 201, 283
Augeias 225-226, 263
Aurora 10
Autolykos 62, 149-150, 215, 235, 320
Autonoe 107, 175
Avernus 120, 144, 146-148, 150, 193, 196, 234, 332
Avernus Köpeği (Kerberos) 146
Ay Tanrıçası (Selene) 94, 99-100, 125
Ayartma (Apate) 73
Aydınlatan (Lampetie) 97
Baf 76
Bakirenin Oğlu (Parthenopaios) 244
Bakkhalar 111, 198
Batı Bahçesi 232
Batı Rüzgârı (Zephyros) 50, 92
Baykuş Gözlü Pallas (Athena) 64
Bebrykler 133, 230, 267, 275
Bebrykler Adası 267
Bellek Pınarı 145
Bellek Tanrıçası (Mnemosyne) 34
Bellerophontes 6, 133, 176-180
Belleros 176
Belos 171, 173
Beobi Gölü 199
Beroe 75

Beroia 75
Beyaz Kollu (Hera) 39
Beyaz Tannça (Leukothea/Halia) 130
Biadike 258
Bilge (Idyia) 270
Bilgelik 79
Bistonlar 227
Bithynia (Nymphe) 133, 267,
Bizaltes 255
Boğa Yapılı (Selene) 100
Boğucu (Sphinks) 279
Boğuk Uğultuların Tanrısı (Poseidon) 129, 133
Boiotia 16, 89, 108, 174, 257-258, 270, 274
Boreas 92-93, 151-152, 268
Bosporos 35, 268
Bousiris 133-134, 229
Boutes 192, 247
Briareos 19, 24-25, 39, 136, 139
Briseis 309-310, 316
Bromios (Dionysios) 110
Bronte 19
Büyücü Kız (Pharmakeia) 92
Büyük Ana (Demeter) 36, 233
Büyük Ayı Takımyıldızı 23
Büyük Evrensel Anne 19
Cacus 230
Caydırılamayan Moira (Atropos) 87
Cehennem, (Tartaros) 18, 62, 87, 145, 146, 147, 151, 193, 196, 208, 221, 233, 234, 278, 326, 332, 333
Cehennem Yargıcı 208
Cezalandıran (Kottos) 19
Ciddi (Persephone) 193
Cinayet 85
Çam Eğici (Pityokamptes) 182
Çekişme Tanrıçası Eris 63
Çılgınlık Şeytanı (Lyssa) 235
Çok Görkemli (Pandia) 100
Çok Güçlü (Triton) 133
Çok Kimseyi Kabul Eder (Polydektes) 167
Çok Kollu-Bacaklı (Gyes / Gyges) 19
Dağıtıcı Moira (Lakhesis) 34, 87
Daidalos 6, 96, 188, 190, 201-205, 332
Danae 35, 165, 167, 169, 171
Dans Mousası (Terpsikhore) 34
Daphne 49
Daphnis 62, 237
Dardanosoğulları 329
Deianeira 233, 239-240
Deidameia 309-310
Deimos, 65, 73
Deioneus 151, 183
Deiphobos 235, 322, 335
Deipyle 284
Delilik 159, 219, 259
Delos Adası 37, 53 45, 89, 107, 190, 331
Delphoi 23, 45, 47, 82, 135, 165, 174, 180-181, 187, 198, 207, 219, 235-236, 256-257, 279-280, 282, 284, 299, 301

Delphyne 29, 188
Demeter 6, 19, 22, 28, 60, 98, 116-122, 132, 143-144, 175, 233-234, 264, 291
Demeter Erinys 121
Demiourgoslar 191
Demir Çağı 156
Demirci Tanrı (Hephaistos) 66, 73, 158, 219, 313
Demophon 118-119, 192
Deniz (Pontos) 18
Deniz İhtiyarları (Halioi Gerontes) 137, 138, 140
Deniz Kocakarıları (Graialar) 137
Deniz Tanrıçası (Tethys) 33, 139, 305, 314
Deniz Tanrısı 130, 132, 134-136, 171, 189, 226, 255, 291, 329
Deniz Yaşlısı (Nereus) 33
Derkynos 230
Despoina (Hanım Nymphe) 121
Destan Şiiri ve Güzel Konuşma Mousası (Kalliope) 34
Deukalion 6, 160-162, 192, 253
Dev Gration 53
Dev Tityos 57
Devler (Gigantlar) 20, 24, 26, 28, 42, 68, 134, 229, 266
Devler Savaşı (Gigantomakhia) 26, 53, 60, 70, 94, 109, 134, 145
Dia 110, 192, 246
Dido 332
Dikaios 237
Dike 34
Diktys 167, 171-172
Dinsel Müzik Mousası (Polyhymnia) 34
Dio 151
Diomedes 64-65, 227, 260-261, 322, 330
Dione (Pleiad) 132, 148
Dionysos 6, 28, 37, 39, 67, 69, 101-111, 114, 123, 135, 175, 190, 197-198, 209-210, 217, 224, 242, 246, 264, 272
Dionysos Zagreus 106
Dioskourlar 7, 134, 193, 242, 267, 275-278, 296
Dişbudak (Fraksinus) Nympheleri (20, 22)
Dişi Yılan (Ekhidna) 146
Dodona 262
Doğu Rüzgârı (Euros) 92
Doğum Tanrıçası (Eileithyia) 37, 40, 114, 214
Dokuyan Moira (Klotho) 34, 87
Dolionlar 266
Doris 33, 138-139
Drepanon Adası 326
Dryadlar 195
Dryope 62, 123
Dryops 62
Dünya / Toprak (Gaia ya da Ge) 18
Düş 85
Düzen (Kosmos) 16
Ege Denizi (Aigaion Pelagos) 14, 20, 129, 190, 291-292
Eidothea 138

Eileithyia 37, 40, 79, 114, 214
Eirene 34
Ekhidna (Dişi Yılan) 146, 177, 183, 220-221, 229, 232, 279, 281
Ekhion 174, 264
Ekho 124-125
Elatos 132, 199
Elektra 62, 295, 298-301
Elektryon 213
Elektryone 96
Eleon 221
Elephenor 194
Eleusis 116, 118, 183
Eleusis Gizleri 233
Elis 55, 92, 100, 213, 225-226, 248, 263, 279, 291, 295, 321
Elymler 230
Elysion Bahçeleri 144, 274, 333
Emadon Dağı 29
Empousa 146
En Hızlı (Akhilleus) 312
Endeis 207
Enipeus 132
Enipeus Irmağı 132
Enkelados 42
Enyalios 64
Enyo 63
Eoos 97
Eos 89-90
Epaphos 35, 39
Epeios 323
epheboslar 73
Ephesos (Efes) 236
Ephialtes 134
Ephyra 148
Epidauros 127, 182, 193
Epigonlar 288
Epimetheus 153, 156, 158, 161
eranos 168
Erato (Lirik Koro Mousası) 34
Erebos 18
Erekhtheus 68, 92
Erginos 217
Eriboia 189, 316
Erinysler (Üç Alma Tanrıçaları) 20, 65, 87, 147, 197, 292, 299-302, 313
Eriounios (Hızlı Tanrı Elçisi / Hermes) 61
Eriphyle 284-285
Eris 140, 247
Erken Doğan (Eos) 90
Eros 18-19, 65, 73, 79-80
eros paidikos (sübyancılık) 198, 279
Eros Protogonos 19
Erykhthon 268
Eryks 230
Eryks Dağı 332
Erymanthos 224-225, 248
Erysikhthon 43
Erytheia Adası 228-229
Eteokles 282, 284-285, 287
Etikolar 248
Etruria 230
Etrüsk 154, 317, 333
Euadne 273, 286

Euandros 333
Euboia 130, 194
Euenos 49, 240, 276-277
Euenos Irmağı 240
Eumenidler 87, 301
Eumolpos 93, 215, 233
Euneos 252, 264
Eunomia 34
Eupatridler 191
Eupheme 125
Euphrosyne 34
Europe 35, 173
Eurotas Irmağı 275
Eurybates 236
Eurydike (Yaban Yüzlü) 195, 197
Eurynome 34, 66
Eurysakes 317
Eurystheus 214-216, 219-221, 224-229, 231-235, 256, 292
Eurytion 192, 228-229, 247
Eurytos 28, 110, 215, 235, 240
Eusebes 209
Eusphoros 89
Euterpe (Müzik) 34
Ev Zenginliği (Ploutos) 121
Evren (Kosmos) 16, 31, 85
Fas 229
Fenike (Phoinike) 173
Fırtına Tanrısı (Zeus) 31
Fikio Dağı 279, 281
Fraksinus (Dişbudak) Nympheleri 20
Gaia 18-22, 24, 26, 28, 34, 85, 88, 137-138, 231, 305
Galatia 230
Gallia 230
Ganymedes 38, 40, 80, 90
Gargaralılar 249
Gargettos 186
Ge 18-19
Gece Tanrıçası (Nyks) 18, 19, 79, 85-86
Gelonos 231
Gençliğinde Yüzü Gülmeyen (Elektra) 298
Gençlik Tanrıçası (Hebe) 40, 241
Georgoslar 191
Geras 85
Geren / Uzatan (Prokroustes) 183
Geryoneus (Uluyan) 133, 170, 228-229
Gigant 31
Gigas 20
Girit 22-23, 35, 78, 89, 96, 110, 121, 129-130, 144, 173, 187, 189-190, 192, 201-202, 205, 226-227, 253, 270, 331
Glauke 274
Glaukos 176, 200
Golgo 75
Golgoi 75
Gordion 210
Gorgo 42, 121, 168-171, 177, 200, 228, 234
Gorgoneion 42, 171-172
Gorgophone 276
Göğün Hükümdarı (Zeus) 45
Gök 18, 41, 79

Gök Gürültüsü (Bronte) 19
Gök Mavisi Gözlü (Athena) 41
Gökcisimleri 89
Gökkubbe 31
Göklerin Efendisi (Zeus) 36, 40, 151
Gökyüzü (Ouranos) 18, 22
Görünmeyen (Adonis) 144
Graialar 137, 169
Gration 28, 53
Guguk Kuşu Dağı 36
Güçlü (Briareos) 19
Güçlü (Phorkys) 137
Gül Parmaklı (Eos) 89
Gümüş Ayaklı (Tethys) 139
Gümüş Çağı 155
Günbatımı Kızıllığı (Hesperidlerden Erytheia) 88, 228
Gündüz (Hemera) 18
Gündüzleri Parlayan Tanrı (Hephaistos) 69
Güneş 58, 157, 181, 187
Güneş Tanrısı (Helios) 45, 73, 76, 89, 94, 96-97, 99, 118, 136, 229, 231-232
Güney Rüzgârı 92
Günışığı Tanrıçası (Hemera) 85-86
Güzel Çehreli (Keto) 137
Güzel Sesli (Orpheus) 195
Gyes 19
Gyges 24-25
Haberci Tanrı (Hermes) 33, 41, 60, 62, 120, 275
Hades 14, 22, 24, 28, 33, 51, 60, 63-64, 97, 104, 118, 120, 129, 143-148, 150, 169, 193, 196-197, 200, 221, 233-234, 325
Haimon 287
Halia (Beyaz Tanrıça / Leukothea) 130
Halirrothios 65
Harmonia 64-65, 73, 103, 121, 175, 227, 285
Harpyialar 62, 151, 268
Hastalık 159
Haydut Kyknos 65
Haydut Sinis 182
Hebe 40, 241
Hekale 186, 187
Hekale Ayinleri 187
Hekate 28, 118, 146
Hekatonkheirler 19, 24
Helene 35, 78, 188, 193, 275, 295, 301, 305, 307-308, 316, 319, 322-323, 329, 335
Helenos 321
Helikon 106
Helikon Dağı 16, 178
Helios 26, 68, 70, 73, 78, 85, 89, 94-100, 110, 118, 136, 152, 197-198, 225, 229, 258, 268, 270, 272, 274, 325-326
Helioskızları 97
Helle 257
Hellen Pantheonu 58
Hellespontos (Helle Denizi / Çanakkale Boğazı) 258
Hemera 18, 85-86

Hephaistos 12, 28, 33, 35, 40-41, 43, 65-70, 73-74, 78, 91, 94, 98, 139, 158-159, 175, 182, 219, 225, 230, 270, 304, 311, 313, 315

Hera 12, 22, 26, 34-40, 48, 51, 56, 58, 60, 62-63, 66-67, 78, 81, 88, 103-104, 106, 112, 114-115, 134, 136, 139-140, 151, 206, 213-215, 219, 221, 223, 227-228, 231-232, 238, 241, 246, 251, 257, 259-260, 270, 272, 274, 279, 292, 297, 306-308, 332

Hera Oyunlan 292

Herakles 26, 28, 39-40, 42, 47-48, 53, 64-65, 70, 115, 133-134, 136, 141, 145, 152, 157, 173, 181-182, 186, 194, 205, 212-241, 248, 250-251, 256, 258, 262, 264, 266, 270, 316, 321

Herakles Sütunlan 136

Hercules 212

Hermaphrodite 74

Hermes 28, 29, 33, 35, 41, 58-62, 64, 74, 78-79, 90, 104-105, 120, 123, 125, 148-149, 158, 169, 172-173, 175, 199, 219, 229, 233-234, 237-238, 246, 257, 275, 292, 307, 325-326

Hermione 301-302

Herophilos 75

heros, heroos 164

heros theos 218

Herse 43, 90

Hesiodos 16

Hesione 228, 238

Hesperidler (Akşam Kızlan) 37, 88, 229, 231

Hesperidlerin Bahçesi 94, 169, 224, 231, 273, 306

Hestia 22, 28, 39, 73, 81-82

Hızlı Tann Elçisi (Kriophoros / Eriounios / Hermes) 61

Hızlı Tannça (Nyks) 86

Hilara 276, 278

Himeros 73

Hindistan 9, 106

Hippodameia 168, 180, 192, 247, 291-292, 329

Hippokrene Pınan 178

Hippolyte 192-193, 227-228, 249-251, 313

Hippolytos 28. 60, 253

Hippomedon 285-286

Hoples 180

Hora 34

Hyakinthos 50

hyakinthos (sümbül) 50

Hydra 221, 224, 232

Hylaios 243

Hylas 266

Hymenaios 58

Hyperborealılar 47, 170, 209

Hyperenor 174

Hyperion 8, 23, 94, 99, 118

Hypnos 85-86

Hypsipyle 264, 286

Iambe 118-119

Iapetos 18, 156-158

Iardanos 236

Iason 96-97, 175, 243, 255, 258, 260-264, 267-268, 270-275
Ida 209, 243
Ida Dağı 23, 76, 78, 306, 329, 331
Idaia 151
Idas 49, 242, 262, 276-278
Idomeneus 330
Idyia (Bilge) 270
İffetli (Ariadne) 110
İhtiyar Denizci (Nereus) 130
Ikarios 109
Ikaros 6, 201-204, 276, 307
İki Boynuzlu (Selene) 100
Iksion 40, 151, 192, 197, 246, 248, 257
İlk Doğan (Protogonos) 19, 137
İlk Işıldayan (Eros) 79
Inakhos 35
İnandırma (Peitho) 73
İniltiler Irmağı (Kokytos) 143
Ino 104, 107, 175, 257, 259, 326
Ino Leukothea 104
Inopos Irmağı 45
Io 23
Iobates 165, 176, 178
Iokaste 280, 282
Iolaos 205, 221, 226, 235, 241
Iole 235, 240
Iolkos 260-261, 263, 273-274, 305
Ione 50, 58, 151, 183
Ioneus 246
Ionia Körfezi 35
Ioppe 171
Iphianassa 100, 295
Iphigeneia 57, 295-296, 302, 320, 337
Iphikles 213, 243
Iphimedeia 134
Iphitos 235
Iris, 37, 62, 79, 120, 268, 308
Irmak Tanrısı 42, 55, 150, 239, 313
Iros 327
Iskhys 199
Ismene 282, 287
Isthmos (Kıstak) Oyunları 104
Işık (Hesperidlerden Aigle) 88
İş İşten Geçtikten Sonra Öğrenen (Epimetheus) 156
Ithake 320, 323, 325, 327-328
Ithake Limanı 137
Iulus 78
Iunge 124
İyilerin Adaları 156
İyi Niyetliler (Eumenidler) 301
İyi Saatlerde Olsunlar (Eumenidler) 87
İylik Getiren (Iason) 261
Kabeirler 70
Kader Tanrıçası (Parkalar) 51
Kadmos 37, 65, 103, 121, 173-175, 257, 282
Kafası Karışık (Kronos) 20
Kafkas Dağları 157
Kahramanlar 31, 41-42, 64, 104, 138, 155, 163-164, 206, 208, 246, 266, 273, 284, 306, 309, 334

Kaineus 132, 247-248
Kainis 132, 248
Kalais 92, 152, 263, 268
Kalkhas 295, 310, 337
Kallinikos 235
Kalliope 34, 195, 270
Kallirroe 170, 228
Kallisto 55
Kalpe Dağı 228
Kalydon 55, 132, 242-244, 284
Kalypso 326
Kamikos 204
Kampe 24-25
Kanaan 173
Kanathos Pınarı 37
Kapaneus 200, 285-286
Kar Gibi Ak Çehreli (Aerope) 256
Kara Tanrıça (Gece / Nyks) 239
Karadeniz 173, 261, 269
Karanlık (Phaia) 183
Karia 100
Karmanor Dağı 236
Karşılık Gören Aşk (Anteros) 65, 73
Kartaca 173, 332
Kassandra 50, 296-297, 334, 336
Kassiepeia 171
Kastor 215, 262, 275-276, 278
Katakhthonios Zeus (Adonis) 144
Keçiden Kuvvet Almış Olan (Aigisthos) 293
Kedalion 69
Kekrops 43, 65, 90, 201
Kelainai (Dinar) 237
Keleos 116
Kenkhreai 182
Kentauroslar 132, 192, 199, 246-248, 260
Kephira 130
Kephisos Irmağı 184
Kerberos 141, 143, 146, 194, 196, 221, 232-234
Kerkop 236
Kerkyon 183
Kerler (Ölüm Tanrıçaları) 147
Keryneia 221, 224
Keto (Güzel Çehreli) 137, 146, 169
Khalkiope 180, 258
Khalkodon 194
Khalybler 270
Khaos 16, 18, 31, 85, 103
Kharis 68
Kharitler 34, 74
Kharon 142-143, 147, 193, 196-197, 233
Kharybdis 326
Kheiron 33, 50, 140, 151, 199, 207, 224, 246, 248, 260-261, 270, 305-306, 309
Khelidon 239
Khimaira 62, 146, 177-178
Khios (Sakız Adası) 89
Khios Irmağı 266
Khrysaor (Altın Kılıç) 170, 228
Khryse 298
Khryseis 310

Khryses 310
Khrysippos 279, 292
Khthonios 174
Kıbns Adası 71, 73-76, 79, 130, 270, 308
Kıskançlık 159
Kıstak (Isthmos) Oyunlan 104, 133
Kıvırcık Saçlı Nymphe (Maia) 58
Kıyım Tannçası (Enyo) 63
Kızıl Günbatımı 228
Kızıl Günbatımı Adası 229
Kikonlar 323
Kilikia 28-29, 173
Kiliks 173
Kinyras 78
Kirke 96-97, 270, 272, 325-326, 328
Kithairon Dağı 217, 280
Klaros 198
Kleon 220
Kleopatra 93, 151, 243-244
Klio 34
Klito 136
Klotho (Dokuyan Moira) 34, 147
Klymene 97, 156, 243
Klymenos 100, 217
Klytaimnestra 7, 275, 295-300, 320
Klytios 28, 70
Knossos 144, 189
Knossos Boğası 188
Koca Memeli (Gaia ya da Ge) 19
Kocaman Altın Kanatlı (Iris) 62
Koios 18, 34, 37
Kokalos 204
Kokytos (İniltiler) Irmağı 143
Kolkhis 96, 258, 261, 268, 270, 272, 274, 325
Kolonai 283
Kolonos 191
Kolophon 44
Komedi Mousası (Thalia) 34
Kore (Persephone) 116, 121, 143-145, 150
Korinthos Kıstağı 104, 148, 182, 274, 292
Korku (Phobos) 65
Korkyra (Korfu) Adası 272
Koronis 49, 199
Korybantlar 50
Korydallos 96, 136, 150, 176, 180, 183, 206, 274, 280, 282-283, 292
Korykos (Deriden çuval) 29
Kos Adası 28, 239
Kosmos 16, 31, 85
Kottos 19, 24-25
Kouretler 23
Koyunlann ve Koçlann Taşıyıcısı (Kriophoros) 61
Kör Tutku'nun Tannçası (Aphrodite) 78
Köylü Gönenci (Phoutos) 121
Kreon 96, 219, 235, 274, 282, 287
Kreousa 50, 330
Krethon 330
Kriophoros 61
Krios 18, 89

Krommyon 183
Kronos 18, 20-24, 31, 36, 71, 81, 86, 94, 123, 129-130, 143-144, 156, 260, 270
Kronoskızı (Hera) 214
Kronosoğlu (Zeus) 24, 25, 29, 31, 39, 87, 92, 100, 110, 132, 146, 151, 200, 213, 232, 239, 246, 278, 305
Kroton 231
Krotos 125
Krumissa Adası 255-256
Ksanthos 179
Ksenodike 237
Kuşku 159
Kuzey Rüzgân (Boreas) 92
Küçük Ayı Takımyıldızları 23
Küçük Menderes Irmağı 70
Küçük Thoas 264
Küçümseyen Alay 85
Kybele 245
Kyklopslar 24, 51, 53, 70, 145, 324
Kyknos 64-65, 231, 314
Kyllene Tepesi 58-59
Kyme 16, 28, 204, 332
Kyniras 75
Kyrene 50, 133, 195
Kyrene Pınarı 206
Kythera 71, 73
Kythira 323
Kytissoros 270
Kyzikos 266
Labdakos 279, 287
Ladon 231-232
Ladon Irmağı 121, 125, 206, 224
Laertes 150, 308, 320-321, 325
Laertesoğlu 321, 322, 325, 326
Laios 279-280, 282, 287
Laistrygonlar 133, 325
Lakhesis 34, 87, 96, 147
Lakonia 233
Lamos 237
Lampetie (Aydınlatan) 97
Lampsakos (Lapseki) 111
Laomedon 39, 51, 134, 237-238, 264
Laphystion Dağı 258
Lapithler 49, 192, 248
Larissa 172
Latinus 333
Latium 333
Latmos (Beşparmak) Dağı 100
Laurentum 333
Lavinia 333
Learkhos 104, 257, 259
Leda 35, 275-276, 296, 305
Leibethra Mevkii 198
Lemnos (Limni) Adası 67, 69, 263-264, 285, 321
Leon 186
Lerne 221
Lerne Bataklığı 221
Lerne Gölü Dişi Köpeği 221
Lerne Gölü Hydrası 232
Lerne Gölü Suyılanı 221
Lerneli Hydra 221

Leto 34, 37, 45, 47-48, 51-53, 56, 59, 151, 224, 269, 273, 277, 310
Leuke (Nymphe) 145
Leukippos 276, 277
Leukon 257
Leukothea 108, 130
Libye 173
Libye Ülkesi 229, 273
Liguria 230
Ligurlar 230
Limni (Lemnos) Adası 67, 73, 78
Linos 215
Lipara Adası 53, 69
Lirik Koro Mousası (Erato) 34
Lithinon 22
Lityerses 237
Lokris 336
Lotis (Nymphe) 111
Lotos Yiyenler Ülkesi 323
Lydia 44, 148, 182, 236-238
Lykaion Dağı 125
Lykaon 55, 65, 160
Lykeion Dağı 22
Lykia 165, 176-177, 179
Lykomedes 194, 309
Lykos 270, 279
Lykourgos 106-107, 200, 285
Lynkeus 242, 262, 276, 278
Lysippe 249
Lyssa (Çılgınlık Şeytanı) 235
Magnes 58, 261
Magnesia 247
Maia 58-59
Mainadlar 102, 108-109, 114, 197
Makhimos 209
Makris 272
Maleas Burnu 323
Maleia 248
Maleia Burnu 224
Marathon 186, 191, 227
Marathon Savaşı 126
Mariandynler 270
Marifetleri Çeşitli (Polydoros) 175
Marmara Denizi 266
Maron 323-324
Marpessa 49, 276-277
Marsyas 44, 48-49, 51, 114, 210-211
Mavi Göğün Tanrısı (Aither) 85
mazos 227
Medeia 78, 96-97, 134, 180, 184, 186, 260, 269-274
Medeios 184, 186
Medusa 15, 167-170, 230, 234
Megaira 20, 147
Megamede 217
Megapenthes 172
Megara 183, 219, 235, 253
Melampous 108
Melaneus 235
Melanion 244
Melanippe 228
Melanippos 183, 286
Melas 270
Meleagros 55, 233, 239, 242-244, 263

Melikertes 104, 108, 257, 259
Melisseus 22
Melite 180
Melpomene 34
Memphis 133
Menelaos 42, 138, 295, 300-301, 308, 311, 317, 323, 329, 335
Menippe 56
Menoikeus 65, 282
Menoites 229, 234
Menoitios 156
Mermoda Irmağı 251
Merope 148, 150
Messene 242
Messina Boğazı 137
Metaneira 116, 118-120
Metiokhe 56
Metis 23, 25, 33, 41
Metope 206
Mevsimler 34, 71, 103, 143
Mısır 35, 106, 173, 195, 229
Midas 49, 209-211
Miletos 46, 50
Miltiades 126
Mimas 28, 70
Minos 35, 69, 78, 89, 96, 110, 130, 144, 147, 173, 186-190, 201-202, 204-205, 208, 226
Minthe (Nymphe) 144
Minyai 218-219
Minyas 108, 263
Minyaskızları 108
Miskelos 231
Mnemosyne 18, 23, 34
Moiralar 94, 193, 242
Molorkhos 220
Momos 85
monosandalos 261
Mopsos 266
Moros 85
Mousaios 233
Mousalar 34, 50, 140, 175, 195, 315
Mutlular Adası 88, 94, 175
Müzik Mousası (Euterpe) 34
Mykenai 57, 129, 148, 172, 213, 220-221, 224, 226-229, 232-234, 256-257, 292-298, 300, 302, 318
mykes 172
myrmeks 207
Myrmidonlar 207, 312
Myrra 75
Myrtilos 292
Mysia 228, 266, 318
Naksos 109-110, 135, 190
Narkissos 9, 124
Nauplia 297
Nauplios 262, 319
Nausikaa 327
Nausithoos 189
Neaira 97
Nebrophonos 264
Neda Irmağı 22
nektar 24, 45
Neleus 132, 235
Nemea 218, 220, 285
Nemea Oyunları 285

Nemea Vadisi 220
Nemesis 85, 305
Neoptolemos 310, 328, 336
Nephele 251, 264
Nereidler 139
Nereus (İhtiyar Denizci) 33, 130, 137-140, 233-234
Nereuskızları 33, 130, 134, 138-140, 189, 209, 315
Nessos 239, 240
Nestor 235, 243, 247, 310, 314
Nike 13, 42, 173
Nikippe 213, 217
Nil (Neilos) Irmağı 106, 137
Niobe 49, 53
Nisyron Adası 28
Nomia 62
Notos 92, 160
Nyks (Gece Tanrıçası) 18-19, 79, 85-86
Nykteos 279
Nyktimos 160
Nymphe 20, 22, 49-50, 55-56, 58, 62, 64, 96-97, 100, 104, 111, 114-115, 121, 124-125, 144-145, 156, 169-170, 172-173, 195, 248, 267, 270, 279, 326, 329
Nysa Dağı 29
Nysa Tepesi 104, 106
Ocak Başının Yalnız Tanrıçası (Hestia) 81
Odysseus 42, 97, 123, 130, 133, 150, 307, 310, 315-328, 334, 337
Ogygia Adası 326
Oiagros 197
Oibalos 276
Oidipous 9, 279-284, 287
Oikhalia 235, 240
Oikles 284
Oileusoğlu (Aias) 336
Oineus 55, 240, 242, 243, 284, 295
Oinomaos 291, 292
Oinone 206
Oita Dağı 241
Oizys 85
Okeanos 18, 23, 33-34, 36, 62, 94, 96, 118, 130, 138-139, 170, 230-231, 239, 242
Okyanus 88, 90, 100, 171, 212
Olous 239
Olympos 14, 17, 24-25, 29-30, 32, 34, 36-37, 39-42, 44, 48, 51, 54, 59-60, 62-64, 66-67, 69-70, 73-74, 79-81, 85, 89, 94, 103-104, 109, 112, 118, 120-121, 123, 133-134, 139-140, 145-146, 148, 151, 155-158, 160, 164, 173, 179, 192, 197, 199, 201-202, 217, 233, 237, 251-252, 264, 268, 275, 279, 292, 301, 304, 305, 306, 326
Olympos Oyunları 292
Olymposlular 44, 64, 79, 114, 120, 156
Omphale 182, 237-238, 240-241
Omphalos 82
On İki İş 141, 152, 215, 216, 219, 220, 223, 235
Oneiros 85

Onkos 121
Oreithyia 92, 192, 252, 253
Orestes 295, 298, 299, 300, 301, 302
Orion 55-56, 89-90
Orkhomenos 104, 108, 217, 218, 257, 274
Orkinos Adası 269
Orman Tanrıçası 22
Ormanda Coşkulu Gezilere Katılır (Oreithyia) 92
Orpheus (Güzel Sesli) 6, 195-198, 233, 263, 269, 272
orphne 195
Orsilokhos 330
Orthos 146, 220, 228-229, 232
Ossa Tepesi 54, 64
Othrys Dağı 24
Otos 53, 60, 64, 134
Oudaios 174
Ourania 34, 73, 87
Ouranos 18-22, 25-26, 31, 34, 41, 71, 130
Üç Alır Erinys (Teisiphone) 87
Üç Alma Tanrıçaları (Erinysler) 147
Üç Tanrısı 45, 85
Öfke 85
Öfkesi Durulmayan Erinys (Alekto) 87
Öldüren Yazgı (Moros) 85
Öldürücü (Ares) 64
Ölüler Diyarı 60-61, 120, 145, 148, 150, 197
Ölüler Diyarı Hükümdarı (Hades) 51, 120
Ölüler Diyarı Tanrıçası (Persephone) 75, 144
Ölüler Ülkesi 63, 196, 233
Ölüm (Thanatos) 85, 150, 155
Ölüm Tanrıçaları (Kerler) 147
Ölüm ve Salgınlar Tanrısı (Apollon) 51
Ölümsüzlerin En Yakışıklısı (Eros) 79
Önlemlerini Vaktinde Alan (Prometheus) 156
Paion 145
Paktolos Irmağı 210
Palaimon 201
Palamedes 319
Pallas 28, 42-44, 64, 68, 106, 133, 135, 169, 175, 178, 180, 186, 201, 215, 225, 276, 286, 299-301, 307, 311, 317, 321, 323
Pallasoğulları 186, 333
Pan 11, 23, 25, 29, 49, 58, 61-62, 68, 70, 96, 100, 107, 109, 111, 118, 123-126, 140, 143, 158-159, 161, 200, 207, 219, 229, 238, 261, 273, 300, 325, 334
Panathenaia Oyunları 43
Pandora 70, 153, 158-159, 161
Pandrosos 43
Pangaion Dağı 107
Pangeia Dağı 197, 198
Panhellenion Dağı 207
Pan'ın İni 126
Paris 13, 21, 54, 72, 76, 78, 91, 295, 306-308, 315, 321-322
Parkalar 147

Parlak (Phaethousa) 97
Parlak (Phanes / Eros) 19
Parlak (Phoibos) 49
Parnassos 298
Parnassos Dağı 161
Parthenion Dağı 222, 243
Parthenopaios (Bakirenin Oğlu) 244, 285, 286
Parthenos 42
Pasiphae 78, 96, 110, 130, 187, 189, 201-202, 226, 270
Patroklos 92, 310-312, 314-316, 330
Pegasos 170, 176-179
Pege Nympheleri 266
Peirene Pınarı 178
Peitho (İnandırma) 73
Pelagon 174
Pelasgoslar 174
Peleus 33, 78, 139-140, 207, 243, 245, 263, 304-305, 321, 329
Pelias 132, 260-261, 273-274, 276
Pelion Dağı 50, 199, 246, 248, 260-261
Pelion Tepesi 54, 64
Pella 275
Pelopia 293-294
Peloponnesos 180, 226-227, 252, 256, 291
Pelops 53, 132-133, 148, 168, 180, 207, 256, 279, 290-292, 301
Peloros 174
Penatlar 331
Peneios Irmağı 49, 226, 247
Penelope 123, 276, 307, 319, 326-328
Penthesileia 313, 315
Pentheus 107-108, 175
Pephnos 275
Perdiks 201
Peregoros 73
Periboia 280, 282
Perieres 276
Perigoune 183
Periklymenos 287
Periphetes (Aksak/Sopalı Adam) 182
Perseis 96, 270
Persephone 60, 75, 98, 116, 118, 121, 143-146, 193, 197, 234, 264
Perseus 6, 35, 42, 96, 165-172, 212-214, 228, 276
Phaethon 76, 89-90, 97
Phaethousa (Parlak) 97
Phaia (Karanlık) 183
Phaiak 326-327
Phaidra 192-193, 253
Phanes 19
Phaon 78
Pharos Adası 137
Phasis Irmağı 270
Philammon 263
Philippos 126
Philistia 170-171
Philoktetes 241, 321
Philonoe 179
Philotas 73
Philyra 270

Phineus 93, 149, 151, 173, 268
Phlegon 97
Phlegra 26
Phlegrai 28, 174
Phlegyas 49, 199, 246
Phobos 65, 73
Phoibe 18, 34, 276-277
Phoibos 49-51
Phoinike (Fenike) 35, 173
Phokis 174, 300
Phokos 207
Pholos 224, 248
Phorkys (Güçlü) 6, 137, 146, 169
Phoroneus 136
Phriksos 257-258, 261, 263, 270
Phrontis 270
Phrygia 53, 106, 210, 237, 291, 329
Phthia 50, 160, 207, 311
Phthios 140
Phyleus 226
Phytalos 184
Pimpleia 237
Pisa 291, 296
pithos 234
Pittheus 180-181, 192
Pityokamptes (Çam Eğici) 182
Pitys 125
Plegadlar 268
Pleiadlar 58, 132, 148
Pleione 58
Pleuron 242
Plouton (Hades) 145
Po Irmağı 97, 231
Poias 241, 321
Polybos 28, 280, 282-283
Polybotes 134
Polydektes (Çok Kimseyi Kabul Eder) 167-168, 171-172
Polydeukes 134, 262, 267, 275-276, 278
Polydoros (Marifetleri Çeşitli) 175
Polyhymnia (Dinsel Müzik Mousası) 34
Polyksenos 213
Polymede 260
Polyneikes 282, 284-285, 287
Polypemon 183
Polyphemos 130, 133, 295, 322, 324-325
Polyphontes 280
Pontos 18, 137-138, 227, 258, 264
Porphyrion 26, 40
Poseidon 6, 22, 24-25, 28, 33, 39, 44, 49, 51, 65, 68, 70, 74-75, 78, 81, 89, 93, 96, 121, 128-137, 139, 143, 161, 169, 171, 173-174, 179-183, 187, 189, 193, 202, 207, 219, 226-227, 229-230, 238, 248, 255-256, 260, 267-268, 275, 277, 287, 291-292, 305, 315, 325-327, 329-330, 334, 336
Poseidon Hippios (At Eğiticisi) 134
Poseidon'un Sözcüsü (Proteus) 137
Priamos 50, 78, 295-296, 307-308, 312-314, 329-330, 334, 336-337
Priapos, 81, 111-112, 114

Proitos 108, 165, 167, 172, 176
Prokroustes (Geren / Uzatan) 183
Prometheus 33, 70, 154-158, 160-161, 232, 248
Protesilaos 311
Proteus (İlk Doğan / Protogonos) 106, 137-138
Protogonos (İlk Doğan / Proteus) 19, 84, 137
Psamathe 207
Psophis 224
Psylla 291
Pygmailar 229
Pygmalion 332
Pylades 298-302
Pylios 233
Pylos 59, 64, 235
Pyrene 230, 231
Pyrene Dağları 230
Pyrois 97
Pyrrha 160-162
Pythia 219, 235
Python 47, 236, 280, 302
Python Oyunları 47
quadriga 276
Rhadamanthys 35, 144, 173, 208, 215
Rheia 18, 21-23, 25, 31, 36-37, 81, 106, 123, 129-130, 148, 266
Rheksenor 180
Rhode 96
Rhodos Adası 75, 96, 130, 174
Rhoikos 243
Roma 9, 20, 35, 44, 54, 57, 60, 65, 74, 76-78, 80, 82, 177, 185, 200, 203, 212, 218, 265, 276, 322
Rutullar 333
Rüzgâr 19, 79, 89, 92-93
Rüzgârlar Hükümdarı Aiolos 92, 160, 325
Rüzgârlar Hükümdarı Boreas 92-93
Saatler 71
Sabah Yıldızı 89
Sağlık Tanrısı (Asklepios) 200
Sakız (Khios) Adası 89
Salamis 189, 207, 315-316, 321
Salamis Adası 207
Salmoneus 132
Salmydessos 151, 268
Samos Adası 36, 169
Samothrake 13, 264
Sardunya Adası 205
Sarpedon 35, 86, 173
Satyroslar 6, 106, 111, 114, 197, 210
Savaş Tanrısı (Ares) 40, 64, 252
Sayda 35
Sefalet 85
Selene (Ay Tanrıçası) 26, 85, 89, 94, 99-100, 125, 175
Semele 37-38, 67, 103-104, 106-107, 111, 197
Semeleoğlu (Dionysos) 111
Seriphos Adası 167, 171
Sızlanma (Oizys) 85
Sicilya Adası 28-29, 42, 85, 204-205, 230, 232, 272, 326, 332

Sigeion Burnu 315
Sihir Tannçası (Hekate) 146
Sikyon 156, 293-295
Silenoslar 6, 106, 109, 111, 114-115, 246
Sileus 237
Sinis 182-183
Sinon 334
Sinope 270
Sintialılar 67
Sipylos Dağı 53, 132, 148
Sisyphos 148-150, 176, 197, 206
Skamandros 70, 313
Skeia Kapıları 315
Skiron 183, 194
Skylle (Skylla) 131, 137, 326
Skyros 309
Skythes 231
Skythia 231
Skythler 252
Soloeis 252
Solymler 179
Sopalı Adam 182
Sparta 193, 242, 275, 295, 300, 305, 308, 316, 319, 327
Spartalı 50, 174-175, 275
Sphairos Adası 180
Sphettos 186
Sphinks 198, 279, 281
Steropes 19
Sthenelos 213
Stheno 169
Strophios 298
Strymon Irmağı 197
Styks Irmağı 143, 147, 233, 309
Styks Nympheleri 169, 172
Stymphalos 207, 225, 270
Stymphalos Gölü 225
sümbül (hyakinthos) 50
Symplegadlar 268
Synkhaios 332
syrinks (saz) 125
Şafak Tannçası (Eos / Aurora) 10, 78, 89-90, 94
Şam 106
Şanlı Topal (Hephaistos) 40
Şimşek (Arges) 19
Şişkin Ayaklı (Oidipous) 280
Tahta At 322, 334
Talos 201
Talos Heykeli 69
Talthybios 298
Tamia 82
Tanais 249
Tanais Irmağı 249
Tannnın Oğulları (Dioskourlar) 275
Tantalos 53, 132, 148, 197, 256, 291, 296
Taphoslular 213
Tarih Mousası (Klio) 34
Tarkhon 333
Tartaros (Cehennem) 24-26, 28, 48, 51, 89, 143, 144, 146, 150, 155, 194-195, 233-234
Tartessos 228
Tatlı Sesli Tannçalar (Hesperidler) 88

Tauris 57, 302
Teiresias 39, 43, 57, 213, 282, 285, 325-326
Teisiphone 20, 87, 147
Tekmessa 317
Telamon 189
Telamonoğlu 321
Teleboalar 212-213
Telegonos 325, 328
Telemakhos 319, 327, 328, 360
Telephassa (Uzaklan Aydınlatan) 35, 173-174
Telkhinler 130
Temizler Temizi (Ariadne) 189
Tempe 47
Tenaros Geçidi 233
Tenedos 321
Terpsikhore 34
Tethys (Gümüş Ayaklı) 19, 23, 33-34, 36, 39, 55, 78, 91, 139, 304
Teukros 316-318
Teutamos 172
Thalia 34, 50
Thamyris 50
Thanatos 85-86, 150, 155
Thasos Adası 173, 228
Thaumas 62, 126
Thebai 7, 65, 103, 107-108, 174-175, 217-219, 257-258, 274, 279-280, 282, 284-285, 287-288, 325
Theia 89, 94, 99, 118, 236
Thelphousa 121
Themis 18, 23, 33-34, 45, 47, 63, 71, 139, 162, 180, 231, 305-306
Themiskyra 251
Themisto 259
theogonia 14, 15, 16, 18
Theonoe 138
Theophane 255-256
Thermodon (Terme) Çayı 227-228, 249-250
Thermopolis 236
Theseus 6, 42, 110, 133, 180-186, 188-194, 200, 202, 227, 233-234, 242, 247-248, 252-253, 263
Thespios 217, 219
Thespiosoğlu 217
Thessalia 24, 47, 51, 58, 100, 132, 151, 192, 199, 207, 224, 227, 246-247, 261, 305, 309, 311
Thestios 139, 275
Thia 18
Thoas 28, 252, 264
Thornaks Dağı 36
Thrakia (Trakya) 26, 29, 63-65, 68, 73-75, 92-93, 106-107, 151-152, 174, 195, 197-198, 227, 231, 240, 264, 266, 268, 314, 323, 331
Thyestes 148, 256, 257, 279, 292, 293, 294, 295, 338, 339, 343, 351, 385
Thymbra 312
Thynias (İğneada Burnu) 173
Thynler 268, 269
thyrsos 28, 109, 114

Tıp Tanrısı (Asklepios) 45, 49, 90, 144
Tiberis Irmağı 230, 333
Tiksindirici Erinys (Megaire) 87
Tiryns 165, 172, 176, 234
Tirynthos 108
Tisamenos 302
Titan 18, 20-21, 23-26, 31, 34, 37, 68, 71, 89, 94, 106, 126, 146, 156-157, 161, 170, 232
Titankızı (Mnemosyne) 34
Titankızı (Selene / Mene) 99
Titanlar Savaşı 126, 145
Titanoğlu 94, 156, 232
Tithonos 90-91, 314
Tityos 48-49, 57, 151
Tityos'u Öldüren (Tityophonos / Artemis) 57
Tmolos 210, 236
Tmolos Dağı 210
Toprağı Sarsan (Enosigaios / Poseiodon) 129
Toprak (Gaia ya da Ge) 18, 19, 22, 26, 43, 120
Toprak Ana 22, 47, 66, 68, 89, 116, 123, 162, 305
Tragedia Mousası (Melpomene) 34
Trakhis 240
trident (üç dişli yaba) 24
Trigonos (Dionysos) 106
Trinakria 97
Triopas 134
Triptolemos 117, 121, 164
Triselenos 213
Triton 42, 133-134, 273
Troas 238, 331
Troia 7, 9, 11, 39-40, 42, 51, 57, 64, 68, 71, 76, 78, 90-91, 134, 140, 207-208, 228, 238, 264, 288, 295-296, 303-304, 306-313, 315-317, 319-323, 329-337
Troia Savaşı 64, 68, 71, 78, 140, 264, 295-296, 304, 309, 321, 323
Troilos 312, 333
Troizen 135, 180, 182, 184, 191-192, 219, 234
Tunç Çağı 155
Turnus 333
Tutku 78, 159
Tüm Yeteneklere Sahip Dişi (Pandora) 158
Tydeus 284-287, 322
Tyndareos 193, 200, 275-277, 295, 300-301, 305, 307-308, 316, 319
Typhon 5, 26, 28-29, 31, 40, 60, 146, 177, 183, 221, 271
Tyr (Tyros) 173
Tyrannos 80
Tyro 132
Tyros (Tyr) 173
Tyros Herakles 173
Tyrrhen Denizi 109
Uluyan (Geryoneus) 228
Umut 159
Unutulma 193
Uyku (Hypnos) 85-86, 238

Uyum (Harmonia) 65
Uyum ve Güzellik Tanrıçaları (Kharitler) 34
Uyuşmazlık Tanrıçası (Eris) 78, 85, 140, 247, 306
Uzağı Gören (Prometheus) 156
Uzakları Aydınlatan (Telephassa) 173
Üç Kez Doğan (Trigonos / Dionysos) 106
Üç Yargıç 196
Üçlü Ayın Oğlu (Triselenos / Herakles) 213
Üretkenlik Tanrısı (Priapos) 81
Vazgeçirilemeyen Moira (Atropos) 34
Vezüv 69
Yaban Yüzlü (Eurydike) 195
Yanılgı Tanrıçası (Ate) 213
Yararlı 79
Yaşlılık (Geras) 85
Yay Takımyıldızı 125
Yazgı 64, 73, 85, 87, 92, 186, 190, 200, 314, 333
Yazgı Tanrıçaları 29
Yer 45, 79
Yeraltı Tanrıları 150
Yerküre 66
Yerküre (Gaia / Ge) 18
Yılan Takımyıldızı 23
Yıldırım (Steropes) 19
Yıldırma (Deimos) 65
Yokluk Tanrısı 120
Yoksulluk Tanrıçası 79
Yorulmaz (Helios) 94
Yumruk Dövüşçüsü (Amykos) 134
Yumuşaklık Nedir Bilmeyen (Hades) 233
Yüz Kollular (Hekotonkheirler) 19, 136
Zafer Tanrıçası (Nike) 42
Zaferi Güzel (Kallinikos / Herakles) 235
Zephyros 79, 92
Zetes 92, 152, 263, 268
Zeus 10-12, 14, 22-29, 31, 33-43, 45, 47-48, 51-55, 58-61, 63, 66-68, 70, 73-76, 78-81, 85-90, 92, 94, 97, 100, 103-104, 106, 110, 112, 114-115, 118, 120-121, 123, 125-126, 129, 131-132, 134-137, 139-140, 143-144, 146, 150-152, 155-162, 165, 167, 173, 175, 179, 189, 192-193
Zeus'un Yıldırımının Ateşinden Doğma (Bromios / Dionysios) 110

ANTİK YUNAN'DA
MİTOLOJİ
Masallar ve Söylenceler

"İnsan soyunun tüm kötülüklerle tüm erdemlerini birlikte içeren, sonsuzdan gelip sonsuza giden betimlemesini, bir uzmanın kaleminden, olanca aşağılık ve yüceliğiyle okuyoruz."

Panorama

"Bu kitapta kişiler karşımıza sahnedeki oyuncular gibi çıkıyor, yaşadıklarını, tıpkı onlar gibi, canlı bir biçimde dile getiriyorlar".

La Republica

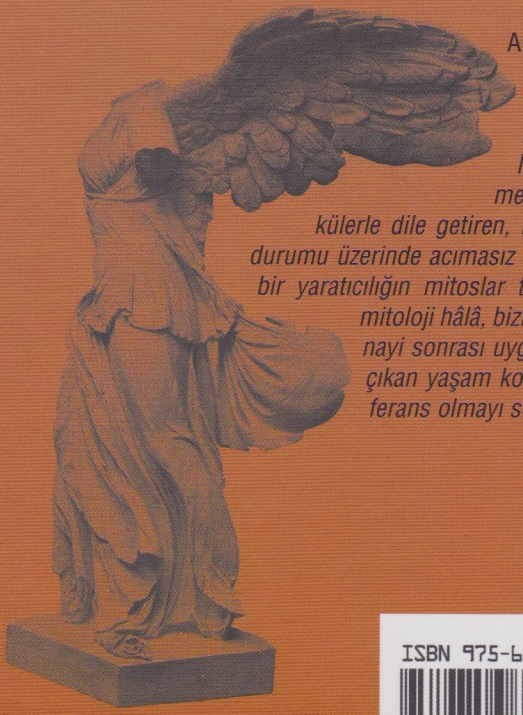

Antik Yunan *kendisini, anlaşılabilir öykülerle yani insanlara kendilerini çevreleyen belirsizlikler ve ürkülerin egemenliğini sunabilecek öykülerle dile getiren, insandan uzak ve onun durumu üzerinde acımasız egemenlik kurmuş olan bir yaratıcılığın mitoslar topluluğu olmuştur. Bu mitoloji hâlâ, bizim şu tek dişi kalmış sanayi sonrası uygarlığımız tipinde ortaya çıkan yaşam konumlarına koşut bir referans olmayı sürdürmektedir.*

ISBN 975-6899-91-3
9789756899915